BIBLIOTECA ITALIANA

UMBERTO ECO

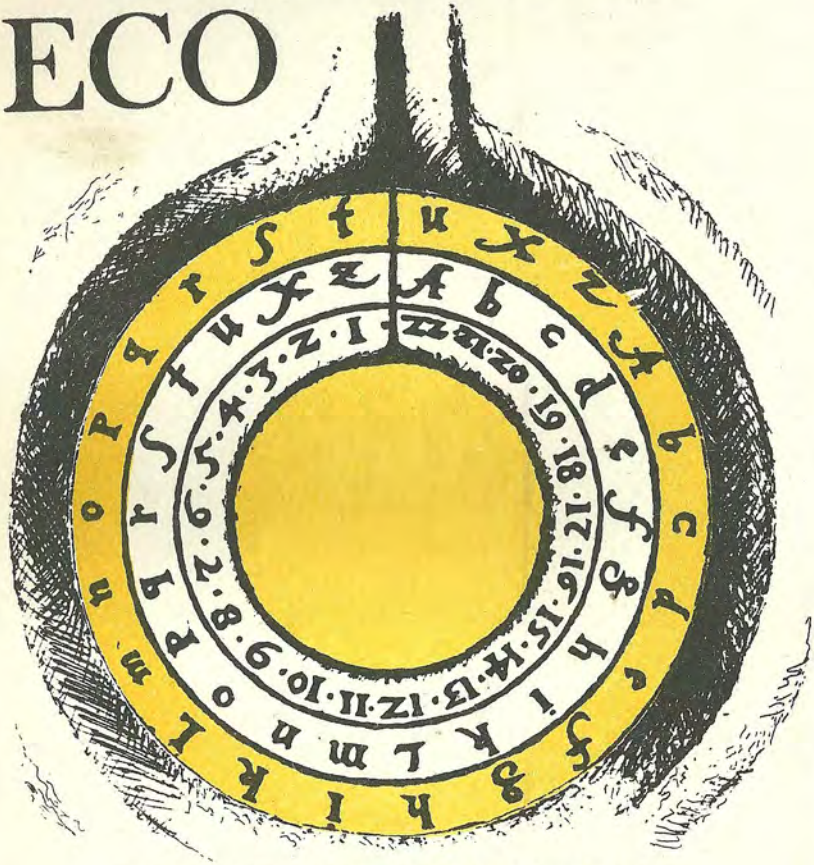

PENDULUL LUI FOUCAULT

Pendulul lui Foucault e un megaroman, elaborat cu ingeniozitate inginerească, prin adjoncţiunea programatică a diverse nivele semantice şi stilistice: e un fel de Babel romanesc în burta căruia intră, ca într-o arcă a lui Noe, toate „obiectele" realului şi imaginarului, omologate prin canonizarea în semnul scriptural. Îmi închipui că Umberto Eco posedă o bibliotecă imensă, precum aceea misterioasă aparţinînd abaţiei din Melk, semiologul putînd să exclame oricînd cu orgoliu, aflat în ipostaza Lectorului absolut: „nimic din ceea ce este *scris*, nu-mi e străin". ... Trăim într-o epocă a unei tehnicităţi exacerbate, cînd urma *individualului* pare să fie ştearsă de Abulafia (personalizarea computerului); traversînd purgatoriul lecturii celor şapte sute cincizeci de pagini ale romanului, parcă ne regăsim *diferenţa*, ne-o recîştigăm prin *auto-iniţiere*.

MARIN MINCU

PONTICA

Vol. I Lei 130
Vol. II Lei 120

Total Lei 250

ISBN 973-95198-1-4

Umberto Eco

PENDULUL LUI FOUCAULT

Volumul I

Coperta de ION CODRESCU

Biblioteca italiană sub îngrijirea lui MARIN MINCU

ISBN 973-95198-1-4

UMBERTO ECO
© *Il pendolo di Foucault*, Bompiani, Milano, 1988

Umberto Eco

PENDULUL LUI FOUCAULT

roman

Volumul I

Traducere de ŞTEFANIA MINCU şi MARIN MINCU
Postfaţă de MARIN MINCU

Constanţa 1991
EDITURA PONTICA

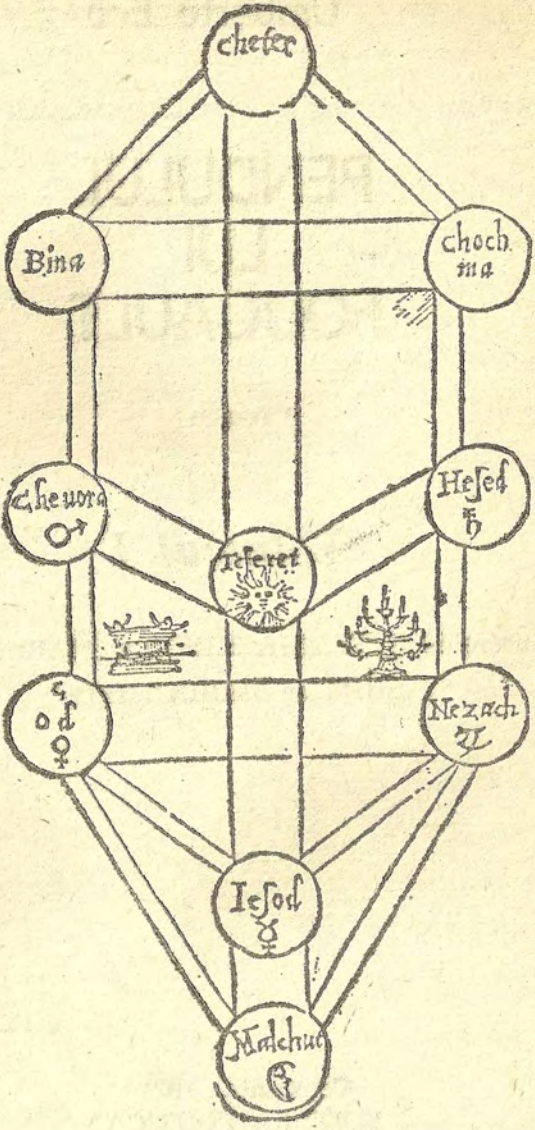
cheter
Bina
choch
ma
Cheuora
♂
Hesed
♄
Teferet
od
♀
Nezach
♃
Iesod
☿
Malchut
☾

Numai pentru voi, fii ai doctrinei şi ai învăţăturii, am scris această operă. Cercetaţi atent cartea, concentraţi-vă asupra acelei intenţii pe care am presărat-o şi am strecurat-o în mai multe locuri ; ceea ce am lăsat să rămînă ascuns într-un loc, am arătat în alt loc, ca să poată fi înţeles de înţelepciunea voastră,

(Heinrich Cornelius Agrippa VON NETTESHEIM, *De occulta philosophia*, 3, 63)

Superstiţia aduce nenoroc.

(*Raymond* SMULLYAN, 5 000 B.C., 1.3.8.)

1

KETER

1

ב) והנה בהיות אור הא״ס נמשך.
בכחינת (ה) קו ישר תוך החלל
הנ״ל. לא נמשך ונתפשט. (ו) תיכף
עד למטה. אמנם היה. מתפשט לאט
לאט. רצוני לומר. כי בתחילה הת-
חיל קו האור להתפשט. ושם תיכף
(ז) בתחילת התפשטותו בסוד קו.
נתפשט ונמשך ונעשה. כעין (ח)
נלגל אחד עגול מסביב.

Atunci am văzut Pendulul.

Sfera, mişcîndu-se la extremitatea unui fir lung fixat de bolta corului, îşi descria oscilaţiile ample într-o izocronă maiestate.

Eu ştiam — dar oricine ar fi putut să-şi dea seama de asta în vraja acelei molcome respirări — că perioada era reglată de raportul dintre rădăcina pătrată a lungimii firului şi acel număr π, care, iraţional pentru minţile sublunare, prin divină înţelepciune leagă obligatoriu circumferinţa de diametrul tuturor cercurilor cu putinţă — astfel că timpul plutirii acestei sfere de la un pol la celălalt era efectul unei misterioase conspiraţii între cele mai intemporale dintre măsuri, unitatea punctului de suspensie, dualitatea unei dimensiuni abstracte, natura ternară a lui π, tetragonul secret al rădăcinii, perfecţiunea cercului.

Mai ştiam că pe verticala punctului de suspensie, la bază, un dispozitiv magnetic, comunicîndu-şi atracţia unui cilindru ascuns în miezul sferei, asigura constanţa mişcării, artificiu destinat să contracareze rezistenţele materiei, dar care nu se opunea legii Pendulului, ba chiar îi permitea să se manifeste, deoarece în vid, orice punct material greu, suspendat la extremitatea unui fir neextensibil şi fără greutate, care nu suferă rezistenţa aerului şi nu produce frecare în punctul lui de sprijin, ar fi oscilat în mod regulat o veşnicie.

Sfera de aramă arunca reflexe palide și schimbătoare, după cum ajungea în bătaia ultimelor raze de soare ce străbăteau prin vitralii. Dacă, așa cum se petrecea altădată, ar fi atins cu vîrful ei un strat de nisip umed întins pe podeaua corului, ar fi desenat la fiecare oscilație o dîră ușoară pe sol, iar dîra, schimbîndu-și infinitesimal direcția cu fiece clipă, s-ar fi lărgit din ce în ce mai mult în formă de breșă, de șanț, lăsînd să se ghicească o simetrie cu raze — ca scheletul unei mandale, structura invizibilă a unui pentaculum, o stea, o roză mistică. Nu, ci mai degrabă o istorie, înregistrată pe întinderea unui deșert, a urmelor lăsate de nesfîrșite caravane rătăcitoare. O poveste despre lente și milenare migrații, poate așa se mișcaseră aliații continentului Mu, într-o peregrinare tenace și posesivă, din Tasmania pînă în Groenlanda, de la Capricorn pînă la Rac, din insula Prințului Eduard pînă în Svalbard. Vîrful repeta, nara din nou într-un timp contractat ceea ce făcuseră ei de la o glaciațiune la alta, și poate mai făceau și acum, ajunși mesageri ai acelor Seniori — poate pe drumul dintre Samoa și Novaia Zemlia, vîrful atingea în poziția lui de echilibru, Agarttha, Centrul Lumii. Și intuiam că un plan unic lega Avalonul, ținutul hiperboreean, cu deșertul austral care adăpostește enigma de la Ayers Rock.

În momentul acela, la ora patru în după-amiaza zilei de 23 iunie, Pendulul își domolea iuțeala la o extremitate a planului de oscilație, ca să revină indolent către centru, să capete apoi viteză la jumătatea drumului parcurs, să se lanseze încrezător în pătratul ocult al forțelor cărora le marca destinul.

Dacă aș fi rămas timp îndelungat, rezistînd trecerii orelor, să fixez cu privirea acel cap de pasăre, acel vîrf de lance, acea creastă răsturnată, în timp ce își desena în gol propriile-i diagonale, atingînd punctele opuse ale circumferinței ei astigmatice, aș fi fost victima unei iluzii fabulatorii, deoarece Pendulul m-ar fi făcut să cred că planul de oscilație îndeplinise o rotație completă, întorcîndu-se la punctul de plecare, în treizeci și două de ore, descriind o elipsă turtită — elipsa care se rotește în ju-

rul propriului ei centru cu o viteză unghiulară uniformă, proporţională cu sinusul latitudinii. Cum s-ar fi rotit oare dacă punctul ar fi fost fixat în vîrful cupolei Templului lui Solomon ? Poate Cavalerii încercaseră şi acolo. Poate calculul, semnificaţia finală, nu s-ar fi schimbat. Poate că biserica abaţială de la Saint-Martin-des-Champs era adevăratul Templu. Oricum, experienţa ar fi fost perfectă numai la Pol, unicul loc în care punctul de suspensie se găseşte pe prelungirea axei de rotaţie a pămîntului, şi unde Pendulul şi-ar realiza ciclul său aparent în douăzeci şi patru de ore.

Dar această abatere de la Lege, pe care de altfel Legea o şi prevedea, această violare a unei măsuri de aur nu făcea ca minunea să devină mai puţin demnă de admirat. Eu ştiam că pămîntul se învîrteşte, şi eu cu el, şi Saint-Martin-des-Champs şi întregul Paris odată cu mine, şi împreună ne învîrteam sub Pendulul care în realitate nu-şi schimba niciodată direcţia propriului plan, pentru că, acolo, sus, de unde atîrna el, şi de-a lungul infinitei prelungiri ideale a firului, sus, către cele mai îndepărtate galaxii, stătea, înţepenit întru eternitate, Punctul Imobil.

Pămîntul se învîrtea, însă locul unde firul era agăţat era unicul punct fix al universului.

Deci nu atît către pămînt se îndrepta privirea mea, ci acolo, sus, unde se celebra misterul nemişcării absolute. Pendulul îmi spunea că, totul mişcînd, globul, sistemul solar, nebuloasele, găurile negre şi toţi fiii născuţi din marea emanaţie cosmică, de la primii eoni pînă la materia cea mai vîscoasă, un singur punct rămînea, pivot, pilon, sprijin ideal, făcînd ca universul să se mişte în juru-i. Iar eu mă împărtăşeam acum din această experienţă supremă, eu care totuşi mă mişcam cu toate şi cu tot, dar puteam să-l văd pe Acela, pe Nemişcătorul, Stînca, Garanţia, negura extraordinar de luminoasă care nu e corp, nu are figură, formă greutate cantitate sau calitate şi nu vede, nu aude, nu cade sub simţuri, nu e într-un loc, într-un timp sau într-un spaţiu, nu e suflet, inteligenţă, imaginaţie, opinie, număr, ordine, măsură, substanţă, eternitate, nu e tenebră, nici lumină, nu e eroare şi nu e adevăr.

Mă făcu să tresar o convorbire, clară și nonșalantă, dintre un băiat cu ochelari și o fată care din nefericire nu purta așa ceva.

„E pendulul lui Foucault", zicea el. „Primul experiment într-o pivniță în 1851, pe urmă la Observatoire, și apoi sub cupola Panteonului, cu un fir de șaizeci și șapte de metri și o sferă de douăzeci și opt de kilograme. În fine, din 1855 e aici, în format redus, și atîrnă de gaura aceea de la jumătatea transeptului."

„Și ce face, se bîțîie și atîta tot ?"

„Demonstrează rotația pămîntului. Dat fiind că punctul de suspensie rămîne nemișcat..."

„Și de ce rămîne nemișcat ?"

„Pentru că un punct... cum să-ți spun... în punctul lui central, fii atentă, orice punct care se află chiar în mijlocul punctelor pe care tu le vezi, ei bine, acel punct — punctul geometric — tu nu-l vezi, nu are dimensiuni, iar ceea ce nu are dimensiuni nu poate s-o ia nici la stînga, nici la dreapta, nici în sus, nici în jos. Deci nu se rotește. Pricepi ? Dacă punctul nu are dimensiuni, nu poate nici măcar să se învîrtească în jurul lui însuși. Nu se are nici pe sine însuși..."

„Nici dacă pămîntul se învîrtește ?"

„Pămîntul se învîrtește, însă punctul nu se învîrtește. Dacă-ți place, bine, dacă nu, iar bine. E clar ?"

„Treaba lui".

Nefericita. Avea deasupra capului unicul loc stabil al cosmosului, unica răscumpărare a damnațiunii lui *panta rhei* și credea că e treaba Lui, nu și a ei. Și într-adevăr, după ce perechea se îndepărtă — el bine instruit din vreun manual care-i obtenebrase posibilitatea de a se mai minuna, ea nepăsătoare, inaccesibilă la fiorul infinitului, amîndoi fără a fi înregistrat în propria lor memorie experiența înfricoșătoare a acelei întîlniri — prima și ultima — cu Unul, cu En-Sof, Indicibilul. Cum să nu cazi în genunchi dinaintea altarului certitudinii ?

Eu priveam cu reculegere și teamă. În acea clipă eram convins că Jacopo Belbo avea dreptate. Cînd îmi vorbea de Pendul puneam emoția lui pe seama unei aiureli estetice, a cancerului aceluia care începea să prindă formă

încet, inform, nelămurit în cugetul său, transformînd pas cu pas, fără ca el să-şi dea seama, jocul în realitate. Dar dacă avea dreptate în legătură cu Pendulul, poate că erau adevărate şi toate celelalte, Planul, Complotul Universal, şi era bine că venisem acolo, în ajunul solstiţiului de vară. Jacopo Belbo nu era nebun, pur şi simplu descoperise în joacă, cu ajutorul Jocului, adevărul.

Fiindcă experienţa Numinosului nu poate să ţină mult timp fără să tulbure mintea.

Am încercat deci să-mi desprind privirea, urmărind curba care, de la capitelurile coloanelor dispuse în semicerc, se îndrepta în lungul nervurilor bolţii către cheia acesteia, repetînd misterul ogivei, care se susţine pe o absenţă, supremă ipocrizie statică, şi face coloanele să creadă că ele împing către înalt nervurile puternice, iar pe acestea, respinse de cheia bolţii, că fixează la bază coloanele, bolta fiind în schimb un tot şi un nimic, efect şi cauză în acelaşi timp. Însă îmi dădui seama că a neglija Pendulul, spînzurat de boltă, şi a admira bolta, era ca şi cum te-ai abţine să bei apă din izvor pentru a te îmbăta de fîntînă.

Corul lui Saint-Martin-des-Champs exista numai pentru că putea să existe, în virtutea Legii, Pendulul, iar acesta exista pentru că exista corul. Nu se poate scăpa de un infinit, mi-am zis, fugind către un alt infinit, nu poţi scăpa de revelaţia identicului iluzionîndu-te că poţi întîlni diversitatea.

Tot fără să-mi pot lua ochii de la cheia de boltă, m-am tras înapoi, pas cu pas — pentru că în cîteva minute, de cînd intrasem, învăţasem drumul pe dinafară, iar marile ţestoase de metal ce se înşiruiau în laturi erau destul de impunătoare ca să le pot semnala prezenţa cu coada ochiului. Am revenit, cu spatele, de-a lungul naosului către uşa de la intrare, şi din nou am văzut venind asupră-mi acele păsări preistorice ameninţătoare din pînză roasă şi fire metalice, acele libelule duşmănoase pe care o voinţă ocultă le pusese să atîrne de tavanul naosului. Le simţeam ca pe nişte metafore sapienţiale, mult mai pline de semnificaţii şi de aluzii decît pretindea în mod prefăcut textul didascaliilor ce le însoţeau. Zbor de insecte şi

de reptile din jurasic, alegorie a lungilor migrații pe care Pendulul le rezuma desenîndu-le pe sol, arhonți, emanații perverse, iată-le căzînd asupră-mi, cu lungile lor pliscuri de archeopterix, aeroplanul lui Breguet, al lui Blériot, al lui Esnault, și elicopterul lui Dufaux.

În felul ăsta, de fapt se intră la Conservatorul de Arte și Meserii, la Paris, după ce treci printr-o curte de secol optsprezece, punînd piciorul în bătrîna biserică abațială, inclusă în ansamblul arhitectonic mai tîrziu, așa cum se găsea inclusă în parohia prioratului originar. Intri și rămîi orbit de această conspirație care pune alături universul superior al ogivelor cerești și lumea chtoniană a devoratorilor de uleiuri minerale.

Jos se întinde un cortegiu de vehicule automobilistice, bicicluri și trăsuri cu abur, de sus năvălesc avioanele primilor inventatori ; în unele cazuri obiectele sînt întregi, chiar dacă sînt scorojite, roase de timp, și toate la un loc apar, sub lumina ambiguă, în parte naturală și în parte electrică, acoperite de o patină, ca un lac de viori vechi ; alteori rămîn doar schelete, șasiuri, dezarticulări de biele și manivele ce te amenință cu tortùri de negrăit, înlănțuit cum te vezi de acele paturi de interogatoriu unde ceva ar putea să se miște din loc și să-ți strivească carnea, pînă-ți dai drumul mărturisirii.

Iar dincolo de acest șir de vechi obiecte mișcătoare, acum imobile, cu suflarea prinsă de rugină, pure semne ale unui orgoliu tehnologic ce le-a dorit expuse evlaviei vizitatorilor, vegheat la stînga de o statuie a Libertății, model redus al aceleia pe care Bartholdi o proiectase pentru o altă lume, și la dreapta de o statuie a lui Pascal, se deschide corul, unde oscilațiile Pendulului sînt încoronate de halucinațiile unui entomolog bolnav — cleşti, mandibule, antene, fragmente inelare, aripi, gheare — un cimitir de cadavre mecanice care ar putea să reînceapă să funcționeze toate în același timp — magnetouri, transformatoare monofazate, turbine, grupuri convertizoare, mașini cu abur, dinamuri, iar în fund, dincolo de Pendul, în galerie, idoli asirieni, chaldeeni, cartaginezi, Baali uriași cu pîntecele altădată încins, fecioare din Nürenberg cu inima lor țintuită în cuie pusă la vedere, cele ce

fuseseră odată motoare de aeroplan — o nemaiîntîlnită cunună de simulacre care zac în adorarea Pendulului, ca şi cum fiii Raţiunii şi ai Luminilor ar fi fost condamnaţi să păzească pentru eternitate însuşi simbolul Tradiţiei şi al Înţelepciunii.

Iar turiştii plictisiţi, care-şi plătesc cei nouă franci ai lor la casă şi duminica intră gratis, pot oare să creadă aşadar, că nişte domni bătrîni din secolul al XIX-lea, cu barbă îngălbenită de nicotină, cu gulerul mototolit şi unsuros, cu cravata neagră gen lavalieră, cu redingota puţind a tabac de prizat, cu degetele maronii de acizi, cu mintea acrită de invidii academice, fantasme din cărţi de doi bani care se numeau între ei cher maître, au pus obiectele acelea acolo, sub bolţi, dintr-o virtuoasă voinţă de a expune, pentru a-l satisface pe contribuabilul burghez şi radical, pentru a celebra nişte destine miraculoase şi progresiste ? Nu, nu, Saint-Martin-des-Champs fusese proiectat mai întîi ca priorat şi abia pe urmă ca muzeu revoluţionar, ca florilegiu de cunoaşteri dintre cele mai misterioase, iar aparatele acelea de zbor, maşinile acelea automotoare, scheletele acelea electromagnetice se aflau acolo ca să întreţină un dialog a cărui formulă deocamdată îmi scăpa.

Ar fi trebuit oare să cred, cum îmi spunea cu ipocrizie catalogul, că frumoasa ispravă fusese gîndită de domnii din Convenţie pentru a face accesibil maselor un sanctuar al tuturor artelor şi meseriilor, cînd era aşa de evident că proiectul, cuvintele folosite erau aceleaşi cu care Francis Bacon descria Casa lui Solomon din Noua Atlantidă a sa ?

Era posibil ca numai eu — eu şi Jacopo Belbo, şi Diotallevi — să fi intuit adevărul ? În seara aceea poate aveam să aflu răspunsul. Trebuia să reuşesc să rămîn în muzeu, după ora închiderii, aşteptînd miezul nopţii.

Pe unde ar fi trebuit să intre Ei nu ştiam — bănuiam că de-a lungul reţelei subterane de scurgere a Parisului vreun canal lega cîteva puncte ale muzeului cu alte cîteva puncte ale oraşului, poate în apropiere de Porte St.-Denis — dar ştiam cu siguranţă că, dacă aş fi ieşit, pe partea

aceea n-aş mai fi putut să intru. Aşa că trebuia să mă ascund şi să rămîn înăuntru.

Încercai să scap de fascinaţia locului şi să privesc naosul cu răceală. Acum nu mai căutam o revelaţie, voiam o informaţie. Îmi imaginam că în celelalte săli ar fi fost greu să găsesc un loc unde aş fi putut scăpa controlului paznicilor (e meseria lor, în momentul închiderii, să facă ocolul sălilor, atenţi ca vreun hoţ să nu se pitească pe undeva), dar aici în naosul înţesat cu vehicule, ce loc putea fi mai bun ca să te strecori ca pasager în vreunul din ele ? Să te ascunzi, viu fiind, într-un vehicul mort. Jocuri încercasem noi chiar prea multe, ca să nu-l mai încerc şi pe ăsta.

Hai, curaj, mi-am zis, nu te mai gîndi la Înţelepciune : cere ajutor Ştiinţei.

2

Avem felurite şi curioase Ceasornice, şi altele ce dezvoltă Mişcări Alternative... Şi avem chiar şi Case pentru Înşelarea Simţurilor, unde realizăm cu succes orice fel de Manipulare, False Apariţii, Imposturi şi Iluzii... Acestea sînt, fiule, bogăţiile Casei lui Solomon.

(Francis Bacon, *New Atlantis*, ed. Rawley, London, 1627, pp. 41—42.)

Îmi redobîndisem controlul asupra nervilor şi a imaginaţiei. Trebuia să-mi joc rolul cu ironie, cum jucasem cu cîteva zile în urmă, fără să mă las prins. Eram într-un muzeu şi trebuia să fiu chinuitor de ingenios şi de lucid.

Mă uitam cu familiaritate complice la avioanele de deasupra mea : m-aş fi putut căţăra în carlinga unui biplan şi aştepta noaptea ca şi cum aş fi vrut să trec în zbor Marea Mînecii simţind dinainte gustul Legiunii de Onoare. Numele automobilelor de jos îmi sunară afectuos-nostalgic în minte... Hispano-Suiza 1932, frumos şi primitor. De exclus, fiindcă e aşezat prea aproape de casă, dar aş fi putut să-l păcălesc pe funcţionar dacă m-aş fi prezentat drept knikerboker, dîndu-i rînd în faţă unei doamne cu taior crem, cu o eşarfă lungă în jurul unui gît filiform, cu o pălărioară cloş peste o tunsoare băieţească. Un Citroën C6G din 1931 se prezenta doar în secţiune, bun ca model didactic, dar ridicol ca ascunzătoare. Să nu mai vorbim de maşina cu abur a lui Cugnot, imensă, cît un cazan sau o marmită. Făcea să vezi, pe dreapta, unde stăteau puse la perete velocipedele cu roţi mari, florale, *draisienne*-le cu cadru plat, gen trotinetă, evocare a acelor gentlemani cu joben care ţopăie prin Bois de Boulogne, cavaleri ai progresului.

În faţa velocipedelor, caroserii zdravene, receptacule lacome. Poate nu această Panhard Dynavia din '45, prea transparentă şi strîmtă cu forma ei aerodinamică, dar

sigur e de luat în serios Peugeot-ul înalt tip 1909, o adevărată mansardă, un alcov. Odată intrat înăuntru, înfundat în divanele de piele, nimeni n-ar mai fi bănuit unde sînt. Dar greu să te urci în el, unul dintre paznici stătea drept în față, pe o bancă, cu spatele la bicicluri. Să pun piciorul pe scara mașinii, ușor stînjenit de paltonul cu guler de blană, în timp ce el, cu jambierele strînse pe picior, cu șapca cu vizieră în mînă, îmi deschide respectuos portiera...

M-am concentrat o clipă asupra unei Obéissante, 1873, primul vehicul franțuzesc cu tracțiune mecanică, pentru doisprezece pasageri. Dacă Peugeot-ul era un apartament, asta era un imobil. Cît de greu e să te ascunzi cînd ascunzătorile sînt tablourile dintr-o expoziție.

Am traversat din nou sala : statuia Libertății se înalță, „éclairant le monde", pe un soclu de aproape doi metri, conceput ca o proră, cu un rostru ascuțit. Ascundea înlăuntru un fel de gheretă, din care puteai privi drept înainte, printr-un hublou de la proră, o diorama a golfuletului din New York. Bun punct de observație pentru cînd ar fi fost miezul nopții, pentru că ai fi putut domina din umbră corul la stînga și naosul la dreapta, cu spatele acoperit de o statuie mare din piatră a lui Gramme, care privea către alte coridoare, așezată fiind într-un soi de transept. Dar în plină lumină s-ar fi văzut foarte bine dacă gheretа ar fi fost ocupată de cineva, iar un paznic obișnuit ar fi aruncat neapărat o privire în ea ca să fie cu conștiința împăcată, după ce ar fi fost evacuați vizitatorii.

Nu aveam mult timp, la cinci și jumătate trebuia să închidă. M-am grăbit să mai arunc o privire pe coridor. Nici unul dintre motoare nu putea servi de refugiu. Nici cel puțin aparatele mari pentru vapoare, din dreapta, relicve ale vreunei Lusitanii înghițite de ape, nici imensul motor cu gaz al lui Lenoir, cu varietatea lui de roți dințate. Nu, cel mult, acum că lumina scădea și pătrundea apoasă prin vitraliile cenușii, mă cuprindea din nou teama să mă ascund printre animalele acelea și să le regăsesc apoi pe întuneric, la lumina torței mele electrice, renăscute în tenebre, gîfîind într-o respirare greoaie, telurică, oase și viscere fără piele pe ele, scrîșnitoare și fetide de bale uleioase. În acea mostră, pe care începeam s-o găsesc

imundă, de organe genitale Diesel, vaginuri cu turbină, gîtlejuri anorganice care la vremea lor au eructat — şi poate chiar în noaptea aceea aveau să eructeze din nou — flăcări, vapori, şuierături, sau aveau să zbîrnîie nepăsătoare ca nişte zmee, să ţiriie ca greierii, printre acele arătări scheletice cu o pură funcţionalitate abstractă, automate capabile să strivească, să reteze, să mute din loc, să rupă, să facă bucăţi, să accelereze, să împiedice, să înghită cu pocnete, să sughită din cilindri, să se dezmembreze ca nişte marionete sinistre, să facă să se rotească tambururi, să convertească frecvenţe, să transforme energii, să rotească volane — cum aveam să pot supravieţui ? M-ar fi înfruntat, instigate de Seniorii Lumii care le voiseră să existe ca să vorbească despre eroarea creaţiunii, dispozitive inutile, idoli ai stăpînilor din lumea de jos — cum aş fi putut rezista fără să mă clatin ?

Trebuia să plec, să fi plecat, era o întreagă nebunie, tocmai cădeam prins în jocul ce-l făcuse pe Jacopo Belbo să-şi piardă minţile, eu, omul incredulităţii...

Nu ştiu dacă alaltăieri seara am făcut bine că am rămas. Altfel astăzi aş cunoaşte începutul, dar nu şi sfîrşitul acestei istorii. Sau n-aş fi aici, cum sînt acum, izolat pe această colină în timp ce cîinii latră departe, jos, în vale, ca să mă întreb dacă acela fusese cu adevărat sfîrşitul, sau dacă sfîrşitul abia trebuie să vină.

M-am hotărît să continui. Am ieşit din biserică, luînd-o la stînga pe lîngă statuia lui Gramme şi apucînd-o printr-o galerie. Eram în secţia dedicată căilor ferate şi modelele mici, multicolore, de locomotive şi vagoane îmi apăreau ca nişte jucării dătătoare de siguranţă, piese dintr-o Bengodi pentru un Pinocchio, dintr-o Madurodam olandeză, dintr-o Italie în Miniatură, dintr-un Disneyland... Deja începeam să mă obişnuiesc cu alternarea aceea de nelinişte şi încredere, teroare şi dezamăgire (oare nu-i acesta, de fapt, un început de boală ?) şi mi-am zis că vedeniile din biserică mă tulburaseră pentru că ajunsesem în ea sedus de paginile lui Jacopo Belbo, pe care le descifrasem cu preţul atîtor enigmatice ocolişuri — şi pe care totuşi le ştiam fictive. Eram într-un muzeu al tehnicii, îmi ziceam,

te afli într-un muzeu al tehnicii, un lucru onest, poate cam obtuz, însă un regat de morți inofensivi, știi cum sînt muzeele, nimeni n-a fost vreodată devorat de Gioconda — monstrul androgin, Meduză numai pentru esteți — și cu atît mai puțin vei fi devorat de mașina lui Watt, care putea să-i înspăimînte cel mult pe aristocrații osianici și neogotici, iar prin asta apare așa de patetic situată în compromis, toată numai funcție și eleganțe corintice, manivelă și capitel, cazan și coloană, roată și timpan. Jacopo Belbo, chiar departe fiind, căuta să mă tîrască în capcana halucinatorie care-l pierduse pe el. Trebuie, îmi spuneam, să mă comport ca un om de știință. Oare vulcanologul ia foc ca Empedocle ? Frazer fugea oare hăituit prin pădurea Nemi ? Haide, tu ești Sam Spade, ne-am înțeles ? Trebuie doar să explorezi adîncimile mici, asta e meserie. Femeia care a pus gheara pe tine, trebuie să moară înainte de sfîrșit, și poate chiar de mîna ta. Bye-bye Emily, a fost frumos, dar erai un automat fără suflet.

Se întîmplă totuși că după galeria rezervată transporturilor urmează holul lui Lavoisier, care dă cu fața către marea scară ce duce la etajele superioare.

Acel joc de casete de pe laturi, acel soi de altar alchimic din centru, acea liturghie de macumbă civilizată, de secol XVIII, nu erau efectul unei aranjări întîmplătoare, ci curat stratagemă simbolică.

Mai întîi, abundența de oglinzi. Dacă există o oglindă, e stadiu uman, vrei să te vezi. Iar acolo nu te vezi. Te cauți, cauți poziția ta în spațiul unde oglinda să-ți spună „tu ești acolo, și ești tu", și suferi enorm, și gîfîi, pentru că oglinzile lui Lavoisier, concave sau convexe, și unele și altele, te dezamăgesc, te iau peste picior : dîndu-te puțin înapoi, te găsești, apoi îți schimbi locul, și te pierzi. Acel teatru catoptric fusese aranjat ca să-ți răpească orice identitate și să te facă să te simți nesigur de locul tău. Ca și cum ți-ar fi zis : tu nu ești Pendulul, nici în locul Pendulului. Și nu te simți numai nesigur de tine, dar și de obiectele situate între tine și o altă oglindă. Desigur, fizica îți poate spune ce se întîmplă și cum : pui o oglindă concavă care concentrează razele emise de obiect — în cazul de față un alambic pe o tingire de aramă — și

oglinda va trimite razele de incidență în așa fel încît tu să nu vezi obiectul, bine conturat, înlăuntrul oglinzii, ci să-l intuiești fantomatic, evanescent, pe jumătate în aer, și răsturnat, afară din oglindă. Sigur, va fi de ajuns să te miști puțin și efectul dispare.

Dar atunci, deodată m-am văzut pe mine, răsturnat, într-o altă oglindă.

De necrezut.

Oare ce voia să spună Lavoisier, ce voiau să sugereze acești regizori de la Conservatoire ? Încă din evul mediu arab, de la Alhazen, cunoaștem toate magiile oglinzilor. Merita oare să faci Enciclopedia, și Secolul Luminilor, și Revoluția, cu scopul de a afirma că e suficient să încovoi suprafața unei oglinzi pentru a te prăbuși în imaginar ? Și că imaginea din oglinda obișnuită, acel altul care te privește, condamnat să rămînă perpetuu stîngaci, în fiecare dimineață cînd se bărbierești nu e iluzie ? Făcea oare să-ți spună toate astea, în această sală, ori ți-au fost spuse numai pentru a-ți sugera să privești în alt fel restul, micile vitrine, instrumentele ce se prefac a celebra primordiile fizicii și ale chimiei iluministe ?

Mască de protecție din piele pentru experiențele de calcinare. Nu, zău ? De-adevărat domnul acela cu niște lumînări sub un clopot își punea masca aia ca de șoarece de canal, podoaba aia de invadator extraterestru, ca să nu-și irite ochii ? *Oh, how delicate, doctor Lavoisier.* Dacă voiai să studiezi teoria cinetică a gazelor, de ce să reconstruiești atît de meticulos lampa aceea mică de sudat, un cioculeț pe o sferă care, încălzită, se învîrte vomitînd abur, cînd prima eolipilă fusese construită de Héron, pe timpul Gnozei, ca mecanism pe care se bazau statuile vorbitoare și alte minunății ale preoților egipteni ?

Și ce era oare aparatul acela pentru studierea fermentației putrede, 1781, frumoasă aluzie la bastarzii rău-mirositori ai Demiurgului ? Un șir de tuburi de sticlă care, dintr-un uter în formă de bol, trec prin niște sfere și conducte, susținute de niște suporți bifurcați, între două bășici, transmițînd nu știu ce esență de la una la cealaltă prin niște serpentine care spînzură în gol ?... Fermentație putredă ? *Balneum Mariae,* sublimarea hidrargirului, *mysterium conjunctionis,* producere a Elixirului !

Iar aparatul pentru studiat fermentația — iarăși — a vinului ? Un joc de arcuri de cristal care merge din atanor în atanor, ieșind dintr-un alambic ca să sfîrșească în altul ? Și lornioanele acelea, și minuscula clepsidră, și micul electroscop, și lentila, cuțitașul de laborator care pare o literă cuneiformă, peria cu pîrghie de expulzare, lama de sticlă, micul creuzet din ceramică refractară de trei centimetri pentru a produce un homunculus de mărimea unui gnom, uter infinitesimal pentru niște contracții minusculisime, cutiile de acaju pline cu pachețele albe, ca niște casete de spițer de provincie, înfășurate în pergamente brăzdate cu caractere intraductibile, cu specimene mineralogice (după cum ni se spune), în realitate niște fragmente ale Sindonului lui Basilides, relicvarii cu prepuțul lui Hermes Trismegistul, și ciocanul de tapițer lung și subțiratic pentru a bate începutul unei foarte scurte zile a judecății, un raft cu quintesențe de răspîndit în rîndurile Micului Popor al Elfilor din Avalon, și aparatul inobservabil de mic pentru analiza combustiei uleiurilor, globulele de sticlă dispuse în formă de petale de caprifoi, cu mai mulți caprifoi legați unul de altul cu tuburi de aur, iar caprifoii de alte tuburi de cristal, iar acestea de un cilindru de aramă, și apoi — cu capul în jos — un alt cilindru de aur și sticlă, și alte tuburi, coborînd, apendice atîrnînd, testicule, glandule, excrescențe, creste... Asta e chimia modernă ? Și pentru asta trebuia ghilotinat autorul, cînd în fond nimic nu se creează și nimic nu se distruge ? Sau l-au ucis ca să-l facă să tacă în privința a ceea ce, prefăcîndu-se, descoperea, ca Newton care și-a întins ditamai aripile însă continua să mediteze asupra Cabalei și a esențelor calitative ?

Sala Lavoisier de la Conservatoire e o mărturie, un mesaj cifrat, un compendiu al muzeului întreg, o luare în derîdere a orgoliului gîndirii solide a rațiunii moderne, susur al altor mistere. Jacopo Belbo avea dreptate, Rațiunea greșise.

Mă grăbeam, se apropia ceasul. Iată metrul, kilogramul, măsurile, false garanții de garanție. Învățasem de la Agliè că secretul Piramidelor se revelă nu prin calcule în metri, ci în coți antici. Iată aparatele aritmetice, triumf

prefăcut al cantitativului, în realitate promisiune a calităților oculte ale numerelor, întoarcere la originile Notarikonului rabinilor fugari pe șesurile Europei. Astronomie, orologii, automate, vai și-amar de mine de-aș mai rămîne în compania unor alte asemenea revelații. Eram pe cale să pătrund în miezul unui mesaj secret în formă de Theatrum raționalist, repede repede, aveam să explorez după aceea, între ora închiderii și miezul nopții, acele obiecte care în lumina oblică a amurgului își dobîndeau adevărata lor fizionomie, de figuri, și nu de instrumente.

Sus, doar trec prin sălile dedicate meseriilor, energiei, electricității, căci și așa nu m-aș fi putut ascunde în vitrinele acelea. Pe măsură ce descopeream sau intuiam sensul acelor înșiruiri, eram cuprins de neliniștea de a nu avea timp să găsesc ascunzătoare pentru a asista la revelația nocturnă a rațiunii lor secrete. Acum umblam ca un om hăituit — de oră și de înspăimîntătoarea înaintare a cifrei. Pămîntul se învîrtea inexorabil, se apropia ora, peste puțin m-ar fi dat afară.

Pînă ce, trecînd de galeria dispozitivelor electrice, am ajuns în mica sală a sticlăriei. Ce logică răsturnată dispusese oare că alături de aparatele cele mai avansate și costisitoare ale iscusinței moderne trebuia să fie o zonă rezervată unor practici ce au fost cunoscute fenicienilor cu milenii în urmă ? Ce sală de adunătură mai era și asta, care alterna porțelanuri chinezești și vase androgine de Lalique, poterii, majolică, faianțe, muranerie, iar în fund, într-o cutie enormă, în mărime naturală și în trei dimensiuni, un leu ucidea un șarpe. Rațiunea aparentă a acelei prezențe era că grupul reprezentat fusese realizat în întregime din pastă de sticlă, dar rațiunea emblematică trebuia să fie alta... Încercam să-mi amintesc unde mai zărisem imaginea aceea. Apoi mi-am amintit. Demiurgul, odiosul produs al Sophiei, primul arhonte, Ildabaoth, cel răspunzător de lume și de fundamentalul ei defect, avea forma unui șarpe și a unui leu, iar ochii lui aruncau o lumină de foc. Poate că întregul Conservatoire era o imagine a procesului infam prin care, din plenitudinea principiului prim, Pendulul, și din strălucirea de fulger a Pleromei, din eon în eon, Ogdoada se desface și se ajunge astfel la regatul cosmic, în care domnește Răul. Dar atunci acest șarpe

și acest leu îmi spuneau că drumul meu inițiatic — din păcate, *à rebours* — era deja încheiat și că peste puțin aveam să revăd lumea, nu cum trebuie să fie, ci cum este.

Și într-adevăr, am observat că în colțul drept, în fața unei ferestre, se afla ghereta Periscopului. Am intrat. M-am trezit în fața unei plăci de sticlă, un fel de panou de comandă, pe care vedeam mișcîndu-se imaginile unui film, foarte șterse, o porțiune de oraș. Apoi mi-am dat seama că imaginea era proiectată de un alt ecran, aflat deasupra capului meu, unde ea apărea răsturnată, iar acest al doilea ecran era ocularul unui periscop rudimentar, făcut, ca să zicem așa, din două cutii mari încastrate în unghi obtuz, o cutie mai lungă ce se înălța în loc de tub în afara gheretei, deasupra capului meu și în spate, ajungînd la o fereastră din partea superioară, prin care, desigur, printr-un joc interior de lentile ce-i permitea un unghi larg de vedere, capta imaginile exterioare. Calculînd parcursul pe care-l făcusem urcînd, am înțeles că periscopul îmi permitea să văd exteriorul ca și cum aș fi privit prin vitraliile superioare ale corului lui Saint-Martin — ca și cum aș fi privit atîrnat de Pendul, ultima viziune a unui spînzurat. Mi-am adaptat mai bine pupila la imaginea aceea albicioasă : acum puteam vedea rue Vaucanson, spre care dădea corul, și rue Conté, care prelungea ideal naosul. Rue Conté dădea în rue Montgolifer spre stînga și, rue de Turbigo spre dreapta, cu două baruri în colțuri, — Le Week End și La Rotonde, iar drept înainte o fațadă pe care se profila o inscripție, abia am reușit s-o descifrez, LES CREATIONS JACSAM. Periscopul. Nu era prea evident de ce se afla în sala sticlăriei în loc să fie în aceea a instrumentelor optice, semn că era important ca prospectarea exteriorului să se petreacă în acel loc, cu orientarea aceea, dar nu înțelegeam motivele alegerii. De ce tocmai cubulețul ăsta, pozitivist și vernian, alături de aluzia emblematică a leului și a șarpelui ?

În orice caz, dacă aș fi avut tăria și curajul să mai rămîn acolo cîteva zeci de minute, poate că paznicul n-avea să mă vadă.

Și sub-marin am rămas pentru un timp care-mi păru foarte lung. Auzeam pașii celor întîrziați, pe cei ai ultimi-

lor paznici. Am fost ispitit să mă ghemuiesc sub tabloul de bord pentru a scăpa mai uşor de vreo eventuală privire aruncată distrat, apoi m-am abţinut, pentru că rămînînd în picioare, dacă m-ar fi descoperit, aş fi putut oricum să mă prefac că sînt un vizitator absorbit, rămas să se bucure de minunăţia aceea.

Apoi curînd se stinseră luminile şi sala rămase învăluită în penumbră, ghereta deveni mai puţin întunecoasă, luminată slab de ecranul la care continuam să mă uit ţintă pentru că reprezenta ultimul meu contact cu lumea.

Prudenţa cerea să rămîn în picioare, iar dacă picioarele mă dureau, ghemuit pe vine, cel puţin vreo două ore. Ora de închidere pentru vizitatori nu coincide cu aceea a ieşirii funcţionarilor. Mă apucă spaima la gîndul curăţeniei : şi dacă acum începuseră să facă curat în toate sălile, palmă cu palmă ? Pe urmă m-am gîndit că, de vreme ce dimineaţa muzeul se deschidea tîrziu, personalul de serviciu avea să lucreze la lumina zilei, şi nu seara. Aşa trebuia să fie, cel puţin în sălile de sus, deoarece nu mai auzeam pe nimeni trecînd. Doar nişte zgomote îndepărtate, cîteva bufnete înfundate, probabil uşi ce se închideau. Trebuia să rămîn pe loc. Aveam timp să ajung din nou în biserică între zece şi unsprezece, poate chiar şi după aceea ; deoarece Seniorii aveau să vină doar către miezul nopţii.

În momentul acela un grup de tineri ieşea din Rotondă. O fată trecea pe strada Conté, luînd-o apoi pe strada Montgolfier. Nu era o zonă prea frecventată, puteam să rezist oare ore în şir privind lumea insipidă pe care o aveam în spate ? Dar dacă periscopul era acolo, n-ar fi trebuit să-mi trimită mesaje de o anume însemnătate secretă ? Simţeam apropiindu-se nevoia de a urina : trebuia să nu mă gîndesc la asta, era ceva nervos.

Cîte lucruri nu-ţi vin în minte cînd te afli singur şi clandestin într-un periscop. Trebuie să fie ca senzaţia cuiva care se ascunde în cala unei corăbii pentru a emigra departe. Într-adevăr ţinta finală ar fi fost statuia Libertăţii, cu diorama New-Yorkului. Putea veni fără veste somnolenţa, poate ar fi fost un bine. Nu, căci aş fi putut să mă trezesc prea tîrziu...

Cea mai de temut putea fi o criză de nelinişte : cînd ai certitudinea că peste o clipă vei scoate un ţipăt. Peris-

cop, submersibil, eşti blocat pe fund, poate în jurul tău deja navighează peşti mari, negri, ai abisurilor, şi nu-i vezi şi numai tu singur ştii că începe să-ţi lipsească aerul...

Am respirat adînc de mai multe ori. Concentrare. Unicul lucru care în momentele acelea nu te trădează e lista de la spălătoreasă. Să revii la fapte, să le listezi, să le deosebeşti cauzele, efectele. Am ajuns în situaţia asta din cutare şi cutare motiv...

Mă năpădiră amintirile, clare, precise, ordonate. Amintirile din ultimele trei zile pline de frenezie, apoi din ultimii doi ani, confundîndu-se cu amintirile de acum patruzeci de ani, aşa cum le regăsisem violînd creierul electronic al lui Jacopo Belbo.

Mi-amintesc (şi-mi aminteam), ca să dau un sens dezordinii creaţiei noastre greşite. Acum, ca şi alaltăieri seară în periscop, mă retrag într-un punct îndepărtat al minţii pentru a scoate de acolo o istorisire. Ca şi Pendulul. Diotallevi îmi spusese, primul sefirah e Keter, Coroana, originea, golul primordial. El a creat mai întîi un punct, care a devenit Gîndul, unde a desenat toate figurile... Era şi nu era, închis în nume şi scăpat numelui, nu avea încă alt nume decît „Cine ?", pură dorinţă de a fi chemat printr-un nume... La început el trasă nişte semne în acea aură, o văpaie ţîşni din străfundul său cel mai tainic, ca o ceaţă fără culoare care ar da formă informului, şi abia porni ea să se întindă, că în centrul ei se formă o izbucnire de flăcări ce se revărsară iluminînd sefiroţii inferiori, şi tot aşa, în jos, pînă la Regat.

Dar poate că în acest *tsimtsum,* în acest adăpost, în această singurătate, zicea Diotallevi, exista deja făgăduinţa lui *tiqqun,* făgăduinţa reîntoarcerii.

2

HOKMAH

3

In hanc utilitatem clementes angeli saepe figuras, characteres, formas et voces invenerunt proposueruntque nobis mortalibus et ignotas et stupendas nullius rei iuxta consuetum linguae usum significativas, sed per rationis nostrae summam admirationem in assiduam intelligibilium pervestigationem, deinde in illorum ipsorum venerationem et amorem inductivas.

(Johannes Reuchlin, *De arte cabalistica*, Hagenhau, 1517, III)

Se întîmplase acum două zile. În ziua aceea de joi leneveam în pat fără să mă hotărăsc să mă scol. Sosisem în după-amiaza zilei precedente şi telefonasem la editură. Diotallevi era tot la spital, iar Gudrun era pesimistă : tot la fel, deci tot mai rău. Nu îndrăzneam să mă duc să-l văd.

Cît despre Belbo, nu era la birou. Gudrun îmi spusese că a telefonat spunînd că trebuia să plece undeva, din motive familiale. Care familie ? Ciudăţenia era că luase cu el şi word-processorul — pe Abulafia, cum îi zicea el acum — cu imprimantă cu tot. Gudrun îmi spusese că-l luase acasă pentru a termina o lucrare. De ce atîta bătaie de cap ? Nu putea scrie la birou ?

Mă simţeam fără patrie. Lia şi copilul urmau să se întoarcă abia săptămîna viitoare. Cu o seară înainte dădusem o raită pe la Pilade, dar nu găsisem pe nimeni.

Fui deşteptat de telefon. Era Belbo, cu o voce alterată, ca de departe.

„Alo ? De unde sunaţi ? Vă credeam pierdut în Libia, în 1911..."

„Nu glumi, Casaubon, e ceva serios. Sînt la Paris."

„Paris ? Păi eu trebuia să mă duc acolo ! Eu trebuie să vizitez pînă la urmă Conservatoire-ul !"

„Nu glumi, îţi repet. Sînt într-o cabină..., nu, într-un bar, în fine, nu ştiu dacă pot vorbi mult..."

„Dacă vă lipsesc fisele, sunaţi cu taxă inversă. Eu sînt aici şi aştept.

„Nu e vorba de fise. Sînt la ananghie.“ Începu să vorbească repede, ca să nu-mi lase timp să-l întrerup. „Planul. Planul e bun. Te rog nu-mi spune ceea ce ştim deja. Ei sînt pe urmele mele“.

„Cine anume ?“ Mă tot căzneam să înţeleg.

„Templierii, pentru dumnezeu, Casaubon, ştiu că n-o să-ţi vină să crezi, dar totul era adevărat. Ei cred că eu am harta, au dat de mine, m-au constrîns să vin la Paris. Sîmbătă la miezul nopţii vor să fiu la Conservatoire, sîmbătă — înţelegi — noaptea de Sfîntul Ion...“ Vorbea dezlînat şi nu reuşeam să-l urmăresc. „Nu vreau să mă duc, mă pregătesc să fug, Casaubon, ăia mă omoară. Dumneata trebuie să-l anunţi pe De Angelis — nu, De Angelis, e inutil — fără poliţie, te rog din suflet...“

„Atunci cum ?“

„Atunci, nu ştiu, citeşte dischetele, pe Abulafia, în ultimele zile am introdus totul în el, chiar şi ce s-a întîmplat în ultima lună. Dumneata nu erai, nu ştiam cui să-i povestesc, am scris timp de trei zile şi trei nopţi. Auzi, du-te la birou, în sertarul pupitrului meu e un plic cu două chei. Ăia mare nu-ţi trebuie, e de la casa de la ţară, dar cea mică e de la apartamentul din Milano, du-te acolo şi citeşte tot, după aceea hotărăşte dumneata, sau discutăm noi, dumnezeule, nu ştiu cum să fac...“

„Bine, citesc. Dar pe urmă, unde vă găsesc ?“

„Nu ştiu, aici schimb hotelul în fiecare noapte. Să zicem că dumneata faci totul azi şi apoi mă aştepţi acasă la mine mîine dimineaţă, eu încerc să te sun din nou, dacă pot. Doamne, cuvîntul de ordine...“

Auzii nişte zgomote, vocea lui Belbo se apropia şi se depărta cu intensitate variabilă, ca şi cum cineva încerca să-i smulgă receptorul.

„Belbo ! Ce se-ntîmplă ?“

„M-au găsit, cuvîntul...“

Un pocnet sec, ca de armă. Trebuie să fi fost receptorul care căzuse şi se izbise de perete sau de tăbliile acelea care se găsesc sub telefon. Un amalgam de voci. Apoi ţăcănitul receptorului pus la loc în furcă. Desigur, nu de Belbo.

Am intrat imediat sub duş. Trebuia să mă trezesc. Nu înţelegeam ce se petrecea. Planul era adevărat ? Ce absurditate, îl inventaserăm noi. Cine pusese mîna pe Belbo ? Cei din Roza-Cruce, contele de Saint-Germain, cei din Ochrana, Cavalerii Templului, Asasinii ? De aici încolo totul era posibil, dat fiind că totul era neverosimil. Poate că Belbo îşi pierduse minţile, în ultimul timp era aşa de încordat, nu înţelegeam dacă din cauza Lorenzei Pellegrini sau pentru că era tot mai fascinat de creaţia lui — sau poate că, Planul era comun, al meu, al lui, al lui Diotallevi, dar el era cel care părea acum mort după el, dincolo de limitele jocului. Inutil să fac alte ipoteze. M-am dus la editură. Gudrun m-a primit cu observaţii înţepătoare despre faptul că acum ea singură era cea care ducea greul secţiei, m-am dus glonţ în birou, am găsit plicul, cheile, am alergat în apartamentul lui Belbo.

Miros închis, de mucuri rîncede, scrumierele erau pline peste tot, chiuveta din bucătărie plină cu farfurii murdare, coşul de gunoi ticsit cu cutii de conserve spintecate. Pe o etajeră din birou, trei sticle de whisky goale, a patra mai conţinea vreo două degete de alcool. Era apartamentul cuiva care-şi petrecuse aici ultimele zile fără să iasă, mîncînd pe apucate, lucrînd cu furie, ca un intoxicat.

Erau două camere cu totul, înţesate cu cărţi, puse teanc prin toate colţurile, cu rafturile dulapurilor îndoindu-se sub greutatea lor. Văzui imediat masa cu computerul, imprimanta, fişierele cu dischete. Cîteva tablouri în puţinele spaţii neocupate de rafturi, şi chiar în faţa mesei o gravură din secolul şaptesprezece, o reproducere înrămată cu grijă, o alegorie pe care nu o remarcasem cu o lună înainte, cînd urcasem acolo să beau o bere înainte de a pleca în concediu.

Pe masă, o fotografie a Lorenzei Pellegrini, cu o dedicaţie scrisă cu litere mărunte şi cam copilăreşti. I se vedea numai faţa, însă privirea, numai privirea singură, mă tulbura. Cu o mişcare instinctivă de delicateţe (sau din gelozie ?) am întors fotografia fără să citesc dedicaţia...

Erau şi cîteva fişe. Am căutat ceva demn de interes, dar nu erau decît fişe bibliografice, anticipări editoriale. Printre documentele acelea am găsit însă o fişă imprimată

la computer, judecînd după dată, era probabil din epoca primelor experimente cu word-processorul. Era intitulată chiar „Abu". Îmi aminteam ziua cînd Abulafia își făcuse apariția la editură, entuziasmul aproape copilăresc al lui Belbo, bombănelile Gudrunei, ironiile lui Diotallevi. „Abu" fusese desigur riposta personală a lui Belbo față de detractorii săi, o glumă goliardică, de neofit, dar spunea multe despre furia combinatorie cu care Belbo se apropiase de aparat. El care afirma întotdeauna, cu surîsul lui palid, că din moment ce descoperise că nu poate fi un protagonist se hotărîse să fie un spectator inteligent — inutil să te apuci de scris dacă nu exista o motivație serioasă, mai bine să rescrii cărțile altora, asta face un redactor bun de editură — el găsise în aparatul acela un fel de halucinogen, prinsese să-și lunece degetele pe tastieră ca și cum ar fi făcut variații la *Petit Montagnard*, la vechiul său pian de acasă, fără teamă de a fi supus judecății. Nu se gîndea să creeze; el, atît de terorizat de scris, știa că aceea nu era creație, ci dovadă de eficiență electronică, exercițiu de gimnastică. Însă, uitîndu-și fantasmele lui obișnuite, tocmai găsea în jocul acela formula pentru a-și exersa acea adolescență de revenire, specifică unui om de cincizeci de ani. În orice caz, într-un fel, pesimismul lui natural, dificila lui împăcare cu trecutul, se topiseră în dialogul cu o memorie minerală, obiectivă, ascultătoare, iresponsabilă, tranzistorizată, atît de omenește inumană, încît îi permitea să nu mai simtă obișnuita-i împovărare a vieții.

FILENAME : ABU

O ce dimineață frumoasă de sfîrșit de noiembrie, la început a fost cuvîntul, cîntă zeiță mînia ce-aprinse pe-Ahil Peleianul femeile cavalerii armele iubirile. Punct și ia-o de la capăt singur. Probă probă probă parakalò parakalò, cu programul adecvat faci și anagramele, dacă ai scris un roman întreg despre un erou sudist care se numește Rhett Butler și o fetișcană capricioasă care se numește Scarlett și apoi te căiești, n-ai decît să dai o comandă și

Abu îi schimbă pe toţi Rhett Butler în prinţul Andrei şi Scarlett-ele în Nastasia, Atlanta în Moscova, şi ai scris război şi pace.

Abu face acum un lucru : bat fraza asta, îi comand lui Abu să schimbe fiecare „a" în „akka" şi fiecare „o" în „ulla" şi o să iasă un fragment quasi-finic.

Akkabu fakkace akkacum akkastakka : bakkat frakkazakka akkastakka, îi cullamakkand lui Akkabu sakka schimbe fie cakare „akka" cu „akkakkakka" şi fiecakkare „ulla" cu „ullakka", şi ulla sakka iakkasakka un frakkagment quakkasi-finic.

„O ce plăcut, o vîrtej al diferanţei, o lector / scriptor al meu ideal lovit de o insomnie ideală, oh veghe a lui finnegan, o animal drăgălaş şi benign. Nu te ajută pe tine să gîndeşti ci te ajută pe tine să gîndeşti pentru el. O maşină întru totul spirituală. Dacă scrii cu pană de gîscă trebuie să zgîrii hîrtiile asudate şi să înmoi clipă de clipă, gîndurile se suprapun iar pulsul nu poate ţine pasul, dacă baţi la maşină se încalecă literele, nu poţi înainta cu iuţeala sinapselor tale, ci numai în ritmul butucănos al mecanicii. Cu el, cu acesta (aceasta ?) în schimb, degetele fantazează, mintea atinge tastiera, hai sus pe aripi aurite, meditezi în fine la severa raţiune critică asupra fericirii primei abordări.

Şi iată acum ce fac, iau acest paragraf de treatologii ortigrfice şi comand maşina csă cipieze şi să srsteze în memoria de trecere şi apoi să-l făcăsăreapră din ael limb pe ecran după el însuşi.

Iată, băteam la întîmplare, iar acum am luat acel bloc de teratologii ortografice şi am comandat maşinii să repete greşeala pe propriile-i urme, însă de data asta l-am corectat şi în sfîrşit el apare pe deplin lizibil, perfect, din sfărîmături am scos Academie Pură.

Ar fi putut să-mi pară rău că am aruncat primul bloc : îl las numai aşa, ca să arăt cum

pe acest ecran pot coexista a fi și a trebui să fie, contingența și necesitatea. Totuși aș putea să extrag fragmentul infam din textul vizibil, dar nu și din memorie, păstrînd astfel arhiva refulărilor mele, tăindu-le freudienilor omnivori și specialiștilor în variante pofta conjecturii, și meșteșugul și gloria academică.

Mai ceva decît memoria adevărată, fiindcă aceea, chiar cu prețul unui exercițiu greu, învață să-și amintească, nu să uite. Diotallevi se dă în vînt ca toți sefarzii după palatele cu scară monumentală și cu statuia unui războinic care comite o faptă rea și oribilă asupra unei femei fără apărare, apoi cu coridoare cu sute de camere, avînd fiecare întruchiparea unui miracol, apariții neașteptate, fapte neliniștitoare, mumii însuflețite, iar fiecărei imagini, cu totul memorabile, tu îi asociezi un gînd, o categorie, un element din mobilierul cosmic, ba chiar un silogism, un silogism nemăsurat, lanțuri de apoftegme, coliere de hipalaje, rozete de zeugme, dansuri de hysteron proteron, logoi apofantici, ierarhii de stoicheia, precesiuni de echinoxe, paralaxe, ierbare, genealogii de gimnosofiști — și tot așa, la nesfîrșit — o, Raimundo, o, Camillo, voi cărora vă era de ajuns să vă întoarceți cu gîndul la viziunile voastre și imediat reconstituiați marele lanț al ființei, în *love and joy*, pentru că tot ceea ce în univers se deschidea ca o carte în mintea voastră se reunise deja într-un volum, iar Proust v-ar fi făcut să zîmbiți. Dar de data aceea cînd împreună cu Diotallevi ne gîndeam să construim o *ars oblivionalis*, n-am reușit să găsim regulile pentru uitare. E inutil, poți merge în căutarea timpului pierdut urmărind dîre labile precum Degețel, prin pădure, dar nu reușești să rătăcești bunăoară timpul regăsit. Degețel se întoarce totdeauna, ca un cui fix. Nu există o tehnică a uitării, sîntem încă la procesele naturale întîmplătoare — leziuni

cerebrale, amnezie sau improvizare manuală, ce știu eu ? — o călătorie, alcoolul, somnoterapia, sinuciderea.

Dar în schimb Abu îți poate permite mici sinucideri locale, amnezii provizorii, afazii nedureroase.

Unde erai ieri seară, L.

Iată, cititorule indiscret, tu n-o să știi niciodată, însă rîndul acela frînt de mai sus, care-și face apariția în gol, era chiar începutul unei fraze lungi pe care am scris-o, dar pe care pe urmă am vrut să nu o fi scris (și nici măcar s-o fi gîndit) pentru că aș fi vrut ca ceea ce am scris să nici nu se fi întîmplat. A fost de ajuns o comandă, o bandă de bale lăptoase s-a întins peste alineatul fatal și inoportun, am apăsat pe un „șterge" și fîșșșt, totul a dispărut.

Dar nu-i de ajuns. Tragedia celui ce se sinucide e că, abia ce a sărit pe fereastră, între al șaptelea și al șaselea etaj, se răzgîndește : „Ah, dacă aș putea să mă întorc înapoi !" Nimic de făcut. Niciodată nu s-a întîmplat. Buf. În schimb Abu e indulgent, îți permite căința, aș mai putea încă să am din nou textul meu dispărut dacă m-aș hotărî la timp și aș apăsa pe tasta de recuperare. Ce ușurare. Numai că știind că, dacă aș vrea, aș putea să-mi amintesc, uit imediat.

N-o să mă mai duc prin bărulețe să dezintegrez mici nave cu proiectile trasoare atîta timp cît monstrul nu te dezintegrează pe tine. Aici e mai frumos, dezintegrezi gînduri. E o galaxie de mii și mii de asteroizi, toți în șir, albi sau verzi, și-i creezi tu. Fiat Lux, Big Bang, șapte zile, șapte minute, șapte secunde, și ți se naște pe dinaintea ochilor un univers în perenă lichefiere, unde nu există nici măcar linii cosmologice precise și înlănțuiri temporale, darmite numerus Clausius, aici se merge înapoi chiar și în timp, caracterele apar și reapar cu un aer indolent, se ițesc din nimic și docile se

reîntorc acolo, iar cînd reiei, legi, ştergi ele se dizolvă şi se reectoplasmează în locul lor natural, e o simfonie submarină de înlănţuiri şi fracturi moi, un dans gelatinos de comete autofage, ca ştiuca aceea din Yellow Submarine, apeşi cu buricul degetului şi ireparabilul începe să lunece îndărăt către un cuvînt vorace şi dispare între fălcile lui, el suge şi svîrrllurp, întuneric, dacă nu te opreşti se mănîncă singur şi se îngraşă din nimicnicia-i, gaură neagră a Cheshire-ului.

Iar dacă scrii ceea ce pudoarea n-ar vrea, totul sfîrşeşte pe dischetă, iar tu îi pui dischetei un cuvînt de ordine şi nimeni nu te va mai putea citi, lucru optim pentru agenţi secreţi, scrii mesajul, îl pui bine şi-l închizi, apoi îţi pui discul în buzunar şi te fîţîi pe unde vrei, şi nici Torquemada n-o să poată şti ce ai scris, numai tu şi celălalt (acel Altul ?). Să zicem că te şi torturează, tu te prefaci că mărturiseşti şi că pui degetul pe cuvînt, şi în loc de asta apeşi o tastă nevăzută şi mesajul nu mai este.

Vai, scrisesem ceva, am mişcat degetul din greşeală, a dispărut tot. Ce era ? Nu-mi amintesc. Ştiu că nu revelam nici un Mesaj. Dar după aceea, nu se ştie.

4

Cine încearcă să pătrundă în Grădina cu trandafiri a Filosofilor fără cheie, pare un om care ar vrea să umble fără picioare.

(Michael Maier, *Atalanta Fugiens*, Oppenheim, De Bry, 1618 emblema XXVII)

Nu era nimic altceva, la vedere. Trebuia să caut în dischetele word processorului. Erau aranjate numerotat şi am crezut că era cazul să încerc cu primul. Dar Belbo spusese ceva de cuvîntul de ordine. Fusese întotdeauna gelos cu secretele lui Abulafia.

Într-adevăr, abia ce am încărcat aparatul, apăru un mesaj care mă întreba : „Ai cuvîntul-cheie ?" Formulă neimperativă, Belbo era un om educat.

O maşină nu colaborează, ştie că trebuie să primească parola, n-o primeşte, tace. Ca şi cum, însă, mi-ar fi spus : „Bagă de seamă, tot ceea ce vrei să ştii, se află aici la mine în burtă, dar sapă, sapă, cîrtiţă bătrînă, şi n-o să găseşti niciodată." Acu-i acu, mi-am zis, grozav îţi mai plăcea să faci permutări în joacă cu Diotallevi, erai un fel de Sam Spade al editurii, cum ar fi spus Jacopo Belbo, găseşte-i chichiţa.

Pe Abulafia cuvîntul-cheie putea fi de şapte litere. Cîte permutări de şapte litere puteau fi efectuate cu cele douăzeci şi cinci de litere ale alfabetului, calculînd şi repetările, pentru că nimic nu se opunea ca acel cuvînt să fie „cadabra" ? Există formula pe undeva, iar rezultatul ar trebui să fie şase miliarde şi ceva. Avînd un calculator gigantic, capabil să găsească şase miliarde de permutări, la un milion pe secundă, ar fi trebuit totuşi să i le comunic lui Abulafia una cîte una, pentru a le încerca, şi ştiam

că Abulafia punea circa zece secunde ca să întrebe şi apoi să verifice password-ul. Deci, şase sute de miliarde de secunde. Dat fiind că într-un an secundele sînt ceva mai multe de treizeci şi unu de milioane, să zicem treizeci ca să rotunjim, timpul de lucru ar fi fost circa două mii de ani. Nu era cine ştie ce.

Trebuia procedat prin ipoteză. La ce cuvînt s-ar fi putut gîndi Belbo ? Mai întîi de toate, era oare un cuvînt pe care-l găsise la început, cînd se apucase să folosească maşina, sau pe care-l născocise, şi îl schimbase, în ultimele zile cînd îşi dăduse seama că dischetele conţineau material exploziv şi că, cel puţin pentru el, jocul nu mai era un joc ? Ar fi fost cu totul altceva.

Mai bine să mă opresc la cea de a doua ipoteză. Belbo se simte hăituit de Plan, ia Planul în serios (pentru că aşa îmi dăduse de înţeles la telefon), şi atunci se gîndeşte la vreun termen legat de povestea noastră.

Sau poate că nu : un termen legat de Tradiţie ar fi putut să le vină şi Lor în minte. Timp de un moment m-am gîndit că poate Ei intraseră în apartament, făcuseră o copie după dischete, iar în clipa aceea încercau toate combinaţiile posibile în vreun loc depărtat. Calculatorul suprem în vreun castel din Carpaţi.

Ce prostie, îmi spusei, ăia nu erau oameni de calculator, ar fi putut umbla cu Notarikonul, cu Gematria, cu Temurah-ul, mînuind dischetele ca pe Torah. Şi le-ar fi trebuit atîta timp cît a trecut de cînd a fost aşternut pe hîrtie *Sefer Jesirah*. Totuşi ipoteza nu era de neglijat. Ei, dacă existau, ar fi urmărit o inspiraţie cabalistică, şi dacă Belbo se convinsese că existau, probabil ar fi urmat şi el aceeaşi cale.

Ca să fiu cu conştiinţa împăcată încercai cu cei zece sefiroţi : Keter, Hokmah, Binah, Hesed, Geburah, Tiferet, Nezah, Hod, Jesod, Malkut şi-l adăugai şi pe Shekinah pe deasupra... Nu funcţiona, bineînţeles, era prima idee care i-ar fi putut veni în minte oricui.

Cu toate acestea cuvîntul trebuia să fie ceva banal, care-ţi vine în minte aproape prin forţa lucrurilor, deoarece cînd lucrezi pe un text, şi în mod obsedant, cum trebuie să fi lucrat Belbo în ultimele zile, nu te poţi sus-

trage universului discursului în care trăiești. E neomenește să crezi că ar înnebuni lucrînd la Plan și i-ar trece prin cap nu știu ce, Lincoln sau Mombasa. Trebuie să fie ceva legat de Plan. Dar ce ?

Am încercat să mă identific cu procesele mentale ale lui Belbo, care scrisese fumînd întruna și bînd, și uitîndu-se în toate părțile. M-am dus în bucătărie să-mi torn ultimul strop de whisky în singurul pahar curat pe care l-am găsit, m-am întors la consolă, cu spinarea sprijinită de spătar, cu picioarele pe masă, bînd cu înghițituri mici (nu așa făcea Sam Spade — sau poate, nu, acela era Marlowe ?) și rotindu-mi privirea în jur. Cărțile erau prea departe și nu se puteau citi titlurile de pe cotoare.

Am tras ultima înghițitură de whisky, am închis ochii, i-am redeschis. În fața mea, gravura din secolul al șaptesprezecelea. Era o alegorie tipic roza-cruceeană din perioada aceea, atît de bogată în mesaje codificate, în căutarea membrilor Fraternității. Evident, reprezenta Templul Roza-Cruceenilor și apărea acolo un turn ce se termina cu o cupolă, după modelul iconografic renascentist, creștin și ebraic, în care Templul din Ierusalim era reconstituit după modelul moscheii lui Omar.

Peisajul din jurul turnului era incongruent și incongruent populat, cum se întîmplă în acele rebusuri în care vezi un palat, o broască în prim plan, un catîr cu samar, un rege care primește un dar de la un paj. Aici, în stînga, jos, un gentilom ieșea dintr-un puț, ținîndu-se agățat de un scripete fixat, prin niște vergele absurde, într-un punct din interiorul turnului, printr-o fereastră circulară. În centru, un cavaler și un drumeț, în dreapta un peregrin îngenuncheat, care se sprijinea pe o ancoră mare, ca pe un toiag. În partea dreaptă, aproape în fața turnului, un pisc, o stîncă de pe care se arunca un personaj cu spadă, iar în partea opusă, în perspectivă, Araratul, cu Arca împotmolită pe culme. În partea de sus, în colțuri, doi nori iluminați fiecare de cîte o stea, trimițînd asupra turnului raze oblice, de-a lungul cărora levitau două figuri, un bărbat gol încolăcit de un șarpe, și o lebădă. Sus, în centru, un nimb avînd deasupra cuvîn-

tul «oriens» în caractere ebraice imprimate îngroşat, din care ieşea mîna lui Dumnezeu ţinînd, legat de un fir, turnul.

Turnul se mişca pe nişte roţi, avea un prim nivel pătrat, ferestre, o uşă, un pod mobil, pe latura din dreapta, apoi un fel de terasă cu patru turnuleţe de observaţie, fiecare ocupat de cîte un oştean cu scut (împodobit cu litere ebraice), care agita o ramură de palmier. Dar dintre oşteni se vedeau numai trei, iar al patrulea se ghicea, ascuns de masa cupolei octogonale, pe care se înălţa o turlă, tot octogonală, iar din aceasta ieşeau două aripi mari. Deasupra, o altă cupolă mai mică, cu un turnuleţ cvadrangular, care, deschizîndu-se prin nişte arcuri largi susţinute de coloane subţiri, lăsa să se vadă în interiorul lui un clopot. Apoi sfîrşea cu o cupolă mică, cu patru bolţi de care se ataşa firul ţinut sus în mîna dumnezeiască. Pe laturile micii cupole, cuvîntul „Fa/ma", iar deasupra cupolei o inscripţie : „Collegium Fraternitatis".

Bizareriile nu sfîrşeau aici, pentru că din alte două ferestre rotunde ale turnului ieşeau, în stînga un braţ uriaş, disproporţionat faţă de celelalte figuri, care ţinea o spadă, ca şi cum ar fi aparţinut făpturii înaripate închise în turn, iar la dreapta o trîmbiţă. Trîmbiţa, din nou ea...

Avui o bănuială în legătură cu numărul deschizăturilor turnului : prea multe şi prea regulate la cupole, în schimb întîmplătoare pe laturile de la bază. Turnul se vedea numai pe două dintre cele patru laturi ale lui, în perspectivă ortogonală, şi puteai să-ţi închipui că din motive de simetrie uşile, ferestrele şi hublourile ce se vedeau pe o latură erau reproduse şi pe latura opusă în aceeaşi ordine. Deci, patru arcuri în turla clopotniţei, opt ferestre în cea de jos, patru turnuleţe, şase deschideri între faţada estică şi cea vestică, patrusprezece între faţada nordică şi cea sudică. Am făcut adunarea : treizeci şi şase de deschizături.

Treizeci şi şase. De peste zece ani numărul acesta mă obseda. Împreună cu o sută douăzeci. Roza-Cruceenii. O sută douăzeci împărţit la treizeci şi şase dădea, păstrînd şapte cifre, 3, 333333. Exagerat de perfect, dar merita să încerc. Încercai. Fără succes.

Îmi trecu prin minte că, înmulțită cu doi, cifra aceea dădea aproximativ numărul Fiarei, 666. Dar și ipoteza aceasta se dovedi prea fantasmagorică.

Mă izbi deodată nimbul central, sediul divinității. Literele ebraice erau foarte evidente, se puteau vedea și stînd pe scaun. Însă Belbo nu putea scrie pe Abulafia litere ebraice. M-am uitat mai atent: le cunoșteam, desigur, de la dreapta spre stînga, *jod, he, waw, he*, Iahveh, numele lui Dumnezeu.

5

Şi începe prin a combina numele acesta, adică YHWH, la început singur, şi a examina toate combinările lui, şi a-l face să se mişte şi să se învîrtă ca o roată...

(Abulafia, Haggê ha-Nefeš, *Ms. München, 408)*

Numele lui Dumnezeu... Dar bineînţeles. Mi-am amintit primul dialog dintre Belbo şi Diotallevi, în ziua în care-l instalaseră pe Abulafia în birou.

Diotallevi stătea în uşa camerei lui şi avea un aer indulgent. Indulgenţa lui Diotallevi era întotdeauna jignitoare, însă Belbo părea s-o accepte, înadins, cu indulgenţă.

„N-o să-ţi folosească la nimic. Nu cumva vrei să scrii cu el manuscrisele pe care nu le citeşti ?"

„Serveşte la clasificat, la ordonat listele, la aducerea fişelor la zi. Aş putea să scriu cu el un text al meu, nu pe-ale altora."

„Dar te-ai jurat că n-o să scrii nimic al tău".

„Am jurat că n-o să încurc lumea cu încă un manuscris. Am spus că dacă am descoperit că n-am stofă de protagonist..."

„...o să fii un spectator inteligent. Ştiu. Şi atunci ?"

„Şi atunci şi spectatorul inteligent, cînd se întoarce de la vreun concert, fredonează şi el partea lui. Doar nu pretinde s-o dirijeze la Carnegie Hall..."

„Aşadar o să faci experimente de vocalize scrise pentru a descoperi că nu trebuie să scrii".

„Ar fi o alegere onestă".

„Crezi dumneata ?"

Diotallevi şi Belbo erau amîndoi de origine piemonteză şi disertau adesea despre capacitatea aceea pe care

o au piemontezii cumsecade, de a te asculta politicos, a te privi în ochi şi a zice „crezi dumneata ?“ pe un ton care pare de un interes educat, dar care în realitate te face să te simţi obiectul unei profunde dezaprobări. Eu eram un barbar, ziceau ei, iar aceste subtilităţi aveau să-mi scape totdeauna.

„Barbar ?“ protestam eu, „sînt născut la Milano, familia mea e dinspre părţile Aostei...“

„Baliverne“, ziceau ei, „piemontezul se recunoaşte imediat după scepticismul lui“.

„Eu sînt sceptic“.

„Nu. Dumneata eşti numai incredul, şi asta e altceva“.

Ştiam de ce Diotallevi se îndoia de Abulafia. Auzise spunîndu-se că se putea altera ordinea literelor cu el, încît un text ar fi putut da naştere la contrariul lui şi să ducă la profeţii obscure. Belbo încerca să-i explice. „Sînt jocuri de permutare“, îi spunea, „nu se numesc Temurah ? Nu aşa procedează rabinul credincios pentru a se ridica pînă la porţile Splendorii ?“

„Amice“, îi zicea Diotallevi, „n-o să înţelegi niciodată nimic. E adevărat că Torah, vorbesc de aceea vizibilă, e numai una dintre posibilele permutări ale literelor din Torah cea eternă, pe care Dumnezeu a conceput-o şi i-a încredinţat-o lui Adam. Şi permutînd în decursul veacurilor literele cărţii, s-ar putea ajunge la regăsirea Torei originare. Dar nu rezultatul e cel care contează. Ci procesul, fidelitatea cu care vei face să se învîrtească la nesfîrşit morişca rugăciunii şi a scripturii, descoperind adevărul puţin cîte puţin. Dacă maşina asta ţi-ar da imediat adevărul, nu l-ai recunoaşte, pentru că sufletul tău nu ar fi purificat printr-o lungă interogare. Şi apoi, într-un birou ! Cartea trebuie murmurată într-o chichineaţă prăpădită a ghetoului unde zi de zi înveţi să te îndoi de spate şi să-ţi mişti braţele strîns pe lîngă şolduri, iar între mîna care ţine Cartea şi cea cu care o răsfoieşti aproape nu trebuie să existe loc, şi dacă-ţi umezeşti degetele trebuie să le duci vertical la buze, ca şi cum ai fărîma azimă, atent să nu pierzi nici o fărîmitură. Cuvîntul, trebuie

mîncat cu cea mai mare încetineală, îl poți înmuia și recombina numai dacă-l lași să ți se topească pe limbă, și fii atent să nu-l scapi pe caftan, pentru că o literă dacă se evaporă, se rupe firul care-i menit să te unească cu sefiroții superiori. Acestui lucru și-a închinat viața Abraham, Abulafia, în timp ce Sfîntul Toma al vostru se trudea să-l găsească pe Dumnezeu cu cele cinci căi ale lui. *Hokmah ha-Zeruf* a lui era în același timp știință a combinării literelor și știință a purificării inimilor. Logică mistică, lumea literelor și a învolburării lor în permutări nesfîrșite este lumea beatitudinii, știința combinării e o muzică a gîndirii, dar ai grijă să umbli cu încetineală și cu băgare de seamă, pentru că mașina ta ar putea să-ți provoace delir, nu extaz. Mulți dintre discipolii lui Abulafia nu au știut să se păstreze pe acel prag foarte gingaș care desparte contemplarea numelor lui Dumnezeu de practica magică, de manipularea numelor spre a-și face din ele talisman, instrument de dominare asupra naturii. Și nu știau, cum nu știi nici tu — nu știe nici mașina ta — că fiece literă e legată de unul dintre mădularele corpului, iar dacă muți o consoană fără să-i cunoști puterea, unul dintre mădularele tale ar putea să-și schimbe poziția, sau natura, și te-ai trezi schilodit nemilos, pe dinafară, pe viață, iar pe dinăuntru, pe veșnicie.

„Ascultă", îi zisese Belbo chiar în ziua aceea, „nu m-ai întors din convingerea mea, mă încurajezi. Așa că am în mînă și la comanda mea, așa cum prietenii tăi aveau Golemul, un Abulafia al meu personal. O să-l numesc Abulafia, pentru intimi, Abu. Iar Abulafia al meu va fi mai grijuliu și mai respectuos decît al tău. Mai modest. Problema nu e să găsești toate combinările numelui lui Dumnezeu ? Ei bine, uită-te în manualul ăsta, am un mic program în Basic pentru a permuta toate secvențele de patru litere. Pare făcut expre pentru I H V H. Iată-l, vrei să-l fac să meargă ?" Și-i arăta programul, acela într-adevăr cabalistic, pentru Diotallevi :

```
10 REM ANAGRAMI
20 INPUT LS (1), LS (2), LS (3), LS (4)
30 PRINT
```

```
40 FOR 11=1 TO 4
50 FOR 12=1 TO 4
60 IF 12=11 THEN 130
70 FOR 13=1 TO 4
80 IF 13=11 THEN 120
90 IF 13=12 THEN 120
110 LPRINT L$ (11) ; L$ (12) ; L$ (13) ; L$ (14)
100 LET 14=10—(11+12+13)
120 NEXT 13
130 NEXT 12
140 NEXT 11
150 END
```

„Încearcă, scrie I, H, V, H, cînd îţi cere input-ul, şi dă drumul la program. Poate n-o să-ţi vină să crezi : permutările posibile sînt douăzeci şi patru."

„Sfinţii Serafimi. Şi ce faci cu douăzeci şi patru de nume ale lui Dumnezeu ? Crezi că învăţaţii noştri nu făcuseră deja acest calcul ? Păi citeşte *Sefer Jesirah*-ul, secţiunea a şaisprezecea din capitolul patru. Şi nu aveau calculatoare. «Două Pietre construiesc două Case. Trei Pietre construiesc şase Case. Patru Pietre construiesc douăzeci şi patru de Case. Cinci Pietre construiesc o sută douăzeci de Case. Şase Pietre construiesc şapte sute douăzeci de Case. De aici înainte du-te şi gîndeşte-te la ceea ce gura nu poate spune şi urechea nu poate auzi». Ştii cum se numeşte asta astăzi ? Calcul factorial. Şi ştii de ce Tradiţia te avertizează că de aici încolo e mai bine să încetezi ? Pentru că dacă literele numelui lui Dumnezeu ar fi opt, permutările ar fi patruzeci de mii, iar dacă ar fi zece, ar face trei milioane şi şase sute de mii, iar permutările bietului tău nume ar face aproape patruzeci de milioane, şi zi mersi că n-ai şi *middle initial* ca americanii, altfel ai sări la peste patru sute de milioane. Dar ar trebui să calculezi şi repetările, pentru că nu se poate exclude ca numele lui Dumnezeu să fie Aleph repetat de douăzeci şi şapte de ori, şi atunci factorialul nu ţi-ar mai ajunge şi ar trebui să calculezi douăzeci şi şapte la a douăzeci şi şaptea : şi ai avea, cred, 444 de miliarde de miliarde de miliarde de miliarde de posibilităţi, sau cam pe-acolo,

în orice caz un număr de treizeci şi nouă de cifre".

„Trişezi, ca să mă impresionezi. Am citit şi eu *Sefer Jesirah*-ul tău. Literele fundamentale sînt douăzeci şi două şi cu alea, şi numai cu ele, Dumnezeu a plăsmuit toată făptura."

„Încaltea nu încerca sofisme, pentru că dacă intri în mărimi de ordinul ăsta, dacă în loc de douăzeci şi şapte la a douăzeci şi şaptea iei douăzeci şi doi la a douăzeci şi doua, îţi iese tot cam la treisute patruzeci de miliarde de miliarde de miliarde. Pentru măsura ta omenească, ce diferenţă e ? Ştii oare că dacă ar trebui să numeri unu, doi, trei, şi aşa mai departe, cîte un număr pe secundă, ca să ajungi la un miliard, iau numai un prăpădit de miliard, ţi-ar lua cam treizeci şi doi de ani ? Dar lucrul e şi mai complicat decît crezi tu, iar Cabala nu se reduce la *Sefer Jesirah*. Şi-ţi spun eu de ce o bună permutare a Torei trebuie să facă uz de toate cele douăzeci şi şapte de litere. E adevărat că cele cinci finale, dacă în cursul unei permutări ar trebui să cadă în corpul cuvîntului, s-ar transforma în echivalentul lor normal. Dar nu e întotdeauna aşa. În Isaia, 9, 6, 7, cuvîntul LMRBH, Lemarbah — care înseamnă tocmai a multiplica — e scris cu *mem* final în mijloc.

„De ce aşa ?"

„Pentru că fiece literă corespunde unui număr şi litera *mem* normală face patruzeci, în timp ce *mem* final face şase sute. Nu mai e vorba de Temurah, care te învaţă să faci permutări, ci de Gematria, care găseşte afinităţi sublime între cuvînt şi valoarea lui numerică. Cu acea *mem* finală, cuvîntul LMRBH nu face 277, ci 837, şi echivalează astfel cu «ThThZL, Thath Zal», care înseamnă «cel ce dă din belşug». Şi aşa că vezi că-i nevoie să ţii cont de toate douăzeci şi şapte literele, pentru că nu contează numai sunetul, ci şi numărul. Şi atunci ne întoarcem la calculul meu : permutările sînt mai multe de patru sute de miliarde de miliarde de miliarde de miliarde. Şi ştii cît ne-ar trebui ca să le încercăm pe toate, cîte una pe secundă, admiţînd că o maşină, bineînţeles că nu a ta, mică şi prăpădită, ar putea-o face ? Cu o combinaţie pe secundă ai face şapte miliarde de miliarde de miliarde de

minute, o sută două zeci şi trei de miliarde de miliarde de miliarde de miliarde de ore, ceva mai mult de cinci milioane de miliarde de miliarde de miliarde de zile, paisprezece miliarde de miliarde de miliarde de ani, o sută patruzeci de miliarde de miliarde de miliarde de secole, paisprezece mii de miliarde de miliarde de milenii! Iar dacă ai avea un calculator capabil să încerce un milion de combinaţii pe secundă, gîndeşte-te, vai, cît timp ai cîştiga, numărătoarea aia a ta electronică cu bile s-ar descurca în paisprezece mii de miliarde de miliarde de milenii! Dar în realitate adevăratul nume al lui Dumnezeu, cel secret, e lung cît toată Torah şi nu există maşină pe lume capabilă să-i sfîrşească permutările, fiindcă Torah este chiar prin ea însăşi rezultatul unei permutări cu repetări ale celor douăzeci şi şapte de litere, iar arta ce ţine de Temurah nu-ţi spune că trebuie să permuţi cele douăzeci şi şapte de litere ale alfabetului, ci toate semnele din Torah, unde fiecare semn valorează ca şi cum ar fi o literă de sine stătătoare, chiar dacă apare de nenumărate alte ori la alte pagini, cum ai zice că cei doi *hau* din numele Ihvh sînt două litere diferite. De asta, dacă tu ai vrea să calculezi permutările posibile ale tuturor semnelor din întreaga Torah nu ţi-ar ajunge toate zerourile din lume. Încearcă, încearcă numai, cu nenorocita aia a ta de maşinuţă pentru contabili. Maşina există, bineînţeles, dar nu a fost produsă în valea aia a ta cu silicon, e sfînta Cabală, sau Tradiţia, iar rabinii fac de secole ceea ce nici o maşină nu va putea face vreodată şi să sperăm să nici nu facă. Pentru că atunci cînd combinatoria ar fi terminată, rezultatul ar trebui să rămînă secret şi în orice caz universul şi-ar fi încetat ciclul său, iar noi am străfulgera lipsiţi de memorie în gloria marelui Metatron".

„Amin", zicea Jacopo Belbo.

Însă la aceste lucruri ameţitoare Diotallevi îl împingea încă de pe atunci, şi ar fi trebuit să ţin cont de asta. De cîte ori nu-l văzusem pe Belbo, după orele de birou, încercînd programe care să-i permită să verifice calculele lui Diotallevi, pentru a-i arăta că cel puţin Abu al lui îi spunea adevărul în cîteva secunde, fără a trebui să calculeze cu mîna, pe pergamente îngălbenite, cu nişte sisteme

numerice antediluviene, care pe lîngă toate astea, în treacăt fie zis, nu-l cunoşteau nici pe zero ? Zadarnic, şi Abu răspundea, pînă unde putea ajunge, prin notaţie exponenţială, iar Belbo nu reuşea să-l umilească pe Diotallevi cu un ecran care să se umple cu zerouri la infinit, palidă imitaţie vizuală a multiplicării universurilor combinatorii şi a exploziei tuturor lumilor posibile...

Acum însă, după tot ce se întîmplase, şi cu gravura aceea roza-cruceană în faţă, era imposibil ca Belbo să nu se fi întors, în căutarea unui password, la exerciţiile acelea cu numele lui Dumnezeu. Dar ar fi trebuit să mizeze pe numere ca treizeci şi şase sau o sută douăzeci dacă era aşa cum presupuneam eu, obsedat de acele cifre. Şi deci nu putea să fi combinat cele patru litere ebraice deoarece, ştia, patru pietre construiesc numai douăzeci şi patru de case.

Ar fi putut miza pe transcrierea italiană, care conţine şi două vocale. Cu şase litere avea la dispoziţie şapte sute douăzeci de permutări. Ar fi putut-o alege pe a treizeci şi şasea sau pe a o sută douăzecea.

Ajunsesem în casă pe la unsprezece, acum era unu. Trebuia să compun un program pentru anagrame de şase litere, şi era de ajuns să-l modific pe cel care era deja făcut pentru patru.

Aveam nevoie de o gură de aer. Am coborît, mi-am cumpărat de mîncare şi încă o sticlă de whisky.

Am urcat din nou, am lăsat sandvişurile într-un colţ, am trecut repede la whisky, am pus disc-sistemul pentru Basic, am compus programul pentru cele şase litere — cu obişnuitele greşeli, şi mi-a luat o jumătate de oră bună, însă pe la două şi jumătate, programul funcţiona, iar ecranul lăsa să-mi treacă pe dinaintea ochilor cele şapte sute douăzeci de nume ale lui Dumnezeu :

Iahveh iahvhe iahevh iahehv iahhve iahhev iavheh iavhhe

viaheh	viahhe	viaehh	viaehh	viahhe	viaheh	vihaeh	vihahe
viheah	viheha	vihhae	vihhea	vieahh	vieahh	viehah	viehha
viehah	viehha	vihahe	vihaeh	vihhae	vihhea	viheah	viheha
vaiheh	vaihhe	vaiehh	vaiehh	vaihhe	vaiheh	vahieh	vahihe
vaheih	vahehi	vahhie	vahhei	vaeihh	vaeihh	vaehih	vaehhi
vaehih	vaehhi	vahihe	vahieh	vahhie	vahhei	vaheih	vaheha
vhiaeh	vhiahe	vhieah	vhieha	vhihae	vhihea	vhaieh	vhaihe
vhaeih	vhaehi	vhahie	vhahei	vheiah	vheiha	vheaih	vheahi
vhehia	vhehai	vhhiae	vhhiea	vhhaie	vhhaei	vhheia	vhheai
veiahh	veiahh	veihah	veihha	veihah	veihha	veaihh	veaihh
veahih	veahhi	veahih	veahhi	vehiah	vehiha	vehaih	vehahi
vehhia	vehhai	vehiah	vehiha	vehaih	vehahi	vehhia	vehhai
vhiahe	vhiaeh	vhihae	vhihea	vhieah	vhieha	vhaihe	vhaieh
vhahie	vhahei	vhaeih	vhaehi	vhhiae	vhhiea	vhhaie	vhhaei
vhheia	vhheai	vheiah	vheiha	vheaih	vheahi	vhehia	vhehai
eiahvh	eiahhv	eiavhh	eiavhh	eiahhv	eiahvh	eihavh	eihahv
eihvah	eihvha	eihhav	eihhva	eivahh	eivahh	eivhah	eivhha
eivhah	eivhha	eihahv	eihavh	eihhav	eihhva	eihvah	eihvha
eaihvh	eaihhv	eaivhh	eaivhh	eaihhv	eaihvh	eahivh	eahihv
eahvih	eahvhi	eahhiv	eahhvi	eavihh	eavihh	eavhih	eavhhi
eavhih	eavhhi	eahihv	eahivh	eahhiv	eahhvi	eahvih	eahvhi
ehiavh	ehiahv	ehivah	ehivha	ehihav	ehihva	ehaivh	ehaihv
ehavih	ehavhi	ehahiv	ehahvi	ehviah	ehviha	ehvaih	ehvahi
ehvhia	ehvhai	ehhiav	ehhiva	ehhaiv	ehhavi	ehhvia	ehhvai
eviahh	eviahh	evihah	evihha	evihah	evihha	evaihh	evaihh
evahih	evahhi	evahih	evahhi	evhiah	evhiha	evhaih	evhahi
evhhia	evhhai	evhiah	evhiha	evhaih	evhahi	evhhia	evhhai
ehiahv	ehiavh	ehihav	ehihva	ehivah	ehivha	ehaihv	ehaivh
ehahiv	ehahvi	ehavih	ehavhi	ehhiav	ehhiva	ehhaiv	ehhavi
ehhvia	ehhvai	ehviah	ehviha	ehvaih	ehvahi	ehvhia	ehvhai
hiahve	hiahev	hiavhe	hiaveh	hiaehv	hiaevh	hihave	hihaev
hihvae	hihvea	hiheav	hiheva	hivahe	hivaeh	hivhae	hivhea
hiveah	hiveha	hieahv	hieavh	hiehav	hiehva	hievah	hievha
haihve	haihev	haivhe	haiveh	haiehv	haievh	hahive	hahiev
hahvie	hahvei	haheiv	hahevi	havihe	havieh	havhie	havhei
haveih	havehi	haeihv	haeivh	haehiv	haehvi	haevih	haevhi
hhiave	hhiaev	hhivae	hhivea	hhieav	hhieva	hhaive	hhaiev
hhavie	hhavei	hhaeiv	hhaevi	hhviae	hhviea	hhvaie	hhvaei
hhveia	hhveai	hheiav	hheiva	hheaiv	hheavi	hhevia	hhevai
hviahe	hviaeh	hvihae	hvihea	hvieah	hvieha	hvaihe	hvaieh
hvahie	hvahei	hvaeih	hvaehi	hvhiae	hvhiea	hvhaie	hvhaei
h heia	hvheai	hveiah	hveiha	hveaih	hveahi	hveh a	hvehai
h iahv	heiavh	heihav	heihva	heivah	heivha	heai v	heaivh
heahiv	heahvi	heavih	heavhi	hehiav	hehiva	hehaiv	hehavi
hehvia	hehvai	heviah	heviha	hevaih	hevahi	hevhia	hevhai

aahueh	iahuhe	iaheuh	iahehu	iahhue	iahheu	iauheh	iauhhe
aauehh	iauehh	iauhhe	iauheh	iaehuh	iaehhu	iaeuhh	iaeuhh
aaehhu	iaehuh	iahhue	iahheu	iahuhe	iahueh	iahehu	iaheuh
ahaueh	ihauhe	ihaeuh	ihaehu	ihahue	ihaheu	ihuaeh	ihuahe
ahueah	ihueha	ihuhae	ihuhea	iheauh	iheahu	iheuah	iheuha
ahehau	ihehua	ihhaue	ihhaeu	ihhuae	ihhuea	ihheau	ihheua
iuaheh	iuahhe	iuaehh	iuaehh	iuahhe	iuaheh	iuhaeh	iuhahe
iuheah	iuheha	iuhhae	iuhhea	iueahh	iueahh	iuehah	iuehha
iuehah	iuehha	iuhahe	iuhaeh	iuhhae	iuhhea	iuhean	iuheha
ieahuh	ieahhu	ieauhh	ieauhh	ieahhu	ieahuh	iehauh	iehahu
iehuah	iehuha	iehhau	iehhua	ieuahh	ieuahh	ieuhah	ieuhha
ieuhah	ieuhha	iehahu	iehauh	iehhau	iehhua	iehuah	iehuha
ihahue	ihaheu	ihauhe	ihaueh	ihaehu	ihaeuh	ihhaue	ihhaeu
ihhuae	ihhuea	ihheau	ihheua	ihuahe	ihuaeh	ihuhae	ihuhea
ihueah	ihueha	iheahu	iheauh	ihehau	ihehua	iheuah	iheuha
aihueh	aihuhe	aiheuh	aihehu	aihhue	aihheu	aiuheh	aiuhhe
aiuehh	aiuehh	aiuhhe	aiuheh	aiehuh	aiehhu	aieuhh	aieuhh
aiehhu	aiehuh	aihhue	aihheu	aihuhe	aihueh	aihehu	aiheuh
ahiueh	ahiuhe	ahieuh	ahiehu	ahihue	ahiheu	ahuieh	ahuihe
ahueih	ahuehi	ahuhie	ahuhei	aheiuh	aheihu	aheuih	aheuhi
ahehiu	ahehui	ahhiue	ahhieu	ahhuie	ahhuei	ahheiu	ahheui
auiheh	auihhe	auiehh	auiehh	auihhe	auiheh	auhieh	auhihe
auheih	auhehi	auhhie	auhhei	aueihh	aueihh	auehih	auehhi
auehih	auehhi	auhihe	auhieh	auhhie	auhhei	auheih	auhehi
aeihuh	aeihhu	aeiuhh	aeiuhh	aeihhu	aeihuh	aehiuh	aehihu
aehuih	aehuhi	aehhiu	aehhui	aeuihh	aeuihh	aeuhih	aeuhhi
aeuhih	aeuhhi	aehihu	aehiuh	aehhiu	aehhui	aehuih	aehuhi
ahihue	ahiheu	ahiuhe	ahiueh	ahiehu	ahieuh	ahhiue	ahhieu
ahhuie	ahhuei	ahheiu	ahheui	ahuihe	ahuieh	ahuhie	ahuhei
ahueih	ahuehi	aheihu	aheiuh	ahehiu	ahehui	aheuih	aheuhi
hiaueh	hiauhe	hiaeuh	hiaehu	hiahue	hiaheu	hiuaeh	hiuahe
hiueah	hiueha	hiuhae	hiuhea	hieauh	hieahu	hieuah	hieuha
hiehau	hiehua	hihaue	hihaeu	hihuae	hihuea	hiheau	hiheua
haiueh	haiuhe	haieuh	haiehu	haihue	haiheu	hauieh	hauihe
haueih	hauehi	hauhie	hauhei	haeiuh	haeihu	haeuih	haeuhi
haehiu	haehui	hahiue	hahieu	hahuie	hahuei	haheiu	haheui
huiaeh	huiahe	huieah	huieha	huihae	huihea	huaieh	huaihe
huaeih	huaehi	huahie	huahei	hueiah	hueiha	hueaih	hueahi
huehia	huehai	huhiae	huhiea	huhaie	huhaei	huheia	huheai
heiauh	heiahu	heiuah	heiuha	heihau	heihua	heaiuh	heaihu
heauih	heauhi	heahiu	heahui	heuiah	heuiha	heuaih	heuahi
heuhia	heuhai	hehiau	hehiua	hehaiu	hehaui	hehuia	hehuai
hhiaue	hhiaeu	hhiuae	hhiuea	hhieau	hhieua	hhaiue	hhaieu
hhauie	hhauei	hhaeiu	hhaeui	hhuiae	hhuiea	hhuaie	hhuaei
hhueia	hhueai	hheiau	hheiua	hheaiu	hheaui	hheuia	hheuai

Am luat în mînă foile de la imprimantă fără să le desprind, ca şi cum aş fi consultat sulul Torei originare. Am încercat cu numărul treizeci şi şase. Întuneric complet. O ultimă înghiţitură de whisky şi apoi, cu degetele ezitînd, am încercat cu numele de la numărul o sută douăzeci. Nimic.

Îmi venea să mor. Şi totuşi acum eu eram Jacopo Belbo, iar Jacopo Belbo trebuie să fi gîndit cum gîndeam şi eu acum. Trebuie că făcusem vreo eroare, vreo foarte stupidă eroare, o eroare de nimic. Eram la un pas de soluţie, poate că Belbo, din motive care-mi scăpau, numărase de la sfîrşit înapoi ?

Casaubon, imbecilule — mi-am zis. Sigur că de la urmă. Adică, de la dreapta la stînga. Belbo băgase în computer numele lui Dumnezeu transliterat în caractere latine, cu vocalele, bineînţeles, dar cum cuvîntul era ebraic, îl scrisese de la dreapta la stînga. Input-ul nu fusese IAHVEH, cum de nu mă gîndisem de la început ? — ci HEVHAI. Firește că din acel moment ordinea permutărilor se inversase. Trebuia să număr de la sfîrşit. Încercai din nou ambele numere.

Nu se întîmplă nimic.

Greşisem totul. Mă încăpăţînasem pe o ipoteză elegantă, dar falsă. Şi asta se întîmplă şi celor mai mari oameni de ştiinţă.

Nu, nu celor mai mari oameni de ştiinţă. Tuturor.

Nu observaserăm noi chiar cu o lună înainte că în ultimul timp apăruseră cel puţin trei romane în care protagonistul căuta cu ajutorul computerului numele lui Dumnezeu ? Belbo n-ar fi fost aşa de plat. Şi pe urmă, dă-o încolo, cînd alegi un cuvînt de ordine, alegi ceva de care-ţi aminteşti uşor, care să-ţi vină să-l baţi spontan, aproape din instinct. Închipuieşte-ţi, IHVHEA ! Ar fi trebuit apoi să suprapună Notarikon-ul peste Temurah şi să născocească un acrostih ca să-ţi amintească cifrul. Bunăoară : Imelda, Hai Vendicato Hiram Empiamente Assassinato *.

Şi pe urmă, de ce trebuia ca Belbo să gîndească în termenii cabalistici ai lui Diotallevi ? El era obsedat de

* Imelda, l-ai răzbunat pe Hiram, asasinat în chip nelegiuit" (n. t.).

Plan, iar în Plan introduseserăm atîtea alte componente, Roza-cruceenii, Sinarhia, Homunculii, Pendulul, Turnul, Druizii, Ennoia...

Ennoia... Mă gîndii la Lorenza Pellegrini. Am întins mîna şi am întors cu faţa fotografia pe care o cenzurasem. Am încercat să alung un gînd nelalocul lui, amintirea acelei seri în Piemont... Am apropiat fotografia şi am citit dedicaţia. Spunea : „Fiindcă eu sînt cea dintîi şi cea de pe urmă, Eu sînt cea onorată şi repudiată. Eu sînt prostituata şi sfînta. Sophia.".

Trebuie să fi fost după petrecerea de la Riccardo. Sophia, şase litere. Dar de ce mai trebuia să le anagramez ? Eu eram cel care gîndea întortocheat. Belbo o iubeşte pe Lorenza, o iubeşte tocmai fiindcă e aşa cum e, iar ea e Sophia — şi cînd te gîndeşti că ea, în momentul ăla, cine ştie...

Nu, ba chiar, Belbo gîndeşte în mod şi mai întortocheat. Îmi reveneau în memorie cuvintele lui Diotallevi : „În cea de a doua sefirah Alephul tenebros se transformă în Alephul luminos. Din punctul obscur ţîşnesc literele Torei, trupul sînt consoanele, suflarea vocalele, şi împreună însoţesc cantilena credinciosului. Cînd melodia semnelor se mişcă, consoanele şi vocalele se mişcă împreună cu ea. Astfel se naşte de aici Hokmah, Înţelepciunea, Sapienţa, ideea primordială în care totul e conţinut ca într-un sipet, gata să se deschidă în creaţie. În Hokmah e conţinută esenţa a tot ceea ce va urma..."

Şi ce era Abulafia, cu rezerva lui secretă de *files* ? Sipetul a ceea ce Belbo ştia, sau credea că ştie, Sophia lui. El alege un nume secret pentru a pătrunde în adîncul lui Abulafia, obiectul cu care face dragoste (unicul), dar cînd face asta se gîndeşte în acelaşi timp la Lorenza, caută un cuvînt care să-l cucerească pe Abulafia, dar care să-i servească şi drept talisman pentru a o avea pe Lorenza, ar vrea să pătrundă în inima Lorenzei şi să înţeleagă, aşa cum poate să pătrundă în inima lui Abulafia, vrea ca Abulafia să fie impenetrabil tuturor celorlalţi, aşa cum Lorenza îi e lui impenetrabilă, îşi face iluzii că păstrează, cunoaşte şi cucereşte secretul Lorenzei, la fel cum îl posedă pe al lui Abulafia...

Îmi născoceam o explicație și mă iluzionam că e adevărată. Ca și în cazul Planului luam dorințele mele drept realitate.

Dar fiindcă eram ca beat, m-am așezat din nou la tastieră și am bătut SOPHIA. Mașina mă întrebă din nou, politicos : „Ai parola ?“ Mașină idioată, nu te emoționează nici măcar gîndul la Lorenza.

6

Judá León se dio a permutaciones
De lettras y a complejas variaciones
Y alfin pronunció el Nombre que es la Clave,
La Puerta, el Eco, el Huésped y el Palacio...

(J. L. Borges, *El Golem*)

Atunci, din ură față de Abulafia, la a nu mai știu cîta întrebare obtuză („Ai parola ?"), am răspuns : „Nu".

Ecranul începu să se umple cu cuvinte, linii, indici, cu o întreagă avalanșă de subiecte.

Violasem în sfîrșit secretul lui Abulafia.

Eram așa de excitat de victorie că nici măcar nu m-am întrebat de ce oare Belbo alesese tocmai cuvîntul acela. Acum știu de ce, și mai știu că el, într-un moment de iluminare, înțelesese ceea ce înțeleg eu acum. Însă atunci, joi, m-am gîndit numai la faptul că am reușit.

Am început să dansez, să bat din palme, să cînt un cîntec de cazarmă. Pe urmă m-am oprit și m-am dus în baie să mă spăl pe față. M-am întors și am pus la imprimat mai întîi ultimul *file*, acela scris de Belbo înainte de fuga lui la Paris. Așadar, în timp ce imprimanta țăcănea implacabilă, am început să mănînc cu lăcomie și să mai beau ceva.

Cînd imprimanta s-a oprit, am citit și am rămas tulburat, și încă nu eram în stare să hotărăsc dacă mă găseam în fața unor revelații extraordinare sau a documentului unui delir. Ce știam eu, în fond, despre Jacopo Belbo ? Ce înțelesesem din el în cei doi ani în care-i fusesem alături aproape zilnic ? Cîtă încredere puteam acorda jurnalului unui om care, după propria-i mărturisire, scria în împrejurări ieșite din comun, cu mintea întunecată de

alcool, de tutun, de teroare, scos pentru trei zile din orice contact cu lumea din afară ?

De acum se făcuse noapte, noaptea de douăzeci şi unu iunie. Ochii îmi lăcrimau. Încă de dimineaţă stăteam fixînd ecranul ăla şi furnicarul punctiform produs de imprimantă. Fie că era adevărat sau fals ceea ce citeam, Belbo spusese că avea să telefoneze în dimineaţa următoare. Trebuia să aştept acolo. Mă durea capul.

M-am îndreptat clătinîndu-mă către dormitor şi m-am trîntit îmbrăcat pe patul nedesfăcut.

M-am deşteptat din nou pe la opt dintr-un somn adînc, cleios, şi pentru început nu mi-am dat seama unde mă aflam. Din fericire rămăsese neatins un pachet de cafea, şi-mi făcui din el cîteva cești bune. Telefonul nu suna, nu îndrăzneam să cobor să-mi cumpăr ceva, temîndu-mă ca Belbo să nu sune chiar în minutele acelea.

Revenii la aparat şi începui să imprim celelalte dischete, în ordine cronologică. Am dat peste jocuri, exerciţii, relatări de evenimente pe care le ştiam, dar reflectate de viziunea personală a lui Belbo, acele întîmplări îmi apăreau şi ele acum într-o altă lumină. Am găsit fragmente de jurnal, confesiuni, ciorne cu încercări narative înregistrate cu gustul amar al cuiva care le ştia deja sortite insuccesului. Am găsit însemnări, portrete ale unor persoane pe care chiar mi le aminteam, dar care acum căpătau o altă fizionomie — aş zice mai sinistră, sau poate mai sinistru era felul meu de a privi, modul meu de a pune la un loc semnele întîmplătoare într-un mozaic final înfricoşător ?

Şi mai ales am dat peste un *file* întreg care nu conţinea decît citate puse cap la cap. Extrase din lecturile mai recente ale lui Belbo, le recunoşteam la prima vedere, ce de texte asemănătoare cu astea citiserăm noi în lunile acelea... Erau numerotate : o sută douăzeci. Numărul nu era întîmplător, sau coincidenţa era tulburătoare. Dar de ce acelea şi nu altele ?

Acum nu pot reciti textele lui Belbo, şi nici întreaga istorie a lui Belbo pe care ele mi-o readuc în minte decît în lumina acelui *file*. Prefir acele excerpte ca pe un şir

de mătănii eretice, şi totuşi îmi dau seama că unele dintre ele ar fi putut constitui, pentru Belbo, un semnal de alarmă, o urmă salvatoare.

Sau eu sînt cel care nu mai reuşeşte să distingă sfatul cel bun de deriva sensului? Încerc să mă conving că recitirea mea e cea adevărată, dar nu mai departe de azi-dimineaţă cineva mi-a spus, mie, nu lui Belbo, că am înnebunit.

Luna se înalţa încet la orizont, dincolo de Bricco. Casa asta mare e colindată de foşnete ciudate, poate-s carii, sau şoareci, sau fantoma lui Adelino Canepa... Nu cutez să străbat coridorul, stau în biroul unchiului Carlo şi mă uit pe fereastră. Din cînd în cînd ies pe terasă, ca să controlez dacă se apropie cineva urcînd pe colină. Mi se pare că sînt într-un film, ce chin: „Ei trebuie să vină..."

Cu toate astea, colina e atît de calmă în noaptea asta de început de vară.

Era cu mult mai aventuroasă, nesigură, dementă reconstituirea pe care o încercam, pentru a păcăli timpul şi a mă ţine treaz, alaltăieri seară, de la cinci la zece, stînd drept, în picioare, în periscop, în timp ce, pentru a-mi pune sîngele în circulaţie, mişcam încet şi lin picioarele, ca şi cum m-aş fi luat după un ritm afro-brazilian.

Să mă gîndesc şi la anii din urmă abandonîndu-mă ruliului incantatoriu al „atabaques"-urilor... Poate pentru a accepta revelaţia că fanteziile noastre, începute ca un balet mecanic, acum, în templul acela al mecanicii, aveau să se transforme în rit, posesie, apariţie şi dominaţie a lui Exu?

Alaltăseară, în periscop, nu aveam nici o dovadă că ceea ce-mi descoperise imprimanta era adevărat. Încă mai puteam să mă apăr prin îndoială. Către miezul nopţii aveam să-mi dau seama că venisem la Paris, că mă ascunsesem ca un hoţ într-un inofensiv muzeu al tehnicii, numai pentru că mă vîrîsem ca un prost într-o macumbă organizată pentru turişti şi mă lăsasem pradă hipnozei

provocate de niște perfumadores și de ritmul pontos-urilor...

Iar memoria mea încerca rînd pe rînd ruperea vrăjii, mila și suspiciunea, recompunînd mozaicul, și acel climat mental, însăși oscilarea aceea între iluzie fabulatorie și presimțire a unei capcane, aș dori s-o păstrez acum, cînd cu mintea mult mai clară, stau și reflectez la ceea ce gîndeam atunci, pe cînd recompuneam documentele citite frenetic cu o zi înainte, și pînă și dimineața la aeroport, și în timpul călătoriei pînă la Paris.

Încercam să-mi lămuresc mie însumi modul irresponsabil cu care eu, Belbo și Diotallevi ajunseserăm să rescriem lumea și — Diotallevi avea să mi-o spună — să redescoperim acele părți ale Cărții care fuseseră încrustate cu foc alb în intensitățiile lăsate de acele insecte scrise cu foc negru care populau Torah și păreau să o facă explicită.

Sînt aici, acum, după ce am atins — sper — seninătatea și acel Amor Fati, ca să reproduc istoria pe care o reconstituiam, plin de neliniște — și de speranța ca ea să fie falsă — în periscop, acum două seri, din cauză că o citisem cu două zile înainte în apartamentul lui Belbo și pentru că am trăit-o, în parte fără să am cunoștință de asta în ultimii doisprezece ani, între un whisky băut la Pilade și praful de la editura Garamond.

3

BINAH

7

Nu aşteptaţi prea multe de la sfîrşitul lumii.

(Stanisław J. Lec, *Aforyzmy. Fraszki*, Kraków, Wydawnictwo, Literackie, 1977, „Mysli Nieuczesane")

Să intri la universitate la doi ani după '63 e ca şi cum ai fi admis la Academia din Saint-Cyr în '93. Ai impresia că ţi-ai greşit anul naşterii. Pe de altă parte, Jacopo Belbo, care avea cu cel puţin cincisprezece ani mai mult decît mine, m-a convins mai tîrziu că asta e o senzaţie pe care o au toate generaţiile. Mereu ne naştem sub un semn greşit, iar ca să rămînem pe lumea asta în mod demn, înseamnă să ne corectăm zi de zi propriul horoscop.

Cred că devenim ceea ce tatăl fiecăruia dintre noi ne-a învăţat în acei timpi morţi, cînd nu se străduia să ne educe. Ne formăm din nişte deşeuri de înţelepciune. Aveam zece ani şi voiam ca ai mei să mă aboneze la un anumit săptămînal care publica sub formă de benzi desenate capodoperele literaturii. Nu din zgîrcenie, ci poate din suspiciunea ce-o avea faţă de benzile desenate, tatăl meu încerca să scape de mine. „Scopul acestei reviste, am decretat eu atunci, citind deviza seriei respective, pentru că eram un băiat isteţ şi convingător, „este, în fond, acela de a educa în mod plăcut". Tata, fără să-şi ridice ochii din ziarul lui, zise : „Scopul jurnalului tău e scopul tuturor jurnalelor, acela de a vinde cît mai multe exemplare".

În ziua aceea am început să devin incredul.

Adică, mi-a părut rău că fusesem credul. Mă lăsasem pradă unei patimi a minţii. Asta e credulitatea.

Nu înseamnă că incredulul nu trebuie să creadă nimic. Nu crede orice. Crede cîte un lucru o dată, iar pe

al doilea numai dacă derivă în vreun fel din primul. Procedează ca un miop, metodic, nu cutează spre orizonturi. Cînd două lucruri nu se potrivesc, a le crede pe amîndouă, şi cu ideea că există pe undeva un al treilea, ascuns, care le uneşte, asta e credulitatea.

Incredulitatea nu exclude curiozitatea, o întăreşte. Neîncrezător în înlănţuirile de idei, iubeam polifonia ideilor. E de ajuns să nu crezi în ele, şi două idei — ambele false — pot intra în coliziune creînd un bun interval sau un *diabolus in musica*. Nu respectam acele idei pentru care alţii îşi puneau viaţa în joc, dar două-trei idei pe care nu le respectam puteau crea o melodie. Sau un ritm, eventual de jazz.

Mai tîrziu Lia avea să-mi spună : „Tu trăieşti din suprafeţe. Cînd pari profund, e pentru că încrustezi în ele multe lucruri şi înjghebezi aparenţa a ceva solid — un solid care dacă ar fi solid n-ar putea sta în picioare".

„Vrei să zici că sînt superficial ?"

„Nu, îmi răspunsese ea, „ceea ce alţii numesc profunzime e numai un teseract, un cub tetradimensional. Intri pe o parte, ieşi pe cealaltă, şi te găseşti într-un univers care nu poate coexista cu al tău".

(Lia, nu ştiu dacă te voi mai vedea, acum cînd Ei au intrat pe partea greşită şi au invadat lumea ta, şi încă din vina mea : i-am făcut să creadă că erau în ea abisuri, aşa cum voiau ei din slăbiciune).

Ce gîndeam cu adevărat, acum cincisprezece ani ? Conştient fiind că nu cred, mă simţeam vinovat printre atîţia care credeau. Deoarece simţeam că erau pe drumul bun, m-am hotărît să cred, aşa cum ai lua o aspirină. Nu-ţi face nici un rău, şi pe deasupra, devii mai bun.

M-am trezit în mijlocul Revoluţiei, sau cel puţin al celei mai uimitoare simulări a ei care a avut loc vreodată, căutînd o credinţă onorabilă. Am socotit că e onorabil să participi la adunări şi marşuri, am strigat împreună cu ceilalţi : „Fascişti, burghezi, / multe zile nu aveţi !", n-am aruncat cu pietre de pavaj sau cu bile de metal fiindcă întotdeauna mi-a fost frică să nu-mi facă şi mie alţii ceea ce le făceam eu lor, dar simţeam un fel de aţîţare morală fugind de-a lungul străzilor din centru, cînd poliţia îşi încărca armele. Mă întorceam acasă cu

sentimentul că mi-am făcut o datorie. În adunări nu reuşeam să mă înflăcărez de neînţelegerile care divizau între ele diferite grupuri : aveam bănuiala că era de ajuns să găseşti citatul just pentru a trece de la un grup la altul. Mă amuzam găsind citate potrivite. Modulam.

Fiindcă mi se întîmpla uneori, la manifestaţii, să mă aşez în coloană sub o lozincă sau alta ca să urmăresc vreo fată, care-mi tulbura imaginaţia, am tras de aici concluzia că pentru mulţi dintre tovarăşii mei militantismul politic era o experienţă sexuală — iar sexul era o pasiune. Eu voiam să am numai curiozităţi. E drept că în cursul lecturilor mele despre Templieri şi despre feluritele cruzimi ce le fuseseră atribuite mă izbisem de afirmaţia lui Harpocrate că, pentru a te elibera de tirania îngerilor, stăpîni ai cosmosului, trebuie să înfăptuieşti orice mîrşăvie, eliberîndu-te de datoriile făcute faţă de univers şi de propriul trup, şi numai comiţînd toate faptele sufletul se poate elibera de propriile-i patimi, regăsind puritatea originară. În timp ce inventam noi Planul, am descoperit că mulţi drogaţi ai misterului, pentru a găsi iluminarea, urmează calea aceea. Dar Aleister Crowley, care a fost definit drept omul cel mai pervers din toate timpurile şi care prin urmare făcea tot ceea ce putea să facă cu credincioşii de ambele sexe, a avut, potrivit biografilor lui, numai femei foarte urîte (îmi închipui că nici bărbaţii, după cele ce scriau, nu erau mai breji), şi îmi rămîne bănuiala că n-a făcut niciodată dragoste pînă la capăt.

Probabil totul depinde de un raport între setea de putere şi impotentia coeundi. Marx îmi era simpatic pentru că eram sigur că el cu Jeni a lui făceau dragoste în toată bucuria. Se simte din respiraţia senină a prozei lui şi din umorul lui. O dată, însă, pe coridoarele universităţii, am spus că după ce te tot culci cu Krupskaia sfîrşeşti prin a scrie o hîrţoagă ca *Materialism şi empiriocriticism*. Am riscat să fiu luat la bătaie şi mi-au zis că eram un fascist. Mi-a zis-o un individ înalt, cu mustăţi de tătar. Mi-l amintesc foarte bine, acum s-a ras complet şi ţine de o comunitate unde se împletesc coşuri.

Reevoc stările de atunci numai pentru a reconstitui în ce dispoziţie eram cînd m-am alăturat de Garamond şi am simpatizat cu Jacopo Belbo. Am ajuns acolo cu

starea de spirit a cuiva care înfruntă discursurile despre adevăr pentru a se pregăti să le corecteze șpalturile. Credeam că problema fundamentală, cînd citezi „Eu sînt cel ce este", era să hotărăști unde se pune semnul de punctuație, în afara sau înăuntrul ghilimelelor.

De asta, opțiunea mea politică a fost filologia. Universitatea din Milano era, în anii aceia, exemplară. În timp ce, în tot restul țării, studenții invadau amfiteatrele și-i asaltau pe profesori, cerîndu-le să vorbească numai despre știința proletară, la noi, afară de cîteva incidente, era un fel de pact constituțional, ba chiar un compromis teritorial. Revoluția baricada zona exterioară, aula mare și coridoarele largi, în timp ce Cultura oficială se retrăsese, protejată și garantată, pe coridoarele interioare și la etajele superioare și, continua să vorbească ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

Așa încît puteam să-mi petrec orele de dimineață jos ca să discut de știința proletară, iar după-amiezile sus, ca să practic o știință aristocratică. Trăiam la largul meu în aceste două universuri paralele și nu mă simțeam cîtuși de puțin în contradicție. Credeam și eu că era pe cale să vină o societate a celor egali, dar îmi spuneam că în acea societate trebuiau să funcționeze (mai bine ca înainte) trenurile, de exemplu, iar sanchiloții care mă înconjurau nu se preocupau deloc să învețe cum să dozeze cărbunele la cazanul cu aburi, cum să schimbe macazurile, sau să afișeze o tabelă cu orare. Trebuia ca la urma urmei să fie cineva bun pentru trenuri.

Nu fără oarecare remușcare, mă simțeam ca un Stalin care rîde pe sub mustăți și gîndește : „Dați-i înainte, amărîți de bolșevici, eu în timpul ăsta studiez la seminarul din Tiflis și pe urmă planul cincinal îl trasez eu."

Poate pentru că dimineața trăiam în plin entuziasm, după amiaza identificam știința cu neîncrederea. De aceea am dorit să studiez ceva care să-mi permită să spun ceea ce putea fi afirmat pe baza unor documente, ca să-l disting de ceea ce rămînea ca obiect de credință.

Din motive oarecum întîmplătoare m-am asociat la un seminar de istorie medievală și mi-am ales o teză despre procesul Templierilor. Istoria Templierilor mă fascinase, încă de cînd îmi aruncasem ochii pe primele

documente. În acea epocă în care se lupta împotriva puterii, mă indigna cu generozitate istoria procesului, pe care-i de-a dreptul indulgent să-l numeşti acuzator fără probe, prin care Templierii fuseseră trimişi la rug. Însă descoperisem foarte repede că, de cînd fuseseră trimişi la rug, o mulţime de vînători de mistere încercaseră să-i regăsească pretutindeni şi fără să poată aduce vreodată o dovadă. Această cheltuire vizionară îmi irita incredulitatea, şi am hotărît să nu-mi pierd timpul cu căutătorii de mistere, menţinîndu-mă numai la izvoarele de epocă. Templierii erau un ordin monahal-cavaleresc, care exista pe baza recunoaşterii din partea bisericii. Dacă biserica desfiinţase ordinul, şi făcuse asta cu şapte secole înainte, Templierii nu puteau să mai existe, iar dacă existau, nu erau Templieri. În felul ăsta îmi scosesem pe fişe vreo sută de cărţi, dar pînă la urmă am citit numai vreo treizeci.

Am ajuns în contact cu Jacopo Belbo tocmai din pricina Templierilor, la Pilade, pe cînd lucram deja la teză, către finele lui '72.

8

Venit din lumină și de la zei, iată-mă
în exil, despărțit de ei.

(Fragment din *Turfa'n* M 7)

Barul Pilade era în timpul acela un porto franco, taverna galactică în care străinii din constelația Ophiulcus, ce asediau Pămîntul, se întîlneau fără fricțiuni cu oamenii Imperiului, care patrulau în centuriile lui van Allen. Era un vechi bar ce da spre Naviglio, cu tejgheaua de zinc, biliard, cu tramvaiștii și meseriașii din zonă care veneau dis-de-dimineață să dea pe gît un păhărel. Prin '68 și în anii următori, Pilade ajunsese un adevărat Rick's Bar unde la aceeași masă militantul din Mișcare putea să joace cărți cu ziaristul de la cotidianul patronului, care se ducea să bea ceva după încheierea numărului, pe cînd deja primele camioane porneau să distribuie pe la chioșcuri minciunile sistemului. Dar la Pilade jurnalistul însuși se simțea un proletar asuprit, un producător de plus-valoare legat de exaltarea ideologiei, iar studenții îl absolveau.

De pe la unsprezece seara pînă pe la două noaptea treceau pe aici funcționarul de editură, arhitectul, cronicarul de scandal care aspira la pagina a treia, pictorii din Brera, unii scriitori de nivel mediocru, și studenți ca mine.

Un minim de excitare alcoolică era necesar și bătrînul Pilade, păstrîndu-și sticloanțele cu vin alb pentru tramvaiști și clienții mai de vază, înlocuise spumosul și Ramazzotti-ul cu șprițurile DOC pentru intelectualii democrați și cu Johny Walker-ul pentru revoluționari. Aș putea scrie istoria politică a acelor ani notînd timpurile și modurile

în care s-a trecut treptat de la eticheta roşie la Ballantine-ul de doisprezece ani şi pînă la urmă la malţ.

Odată cu sosirea unui public nou, Pilade păstrase vechiul biliard, la care se sfidau cu tacul pictorii şi tramvaiştii, dar instalase şi un flipper.

La mine o bilă dura foarte puţin şi de aceea, la început, credeam că aceasta se datorează distracţiei, sau agilităţii scăzute a mîinii. Am înţeles pe urmă cum stăteau lucrurile, după ani de zile, văzînd-o pe Lorenza Pellegrini jucînd. Nu am remarcat faptul imediat, dar mi-a sărit în ochi într-o seară urmărind privirea lui Belbo.

Belbo stătea la bar într-un mod de parcă ar fi fost în trecere (îşi făcea veacul aici de vreo zece ani). Intervenea adesea în conversaţii, la tejghea sau la vreo măsuţă, dar aproape întotdeauna pentru a lansa cîte o glumă care tăia pe loc entuziasmul, despre orice s-ar fi discutat. Punea punct şi cu altă tactică, cu vreo întrebare. Cineva povestea un fapt, antrenîndu-şi aprins însoţitorii, iar Belbo se uita la interlocutor cu ochii aceia ai lui de orb, totdeauna uşor distraţi, ţinînd un pahar la înălţimea şoldului, ca şi cum ar fi uitat de o bună bucată de vreme să mai soarbă, şi întreba : „Chiar aşa s-a întîmplat ?" Sau : „Serios, chiar a spus asta ?" Nu ştiu cum se făcea, dar oricine în momentul ăla începea să aibă îndoieli în privinţa povestirii, inclusiv cel ce povestea. Era pesemne modul lui piemontez de a cadenţa cuvîntul, ce dădea un ton interogativ afirmaţiilor lui, iar întrebările le făcea să pară derizorii. Tipic piemontez era la Belbo felul acela de a vorbi fără să priveşti prea mult în ochii interlocutorului, dar nu aşa cum face cineva cînd îşi fereşte privirea. Privirea lui Belbo nu se sustrăgea dialogului. Deplasîndu-se pur şi simplu, fixînd pe neaşteptate nişte convergenţe la paralelele cărora tu nu le dăduseşi atenţie, într-un punct imprecis al spaţiului, te făcea să te simţi ca şi cum tu, pînă atunci, te-ai fi fixat în mod obtuz asupra singurului punct lipsit de importanţă.

Dar nu era numai privirea. Cu vreun gest, cu o singură interjecţie, Belbo avea puterea de a te muta în altă parte. Vreau să spun, să presupunem, că tu te chinuiai să demonstrezi cum Kant realizase cu adevărat revoluţia copernicană a filosofiei moderne şi-ţi puneai soarta-n joc

pe afirmația asta. Belbo, așezat în fața ta, putea să-și privească mîinile așa, deodată, sau să-și aţintească genunchiul, sau să-și lase pleoapele în jos schițînd un surîs etrusc sau să rămînă cîteva clipe cu gura căscată, cu ochii în tavan, iar apoi să zică, așa, ușor bîlbîit : „Ei, bineînțeles, Kant ăsta..." Sau, în caz că se angaja ceva mai explicit într-un atentat la întreg sistemul idealismului transcendental : „Mda. Iar pe urmă s-a apucat să facă toată harababura aia..." Apoi te privea cu solicitudine, ca și cum tu, și nu el, rupseseși vraja, și te încuraja : „Dar spuneți, spuneți. Pentru că acolo, dedesubt, există... există ceva care... Omul avea cap, nu glumă".

Uneori, cînd era în culmea indignării, reacționa necuviincios. Așa cum singurul lucru care-l indigna era necuviința altuia, necuviința lui de ripostă era în întregime interioară, și regională. Își strîngea buzele, își întorcea privirile către cer, apoi își pleca ochii și capul la stînga și în jos și spunea cu jumătate de glas : „Ma gavte la nata". Pentru cine nu cunoaște expresia piemonteză, cîteodată explica : „«dezumfă-ți buca, scoate-ți dopul», se zice cuiva care e prea îngîmfat. Se presupune că se ține în starea asta de înțepeneală ieșită din comun datorită presiunii unui dop pe care-l are înfipt în șezut. Dacă și-l scoate, fisss, revine la starea omenească".

Aceste intervenții ale lui aveau darul de a te face să pricepi lipsa de importanță a orice, iar pe mine asta mă încînta. Însă trăgeam o învățătură greșită, pentru că mi le luam drept model de suprem dispreț pentru banalitatea adevărurilor altuia.

Numai acum, după ce am violat, cu ajutorul taînelor lui Abulafia, și sufletul lui Belbo, știu că ceea ce mie mi se părea doar un fel de a rupe vraja, și pe care eu îl luam drept precept de viață, pentru el era o formă a melancoliei. Acel libertinism intelectual deprimat al lui ascundea o disperată sete de absolut. Lucru greu de înțeles la prima vedere, fiindcă Belbo compensa momentele de fugă, de ezitare, de desprindere, cu momente de destinsă ușurință în conversație, sau se distra producînd alternative absolute, cu o hilară lipsă de a crede în ele. Asta era pe cînd împreună cu Diotallevi construia manuale

ale imposibilului, lumi pe dos, teratologii bibliografice. Şi văzîndu-l atît de vorbăreţ şi de entuziast în timp ce-şi construia Sorbona lui rabelaisiană, nu aveai cum să înţelegi cît de mult îl frămînta exilarea lui din facultatea de teologie, cea adevărată.

Am înţeles după ce eu îi ştersesem acesteia adresa, în timp ce el o rătăcise şi nu avea pace din pricina asta.

Printre acele *files* din Abulafia am găsit multe pagini dintr-un pseudo-jurnal intim pe care Belbo îl încredinţase secretului dischetelor, fiind sigur că nu-şi trădează vocaţia, de atîtea ori reconfirmată, de simplu spectator al lumii. Unele poartă o dată mult mai veche, evident că transcrisese pe ele însemnări de demult, din nostalgie, sau pentru că se gîndea să le recicleze în vreun fel. Altele sînt din anii din urmă, de cînd pusese mîna pe Abulafia. Scria dintr-un joc mecanic, pentru a reflecta în singurătate asupra propriilor greşeli, se iluziona că nu „creează", deoarece creaţia, chiar dacă duce la eroare, are loc totdeauna din iubire pentru cineva care nu sîntem noi înşine. Însă Belbo, fără să-şi dea seama, era pe cale să treacă de partea cealaltă a sferei. Crea, mai bine n-ar fi făcut niciodată asta : entuziasmul lui pentru Plan s-a născut din această nevoie de a scrie o Carte, fie ea şi făcută doar din singure, exclusive, crîncene erori intenţionale. Atîta timp cît te absorbi în propriu-ţi gol, încă te mai poţi gîndi că te afli în contact cu acel Unul, dar imediat ce te joci cu condeiul, fie el şi electronic, ai şi devenit un demiurg, iar cine se apucă să facă o lume, a căzut deja la compromis cu eroarea şi cu răul.

FILENAME : TREI FEMEI ÎN JURUL INIMII...

Asta e : toutes les femmes que j'ai recontrées se dressent aux orizons — avec de gestes piteux et les régards tristes des sémaphores sous la pluie...

Ţinteşti prea sus, Belbo. Prima iubire, Maria Preasfîntă. Mama care cîntă ţinîndu-mă în poală ca şi cum m-ar legăna, pe cînd eu nu mai am nevoie să fiu legănat, dar îi cerem

să cînte, pentru că-mi plăcea vocea ei și mireasma de levănțică a sînului ei : „O, Regină a Cerurilor — pururea curată și pururea frumoasă — slavă ție, fiică, mireasă, roabă — slavă ție, mamă a Mîntuitorului".

Firește : prima femeie din viața mea n-a fost a mea — cum de altfel n-a fost a nimănui, prin definiție. M-am îndrăgostit rapid de unica femeie în stare să facă totul fără mine.

Apoi Marilena (Marylena ? Mary Lena ?). Să descriu liric amurgul, părul auriu, funda mare albastră, eu stînd drept cu nasul în sus în fața unei bănci, iar ea mergînd în echilibru pe muchia spătarului băncii, cu brațele desfăcute, cumpănindu-și oscilațiile (delicioase extrasistole), cu fustița fluturîndu-i ușor în jurul coapselor rozalii. Fiind sus, de neatins.

Schiță : în aceeași seară mama presărînd cu talc pielea trandafirie a surioarei mele, eu întrebînd cînd o să-i crească pînă la urmă cocoșelul, mama făcîndu-mă să aflu că la fetițe nu le crește cocoșel, ci rămîn așa, fără. Eu dintr-odată o revăd pe Mary Lena cu albul chiloțeilor zărindu-i-se sub fustița albastră cînd se ridica ușor, și înțeleg că e blondă și semeață și inaccesibilă fiindcă e altfel decît mine. Nu e posibilă nici o legătură, ea aparține altei rase.

O a treia femeie pierdută imediat în abisul în care se scufundă. Abia a murit în somn, Ofelie palidă între florile sicriului ei virginal, în timp ce preotul îi rostește slujba morților, dintr-o dată se ridică dreaptă pe catafalc, încruntată, albă, răzbunătoare, cu degetul întins, cu glasul cavernos : „Părinte, nu te ruga pentru mine. Azi-noapte, înainte de a adormi am avut un gînd necurat, singurul din viața mea, iar acum sînt condamnată". Să caut cartea cu prima împărtășanie. Era acolo o ilustrație sau am născocit-o eu singur ? Desigur murise în timp ce se gîndea la mine, gîndul impur eram eu, care o doream pe Mary Lena cea de neatins

fiindcă era alt soi și alt destin. Sînt vinovat de damnarea ei, sînt vinovat de damnarea oricui ar fi damnat, e drept ca eu să nu fi avut cele trei femei : e pedeapsa fiindcă le-am dorit.

Pe prima o pierd fiindcă e în paradis, a doua pentru că rîvnește în purgatoriu penisul pe care nu-l va avea niciodată, iar pe cea de a treia pentru că e în infern. Perfect din punct de vedere teologic. Deja scris.

Dar mai e povestea cu Cecilia, iar Cecilia e pe pămînt. Mă gîndeam la ea înainte de a adormi, urcam dealul să mă duc să iau lapte de la cășărie și în timp ce partizanii trăgeau de pe dealul din față asupra postului de control, mă vedeam alergînd s-o salvez, eliberînd-o de o turmă întreagă de bandiți negri care o urmăreau cu pușile-mitraliere în mîini... Mai blondă decît Mary Lena, mai tulburătoare decît copila din sarcofag, mai pură și mai supusă decît fecioara. Cecilia cea vie și accesibilă, era de ajuns un fleac și aș fi putut chiar să-i vorbesc, aveam certitudinea că putea iubi unul de soiul meu, mai ales că-l și iubea, îl chema Papi, avea un păr blond și zbîrlit pe un cap minuscul, avea cu un an mai mult decît mine și un saxofon. Iar eu nici măcar o trompetă. Nu-i văzusem niciodată împreună, dar la oratoriu toți șopoteau dîndu-și coate și pufnind de rîs ca niște capre. Voiau să-mi dea de înțeles că ea (dînsa, Marylena Cecilia mireasa și roaba lui Dumnezeu) era atît de acesibilă, încît cineva avusese deja acces la ea. În orice caz — cel de al patrulea caz — eu nu intram în discuție.

Se poate scrie un roman pe o istorie ca asta ? Poate că ar trebui să-l scriu despre femeile de care fug pentru că le-am putut avea. Sau aș fi putut. Să le am. Sau e aceeași poveste.

În fine, cînd nu știi nici măcar de care poveste e vorba, mai bine corectezi cărți de filosofie.

9

În mîna dreaptă ea ţinea strîns o trompetă de aur.
(Johann Valentin Andreae, *Die Chymische Hochzeit des Christian Rozencreuz*, Strassbourg, Zetzner, 1919, 1)

Găsesc în sus pomenitul *file* menţionată o trompetă. Alaltăieri în periscop încă nu ştiam cît e de importantă. Aveam doar o referinţă, destul de palidă şi marginală.

În timpul lungilor după-amieze de la Garamond, cîteodată Belbo, împovărat de vreun manuscris, înălţa ochii de pe foi şi încerca să-mi abată atenţia şi mie, care tocmai paginam bunăoară la masa din faţă nişte gravuri vechi ale Expoziţiei Universale, şi se lăsa furat de vreo evocare, avînd grijă să tragă imediat cortina atunci cînd vedea că îl iau prea în serios. Reevoca propriu-i trecut, dar numai cu titlu de exemplum, pentru a pedepsi vanitatea cuiva. „Eu mă întreb unde o s-ajungem pînă la urmă", zisese el într-o zi.

„Vorbiţi de amurgul occidentului ?"

„Ce, că apune ? La urma urmei e specialitatea lui, nu crezi ? Nu, vorbeam de lumea asta care scrie. Al treilea manuscris într-o săptămînă, unul despre dreptul bizantin, unul despre Finis Austriae şi al treilea despre sonetele lui Baffo. Sînt lucruri cu totul diferite, nu ţi se pare ?"

„Ba mi se pare".

„Ei bine, ţi-ai fi închipuit că în toate trei apar la un moment dat Dorinţa şi Obiectul iubirii ? E o modă. Mai înţeleg să intre aici Baffo, dar dreptul bizantin..."

„Le aruncaţi şi dumneavoastră la coş".

„Nu, că sînt lucrări deja finanţate complet de C.N.R., şi apoi nu sînt rele. Cel mult îi chem pe cei trei şi-i întreb

dacă pot sări peste rîndurile astea. Şi ei ne fac nouă destule figuri".

„Şi care poate fi obiectul iubirii în dreptul bizantin ?"

„A, există întotdeauna calea de a-l introduce. Firește că dacă în dreptul bizantin exista un obiect de iubire, nu e cel de care zice ăsta. Nu e niciodată ăla."

„Care ?"

„Ăla care crezi că este. Odată, să fi avut cinci sau şase ani, am visat că aveam o trompetă. Aurită. Ştii, unul din visele alea în care simţi că-ţi curge miere în vine, un soi de poluţie nocturnă, cum poate să aibă şi un impuber. Nu cred să fi fost vreodată mai fericit decît în acel vis. Niciodată. Bineînţeles că la deşteptare mi-am dat seama că trompeta nu era nicăieri şi am început să plîng ca un viţel. Am plîns toată ziua. Cu adevărat lumea aceea de dinainte de război, să fi fost prin '38, era o lume săracă. Azi, dacă aş avea un fiu şi l-aş vedea atît de disperat, i-aş zice hai să-ţi cumpăr o trompetă — era vorba de o jucărie, doar n-ar fi costat o avere. Alor mei nici măcar nu le-a trecut prin minte. A cheltui, pe-atunci, era un lucru serios. Şi lucru serios era şi să educi copiii să nu aibă tot ce-şi doresc ei. Nu-mi place supa de varză, ziceam eu — şi era adevărat, doamne, varza din supă îmi făcea greaţă. Nici vorbă ca ei să zică bine, azi treci peste supă şi mănînci numai felul doi (nu eram săraci, aveam felul întîi, felul doi şi desert). Nu, domnule, mănînci ceea ce este la masă. Mai degrabă, ca soluţie de compromis, bunica se apuca să scoată firele de varză din farfuria mea, lanţ cu lanţ de viermişori, firicel cu firicel, iar eu trebuia să mănînc supa depurată, mai scîrboasă decît înainte, şi deja era o concesie pe care tata o dezaproba".

„Dar trompeta ?"

Mă privise ezitînd : „De ce te interesează atît de mult trompeta ?"

„Pe mine, nu. Dumneavoastră aţi vorbit de trompetă în legătură cu obiectul iubirii care nu e cel ce trebuie..."

„Trompeta... În seara aceea trebuiau să vină unchiul şi mătuşa mea de la ***, nu aveau copii şi eram nepotul lor preferat. Mă văd ei plîngînd după fantasma aia de trompetă şi zic că or să aranjeze ei totul, a doua zi aveam să mergem la Upim, la magazin, unde era un raion întreg

cu jucării, o minunăție, și aveam să-mi găsesc trompeta pe care o voiam. Am petrecut noaptea treaz și am tropăit din picioare toată dimineața următoare. După amiază ne ducem la Upim, și erau trompete de cel puțin trei feluri, fie că erau ele niște chestii de tinichea, dar mie mi se păreau alămuri demne de o fosă de orchestră. Era un gornet militar, un trombon cu tuburi mobile și o pseudo-trompetă, pentru că avea mușțiuc și era aurită, dar avea clape de saxofon. Nu știam pe care s-o aleg și cred că am stat așa mult timp. Le voiam pe toate și am dat impresia că nu voiam nici una. Între timp cred că unchiul și mătușa mea s-au uitat la cartonașele cu prețuri. Nu erau zgîrciți, dar mie mi s-a părut că au considerat mai puțin scumpă o clarinetă mică de bachelită, în întregime neagră, cu clape argintii. «Nu-ți place mai mult asta?» m-au întrebat. Eu am încercat-o, behăia destul de mulțumitor, încercam să mă conving că era foarte frumoasă, dar în realitate socoteam și-mi ziceam că unchiul și mătușa voiau ca eu să iau clarineta fiindcă costa mai puțin, trompeta costa probabil o avere și nu puteam să le impun acel sacrificiu rudelor mele. Ai mei mă învățaseră întotdeauna că atunci cînd îți oferă cineva ceva care-ți place trebuie să zici imediat nu, mulțumesc, și nu o singură dată, și să nu zici nu, mulțumesc și imediat să întinzi mîna, ci să aștepți ca donatorul să insiste, să zică te rog. Numai atunci copilul educat cedează. Așa că am spus că nu voiam trompeta, și că poate era bună și clarineta, dacă așa preferau ei. Și mă uitam la ei de jos în sus, sperînd că vor insista. Nu au insistat, Dumnezeu să-i aibă în paza lui. Au fost foarte încîntați să-mi cumpere clarineta, mai ales — au zis ei — că o preferam. Era prea tîrziu să mai dau înapoi. Așa că clarineta a fost a mea".

Se uitase la mine cu o bănuială: „Vrei să știi dacă am mai visat trompeta?"

„Nu", am spus, „vreau să știu care era obiectul de iubire".

„A," zise el, apucîndu-se din nou să răsfoiască manuscrisul, „vezi, și dumneata ești obsedat de acest obiect de iubire. Treburile astea se pot manipula după bunul

plac. Mde... Şi dacă totuşi aş fi luat trompeta ? Aş fi fost fericit la propriu ? Dumneata, Casaubon, ce spui ?"

„Probabil aţi fi visat clarineta".

„Nu", zise el încheind pe un ton sec. „Clarineta doar am avut-o. Nu cred că am sunat vreodată din ea".

„Visat sau sunat ?"

„Sunat", zise el scandînd cuvintele şi, nu ştiu de ce, m-am simţit ca un adevărat bufon.

10

Şi, în sfîrşit, altceva nu mai provine cabalistic din vinum, decît VIS NUMerorum, de care numere, ea, Magia, depinde.

(Cesare della Riviera, *Il mondo Magico degli Eroi*, Mantova, Osanna, 1603, pp. 65—66)

Dar să spun de prima mea întîlnire cu Belbo. Ne cunoşteam din vedere, cîteva butade schimbate împreună la Pilade, dar nu ştiam prea multe despre el, decît că lucra la Garamond, iar cărţi de la Garamond îmi căzuseră şi mie cîteva în mînă la universitate. Editor mic, dar serios. Un tînăr care e cu teza pe terminate, e în totdeauna atras de cineva care lucrează pentru o editură culturală.

„Şi dumneata, cu ce te ocupi ?" mă întrebase într-o seară cînd ne sprijineam amîndoi pe colţul de la capătul tejghelei de zinc, presaţi de o aglomeraţie de zile mari. Era perioada în care toată lumea se tutuia, studenţii cu profesorii şi profesorii cu studenţii. Să nu mai vorbesc de clientela de la Pilade : „Dă-mi ceva de băut" îi zicea studentul în canadiană cu glugă redactorului şef al unui mare cotidian. Parcă era la Petersburg, pe vremea tînărului Şklovski. Toţi erau Maiakovski şi nici un Jivago. Belbo nu se dădea în lături de la tutuiala generală, dar era evident că o utiliza în dispreţ, sancţionînd-o. Tutuia ca să arate că răspunde la vulgaritate cu vulgaritate, dar că era un abis între a-ţi lua ton confidenţial şi a fi în confidenţă cu cineva. L-am văzut tutuind cu afecţiune, sau cu pasiune, de puţine ori şi puţine persoane, pe Diotallevi, sau vreo femeie. Celor pe care-i stima, fără să-i cunoască de mult timp, le zicea dumneata. Aşa făcu şi cu

mine tot timpul cît am lucrat împreună, iar eu am apreciat acest privilegiu.

„Dar dumneata cu ce te ocupi ?“ mă întrebase, cu simpatie, acum ştiu asta.

„În viaţă sau în teatru ?“ am zis, făcînd aluzie la decorul barului Pilade.

„Faci universitatea sau studiezi singur ?“

„N-o să credeţi, dar cele două lucruri nu se contrazic. Tocmai sînt pe cale să termin o teză despre Templieri“.

„O, ce lucru groaznic“, zise el, „nu-i o poveste nebunească ?“

„Eu îi studiez pe cei adevăraţi. Documentele procesului. Dar dumneavoastră ce ştiţi despre Templieri ?

„Eu lucrez la o casă de editură şi într-o casă de editură vin şi oameni cu judecată şi nebuni. Cînd vreunul pune pe tapet Templierii e aproape întotdeauna un nebun.“

„Mie-mi spuneţi ? Numele lor e legiune. Dar nu toţi nebunii or vorbi de Templieri. Pe ceilalţi cum îi recunoaşteţi ?“

„Meserie. Acum îţi explic, dumneata eşti tînăr. Apropo, cum te cheamă ?“

„Casaubon“.

„Nu era un personaj din *Middlemarch* ?“

„Nu ştiu. În orice caz era şi un filolog din Renaştere, cred. Dar nu sîntem rude.“

„Rămîne pe altădată. Nu vrei să mai bei ceva ? Încă două, Pilade, mulţumesc. Deci. Pe lume există cretinii, imbecilii, stupizii şi nebunii.“

„Nu mai rămîne mai nimic !“

„Ba da, noi doi de exemplu. Sau cel puţin, fără să vreau să jignesc, eu. Dar, în fine, oricine, dacă te uiţi bine, se înscrie în una din aceste categorii. Fiecare dintre noi e din cînd în cînd cretin, imbecil, stupid sau nebun. Să spunem că persoana normală e aceea care amestecă într-o măsură rezonabilă toate aceste componente, aceste tipuri ideale.“

„Idealtypen“.

„Bravo. Ştii şi nemţeşte.“

„O rup cu chiu, cu vai, pentru bibliografii.“

„Pe vremea mea cine ştia nemţeşte nu-şi mai da

examenul de diplomă. Își ducea traiul știind nemțește. Cred că azi același lucru se întîmplă cu chineza".

„Eu n-o știu de ajuns, așa că-mi iau diploma. Dar reveniți la tipologia dumneavoastră. Geniul ce este, Einstein, de exemplu ?"

„Geniul e acela care pune vertiginos în joc una din componente, nutrind-o pe seama celorlalte". Bău. Zise : „Bună seara, frumoaso. Ai mai încercat să te sinucizi ?"

„Nu", răspunse cea care tocmai trecea, „acum sînt într-un colectiv".

„Bravo", îi spuse Belbo. Se întoarse din nou spre mine : „Se pot face și sinucideri colective, nu crezi ?"

„Dar nebunii ?"

„Sper că n-ai luat teoria mea drept literă de lege. Nu m-apuc să fac ordine în univers. Spun ce este un nebun pentru o editură. Teoria e ad-hoc, bine ?"

„Bun. Acuma ofer eu."

„Bun. Pilade, te rog, mai puțină gheață. Altfel, o să-mi dea de furcă. Așadar. Cretinul nici măcar nu vorbește, lasă bale, e spastic. Își duce înghețata la frunte, din lipsă de coordonare a mișcărilor. Intră pe ușa glisantă prin sensul opus."

„Cum face ?"

„El știe cum. De-aia e cretin. Nu ne interesează, îl recunoști imediat și nu vine pe la edituri. Să-l lăsăm în plata domnului".

„Să-l lăsăm."

„A fi imbecil e mai complicat. E un comportament social. Imbecilul e acela care vorbește întotdeauna în afara paharului".

„În ce sens ?"

„Uite, așa." Îndreptă degetul cu vîrful în jos, în afara paharului său, indicînd tejgheaua. „El vrea să vorbească despre ceea ce este în pahar, dar cum-necum, vorbește în afară. Dacă vrei, în termeni obișnuiți, e ăla care face gafa, întrebînd ce mai face frumoasa dumneavoastră soție, pe unul care abia a fost părăsit de nevastă. Am redat ideea ?".

„Ați redat-o. Cunosc dintr-ăștia."

„Imbecilul e foarte cerut, mai ales în ocazii mondene. Îi pune pe toți în încurcătură, dar după aceea oferă

material de comentariu. În forma lui pozitivă devine diplomat. Vorbeşte în afara paharului cînd gafa au făcut-o alţii, abate discuţia în altă parte. Dar nu ne interesează, nu e niciodată creator, colportează, deci nu vine să ofere manuscrise la edituri. Imbecilul nu zice că pisica latră, ci vorbeşte de pisică, atunci cînd alţii vorbesc de cîine. Vîră beţe-n roatele regulilor de conversaţie, iar cînd le vîră bine, e sublim. Cred că e o specie pe cale de extincţie, e un purtător de virtuţi eminamente burgheze. Îi trebuie un salon Verdurin, sau chiar casa Guermantes. Voi, studenţii, mai citiţi chestiile astea ?"

„Eu, da".

„Imbecilul e Joachim Murat care-şi trece în revistă ofiţerii şi vede unul, plin de decoraţii, din Martinica. „Vous-êtes nègre ?" Iar ăla : „Oui, mon general". Şi Murat : „Bravò bravò, continuez !" Şi tot aşa. Mă urmăreşti ? Scuză-mă, dar astă-seară sărbătoresc o hotărîre istorică din viaţa mea. M-am lăsat de băut. Nu-mi răspunde, mă faci să mă simt vinovat. Pilade !"

„Şi stupidul ?"

„A. Stupidul nu greşeşte în comportament. Greşeşte în raţionament. E ăla care zice că toţi cîinii sînt animale domestice şi toţi cîinii latră, dar şi pisicile sînt animale domestice, deci latră. Sau că toţi atenienii sînt muritori, toţi locuitorii Pireului sînt muritori, deci toţi locuitorii Pireului sînt atenieni".

„Fapt care-i adevărat."

„Da, dar din întîmplare. Stupidul poate să spună şi ceva just, dar din raţiuni greşite."

„Se pot spune lucruri greşite, e de ajuns ca raţiunile să fie juste."

„Parol. Altfel de ce ne dăm atîta osteneală să fim animale raţionale ?"

„Toate măimuţele antropomorfe mari descind din forme de viaţă inferioare, oamenii descind din forme de viaţă inferioare, deci toţi oamenii sînt maimuţe antropomorfe mari".

„Bunicică. Sîntem deja pe pragul în care dumneata bănuieşti că ceva nu stă în picioare, dar trebuie ceva muncă să demonstrăm ce şi pentru ce. Stupidul e din cale-afară de insidios. Imbecilul îl recunoşti deîndată (ca

să nu mai vorbim de cretin), în timp ce stupidul raţionează aproape ca şi tine, cu o abatere infinitesimală. E un maestru în paralogisme. Nu există salvare pentru redactorul de editură, trebuie să-şi piardă veşnic timpul cu el. Se publică multe cărţi de stupizi fiindcă la prima ochire ne conving. Redactorul de editură nu e obligat să-l recunoască pe stupid. N-o face ea academia de ştiinţe, de ce ar trebui s-o facă editurile ?"

„N-o face ea filosofia. Argumentul ontologic al sfîntului Anselmus e stupid. Dumnezeu trebuie să existe pentru că-l pot gîndi ca fiinţă care are toate perfecţiunile, inclusiv existenţa. Confundă existenţa în gîndire cu existenţa în realitate."

„Da, dar stupidă e şi confutaţia lui Gaunilon. Eu mă pot gîndi la o insulă pe mare chiar dacă acea insulă nu există. Confundă gîndirea contingentului cu gîndirea necesarului".

„O luptă între stupizi."

„Bineînţeles, iar Dumnezeu se distrează la nebunie. S-a vrut de negîndit numai pentru a demonstra că Anselmus şi Gaunilon erau stupizi. Ce scop sublim pentru creaţie, dar ce zic eu, pentru faptul însuşi în virtutea căruia Dumnezeu trebuie să fie. Totul finalizat întru denunţarea stupidităţii cosmice".

„Sîntem înconjuraţi de stupizi".

„Nu scapă nimeni. Toţi sînt stupizi, afară de dumneata şi de mine. Ba, ca să nu jignesc, afară de dumneata".

„Să ştiţi că intră şi proba lui Gödel aici".

„Nu ştiu, sînt cretin. Pilade !"

„Dar e rîndul meu"..

„Împărţim pe urmă. Epimenide cretanul zice că toţi cretanii sînt mincinoşi. Dac-o spune el, care e cretan, şi pe cretani îi cunoaşte bine, e adevărat".

„Asta-i stupid".

„Sfîntul Pavel. Epistola către Titus. Acum asta : toţi cei care gîndesc că Epimenide e mincinos, n-au decît să se încreadă în cretani, însă cretanii nu se încred în cretani, de aceea nici un cretan nu crede că Epimenide e mincinos".

„Asta e stupid sau nu ?"

„Vezi dumneata. Ți-am spus că e greu să-l identifici pe stupid. Un stupid poate lua și premiul Nobel".

„Lăsați-mă să mă gîndesc... Unii dintre cei care nu cred că Dumnezeu a creat lumea în șapte zile nu sînt fundamentaliști, dar unii fundamentaliști cred că Dumnezeu a creat lumea în șapte zile, de aceea nici unul dintre cei care nu cred că Dumnezeu a creat lumea în șapte zile nu e fundamentalist. E stupid sau nu ?"

„Dumnezeule — e cazul s-o spun... nu prea știu... Dumneata ce zici ?"

„Este, în orice caz, chiar dacă ar fi adevărat. Violează una dintre legile silogismului. Nu se pot trage concluzii universale din două cazuri particulare".

„Și dacă stupidul ai fi dumneata ?"

„Aș fi în bună și seculară companie".

„Ei, da, stupiditatea ne înconjoară. Probabil din cauza unui sistem logic diferit de al nostru, stupiditatea noastră e înțelepciunea lor. Toată istoria logicii constă în a defini o noțiune acceptabilă de stupiditate. E prea de tot. Orice mare gînditor e stupidul altuia".

„Gîndirea ca formă coerentă de stupiditate".

„Nu. Stupiditatea unei gîndiri e incoerența unei alte gîndiri".

„Profund. E două, peste puțin Pilade închide, iar noi am ajuns la nebuni".

„Ajung imediat. Nebunul îl recunoști imediat. E un stupid care nu cunoaște trucurile. Stupidul, teza lui încearcă să și-o demonstreze, are o logică șchioapă, dar are. Nebunul, dimpotrivă, nu se sinchisește să aibă o logică, procedează prin scurt-circuitări. Totul, pentru el, demonstrează totul. Nebunul are o idee fixă, și tot ceea ce găsește îi vine bine ca s-o confirme. Nebunul îl recunoști după libertatea pe care și-o ia față de datoria de a dovedi, după disponibilitatea de a avea iluminări. Și o să-ți pară ciudat, însă nebunul, mai devreme sau mai tîrziu, aduce vorba de Templieri".

„Întotdeauna ?"

„Sînt și nebuni fără Templieri, dar ăia cu Templieri sînt cei mai insidioși. La început nu-i recunoști, par că vorbesc normal, apoi, deodată..." Făcu semn că mai cere un whisky, se răzgîndi și ceru nota. „Dar apropo de

Templieri. Deunăzi, un tip mi-a lăsat o dactilogramă pe problema asta. Cred că e nebun, de-a binelea, dar cu față umană. Dactilograma începe blînd. Vrei să-i arunci o privire ?"

„Bucuros. Aș putea găsi ceva care să-mi servească".

„Nu prea cred. Dar dacă ai o jumătate de oră liberă, treci pe la noi. Via Sincero Renato, numărul unu. O să-mi servească mai mult mie decît dumitale. Îmi spui imediat dacă ți se pare o lucrare demnă de luat în seamă".

„De ce vă încredeți în mine ?"

„Cine ți-a spus că mă încred ? Dar dacă vii, mă încred. Mă încred în curiozitate".

Intră un student, cu fața descompusă : „Tovarăși, sînt fasciști aici, pe cheiul Naviglio, cu lanțuri !"

„Îi zdrobesc", zise cel cu mustață tătărască ce mă amenințase în legătură cu Lenin. „Haideți, tovarăși !" Toți ieșiră.

„Ce facem ? Mergem ?", am întrebat, culpabilizat.

„Nu", zise Belbo. „Sînt alarme pe care le stîrnește Pilade ca să debaraseze localul. Fiind prima seară în care mă las de băut, nu mă simt în largul meu. Trebuie că e criza de abstinență. Tot ce ți-am spus, pînă în clipa asta, inclusiv, e fals. Noapte bună, Casaubon".

11

Sterilitatea lui era infinită. Ţinea de extaz.

(E.M. Cioran, *Le mauvais démiurge*, Paris, Gallimard, 1969, „Pensées étranglées")

Conversaţia de la Pilade îmi oferise, din Belbo, faţa exterioară. Un bun observator ar fi putut intui natura melancolică a sarcasmului lui. Nu pot spune că era o mască. Mască erau poate confidenţele cărora li se lăsa pradă în secret. Sarcasmul lui afişat în public dezvăluia în fond melancolia lui cea mai adevărată, pe care în secret el încerca să şi-o ascundă lui însuşi, mascînd-o cu o melancolie de duzină.

Acum văd următorul *file*, unde în fond încerca să romanţeze ceea ce-mi spusese despre meseria lui, a doua zi, la Garamond. Îi regăsesc în el acribia, patima, deziluzia de redactor care scrie printr-o persoană interpusă, nostalgia lui după o creativitate nerealizată vreodată, rigoarea lui morală care-l obliga să se pedepsească pentru că dorea ceva la care simţea că nu are dreptul, dînd dorinţei lui o imagine patetică, de cromolitografie. N-am mai întîlnit pe nimeni care să se poată compătimi cu atîta dispreţ.

FILENAME : JIM CÎNEPĂ

Să-l văd mîine pe tînărul Cinti.

1. Monografie frumoasă, riguroasă, poate puţin cam prea academică.

2. În încheiere, comparaţia dintre Catul,

poetae novi și avangardele contemporane e lucrul cel mai genial.

3. De ce nu ca introducere ?

4. Să-l conving. O să spună că lucruri de-astea necugetate într-o colecție filologică nu merg. E condiționat de maestru, riscă să-și piardă prefața și să-și pună în joc cariera. O idee strălucită trece neobservată în ultimele două pagini, dar pusă la început nu scapă, și-i poate irita pe barosani.

5. Dar e de ajuns s-o punem în cursive, sub forma unui expozeu detaliat, în afara cercetării propriu-zise, și așa ipoteza rămîne doar o ipoteză și nu compromite seriozitatea lucrării. Însă cititorii vor fi imediat cuceriți, vor aborda cartea dintr-o perspectivă diferită.

Dar îl îndemn cu adevărat la un gest de libertate, sau îl manipulez să scrie o carte a mea ?

A transforma cărțile prin două cuvinte. Demiurg pe opera altuia. În loc să iei lutul moale și să-l plăsmuiești, niște lovituri ușoare date lutului întărit în care un altul și-a sculptat deja statuia. Moise, a-i da lovitura de ciocan unde trebuie, și iată-l că vorbește.

Să-l primesc pe William S.

— V-am văzut lucrarea, nu-i rea. E acolo tensiune, fantezie, dramatism. E prima oară cînd scrieți ?

— Nu, am mai scris o tragedie, e povestea a doi îndrăgostiți din Verona, care...

— Dar să vorbim de lucrarea de acum, domnule S. Mă întrebam de ce o situați în Franța. De ce nu în Danemarca ? Zic așa, într-o doară, nici nu trebuie prea mult, destul să schimbați două-trei nume, castelul Chalons-sur-Marne care devine, să zicem, castelul Elsinore... Pentru că într-o ambianță nordică, protestantă, unde bîntuie umbra lui Kierkegaard, toate tensiunile astea existențiale...

— Poate aveți dreptate.

— Cred și eu. Și pe urmă, lucrarea dumneavoastră ar avea nevoie de cîteva răsturnări stilistice, nu mai mult de o mică revizuire, ca atunci cînd frizerul dă ultimele tușee, înainte de a-ți pune oglinda în spate, la ceafă... De exemplu, spectrul tatălui. De ce la sfîrșit? Eu l-aș pune la început, în așa fel încît avertismentul patern să domine comportamentul tînărului prinț și să-l pună în conflict cu mama.

— Mi se pare o idee bună, e vorba doar de mutat o scenă.

— Tocmai. Și pe urmă, stilul. Să luăm un fragment la întîmplare, uite, aici, unde băiatul vine în avanscenă și-și începe meditația asta a lui despre acțiune și inacțiune. Pasaju-i frumos, într-adevăr, dar nu-l simt destul de plin de nerv. „A acționa sau a nu acționa? Aceasta e neliniștita-mi întrebare! Trebuie să sufăr oare jignirile unei sorți potrivnice sau..." De ce neliniștita-mi întrebare! Eu l-aș pune să zică aceasta-i întrebarea, asta e problema, înțelegeți, nu problema lui individuală, ci chestiunea fundamentală a existenței. Alternativa dintre a fi și a nu fi, ca să zic așa...

Să populezi lumea cu fii care vor circula sub un alt nume, și nimeni nu va ști că sînt ai tăi. Ca și cum ai fi Dumnezeu în civil. Tu ești Dumnezeu, te învîrți prin oraș, auzi lumea vorbind despre tine, Dumnezeu în sus, Dumnezeu în jos, și că ce minunat univers e ăsta, și ce eleganță e în gravitația asta universală, și tu zîmbești pe sub mustață (trebuie să ieși în lume cu o barbă falsă, sau nu, fără barbă, căci, după barbă îl recunoști pe Dumnezeu imediat) și-ți zici în sinea ta (solipsismul lui Dumnezeu e dramatic): „Iată, eu sînt ăsta, și ei nu știu". Și cineva se izbește de tine pe stradă, eventual te și insultă, iar tu, cu umilință, zici scuzați, și-ți vezi de drum, că tot ești Dumnezeu și dacă ai vrea tu, un pocnet din deget, și lumea s-ar

face cenușă. Dar tu ești atît de infinit de puternic, încît îți îngădui să fii bun.

Un roman despre Dumnezeu incognito. Inutil, dacă ideea mi-a venit mie, trebuie să-i mai fi venit și altcuiva.

Variantă. Tu ești un autor, încă nu știi cît de mare, cea pe care o iubeai te-a trădat, viața pentru tine nu mai are sens și într-o bună zi, ca să uiți, faci o călătorie cu Titanicul și naufragiezi în mările sudului, te culege (ca unic supraviețuitor) o pirogă de indigeni și îți petreci ani mulți neștiut de nimeni, pe o insulă locuită numai de papuași, cu fete care-ți cîntă cîntece de dor intens, zbuciumîndu-și sînii abia acoperiți de ghirlanda din flori de pua. Începi să te obișnuiești, ei îți spun Jim, cum le zic albilor, o fată cu pielea chihlimbarie ți se strecoară într-o seară în colibă și-ți zice : „Eu a ta, eu cu tine". În fond e frumos, seara să stai întins în verandă și să privești Crucea Sudului în timp ce ea-ți mîngîie fruntea.

Trăiești după ciclul de zori și amurguri, și nu știi de nimic altceva. Într-o zi sosește o șalupă cu motor cu niște olandezi, afli că au trecut zece ani, ai putea să pleci împreună cu ei, dar șovăi, preferi să schimbi nuci de cocos pe alte mărfuri, promiți că ai putea să te ocupi de recolta de cînepă, indigenii lucrează pentru tine, tu începi să navighezi de la o insuliță la alta, ai devenit pentru toți Jim Cînepă. Un aventurier portughez ruinat de alcool vine să lucreze cu tine și se repune pe picioare, toți vorbesc acum de tine în acele mări ale Sondelor, dai sfaturi pînă și maharajahului din Brunei, pentru o campanie împotriva *dajakilor* de pe fluviu, reușești să repui în funcție un vechi tun din vremurile lui Tipp Sahib, încărcat cu tot felul de cuie, instruiești o echipă de malaezi devotați, cu dinții înnegriți de betel. Într-o luptă de lîngă Bariera de Coral, bătrî-

nul Sampan, cu dinții înnegriți de betel, îți face scut cu propriul său trup — Sînt fericit să mor pentru tine, Jim Cînepă. — Bătrîne, bătrînul meu prieten, Sampan...

Acum ești deja faimos în tot arhipelagul dintre Sumatra și Port-au-Prince, tratezi cu englezii, la căpitănia portului Darwin ești înregistrat drept Kurtz, și de-acum devii Kurtz pentru toată lumea — și Jim Cînepă pentru indigeni. Dar într-o seară, în timp ce fata te alintă în cerdac și Crucea Sudului scînteiază ca niciodată, vai, cît de diferită de Ursa Mare, tu înțelegi : ai vrea să te întorci acasă. Numai pentru puțină vreme, ca să vezi ce a mai rămas din tine, prin locurile acelea.

Iei șalupa cu motor, ajungi la Manila, de acolo un avion cu elice te poartă spre Bali. Apoi la Samoa. Insulele Amiralității, Singapore, Tananarive, Tombuctu, Alep, Samarkand, Basra, Malta, și ești acasă.

Au trecut optsprezece ani, viața te-a marcat, chipul îți e bronzat de alizee, ești mai bătrîn, poate mai frumos. Și iată că, abia sosit, descoperi că librăriile expun toate cărțile tale, în reeditări critice, numele tău se află pe frontonul bătrînei școli unde ai învățat să citești și să scrii. Ești Marele Poet Dispărut, conștiința generației. Fetișcane romantice se sinucid pe mormîntul tău gol.

Iar pe urmă te reîntîlnesc pe tine, iubito, cu riduri multe în jurul ochilor, și cu chipul încă frumos, ce se mistuie de amintiri și de tandră remușcare. Aproape m-am atins de tine pe trotuar, sînt acolo, la doi pași, iar tu m-ai privit așa cum te uiți la toți ceilalți căutînd pe altcineva îndărătul umbrei lor. Dar la ce bun ? Nu am avut oare ceea ce doream ? Eu sînt Dumnezeu, aceeași singurătate, aceeași glorie vană, aceeași disperare că nu sînt și eu una dintre făpturile mele, ca toți ceilalți. Toți

cei care trăiesc în lumina mea, şi eu trăind în scînteierea insuportabilă a tenebrei mele.

Du-te, mergi prin lume, William S. ! Eşti plin de faimă, treci pe lîngă mine şi nu mă recunoşti. Eu murmur în mine a fi sau a nu fi şi-mi zic bravo Belbo, bine lucrat. Du-te, bătrîne William S. şi-ţi ia partea ta de glorie : tu n-ai făcut decît să creezi, eu te-am corectat.

Noi, care facem să se nască naşterile altora, ca şi actorii, n-ar trebui să fim înmormîntaţi în pămînt sfinţit. Dar actorii simulează că lumea, aşa cum este, merge altfel, în timp ce noi simulăm din universul nesfîrşit de lumi, pluralitatea celor simultan posibile...

Cum poate fi atît de generoasă viaţa, ce se îngrijeşte de o răsplată atît de sublimă pentru mediocritate ?

12

Sub umbra alarum tuarum, Jehova.

(*Fama Fraternitatis, în Allgemaine und general Reformation*, Cassel, Wessel, 1614, sfîrşit)

A doua zi m-am dus la Garamond. Numărul 1 din via Sincero Renato ducea într-un gang prăfuit, din care se zărea o curte interioară cu atelierul unui frînghier. După intrare, la dreapta era un ascensor care ar fi putut figura într-un pavilion de arheologie industrială, şi de cum am încercat să-l iau, am simţit cîteva zgîlţîituri suspecte, fără să se hotărască s-o ia din loc. Din prudenţă, am ieşit din el şi am urcăt două porţiuni dintr-o scară de lemn, aproape în spirală, destul de prăfuită. După cum am aflat pe urmă, domnul Garamond prefera sediul acela fiindcă amintea de o editură parizianâ. Pe palier o tăbliţă glăsuia : „Garamond Editori s.p.a.", iar o uşă deschisă dădea într-un hol fără nici un fel de centralist sau de paznic. Însă nu puteai intra, fără să fii văzut dintr-un mic birouaş-anticameră, şi imediat am fost abordat de o persoană de sex probabil feminin, de vîrstă incertă şi cu o statură pe care un eufemist ar fi definit-o ca inferioară mediei.

Aceasta mă luă în primire într-o limbă pe care mi se părea că am mai auzit-o undeva, pînă cînd înţelesei că era o italiană aproape lipsită cu totul de vocale. Am întrebat de Belbo. După ce mă făcu să aştept cîteva clipe, mă conduse de-a lungul coridorului într-un birou din fundul apartamentului.

Belbo mă primi cordial : „Aşadar, dumneata eşti o persoană serioasă. Intră". Mă invită să iau loc vizavi de

biroul lui, vechi ca tot ce mai era în jur, burdușit cu manuscrise, ca și rafturile de pe pereți.

„Nu te-oi fi speriat de Gudrun", îmi zise el.

„Gudrun ? Acea... doamnă ?"

„Domnișoară. Nu se numește Gudrun. Îi zicem așa din cauza aspectului de nibelung și pentru că vorbește într-un mod vag teutonic. Vrea să spună totul dintr-o dată, și face economie de vocale. Dar are simțul a ceea ce se cheamă justitia aequatrix : cînd bate la mașină economisește consoanele".

„Ce face aici ?"

„De toate, din păcate. Știi, în orice editură există cineva indispensabil pentru că e unica persoană în stare să regăsească lucrurile în dezordinea pe care o face. Sau cel puțin, cînd se pierde un manuscris, se știe a cui e vina."

„Pierde și manuscrisele ?"

„Nu mai mult ca alții. Într-o editură toți pierd manuscrisele. Cred că e activitatea principală. Însă trebuie să ai și un țap ispășitor, nu ți se pare ? Îi reproșez numai că nu le pierde pe-alea pe care aș vrea eu să le piardă. Incidente neplăcute pentru ceea ce bunul Bacon numea *The advancement of learning*".

„Dar unde se pierd ?"

Deschise larg brațele : „Scuză-mă, dar nu-ți dai seama ce prostească e întrebarea asta ? Dacă s-ar ști unde, nu s-ar mai pierde."

„Logic.", zisei eu. „Dar spuneți-mi. Cînd văd undeva cărți scoase la Garamond, mi se par ediții foarte îngrijite și aveți un catalog destul de bogat. Faceți totul aici ? Cîți sînteți ?"

„Vizavi e o sală cu cei de la tehno, aici, alături, e colegul meu Diotallevi. Dar el îngrijește manualele, operele de lungă durată, lungă de făcut și lungă de vîndut, în sensul că se vînd mult timp. Edițiile universitare le fac eu. Dar nu trebuie să crezi cumva că-i o muncă imensă. O, doamne, de anumite opere mă pasionez, manuscrisele trebuie să le citesc, dar în general totul e lucru deja garantat, economic și științific. Publicații ale institutului Cutare și Cutare, ori acte de pe la simpozioane, îngrijite și finanțate de vreo instituție universitară. Dacă autorul e vreun începător, maestrul îi face prefața și răspunderea e a lui.

Autorul corectează cel puțin două serii de spalțuri, controlează citatele și notele, și nu încasează drepturi. Pe urmă, cartea e acceptată, se vînd din ea o mie sau două mii de exemplare în cîțiva ani, cheltuielile sînt acoperite... Nici o surpriză, toate cărțile sînt la activ."

„Și atunci, dumneavoastră ce faceți ?"

„Multe. Mai întîi, trebuie să alegi. Și pe urmă, sînt și cărți pe care le publicăm pe spezele noastre, mai toate traduceri din autori de prestigiu, ca să menținem nivelul catalogului. Și, în sfîrșit, sînt manuscrisele care sosesc așa, aduse de cîte-un autor izolat. Rar găsești ceva demn de luat în seamă, dar trebuie văzute, nu se știe niciodată."

„Vă distrați ?"

„Dacă mă distrez ? E unicul lucru pe care știu să-l fac bine". Am fost întrerupți de un tip de vreo patruzeci de ani, ce purta o haină cu cîteva numere mai largă, păr rar, blond deschis, care-i cădea peste două sprîncene stufoase, tot așa de galbene. Vorbea delicat, ca și cum ar fi educat un copil.

„M-am săturat pînă peste cap de acest *Vademecum al Contribuabilului*. Ar trebui să-l rescriu pe tot și n-am nici un chef. Deranjez ?"

„El e Diotallevi", zise Belbo, și făcu prezentările.

„A, ai venit să vezi Templierii ? Bietul de dumneata. Auzi, mi-a venit în minte una bună : Urbanistică Țigănească."

„Frumos", zise Belbo cu admirație. „Eu mă gîndeam la Hipism Aztec".

„Sublim. Dar pe-asta o pui la Poțiosecțiune sau la Adynata ?"

„Vedem noi acum", zise Belbo. Scotoci în sertar și scoase de-acolo niște foi. „Poțiosecțiunea..." Se uită la mine, observîndu-mi curiozitatea. „Poțiosecțiunea, nu eu trebuie să ți-o spun, este arta de a tăia fiertura. Dar nu", îi zise lui Diotallevi, „Poțiosecțiunea nu e un departament, e o materie, ca și Avunculogratulațiunea Mecanică și Pilocatabaza, toate încadrate în seria Tetrapiloctomie."

„Ce e aia tetralo...", îndrăznii eu.

„Este arta de a despica firul în patru. Acest departament cuprinde predarea tehnicilor inutile, de exemplu Avunculogratulațiunea Mecanică ne învață construirea

mașinilor de salutat mătușa. Sîntem în dubiu dacă să lăsăm în secțiunea asta Pilocatabaza, care e arta de a o șterge la mustață, și nu pare cu totul inutilă. Nu ?"

„Vă rog, acum spuneți-mi ce-i cu povestea asta...", am implorat eu.

„Păi, Diotallevi, și eu însumi, lucrăm la proiectarea unei reforme a științei. O Facultate de Irelevanță Comparată, unde să se studieze materii inutile sau imposibile. Facultatea are scopul de a produce învățați capabili să sporească la infinit numărul materiilor irelevante".

„Și cîte secții sînt ?"

„Pînă acum patru, dar ar putea cuprinde în ele tot ce ține de știință. Secția de Tetrapiloctomie are funcție preparatorie, țintește să educe în simțul irelevanței. Un departament important este cel de Adynata sau Impossibilia. De exemplu Urbanistica Țigănească și Hipismul Aztec... Esența disciplinei stă în înțelegerea rațiunilor profunde ale irelevanței ei, iar în secția de Adynata, și pe cele ale imposibilității ei. Iată de ce, avem Morfematica Limbajului Morse, Istoria Agriculturii Antarctice, Istoria Picturii din Insula Paștelui, Literatura Sumeriană Contemporană ; Instituții de Docimologie Montessoriană, Filatelie Asiro-Babiloniană, Tehnologia Roții în Imperiile Precolumbiene, Iconologia Braille, Fonetica Filmului Mut..."

„Ce-ați zice de Psihologia Mulțimilor în Sahara ?"

„Bun", zise Belbo.

„Bun", zise Diotallevi cu convingere. „Dumneata ai putea colabora. Tinerelul are stofă, nu-i așa, Jacopo ?"

„Da, l-am mirosit imediat. Ieri-seară a construit niște raționamente stupide cu multă subtilitate. Dar să continuăm, dat fiind că proiectul te interesază. Ce anume pusesem la secția de Oximoronică, nu mai pot găsi ciorna ?"

Diotallevi își scoase din buzunar o fițuică și mă fixă cu o simpatie sentențioasă : „La Oximoronică, cum spune și cuvîntul, contează caracterul autocontradictoriu al disciplinei. Iată de ce Urbanistica Țigănească după mine ar trebui să intre aici..."

„Nu", zise Belbo, „numai dacă ar fi Urbanistică Nomadă. Cele de la Adynata se referă la o imposibilitate empirică. Oximoronica, la o contradicție în termeni". „Să vedem. Dar ce anume pusesem la Oximoronică ?

Iată. Instituții de Revoluție. Dinamică Parmenidică, Statică Heracliteană, Spartanică Sibaritică, Instituții de Oligarhie Populară, Istoria Tradițiilor Inovatoare, Dialectica Tautologică, Eristică Booleană..."

Acum mă simțeam îmboldit să arăt și eu ce-mi poate pielea : „Pot să vă sugerez o Gramatică a Devianței ?"

„Frumos, frumos !" ziseră amîndoi, și se apucară să noteze.

„E totuși un pont", zisei eu.

„Care ?"

„Dacă faceți public proiectul, o să se prezinte o grămadă de oameni cu lucruri bune de publicat".

„Ți-am spus eu că e un băiat isteț, Jacopo", zise Diotallevi. „Dar știi că tocmai asta e și problema noastră ? Fără să vrem am trasat profilul ideal al unei științe reale. Am demonstrat necesitatea posibilului. Prin urmare va trebui să tăcem. Dar acum trebuie să plec."

„Unde ?", întrebă Belbo.

„E vineri după amiază".

„Of, Isuse prea-sfinte," zise Belbo. Apoi, către mine : „Aici, în față, sînt vreo două sau trei case locuite de evrei ortodocși, știi, din ăia cu cipilică neagră, cu barbă mare și cîrlionți. Nu există mulți la Milano. Azi e vineri și la asfințitul soarelui începe sabatul. Așa că, în apartamentul de vizavi, ei încep să pregătească totul, să frece candelabrul, să fiarbă mîncarea, să aranjeze totul în așa fel, încît mîine să nu aibă nici un foc de aprins. Chiar și televizorul rămîne aprins toată noaptea, numai că sînt nevoiți să aleagă de pe acum canalul. Diotallevi al nostru are o mică lunetă și spionează tîlhărește de la fereastră, și se desfață, visînd că este de partea cealaltă a străzii".

„Dar de ce ?" am întrebat.

„Pentru că Diotallevi al nostru se încăpățînează să susțină că e evreu".

„Cum adică mă încăpățînez ?" întrebă atins Diotallevi. „Sînt evreu. Dumneata ai ceva împotrivă, Casaubon ?"

„Deloc".

„Diotallevi", zise Belbo cu hotărîre, „tu nu ești evreu".

„Nu ? Și numele meu ? Ca și Graziadio, Diosiacontè *,

---

* Traduse literal, numele respective înseamnă : „Mulțumesc lui Dumnezeu, și, respectiv, „Domnul fie cu tine". (n.t.)

toate traduceri din ebraică, nume de ghetou, ca și Shalom Alehem.

„Diotallevi ** e un nume de bun augur, dat adesea de ofițerii de stare civilă copiilor găsiți. Iar bunicul tău era un copil găsit".

„Un copil evreu găsit".

„Diotallevi, ai pielea roză, vocea din gît și ești, practic, albinos".

„Există iepuri albinoși, așa că or fi și evrei albinoși".

„Diotallevi, nu se poate hotărî cineva să fie evreu cum te hotărăști să devii filatelist sau martor al lui Iehova. Evreu te naști. Resemnează-te, ești un creștin ca toți ceilalți".

„Sînt circumcis".

„Haida-de ! Oricine se poate circumcide din igienă. E de ajuns un doctor cu un termocauter. La ce vîrstă te-ai circumcis ?"

„Să nu subtilizăm".

„Ba să subtilizăm. Un evreu subtilizează".

„Nimeni nu poate demonstra că bunicul meu n-a fost evreu".

„Bineînțeles, era un copil găsit. Dar putea să fie și moștenitorul tronului Bizanțului, sau vreun bastard al Habsburgilor".

„Nimeni nu poate demonstra că bunicul meu nu era evreu, și-a fost găsit pe lîngă Portico d'Ottavia".

„Dar bunică-ta nu era evreică, iar descendența, prin părțile acelea, se stabilește pe linie maternă..."

„...și dincolo de toate rațiunile de stare civilă, pentru că și registrele de stare civilă pot fi citite dincolo de litera lor, mai sînt și rațiunile sîngelui, iar sîngele zice că gîndurile mele sînt prin excelență talmudice, și ar fi adevărat rasism din partea ta să susții că și un creștin poate fi așa de talmudic cum simt eu că sînt".

Ieși. Belbo îmi spuse : „Nu-l lua în seamă. Discuția asta are loc aproape în fiecare zi, numai că în fiecare zi încerc să aduc un argument nou. Fapt e că Diotallevi e un adept al Cabalei. Dar au existat și cabaliști creștini.

** Diotallevi, în traducere literală, înseamnă „Dumnezeu să te crească". (n.t.)

Și apoi, ascultă, Casaubon, dacă Diotallevi vrea să fie evreu, doar n-o să mă opun eu".

„Cred că nu. Sîntem democrați".

„Sîntem democrați".

Își aprinse o țigară. Eu îmi amintii pentru ce venisem. „Mi-ați vorbit de un manuscris dactilografiat despre Templieri", am zis.

„Adevărat... Ia să vedem. Era într-o mapă de polivinilin..." Scotocea într-un teanc de manuscrise și încerca să scoată unul, de pe la jumătatea teancului, fără să le miște pe celelalte. Operație riscantă. Într-adevăr teancul se răsturnă parțial pe podea. Belbo ținea acum în mînă mapa de polivinilin.

Mă uitai la indice și la introducere. „Se referă la arestarea Templierilor. În 1307 Filip cel Frumos hotărăște să-i aresteze pe toți Templierii din Franța. Însă o legendă spune că, cu două zile înainte ca Filip să trimită ordinele de arestare, o căruță cu fîn, trasă de boi, iese din incinta Templului, din Paris, cu destinație necunoscută. Se zice că e un grup de cavaleri conduși de un anume Aumont, și că aceștia s-au refugiat în Scoția, alăturîndu-se unei loji de zidari la Kilwinning. Legenda pretinde că acei cavaleri s-ar fi identificat cu asociațiile de zidari care își transmiteau secretele Templului lui Solomon. Uite, asta o prevedeam. Și ăsta pretinde și el că regăsește originea masoneriei în această fugă a Templierilor în Scoția... O poveste rumegată timp de două secole, întemeiată pe fantezii. Nici o dovadă, pot să vă trîntesc pe masă vreo cincizeci de hîrțoage care povestesc aceeași năzbîtie, copiindu-se una pe alta Uitați-vă aici, am deschis la întîmplare : «Dovada expediției scoțiene, constă în faptul că pînă și astăzi, la distanță de șase sute cincizeci de ani, mai există în lume ordine secrete care se revendică de la Miliția Templului. Cum s-ar putea explica altfel continuitatea acestei moșteniri ?» Înțelegeți ? Cum e posibil să nu existe marchizul de Carabas, dacă și motanul încălțat zice că e în serviciul lui ?"

„Am înțeles", zise Belbo. „Îl resping. Dar istoria asta a dumitale cu Templierii mă interesează. Odată ce am pus mîna pe un expert, nu vreau să-l las să-mi scape. De ce toată lumea vorbește despre Templieri, și nu despre Ca-

valerii de Malta ? Nu, nu-mi răspunde acum. S-a făcut tîrziu, Diotallevi şi cu mine trebuie să ne ducem la o cină cu domnul Garamond. Dar cred că pe la zece şi jumătate terminăm. Dacă pot, îl conving şi pe Diotallevi să treacă pe la Pilade — el de obicei se culcă devreme şi e abstinent. Te găsesc acolo, da ?"

„Păi unde să mă găsiţi ? Fac parte dintr-o generaţie pierdută, şi mă regăsesc numai cînd asist, în tovărăşia altora, la singurătatea semenilor mei".

13

Li frere, li mestre du Temple
Qu'estoient rempli et ample
D'or et d'argent et de richesse
Et qui menoient tel noblesse,
Où sont il ? que sont devenu ?

(Chronique à la suite du roman de Favel)

Et in Arcadia ego. În seara aceea, barul Pilade era întruchiparea vîrstei de aur. Era una dintre acele seri în care îţi dai seama că Revoluţia, nu numai că va avea loc, dar va fi şi sponzorizată de Uniunea industriaşilor. Numai la Pilade puteai să vezi pe proprietarul unei filaturi de bumbac, în puloaică şi cu barbă, jucînd şeptic american cu vreun viitor înfractor, pus la costum cu două rînduri şi cravată. Ne aflam în zorii unei mari răsturnări de paradigmă. Pe la începutul anilor şaizeci, barba era încă fascistă — dar trebuia să-i desenezi conturul, răzînd-o de pe obraji a la Italo Balbo —, în şaizeci şi opt fusese contestată, iar acum era pe cale să devină neutră şi universală, o opţiune de libertate. Barba a fost întotdeauna o mască (îţi pui o barbă falsă ca să nu fii recunoscut, dar în acea răsturnare de la începutul anilor şaptezeci te puteai camufla în spatele unei bărbi adevărate. Se putea minţi spunînd adevărul, ba chiar se putea face ca adevărul să devină enigmatic şi lunecos, pentru că în faţa unei bărbi nu se mai putea argumenta ideologia bărbosului. Dar în seara aceea, barba strălucea şi pe feţele spîne ale celor care, fiindcă nu o purtau, lăsau să se înţeleagă că ar fi putut s-o cultive şi că renunţaseră la ea doar ca ripostă.

Divaghez. Dar la un moment dat sosiră Belbo şi Diotallevi, tot şoptindu-şi unul altuia, cu un aer nemulţumit, comentarii înţepătoare la adresa cinei de la care tocmai

veneau. Doar mai tîrziu aveam să aflu ce anume reprezenta o astfel de cină dată de domnul Garamond.

Belbo trecu imediat la distilatele lui preferate, Diotallevi reflectă îndelung, dezorientat, şi se hotărî să ia o apă tonică. Găsirăm o măsuţă în fund, eliberată chiar atunci de doi tramvaişti care a doua zi de dimineaţă trebuiau să se scoale devreme.

„Va să zică, va să zică", rosti Diotallevi, „Templierii ăştia..."

„Nu, acum v-aş ruga, nu mă faceţi să mă simt prost... Sînt lucruri pe care le puteţi citi peste tot..." .

„Sîntem pentru tradiţia orală", zise Belbo.

„E mai mistică", zise Diotallevi. „Dumnezeu a creat lumea vorbind, doar n-a trimis o telegramă".

„Fiat lux, stop. Urmează scrisoare", zise Belbo.

„Către Tessaloniceni, aşa mi-nchipui", zisei eu.

„Templierii", ceru Belbo.

„Deci", am zis.

„Nu se începe niciodată cu deci", obiectă Diotallevi.

Am dat să mă ridic. Am aşteptat să mă implore. N-o făcură. Mă aşezai şi începui să vorbesc.

„Nu, vreau să spun că povestea asta o ştie toată lumea. Are loc prima cruciadă, nu-i aşa ? Godefroy, se închină la sfîntul mormînt şi-şi ţine legămîntul. Balduin devine primul rege al Ierusalimului astfel eliberat. Un regat creştin în Pămîntul Sfînt. Dar una este să stăpîneşti Ierusalimul, şi alta înseamnă restul Palestinei, sarazinii au fost înfrînţi, dar nu şi eliminaţi. Viaţa prin părţile acelea nu e uşoară, nici pentru noii înscăunaţi, nici pentru pelerini. Şi iată că în 1118, sub domnia lui Balduin al II-lea, sosesc nouă personagii, conduse de un anume Hugues de Payns, şi constituie primul nucleu al unui Ordin al Cavalerilor Săraci ai lui Christos : un ordin călugăresc, dar cu spade şi armuri. Cele trei legăminte clasice, sărăcie, castitate şi supunere, plus cel de apărare a pelerinilor. Regele, episcopul, toţi, la Ierusalim, le dau imediat ajutoare în bani, îi găzduiesc, îi instalează în incinta vechiului Templu al lui Solomon. Şi iată-i că devin Cavaleri ai Templului".

„Cine sînt ei ?"

„Probabil Hugues şi primii opt sînt nişte idealişti, cuceriţi de mistica cruciadei. Dar mai pe urmă vor fi şi tineri înrolaţi în căutare de aventuri. Noul regat la Ierusalimului este într-un fel California acelor timpuri, acolo se mai poate face avere. Acasă n-au prea multe perspective, poate printre ei mai e şi cîte unul care a dat de bucluc. Eu mă gîndesc la afacerea asta în termeni de legiune străină. Ce faci cînd ai necazuri ? Te faci Templier, poţi vedea alte locuri, te poţi distra, te baţi, eşti hrănit, îmbrăcat şi pe deasupra îţi salvezi şi sufletul. Firește, trebuia să fii destul de disperat, pentru că era vorba să te duci în deşert, şi să dormi în cort, să petreci zile în şir fără să vezi suflet de om în afară de ceilalţi Templieri şi niscaiva mutre turceşti, să călăreşti în plin soare şi să suferi de sete şi să spinteci alţi nenorociţi..."

Mă oprii o clipă. „Poate prea aduce a western ce vă spun. Există probabil şi o a treia fază : ordinul a devenit puternic, unii încearcă să facă parte din el chiar dacă au o situaţie bună în patria lor. Dar la momentul acela a fi Templier nu mai înseamnă neapărat să slujeşti în Pămîntul Sfînt, poţi fi Templier şi acasă. Istorie complicată. Uneori par nişte soldăţoi, alteori dovedesc că au o anume sensibilitate. De exemplu, nu se poate spune că erau rasişti : se băteau cu musulmanii, pentru asta erau acolo, dar cu spirit cavaleresc, şi se admirau unii pe alţii. Cînd ambasadorul emirului din Damasc vizitează Ierusalimul, Templierii îi rezervă o mică moschee, deja transformată în biserică creştină, ca să poată să-şi facă rugăciunile. Într-o zi intră un franc care se arată indignat văzînd un musulman într-un loc sacru, şi se poartă urît cu el. Dar Templierii îl alungă de acolo pe intolerant şi-şi cer scuze musulmanului. Această fraternitate de arme cu duşmanul îi va duce mai tîrziu la ruină, pentru că la proces vor fi acuzaţi şi pentru faptul de a fi întreţinut raporturi cu sectele esoterice musulmane. Şi poate e-adevărat, e oarecum ca şi cu aventurierii aceia din secolul trecut care se molipsesc de africanism ; ei n-aveau o educaţie monahală riguroasă, nu erau atît de subtili în a sesiza deosebirile teologice, închipuiţi-vi-i cam ca pe nişte Lawrence d'Arabia, care, după un timp, se îmbracă în haine de şeic... Însă, în fond, e greu să le judeci faptele,

pentru că adesea istoriografii creştini, ca Wilhelm din Tyr, nu pierd prilejul de a-i denigra".

„De ce ?"

„Pentru că devin prea puternici şi prea dintr-odată. Totul se-ntîmplă începînd cu Sf. Bernard. Îl ştiţi pe Sf. Bernard, cum este, nu ? Mare organizator, el reformează ordinul benedictin, elimină podoabele din biserici, cînd un coleg îl enervează, cazul lui Abélard, îl atacă în stil McCarthy, iar dacă ar putea, l-ar face să urce pe rug. Neputînd-o face, pune să i se ardă cărţile. Pe urmă predică cruciada, ne înarmăm şi porniţi..."

„Nu ţi-e simpatic", observă Belbo.

„Nu, nu pot să-l sufăr, dacă era după mine, sfîrşea într-unul din cercurile Infernului, nici vorbă să fi ajuns sfînt. Dar era un bun press agent pentru el însuşi, vezi serviciul pe care i-l face Dante, îl numeşte şef de cabinet al Madonei. Devine repede sfînt pentru că s-a pus bine pe lîngă cine trebuia. Dar ziceam de Templieri. Bernard intuieşte imediat că ideea trebuie cultivată şi-i sprijină pe cei nouă aventurieri, transformîndu-i într-o Militia Christi, putem spune chiar că pe Templieri, în versiunea lor eroică, îi inventează el. În 1128 convoacă un conciliu la Troyes tocmai pentru a defini ce anume sînt cei nouă monahi-soldaţi, iar cîţiva ani după aceea scrie un elogiu al acestei Miliţii a lui Hristos, şi pregăteşte un statut din şaptezeci şi două de articole, distractiv dacă-l citeşti, pentru că găseşti de toate în el. Liturghie în fiecare zi, nu trebuie să-i frecventeze pe cavalerii excomunicaţi, totuşi, dacă unul dintre aceştia solicită admiterea în Templu, trebuie primit creştineşte, şi vedeţi că aveam dreptate cînd vorbeam de legiune străină. Vor purta mantii albe, simple, fără blănuri, afară numai dacă sînt de miel sau de oaie, interzis să poarte încălţări fine, aduse pe picior, cum era moda, se doarme în cămaşă şi nădragi, o saltea, un cearşaf şi o pătură..."

„Pe căldura aia cine ştie cum or fi puţind...", zise Belbo.

„Cît despre putoare, o să mai vorbim. Regula mai are încă trei asprimi : un singur castron pentru doi inşi, se mănîncă în tăcere, carne de trei ori pe săptămînă, pocăinţă vinerea, scularea dis-de-dimineaţă, dacă munca a

fost obositoare se permite o oră de somn în plus, dar în schimb trebuie zişi treisprezece tatăl nostru în pat. Există un maestru, o întreagă serie de ierarhii inferioare, pînă la sergenţi, la scutieri, la servitori şi valeţi. Fiecare cavaler va avea trei cai şi un scutier, nici o podoabă de lux la harnaşamente, şea, pinteni, arme simple, dar bune, vînătoarea interzisă, cu excepţia leului, în fine, o viaţă de pocăinţă şi de luptă. Fără a mai vorbi de votul de castitate, asupra căruia se insistă în mod deosebit, pentru că ăia erau oameni care nu stăteau în mînăstire, ci se războiau, trăiau în mijlocul lumii, dacă putem numi lume furnicarul care era pe timpurile acelea Pămîntul Sfînt. În fine, regula mai spune că tovărăşia unei femei e din cale-afară de periculoasă şi că nu pot fi sărutate decît mama, sora şi mătuşa".

Belbo cîrni : „Eee, uite, mătuşa, eu aş fi fost mai atent... Dar din cîte mi-aduc eu aminte, Templierii n-au fost acuzaţi de sodomie ? Este cartea aceea a lui Klossovski, *Bafomet*. Cine era Bafomet, vreo divinitate diavolească de-a lor, nu ?"

„Ajung acolo. Dar judecaţi un moment. Duceau o viaţă de marinari, luni şi luni de zile prin deşert. Te afli în casa diavolului, e noapte, te întinzi sub cort împreună cu insul care a mîncat din acelaşi castron cu tine, ţi-e somn frig sete frică şi vrei la mama. Ce faci ?"

„Amor viril, legiunea tebană", sugeră Belbo.

„Dar gîndiţi-vă ce viaţă de infern, în mijlocul altor oameni de armă care n-au făcut legămîntul, şi cînd năvălesc într-un oraş şi ţi-o violează pe mica maură, cu pîntecele de mosc şi ochi de catifea, ce face Templierul, printre miresmele cedrilor Libanului ? Lăsaţi-i-l măcar pe micul maur. Acum înţelegeţi de ce se răspîndeşte zicala «să bei şi să înjuri ca un Templier». E cam ca şi cu povestea capelanului în tranşee, care trage ţuică la măsea şi înjură împreună cu soldaţii lui analfabeţi. Şi măcar, de-ar fi numai atît. Sigiliul lor îi reprezintă mereu cîte doi, unul strîns la spatele celuilalt, pe acelaşi cal. De ce, din moment ce regula le permite cîte trei cai de fiecare ? Asta trebuie să fi fost o idee a lui Bernard, pentru a simboliza sărăcia, sau duplicitatea rolului lor de călugări şi cavaleri. Dar ce-i faci dumneata acum, imaginaţiei popu-

lare, ce-o să zică de aceşti călugări care călăresc pe rupte, unul cu burta în fundul celuilalt ? Or fi fost ei şi calomniaţi..."

„... dar sigur că au şi căutat-o", comentă Belbo. „Doar nu cumva Sfîntul Bernard ăla era stupid ?"

„Nu, stupid nu era, dar şi el era tot călugăr, iar în timpurile acelea călugărul avea o idee ciudată despre trup... Mai adineauri mă temeam că mi-am orientat povestea prea mult spre western, dar dacă mă gîndesc bine, auziţi ce zice sfîntul Bernard, despre prea-iubiţii lui cavaleri, fiindcă merită, am la mine citatul : «Evită şi repudiază pe comedianţi, pe scamatori şi acrobaţi, cîntecele necuviincioase şi glumele, îşi taie părul scurt, deoarece au învăţat de la apostol că e nedemn pentru un bărbat să dea atenţie părului său. Nu-i vezi niciodată pieptănaţi, rar spălaţi, cu bărbile încîlcite, cu miros greu de praf, murdari din cauza armurilor şi a căldurii»".

„N-aş fi vrut să stau la ei în garnizoană", zise Belbo. Diotallevi dădu verdictul : „A fost totdeauna tipică pentru eremit cultivarea unei murdării sănătoase, pentru a-şi umili propriul trup. Nu era chiar sfîntul Macarie ăla care trăia pe un stîlp şi, cînd viermii cădeau de pe el, îi aduna şi îi punea la loc pe corp, pentru ca şi ei, făpturi ale domnului, să-şi aibă festinul lor ?"

„Stîlpnicul respectiv era sfîntul Simeon", zise Belbo, „iar după părerea mea stătea pe stîlp ca să scuipe în capul celor care treceau pe dedesubt".

„Urăsc spiritul iluminismului mistic", zise Diotallevi. „În orice caz, Macarie, sau Simeon, era un schimnic plin de viermi, aşa cum spun eu, dar nu sînt o autoritate în materie pentru că nu mă ocup de nebuniile creştinilor".

„Curaţi mai erau rabinii tăi din Gerona", zise Belbo.

„Trăiau în nişte cocioabe mizere pentru că voi, creştinii, îi alungaţi în ghetou. Templierii în schimb, se jegoşeau din plăcere".

„Să nu dramatizăm", zisei eu. „Aţi văzut vreodată un pluton de recruţi după un marş ? Dar eu am povestit lucrurile astea numai ca să vă fac să înţelegeţi contradicţia Templierului. El trebuie să fie mistic, ascetic, să nu mănînce, să nu bea, să nu facă amor, în schimb străbate deşertul şi taie la căpăţîni de duşmani ai lui Hristos, cu

cît taie mai multe, cu atît agonisește mai multe bonuri pentru paradis, pute, se face din ce în ce mai hirsut pe zi ce trece, iar Bernard pretindea că după ce ar fi cucerit și el o cetate, să nu se arunce asupra vreunei tinerele sau bătrînele, cum ar fi fost ea, și ca în nopțile fără lună, cînd, așa cum se știe, vestitul simun suflă în deșert, să nu lase să i se facă și lui, acolo, un mic serviciu de către comilitonul preferat. Cum poți să fii și călugăr și spadasin, să spinteci oameni și să rostești avemaria, să nu poți nici să-ți privești în față verișoara și, pe urmă, intri într-un oraș, după zile întregi de asediu, ceilalți cruciați îi fac treaba aia nevestei califului sub ochii tăi, minunate sulamite își descheie pieptarul și-ți zic ia-mă ia-mă, dar lasă-mi viața... Iar Templierul, nu, ar trebui să rămînă dîrz, plin de putoare, hirsut cum îl voia sfîntul Bernard, și să murmure vecerniţa... Pe de altă parte, e destul să citești Retraits..."

„Ce anume erau ?"

„Statutele ordinului, de redactare destul de tîrzie, să zicem, din epoca în care ordinul era deja pe ducă. Nimic nu-i mai rău decît o armată care se plictisește din cauză că războiul s-a terminat. De exemplu, la un moment dat se interzic încăierările, rănile făcute creștinilor din răzbunare, legăturile cu vreo femeie, calomnierea fratelui. Nu trebuie să pierzi un sclav, să te înfurii și să zici «o să mă duc la sarazini !», să rătăcești vreun cal din nebăgare de seamă, să dăruiești vreun animal, cu excepția cîinilor și a pisicilor, să pleci fără învoire, să rupi sigiliul maestrului, să părăsești reședința noaptea, să iei cu împrumut banii ordinului fără autorizație, să-ți arunci haina pe jos la mînie".

„Dintr-un sistem de interdicții se poate înțelege ce fapte săvîrșesc oamenii de obicei" zise Belbo, „și poți extrage de acolo adevărate scene de viață cotidiană".

„Ia să vedem", zise Diotallevi, „un Templier, iritat de cine știe ce anume i-au făcut sau i-au zis frații în seara aceea, iese și pleacă noaptea fără permisiune, călare, cu un pui de sarazin drept escortă și cu trei claponi atîrnați de șea ; se duce la o fată de moravuri ușoare și înavuțind-o cu acei claponi, găsește ocazia unei desfătări ilicite... Pe urmă, în timp ce el chefuiește, micul maur fuge

cu calul, iar Templierul nostru, mai murdar, mai asudat şi mai zburlit ca oricînd, se întoarce acasă cu coada între picioare şi, căutînd să nu fie văzut, strecoară nişte bani (din banii Templului) la cunoscutul cămătar evreu care stă la pîndă ca un vultur pe scaunul lui cu trei picioare..."

„Tu o spui, Caiafa", observă Belbo.

„Fii cuminte, îi dăm înainte cu nişte stereotipii. Templierul încearcă să pună mîna, dacă nu pe maur, măcar pe o închipuire de cal. Dar un co-templier îşi dă seama de matrapazlîc şi seara (se ştie, în comunităţile astea invidia e la ordinea zilei), cînd în mijlocul satisfacţiei generale li se aduce carnea, face aluzii peste aluzii. Căpetenia intră la idei, bănuitul se încurcă, se roşeşte, trage pumnalul din teacă şi se aruncă asupra ortacului..."

„Asupra sicofantului", preciză Belbo.

„Asupra sicofantului, bine zis, se aruncă asupra mizerabilului, ciopîrţindu-i faţa. Ăla pune mîna pe spadă, se iau la harţă fără ruşine, căpitanul încearcă să-i potolească dînd cu latul sabiei, fraţii rîd de se sparg..."

„Bînd şi înjurînd ca nişte Templieri...", zise Belbo.

„Dumnezeul, numele, aşa şi pe dincolo, legea şi sîngele !" am dramatizat eu.

„Fără îndoială, omul nostru îşi iese din pepeni, se... cum dracu se face un Templier cînd îşi iese din pepeni ?"

„Se face stacojiu", suflă Belbo.

„Exact, cum zici tu, se face stacojiu, îşi scoate veşmîntul şi dă cu el de pămînt..."

„Luaţi-vă tunica asta de rahat, la dracu cu voi şi cu templul vostru !" am propus eu. „Ba mai mult de atît, dă una cu spada-n sigiliu, îl despică şi zbiară că el se duce la sarazini".

„A violat cel puţin opt precepte dintr-un foc".

Pentru a-mi ilustra mai bine teza am încheiat astfel : „Vi-i închipuiţi pe nişte tipi ca ăştia, care zic eu mă car la sarazini, în ziua în care trimisul regelui îi arestează şi le arată fiarele înroşite în foc ? Vorbeşte nelegiuitule, zi-i cum vi-o băgaţi în şezut ! Noi ? Păi pe mine cleştii tăi mă fac să rîd, nu ştii de ce e în stare un Templier, eu ţi-o bag în şezut, ţie, papii, şi regelui Filip dacă-mi pică-n mînă !"

„A mărturisit, a mărturisit ! Chiar așa a și fost", zise Belbo. „Și, zdup cu el la celulele secrete, în fiecare zi cîte o baie în ulei, ca să se poată prăji mai bine după aceea".

„Ca niște copii", încheie Diotallevi.

Am fost întrerupți de o fată, cu o aluniță cît căpșuna pe nas, care ținea niște foi în mînă. Ne întrebă dacă am semnat pentru tovarășii argentinieni arestați. Belbo semnă imediat, fără să se uite pe foaie. „În orice caz, o duc mai rău ca mine", zise către Diotallevi care-l privea cu o mină aiurită. Apoi se adresă fetei : „El nu poate semna, aparține unei minorități indiene care interzice scrierea propriului nume. Mulți dintre ei sînt la ocnă pentru că guvernul îi persecută". Fata îl fixă pe Diotallevi cu înțelegere și-mi trecu mie hîrtia. Diotallevi se destinse.

„Cine sînt ăștia ?" am întrebat.

„Cum cine sînt ? Niște tovarăși argentinieni".

„Da, dar din ce grup ?"

„Taquara, nu ?"

„Păi Taquara sînt fasciști", mă hazardai, din cîte știam eu.

„Fascistule", îmi șuieră fata cu ură. Și plecă.

„Dar, în fine, Templierii ăștia erau niște sărăcuți ?", întrebă Diotallevi.

„Nu", spusei, „e vina mea, am încercat să fac povestea mai vioaie. Ceea ce am spus privește trupa, însă ordinul încă de la început primise donații imense și puțin cîte puțin își constituise căpitănii în toată Europa. Gîndiți-vă că Alfons al Aragonului le dăruiește un ținut întreg, mai mult, face testament și le lasă regatul în caz că va trebui să moară fără moștenitori. Templierii nu se încred și încheie o tranzacție în acest sens, cum ai zice biștari puțini dar pe loc, dar biștarii ăia sînt o jumătate de duzină de fortărețe în Spania. Regele Portugaliei le dăruiește o pădure, și fiindcă era ocupată de sarazini, Templierii se aruncă la asalt, îi alungă pe mauri, și apoi, ca s-o spun în treacăt, fondează Coimbra. Și acestea sînt doar unele episoade. În sfîrșit, o parte luptă în Palestina, dar grosul ordinului se dezvoltă în metropolă. Și ce se întîmplă ? Dacă cineva trebuie să meargă în Palestina, are nevoie de bani și nu se încrede să călătorească cu aur și giuvaieruri la el, atunci le depune la Templieri, în Franța,

în Spania sau în Italia și primește un înscris cu care încasează în Orient.

„Asta e scrisoarea de credit", spuse Belbo.

„Desigur, ei au inventat cecul bancar, și înaintea bancherilor florentini. Deci, înțelegeți, cum prin donații, cuceriri cu arma în mînă și comisioane bazate pe operații financiare, Templierii devin o multinațională. Era nevoie de oameni cu capul pe umeri pentru a conduce o întreprindere de acest gen. Oameni care au reușit să-l convingă pe Inocențiu al II-lea să le acorde privilegii excepționale : Ordinul poate să-și păstreze toate prăzile de război și indiferent unde ar poseda averi, nu trebuie să dea socoteală nici față de rege, nici față de episcopi, nici față de Patriarhul din Ierusalim, ci numai față de Papă. Scutiți oriunde de impozite, au în schimb dreptul să le impună ei în toate ținuturile pe care le controlează... În fine, e vorba de o afacere aflată totdeauna în activ, în care nimeni n-are voie să se bage. Se înțelege astfel, de ce sînt rău văzuți de clerici și de regi și totuși nu se poate renunța la ei. Cruciații sînt niște încurcă-lume, oameni care pleacă fără să știe încotro se duc și ce caută, în timp ce Templierii sînt ca la ei acasă în locurile acelea, știu cum să trateze cu inamicul, cunosc terenul și arta militară. Ordinul Templierilor e ceva serios, chiar dacă se sprijină pe fanfaronada trupelor sale de asalt."

„Dar era numai fanfaronadă ?" întrebă Diotallevi.

„De cele mai multe ori, da. Încă o dată, stîrnește stupoare distanța dintre știința lor politică și administrativă și stilul lor de frondă bazat pe curaj cît cuprinde și deloc pe creier. Să luăm, de pildă, întîmplarea de la Ascalon..."

„S-o reluăm", spuse Belbo, care ieșise din discuție ca s-o salute cu o risipă ostentativă de gesturi pe o anume Dolores.

Aceasta luă loc lîngă noi zicînd : „Vreau s-aud întîmplarea de la Ascalon, vreau".

„Deci, într-o zi regele Franței, împăratul neamț, Balduin al II-lea al Ierusalimului și cei doi mari maeștri, al Templierilor și al Ospitalierilor, hotărăsc să asedieze Ascalonul. Pornesc cu toții la asediu, regele, curtea, patriarhul, preoții cu crucile și stindardele, arhiepiscopii din Tyr, din Nazaret, din Cezarea, în fine, mare pompă, cu

corturile ridicate în faţa cetăţii inamice, şi prapurii, şi marile paveze, şi tobele... Ascalonul era apărat de o sută cincizeci de turnuri, iar locuitorii se pregătiseră din timp de asediu, fiece casă era ciuruită de barbacane pentru aruncat proiectile, fiind tot atîtea fortăreţe înlăuntrul fortăreţei. Tempierii, cred eu, care erau atît de grozavi, lucrurile astea ar fi trebuit să le ştie. Dar nici vorbă, toţi se agită, îşi construiesc berbeci şi turnuri de asalt din lemn, cunoaşteţi acele înjghebări pe roţi care se împing lîngă zidurile duşmane şi aruncă foc, pietre, săgeţi, în timp ce de departe catapultele bombardează cu bolovani... Ascalonienii încearcă să incendieze turnurile, vîntul le e nefavorabil, flăcările cuprind zidurile, care cel puţin într-un loc se prăbuşesc. S-a făcut breşa ! În acest moment toţi asediatorii năvălesc prin ea ca un singur om, şi se întîmplă ciudăţenia. Marele maestru al Templierilor pune să se bareze calea, în aşa fel încît în cetate să intre numai oamenii lui. Gurile rele spun că procedează aşa pentru ca jaful să îmbogăţească numai Templul, binevoitorii sugerează că, temîndu-se de o capcană, voia să trimită înainte, în recunoaştere, pe vajnicii săi oşteni. În orice caz, eu nu i-aş da ăstuia să conducă o şcoală de război, pentru că patruzeci de Templieri străbat oraşul cu o sută optzeci la oră, se izbesc de zidul împrejmuitor din partea opusă, se opresc într-un nor de praf, se privesc în ochi unii pe alţii, se întreabă ce caută ei acolo, fac stînga-mprejur şi trec în galop nebun printre mauri, care-i potopesc cu pietre şi cu săgeţi de arbaletă de la ferestre, îi masacrează pe toţi dimpreună cu marele maestru, închid breşa, atîrnă pe ziduri cadavrele şi le dau creştinilor cu tifla rîzîndu-le în nas cu nerușinare".

„Maurul e crud", zise Belbo.

„Ca niște copii", zise din nou Diotallevi.

„Erau fioroşi mai mult de-o grămadă, Templierii ăştia ai tăi", zise Dolores aţîţată.

„Mie îmi amintesc de Tom şi Jerry", zise Belbo.

Îmi păru rău. În fond trăiam de doi ani cu Templierii în gînd, şi-i îndrăgeam. Obligat oarecum de snobismul interlocutorilor mei, îi prezentasem ca pe niște personaje de desen animat. Poate că era vina lui Guillaume din Tyr,

istoriograful acela incredul. Nu erau chiar aşa, aceşti cavaleri ai Templului, ci erau bărboşi şi înflăcărați, cu frumoasele lor cruci roşii pe mantiile albe ca zăpada, săltînd în şa la umbra stindardului lor alb cu negru, vestitul Beaucéant, gata oricînd să meargă — şi încă, de minune — la petrecerea lor de moarte şi de cutezanţă, iar sudoarea de care vorbea sfîntul Bernard era probabil luciu arămiu ce împrumuta o nobleţe sarcastică surîsului lor dătător de fiori, în timp ce erau gata să-şi celebreze cît se poate de crunt despărţirea de viaţă. Adevăraţi lei în război, cum zicea Jaques de Vitry, miei plini de blîndeţe în timp de pace, dîrji în bătălie, plini de credinţă în rugăciune, cruzi cu duşmanii, binevoitori cu cei ce le erau fraţi, marcaţi şi şi de albul, şi de negrul stindardului lor, fiindcă erau plini de nevinovăţie pentru prietenii lui Crist, crunţi şi înspăimîntători faţă de cei care-i stăteau împotrivă..."

Patetici campioni ai credinţei, ultim exemplu al unei cavalerii ce se stingea, de ce mă purtasem cu ei ca un Ariosto oarecare, cînd aş fi putut să fiu un Joinville al lor ? Îmi veniră în minte paginile închinate lor de către acest autor al *Istoriei Sfîntului Ludovic,* care împreună cu Ludovic cel Sfînt se dusese în Pămîntul Sfînt, ca scrib şi luptător în acelaşi timp. Templierii existau deja de o sută cincizeci de ani, avuseseră loc destul de multe cruciade, pentru ca orice ideal să se fi frînt. Dispăruseră ca nişte fantasme figurile eroice ale reginei Melisenda şi regelui Balduin al IV-lea cel lepros, se stinseseră luptele interne din acel Liban însîngerat încă de pe atunci, căzuse deja o dată Ierusalimul, Barbarossa înnecat în Cilicia, Richard Inimă de Leu învins şi umilit se întorsese în patrie deghizat, chiar în veşminte de Templier, creştinătatea şi-a pierdut bătălia, maurii au un simţ cu totul diferit al confederaţiei ce se încheagă între pontentaţi autonomi, dar care sînt uniţi în apărarea unei civilizaţii — ei l-au citit pe Avicenna, nu sînt ignoranţi ca europenii, cum să poţi să rămîi timp de două secole expus unei culturi tolerante, mistice şi totuşi libertine, fără să cedezi ispitelor ei, mai ales cînd ai putinţa s-o compari cu cultura occidentală, necioplită, greoaie, barbară şi germanică ? Pînă ce, în 1244, se petrece căderea ultimă şi definitivă a Ierusalimului ; războiul, început cu o sută cincizeci de ani înainte, e

pierdut, creştinii vor trebui să înceteze să-şi mai poarte armele pe o cîmpie destinată păcii şi miresmei cedrilor din Liban, sărmani Templieri, ce s-a ales din toată această epopee a voastră ?

Duioşie, melancolie, pălirea unei glorii pe cale de îmbătrînire, atunci cum să nu-şi plece urechea la doctrinele secrete ale misticilor musulmani, la acea îngrămădire hieratică de comori ascunse ? Poate că de aici se naşte acea legendă despre cavalerii Templului, ce încă obsedează minţile pline de deziluzii şi arzătoare de dorinţe, povestea despre o putere fără margini care de atunci încolo nu mai ştie asupra cui să se exercite...

Şi totuşi, chiar pe la apusul mitului, soseşte Ludovic, regele sfînt, regele ce stă la masă cu marele Aquinat, el încă mai crede în cruciadă, în ciuda celor două secole de visuri şi încercări eşuate datorită stupidităţii învingătorilor, merită oare să mai încerce încă o dată ? Merită, zice Ludovic cel Sfînt, Templierii sînt de acord, îl urmează în înfrîngere, pentru că asta e meseria lor, ce justificare ar avea Templul fără cruciadă ?

Ludovic atacă de pe mare Damietta, ţărmul duşman e tot numai o scînteiere de lănci şi halebarde şi palanchinuri, scuturi şi iatagane, oameni de mare vază, zice Joinville din cavalerism, ce poartă arme aurite ţintuite de soare. Ludovic ar putea aştepta, se hotărăşte însă să debarce cu orice preţ. „Credincioşi ai mei, vom fi de neînvins dacă vom fi nedespărţiţi în iubirea de aproape. De vom fi învinşi, vom fi nişte martiri. De vom triumfa, slava lui Dumnezeu va spori prin aceasta". Templierii nu cred, dar au fost educaţi să fie nişte cavaleri ai idealului, iar aceasta e imaginea pe care trebuie s-o lase despre ei înşişi. Îl vor urma pe rege în nebunia lui mistică.

În mod incredibil, debarcarea reuşeşte şi, la fel de incredibil, sarazinii părăsesc Damietta, astfel încît regele însuşi ezită să intre în oraş, întrucît nu crede în fuga aceea. Dar este adevărat, oraşul e al său cu toate bogăţiile şi cu cele o sută de moschei pe care îndată Ludovic le transformă în biserici ale Domnului. Acum se pune problema luării unei decizii : să mărşăluiască împotriva Alexandriei sau împotriva oraşului Cairo. Decizia cea mai înţeleaptă ar fi fost Alexandria, pentru a-i lua Egiptului

un port vital. Dar mai era și geniul rău al expediției, fratele regelui, Robert d'Artois, megaloman, ambițios, însetat de glorie imediată ca orice frate mai mic. El dă sfatul să se îndrepte spre Cairo, inima Egiptului. Templierii, altădată prudenți, acum freamătă de nerăbdare. Regele interzisese luptele izolate, însă mareșalul Templului nu ține cont de această interdicție. Vede un pluton de mameluci ai sultanului și strigă : „Pe ei, în numele lui Dumnezeu, pentru că nu pot suporta o rușine ca asta" !

La Mansurah, sarazinii se întăresc pe malul opus al unui rîu, în timp ce francezii încearcă să construiască un dig pentru a crea un vad pe care să-l apere cu turnurile lor mobile. Sarazinii cunosc însă secretul proiectilelor incendiare de la bizantini. Proiectilul de foc grecesc avea un capăt gros cît un butoi, iar coada era ca o mare lance ; sosea ca un fulger și părea un dragon ce zboară prin văzduh. Arunca o lumină atît de intensă că întregul cîmp se vedea ca ziua.

În timp ce tabăra creștină e toată numai flăcări, un beduin trădător îi arată regelui un vad, în schimbul a trei sute de monede bizantine de aur. Regele decide atacul, traversarea nu e deloc ușoară, mulți se înecă și sînt tîrîți de ape, în timp ce pe malul opus așteaptă trei sute de sarazini călare. În sfîrșit grosul armatei pune piciorul pe țărm și, după ordinele primite, Templierii trec în avangardă, urmați de contele d'Artois. Călărețiii musulmani o iau la fugă, iar Templierii așteaptă restul armatei creștine. Contele d'Artois însă, se aruncă cu ai săi pe urmele dușmanilor.

Atunci, Templierii, pentru a nu fi dezonorați, se aruncă și ei la asalt, dar ajung doar cu puțin după Artois, care deja a pătruns în tabăra dușmană și a făcut ravagii. Musulmanii o rup la fugă către Mansurah. Provocare cum nu se poate mai bună pentru Artois, care se preface că-i urmărește. Templierii încearcă să-l oprească, fratele Gilles, mare comandant al Templului, îl măgulește, spunîndu-i că deja a făcut o ispravă minunată, una dintre cele mai mari ce s-au făcut vreodată pe pămîntul de peste mare. Dar Artois, filfizon însetat de glorie, îi acuză de trădare pe Templieri, ba chiar adaugă că, dacă Templierii și Ospitalierii ar fi vrut, pămîntul ăsta ar fi fost deja cucerit

de mult timp, iar el nu făcuse decît să dovedească ceea ce ar putea face cineva dacă ar avea sînge adevărat în vine. Asta era prea mult pentru onoarea Templului. Templul nu e al doilea după nimeni, toți se năpustesc spre oraș, intră în el, urmăresc pe dușmani pînă la zidurile din partea opusă, iar în acel moment Templierii își dau seama că au repetat greșeala de la Ascalon. Creștinii — inclusiv Templierii — au zăbovit să prade palatul sultanului, necredincioșii își refac rîndurile, cad în spatele acelei cete deja răzlețe, de vulturi. Încă o dată Templierii s-au lăsat orbiți de lăcomie ? Însă alții relatează că înainte de a-l urma pe Artois în cetate, fratele Gilles îi spusese cu un stoicism lucid : „Domnule, eu și frații mei nu ne temem și vă vom urma. Dar să știți că ne îndoim, și încă foarte, că eu sau domnia ta ne vom mai întoarce". În orice caz, Artois, prin voia lui Dumnezeu, e ucis, și împreună cu el și alți cavaleri viteji, precum și două sute optzeci de Templieri.

E mai rău decît o înfrîngere, e o rușine. Și totuși, nu e înregistrată ca atare nici măcar de Joinville : se mai întîmplă, așa e războiul.

Sub pana domnului de Joinville multe dintre aceste bătălii, sau hărțuieli, ce-or fi fost ele, devin niște încăierări de balet nobile, cu niscaiva capete rostogolindu-se, și cu multe implorări către bunul Dumnezeu, sau cîteva lacrimi ale regelui pentru cîte un credincios de-al lui care-și dă sufletul, dar totul e ca și cum ar fi turnat în culori, printre valtrapuri roșii, harnașamente aurite, fulgerări de coifuri și de spade sub soarele galben al deșertului, și în fața mării verde-turchez, și cine știe dacă Templierii nu-și trăiau astfel măcelurile lor de zi cu zi.

Privirea lui Joinville se plimbă de sus în jos și de jos în sus, după cum el cade de pe cal sau încalecă din nou, și scoate în relief scene izolate, planul bătăliei îi scapă, totul se rezolvă în duel individual, și nu rareori, cu un deznodămînt neașteptat. Joinville sare în ajutorul domnului de Wanon, un turc îl lovește cu lancea, calul îi cade în genunchi, Joinville zboară tocmai în față dincolo de capul animalului, se ridică de la pămînt cu spada în mînă, iar messer Erard de Siverey („Dumnezeu să-l ierte") îi face semn să se refugieze într-o casă ruinată, sînt literal-

mente călcați în picioare de un steag de turci, se ridică nevătămați, ajung la casa aceea, se baricadează în ea, turcii îi asaltează de sus cu lăncile. Messer Ferris de Loupey e lovit în spate „și rana a fost așa de cumplită că sîngele țîșnea din ea ca atunci cînd scoți dopul de la ploscă, iar Siverey primește o lovitură de tăiș în plină față, „încît nasul îi cădea peste buze". Și tot așa, apoi vin ajutoarele, ies ei din casă, acțiunea se mută în alt loc al cîmpului de bătălie, altă scenă, alți morți și salvări de la moarte in extremis, rugăciuni cu voce tare către messer sfîntul Iacob. Iar în acest timp, bravul conte de Soissons, în timp ce taie și spintecă, strigă : „domnule de Joinville, să lăsăm canaliile astea să urle, căci o să mai vorbim noi de ziua asta, cînd o să fim în mijlocul doamnelor !" Iar regele cere vești despre fratele lui, blestematul conte d'Artois, și fratele Henry de Ronnay, prepozitul ospitalierilor, îi răspunde „că a auzit că-i mergea bine, fiind sigur că contele d'Artois era în paradis". Regele zise că Dumnezeu să fie lăudat pentru tot ce-i trimite, și mari lacrimi îi țîșnesc din ochi.

Nu e totdeauna balet, oricît de angelic și sîngeros ar fi el. Moare marele maestru Guillaume de Sonnac, ars de viu de o bombă cu salpetru, oastea creștină, de mirosul grețos de cadavre, și din lipsă de alimente, e lovită de scorbut, armata lui Ludovic cel Sfînt se destramă, regele e silit de dizenterie, încît trebuie să-și taie, pentru a cîștiga timp în bătălie, turul nădragilor. Damietta e pierdută, regina trebuie să trateze cu sarazinii și plătește cinci sute de mii de livre de aur pentru a-și salva viața.

Însă cruciadele aveau loc cu o teologală rea-credință. La Sf. Ioan din Acra, Ludovic este primit în triumf și iese să-l întîmpine tot orașul în procesiune, cu clerul și doamnele și copiii. Templierii știu mai multe și încearcă să intre în contact cu Damascul. Ludovic află, nu suportă să se treacă peste el, se dezice încă o dată de marele maestru în fața ambasadorilor musulmani, iar marele maestru își ia înapoi cuvîntul dat dușmanilor, îngenunchează în fața regelui și îi cere iertare. Nu se poate spune că ei, cavalerii nu se bătuseră cum trebuie, și în mod dezinteresat, dar regele Franței îi umilește, pentru a-și reafirma puterea —

și tot pentru a-și reafirma puterea, cu o jumătate de secol după aceea, succesorul său, Filip, îi va trimite la rug.

În 1291 Sf. Ioan din Acra e cucerit de mauri, toți locuitorii sînt jertfiți. Regatul creștin al Ierusalimului s-a sfîrșit. Templierii sînt mai bogați, mai numeroși și mai puternici ca niciodată, dar, născuți pentru a lupta în Pămîntul Sfînt, nu se mai află în Pămîntul Sfînt.

Trăiesc înmormîntați cu strălucire în căpităniile din toată Europa și în Templul de la Paris, și visează încă la platoul Templului din Ierusalim în timpurile-i de glorie, cu frumoasa biserică de la Sfînta Maria Mărginașa, presărată cu capele votive, cu snopi de trofee, și o puzderie de fierării, de șelării, țesătorii, depozite de grîne, un grajd de două mii de cai, un întreg du-te-vino de scutieri, ajutoare, oameni stabiliți în pămînt turcesc ,cu crucile roșii pe mantii albe, rasele cafenii ale slujitorilor, trimișii sultanului cu turbanele lor și cu coifurile aurite, pelerinii, o întreținere de patrule arătoase și de ștafete, și mulțumirea cuferelor întărite cu fier, portul din care plecau ordinele și dispozițiile și încărcăturile pentru castelele din patria-mamă, din insule, de pe coastele Asiei Mici...

Totul s-a sfîrșit, sărmanii mei Templieri.

Mi-am dat seama în seara aceea, la Pilade, ajuns la al cincilea whisky, că Belbo îmi insufla ceva autoritate, că visasem, plin de sentiment (ce rușine), dar cu voce tare, și că trebuie să fi povestit o întîmplare nespus de frumoasă, cu pasiune și compasiune, pentru că Dolores avea ochii strălucitori, iar Diotallevi, prăbușit în insanitatea unei a doua sticle de apă tonică, își întorcea serafic ochii către cer, sau mai bine zis către tavanul barului, cîtuși de puțin sefirotic, și murmura : „Și poate că ei erau toate astea la un loc, suflete pierdute și suflete sfinte, grăjdari și cavaleri, bancheri și eroi..."

„Sigur că erau ieșiți din comun", veni verdictul lui Belbo. „Dar dumneata, Casaubon, ții la ei ?"

„Eu îmi fac teza despre ei, cineva care face o teză despre sifilis ajunge să îndrăgească pînă și spirocheta pallida."

„Ceva frumos ca un film", zise Dolores. „Acum însă trebuie să plec, îmi pare rău, trebuie să trag la ciclostil

niște manifeste pentru mîine dimineață. Se fac pichete de grevă la uzina Marelli.

„Ferice de tine că poți să-ți permiți așa-ceva", zise Belbo. Ridică o mînă obosită și-o mîngîie pe păr. Comandă, zicea el, ultimul whisky. „E aproape miezul nopții," observă. „Nu spun asta pentru cei ca toți oamenii, ci pentru Diotallevi. Totuși, cà să încheiem povestea, aș vrea să aflu ce-i cu procesul. Cînd, cum, de ce..."

„Cur, quomodo, quando", aprobă Diotallevi. „Sigur, sigur".

14

El afirmă că a văzut cu o zi înainte cincizeci şi patru de fraţi ai ordinului însoţiţi la rug, pentru că nu voiseră să mărturisească greşelile de mai sus, şi că auzise spunîndu-se că fuseseră arşi, şi că el în persoană, temîndu-se că n-ar fi rezistat cum trebuie dacă ar fi fost ars, ar fi mărturisit, de frica morţii, în prezenţa domnilor comisari şi a oricui, n-are importanţă, dacă ar fi fost interogat, că toate greşelile imputate ordinului erau adevărate şi că, dacă i s-ar fi cerut, ar fi mărturisit că l-a omorît pînă şi pe Domnul Nostru Isus Hristos.

(Depoziţia lui Aimery de Villiers-le-Duc, 13.V.1310.)

Un proces plin de tăceri, de contradicţii, de enigme şi stupidităţi. Stupidităţile erau cele ce apăreau mai pregnant, şi fiindcă erau inexplicabile, coincideau de regulă cu enigmele. În acele zile fericite credeam că stupiditatea dădea naştere enigmei. Alaltăieri seara în periscop mă gîndeam că enigmele cele mai teribile, pentru a nu se dovedi ca atare, se maschează în nebunie. Acum cred în schimb că lumea e o enigmă benignă, că nebunia noastră o face teribilă pentru că pretinde că o interpretează după propriul ei adevăr.

Templierii rămăseseră fără scop. Sau, mai bine zis, îşi transformaseră mijloacele în scop, îşi administrau imensa lor bogăţie. Bineînţeles că un monarh adept al puterii centralizate, cum era Filip cel Frumos, nu-i privea cu ochi buni. Cum se putea ţine sub control un ordin suveran ? Marele maestru avea rangul unui prinţ de sînge, comanda o armată, administra un patrimoniu funciar imens, era ales ca împăratul, şi avea o autoritate absolută. Tezaurul Franţei nu se afla în mîinile regelui, ci era păstrat în Templul din Paris. Templierii erau depozitarii, procuratorii, administratorii unui cont curent înregistrat formal pe numele regelui. Încasau, plăteau, făceau ce voiau cu

dobînzile, se comportau ca o mare bancă privată, dar cu toate privilegiile şi imunităţile unei bănci de stat... Iar trezorierul regelui era un Templier. Se poate oare domni în aceste condiţii ?

Dacă nu-i poţi înfrînge, uneşte-te cu ei. Filip ceru să fie făcut Templier onorific. Răspuns negativ. Ofensă pe care un rege nu o uită cu una, cu două. Atunci el îi sugeră papei să-i unifice pe Templieri şi pe Ospitaleri şi să pună noul ordin sub controlul unuia dintre fiii săi. Marele maestru al Templului, Jacques de Molay, sosi cu mare pompă din Cipru, unde-şi avea de acum reşedinţa ca un monarh în exil, şi prezentă papei un memoriu în care se prefăcea că analizează avantajele, dar în realitate punea în lumină dezavantajele acestei fuziuni. Fără pudoare, Molay observa între altele că Templierii erau mai bogaţi decît Ospitalierii, iar fuzionarea i-ar fi sărăcit pe unii ca să-i îmbogăţească pe ceilalţi, ceea ce ar fi fost un mare prejudiciu adus sufletelor cavalerilor săi. Molay cîştigă această primă rundă a jocului care începea, iar demersurile respective intrară în arhivă.

Nu mai rămînea decît calomnia, joc pe care regele ştia să-l joace. Zvonuri, despre Templieri, circulau destule de cîtva timp. Cum puteau să le apară aceşti „colonişti" unor francezi de treabă care-i vedeau peste tot în jurul lor strîngînd zeciuieli şi nedînd nimic în schimb, nici măcar — ca altădată — propriul lor sînge de paznici ai Sfîntului Mormînt ? Francezi erau şi ei la rîndul lor, dar nu tocmai, erau mai mult nişte *pieds noirs* sau, cum se zicea pe atunci, nişte *poulains*. Mergeau probabil pînă la a afişa nişte obiceiuri exotice, cine ştie dacă între ei nu vorbeau limba maurilor, cu care erau deprinşi. Erau monahi, dar se dădeau public în spectacol cu obiceiurile lor deşuchiate, astfel că încă cu ani în urmă papa Inocenţiu al III-lea a fost nevoit să dea bula *De insolentia Templariorum*. Făcuseră legămînt de sărăcie, dar se prezentau cu fastul unei caste aristocratice, cu acea aviditate a noii pături de negustori, cu cutezanţa obraznică a unui corp de muşchetari.

Nu peste mult timp se trece la şoapte insinuante : homosexuali, eretici, idolatri care adoră un cap bărbos ce nu se ştie de unde vine, în nici un caz din panteonul

unor adevărați credincioși ; probabil împărtășesc tainele Ismaeliților, și au legături cu Asasinii Bătrînului de pe Munte. Filip și consilierii săi au tras într-un fel foloase din aceste zvonuri.

Din umbra lui Filip acționează afurisiții de Marigny și Nogaret, oamenii săi. Marigny e acela care, pînă la urmă, va pune mîna pe tezaurul Templului și-l va administra în contul regelui, în perioada pînă ca el să treacă la Ospitalieri și cînd nu se știe prea clar cine va beneficia de dobînzi. Nogaret, păstrătorul sigiliilor regale, fusese în 1303 strategul incidentului de la Anagni, cînd Sciarra Colonna îi dăduse o adevărată palmă lui Bonifaciu al VIII-lea luîndu-l ostatic ; iar papa murise din cauza acestei umilințe, în mai puțin de o lună.

La un moment dat intră în scenă un anume Esquieu de Floyran. Se pare că, aflat în închisoare pentru nu se știe ce fapte, și la un pas de condamnarea capitală, întîlnește în celulă un Templier renegat, care era și el în așteptarea ștreangului, și-i ascultă acestuia îngrozitoarele mărturisiri. Floyran, în schimbul promisiunii de a scăpa cu viață și al unei bune sume de bani, vinde ceea ce știe. Ce știe el e ceea ce șoptește toată lumea de la un timp. Însă acum s-a trecut de la șoapte la depoziții luate sub anchetă. Regele comunică senzaționalele dezvăluiri ale lui Floyran papei, care este acum Clement al V-lea, cel care a mutat sediul papalității la Avignon. Papa le crede și nu prea le crede, și apoi știe că nu e ușor să te amesteci în treburile Templului. Dar în 1307 consimte să deschidă o anchetă oficială. Molay e informat de acest lucru, dar declară că e liniștit. Continuă să participe, alături de rege, la ceremoniile oficiale, ca un prinț între prinți. Clement al V-lea tergiversează lucrurile, regele bănuiește că papa vrea să dea Templierilor timp să se eclipseze. Nimic mai fals, Templierii beau și înjură în căpităniile lor, neștiind nimic din toate acestea. Și asta este prima enigmă.

La 14 septembrie 1307 regele trimite mesaje sigilate tuturor judecătorilor și seneșalilor regatului, poruncind arestarea în masă a Templierilor și confiscarea bunurilor lor. Între trimiterea ordinului și arestare, care are loc la 13 octombrie, trece o lună. Templierii nu bănuiesc

nimic. În dimineaţa arestării cad cu toţii în plasă şi — altă enigmă — se predau fără să opună rezistenţă. Şi mai trebuie reţinut că în zilele precedente, trimişii oficiali ai regelui, pentru a fi siguri că nimic nu va fi sustras confiscării, făcuseră un soi de recensămînt al patrimoniului Templului, pe tot teritoriul naţional, cu nişte scuze administrative puerile. Iar Templierii, nimic, ia loc domnule magistrat, uită-te unde vrei, ca şi cum ai fi la dumneata acasă.

Papa, imediat ce află de arestare, încearcă să protesteze, dar e prea tîrziu. Comisarii regali deja au început să lucreze cu fierul şi frînghia, şi mulţi cavaleri, sub tortură, au început să mărturisească. În acest moment nu mai e posibil decît să fie transferaţi inchizitorilor, care încă nu utilizează focul, dar nici mult nu lipseşte. Cei ce au mărturisit, confirmă.

Iar acesta e cel de al treilea mister : e adevărat că tortura a existat, şi încă una serioasă, din moment ce treizeci şi şapte de cavaleri mor din cauza ei, dar dintre oamenii aceştia de fier, obişnuiţi să ţină piept crudului păgîn, nici unul nu se împotriveşte judecătorilor. La Paris numai patru cavaleri din o sută treizeci şi opt refuză să mărturisească. Ceilalţi mărturisesc toţi, dimpreună cu Jaques de Molay.

„Dar ce anume mărturisesc ?" întrebă Belbo.

„Mărturisesc exact ceea ce era scris în ordinul de arestare. Cu prea puţine deosebiri între depoziţii, cel puţin în Franţa şi în Italia. În schimb în Anglia, unde nimeni nu era dispus să le facă proces cu adevărat, în depoziţii apar acuzele obişnuite, dar venind din partea unor martori străini de ordin, care vorbesc din auzite. În fine, Templierii mărturisesc numai acolo unde cineva vrea ca ei să mărturisească şi numai ceea ce se doreşte să mărturisească".

„Proces inchizitorial normal. S-au mai văzut şi altele la fel", observă Belbo.

„Şi totuşi comportamentul acuzaţilor e bizar. Capetele de acuzare sînt acelea, că în timpul riturilor de iniţiere cavalerii îl renegau de trei ori pe Hristos, scuipau pe crucifix, erau dezbrăcaţi şi sărutaţi *in posteriori parte spine dorsi*, adică pe şezut, pe ombilic şi apoi pe gură;

in humanae dignitatis opprobrium ; în fine, se dedau la împreunări reciproce, unul cu altul, spune textul. Orgie. Apoi le era arătat capul unui idol bărbos, iar ei trebuiau să i se închine. Acum, ce răspund acuzaţii cînd sînt puşi în faţa acestor denunţuri ? Geoffroy de Charney, cel care mai apoi va muri pe rug împreună cu Molay, zice că da, i s-a întîmplat, l-a renegat pe Hristos, dar din gură, nu din inimă, şi că nu-şi aminteşte dacă a scuipat pe crucifix pentru că în seara aceea se făcea totul în grabă. Cît despre sărutul pe şezut, şi asta i s-a întîmplat, şi l-a auzit zicînd pe maestrul d'Auvergne că era mai bine în fond să te uneşti cu fraţii decît să te compromiţi cu o femeie, însă el totuşi nu a comis niciodată păcate carnale cu alţi cavaleri. Aşa că, da, dar era aproape un joc, nimeni nu îl lua în serios, alţii o făceau, eu nu, şi asta din educaţie. Jacques de Molay, marele maestru, nefiind el ultimul din grup, spune că atunci cînd i-au dat crucifixul să-l scuipe, el s-a prefăcut doar şi a scuipat jos. Admite că ceremoniile de iniţiere erau de genul acela, dar — ca să vezi — n-ar putea spune cu exactitate de ce el, în timpul carierei lui, iniţiase foarte puţini fraţi. Un altul zice că şi-a sărutat maestrul, dar nu în fund, ci numai pe gură, în schimb maestrul îl sărutase pe el în fund. Unii mărturisesc mai mult decît e nevoie, nu numai că-l renegau pe Crist, dar afirmau că era un criminal, negau virginitatea Mariei, pe crucifix se şi urinaseră, nu numai în ziua iniţierii lor, dar şi în timpul săptămînii patimilor, nu credeau în sfintele taine, nu se mărgineau să-l adore pe Bafomet, ci adorau pînă şi pe diavol în chip de pisică..."

Tot atît de grotesc, chiar dacă-i mai puţin incredibil, e baletul ce începe în acest timp între rege şi papă. Papa vrea să ia afacerea în mîinile sale, regele preferă să ducă la bun sfîrşit procesul de unul singur, papa ar vrea să suprime ordinul numai provizoriu, condamnîndu-i pe vinovaţi, şi apoi restaurîndu-l în puritatea lui de la început, regele vrea ca scandalul să ia proporţii, ca procesul să implice ordinul în totalitatea lui şi să-l ducă la dezmembrarea definitivă, politică şi religioasă, desigur, dar mai ales financiară.

La un moment dat apare un document care e o capodoperă. Niște maeștri în teologie stabilesc că nu trebuie să conceadă condamnaților un apărător, pentru a-i împiedica să retracteze : dat fiind că au mărturisit, nu rămîne nici măcar de instruit un proces, regele trebuie să procedeze din oficiu, proces se face cînd cazul e îndoielnic, iar aici nu e nici un fel de îndoială. „Atunci de ce să li se dea un apărător, decît poate pentru a-i apăra de greșelile pe care le-au mărturisit, dat fiind că evidența faptelor face delictul de netăgăduit ?"

Însă fiindcă există riscul ca procesul să-i scape regelui și să treacă în mîinile papei, regele și Nogaret pun pe tapet un caz de răsunet care-l implică pe episcopul de Troyes, acuzat de vrăjitorie, pe baza delațiunii unui intrigant misterios, un anume Noffo Dei. Apoi se va descoperi că Dei a mințit — și va fi spînzurat — dar între timp asupra bietului episcop s-au revărsat acuze publice de sodomie, sacrilegiu, desfrîu. Exact aceleași culpe ca și pentru Templieri. Probabil regele vrea să le arate fiilor Franței că biserica nu are dreptul să-i judece pe Templieri, pentru că nu se dovedește imună față de petele acestora, sau lansează pur și simplu astfel un avertisment papei. E o istorie obscură, un joc de polițiii și servicii secrete, de infiltrări și de delațiuni... Papa e strîns cu ușa și consimte să interogheze șaptezeci și doi de Templieri, care confirmă mărturisirile făcute sub tortură. Papa însă ține cont de pocăința lor și joacă pe cartea abjurării, pentru a-i putea ierta.

Iar aici se petrece încă ceva — care constituia un punct ce trebuia rezolvat în teza mea, și mă găseam împărțit între două izvoare contradictorii : papa abia a obținut cu greu, și în ultimă instanță, deținerea cavalerilor, și imediat îi și restituie regelui. N-am înțeles deloc ce anume se întîmplase. Molay își retrage mărturisirile făcute, Clement îi oferă prilejul să se apere și îi trimite trei cardinali pentru a-l interoga, Molay la 26 noiembrie 1309 ia cu mîndrie apărarea ordinului și a purității sale, ajungînd să-i amenințe pe acuzatori, apoi îi este pus în preajmă un trimis al regelui, Guillaume de Plaisans, pe cale el îl crede prieten al său, primește cîteva sfaturi obscure și la 28 ale aceleiași luni dă o depoziție

foarte timidă și vagă, spune că el este un cavaler sărac și fără cultură, și se limitează să înșire meritele (de acum apuse) ale Templului, pomenile pe care le-a făcut, tributul de sînge plătit în Pămîntul Sfînt și așa mai departe. Ca și cum n-ar fi fost de ajuns, sosește Nogaret, care amintește că Templul a avut legături, mai mult decît prietenoase, cu Saladin : sîntem în fața insinuării unui delict de înaltă trădare. Justificările lui Molay sînt penibile, în această depoziție omul, greu încercat deja de doi ani de carceră, pare o cîrpă, dar tot cîrpă se arătase și imediat după arest. La o a treia depoziție, în martie anul următor, Molay adoptă o altă strategie : nu vorbește, și nu va vorbi decît în fața papei.

Lovitură de teatru, iar de data asta trecem la dramă epică. În aprilie 1310 cinci sute cincizeci de templieri cer să fie ascultați în apărarea ordinului, denunță torturile la care fuseseră supuși cei care mărturisiseră, neagă și dovedesc toate acuzațiile ca fiind de neconceput. Dar regele și Nogaret își cunosc meseria. Unii dintre Templieri retractează ? Cu atît mai bine, vor trebui deci să fie considerați recidiviști și sperjuri, cu alte cuvinte, *relapsi* — teribilă acuzație în acele timpuri — pentru că neagă cu îndărătnicie ceea ce admiseseră la început. Încă mai poate fi iertat cel ce mărturisește și se pocăiește,dar nu și cine nu se pocăiește pentru că-și retrage mărturia și zice, călcîndu-și jurămîntul, că nu are deloc de ce să se pocăiască. Cincizeci și patru dintre cei ce retractează sînt condamnați la moarte ca sperjuri.

E lesne de înțeles reacția psihologică a celorlalți arestați. Cine mărturisește rămîne viu în temniță, iar cine trăiește, mai are o șansă. Cine nu mărturisește, sau mai rău, retractează, merge la rug. Cei cinci sute de retractori aflați încă în viață își retractează retractările.

Calculul pocăiților a fost cel care a învins, pentru că în 1312 cei care nu mărturisiseră au fost condamnați la închisoare pe viață, în timp ce aceia care au mărturisit sînt iertați. Pe Filip nu-l intersa un masacru, voia numai să dezmembreze ordinul. Cavalerii eliberați, de acum distruși în trupul și în spiritul lor, după patru sau cinci ani de carceră, se varsă pe tăcute în alte ordine, nu doresc decît să fie uitați, iar această dispariție, această ștergere,

va cîntări mult în legenda supraviețuirii clandestine a ordinului.

Molay continuă să ceară să fie ascultat de papă. Clement convoacă un conciliu la Vienne, în 1311, dar nu-l cheamă pe Molay. Ratifică suprimarea ordinului și atribuie bunurile lui Ospitalierilor, chiar dacă deocamdată le administrează regele.

Trec alți trei ani, pînă la urmă se ajunge la un acord cu papa, iar la 19 martie 1314, în fața bisericii Notre-Dame, Molay e condamnat pe viață. Auzind această sentință, Molay are o tresărire de demnitate. Așteptase ca papa să-i îngăduie să se disculpe, se simte trădat. Știe foarte bine că dacă retractează încă o dată, va fi considerat și el sperjur și recidivist. Ce se petrece în sufletul său, după aproape șapte ani petrecuți în așteptarea unei judecăți ? Regăsește el curajul înaintașilor săi ? Hotărăște oare că, fiind ca și distrus acum, cu perspectiva de a-și sfîrși zilele zidit de viu și dezonorat, e mai bine să înfrunte curajos moartea ? Mărturisește solemn nevinovăția lui și a fraților lui. Templierii nu au comis decît un singur delict, spune el : din lașitate au trădat Templul. El nu va face același lucru.

Nogaret își freacă mîinile : la delict public, condamnare publică și definitivă, cu procedură de urgență. La fel ca Molay se comportă și maestrul din Normandia, Geoffroy de Charney. Regele hotărăște în aceeași zi : se ridică un rug în capătul lui Île de la Cité. La asfințitul soarelui Molay și Charney sînt arși.

Tradiția pretinde că marele maestru, înainte de moarte, a profețit prăbușirea persecutorilor săi. Într-adevăr, papa, regele și Nogaret mor în cursul aceluiași an. Cît despre Marigny, după dispariția regelui va fi bănuit de niște delapidări din avutul public. Dușmanii săi îl vor acuza de vrăjitorie și-l vor duce la spînzurătoare. Mulți încep să se gîndească la Molay ca la un martir. Dante se face ecoul indignării multora față de persecuția Templierilor.

Aici se sfîrșește istoria și începe legenda. Unul dintre capitolele ei pretinde că un necunoscut, în ziua în care Ludovic al XVI-lea a fost ghilotinat, a sărit pe eșafod și a strigat : „Jacques de Molay, ai fost răzbunat “.

Aceasta este, mai mult sau mai puțin, istorisirea pe care am relatat-o în seara aceea la Pilade, întrerupt în fiece clipă.

Belbo mă întreba : „Dar ești dumneata sigur, că n-ai citit asta în Orwell sau în Koestler ?“ Sau : „Dar stai puțin, ăsta e cazul... cum se numește ăla cu revoluția culturală ?...“ Diotallevi atunci intervenea sentențios de fiecare dată : „Historia magistra vitae“. Belbo îi zicea : „Haide-haide, un cabalist nu crede în istorie“. Iar el, invariabil : „Tocmai, totul se repetă în cerc, istoria e magistră pentru că ne învață că nu există. Însă ceea ce contează sînt permutările.“

„Dar, bine“, zise Belbo pînă la urmă, „Cine erau Templierii ? Mai înainte ni i-ai prezentat ca pe niște sergenți dintr-un film de John Ford, pe urmă ca pe niște inși nu prea curați, apoi ca pe niște cavaleri dintr-o miniatură, pe urmă iarăși ca pe niște bancheri ai lui Dumnezeu care-și vedeau de afacerile lor necurate, pe urmă ca pe o armată în derută, apoi ca pe niște adepți ai unei secte luciferiene, în fine ca pe niște martiri ai libertății de gîndire... Cine erau de fapt ?

„O fi existînd vreun motiv pentru care au devenit ei un mit. Probabil că erau toate aceste lucruri la un loc. Pe cine anume reprezenta biserica catolică, ar putea să se întrebe un istoric marțian de prin mileniul trei, pe cei care se lăsau mîncați de lei sau pe cei care-i omorau pe eretici ? Și una și alta“.

„Bine-bine, dar lucrurile astea le-au făcut sau nu ?“

„Lucrul cel mai amuzant este că discipolii lor, vreau să zic neotemplierii din diferite timpuri, zic că da. Justificările sînt multe. Prima teză, era vorba de niște rituri goliardice : vrei să devii Templier, arată că ai niște boașe pe cinste, scuipă pe crucifix și să vedem dacă Dumnezeu te trăznește, dacă intri în oastea asta trebuie să te dai cu tupu și suflet fraților, lasă-i să te pupe în fund. A doua teză, erau invitați să-l renege pe Crist ca să se vadă cum aveau să se descurce dacă sarazinii i-ar fi prins. Explicație idioată, pentru că nu educi pe cineva să reziste la tortură, punîndu-l să facă, fie și simbolic, ceea ce torționarul i-ar cere. Teza a treia : în orient Templierii intraseră în contact cu ereticii maniheiști care disprețuiau

crucea, pentru că era instrumentul torturii Domnului, iar ei predicau renunțarea la lume și descurajarea căsătoriei și a procreației. Idee veche, tipică pentru multe erezii din primele secole, care va trece la catari — și există o întreagă tradiție care pretinde că Templierii erau îmbibați de catarism. Așa că era de înțeles motivul sodomiei, fie ea și simbolică. Admitem cazul că respectivii cavaleri intraseră în contact cu acești eretici : ei nu erau, desigur, niște intelectuali, mai din neștiință, mai din snobism și din spirit de grup, își creează un folclor numai al lor, care îi distinge de alți cruciați. Practică niște rituri ca gesturi de recunoaștere, fără să se întrebe ce anume înseamnă ele".

„Dar cu Bafomet cum rămîne ?"

„Vedeți dumneavoastră, în multe depoziții se vorbește de o *figura Baffometi,* dar ar putea fi vorba și de o greșeală a primului grefier, iar cum procesele verbale trec din mînă în mînă, prima eroare putea să fi fost reprodusă în toate documentele. În alte cazuri, unii au vorbit de Mahomed *(istud caput vester deus est, et vester Mahumet),* ceea ce ar fi însemnat ca Templierii să-și fi creat o liturghie a lor, sincretică. În unele depoziții se mai spune și că ar fi fost puși să-l invoce pe „yalla", care putea fi Allah. Dar musulmanii nu venerau imagini ale lui Mahomet, și deci de cine puteau fi influențați Templierii ? Depozițiile relatează că mulți au văzut aceste capete, alteori în loc de un cap e un idol întreg, de lemn, cu părul creț, suflat cu aur și are întotdeauna o barbă. Se pare că anchetatorii găsesc aceste capete și le arată celor anchetați, dar pînă la urmă din capete nu mai rămîne nici urmă, toți le-au văzut, dar nu le-a văzut nimeni. Ca în povestea aceea cu pisica : unul a văzut-o cenușie, altul a văzut-o roșcată, altul neagră. Dar închipuiți-vă un interogatoriu cu fierul înroșit : ai văzut vreo pisică în timpul inițierii ? Cum să nu, o fermă de templu, cu atîta amar de recolte ce trebuiau ferite de șoareci, trebuia să fie plină de pisici. Pe timpurile acelea, în Europa, pisica nu era prea obișnuită ca animal domestic, în timp ce în Egipt era. Cine știe dacă Templierii nu țineau pisici și în casă, în ciuda obiceiurilor oamenilor de rînd, care le considerau animale suspecte. Și același lucru se poate

spune şi despre capetele de Bafomet, poate că nu erau decît nişte relicvarii în formă de capete, în epocă se obişnuiau. Fireşte, sînt unii care susţin că Bafomet era o figură alchimică".

„Alchimia are mereu un amestec", zise Diotallevi cu convingere, „Templierii probabil cunoşteau secretul fabricării aurului".

„Bineînţeles că-l cunoşteau", zise Belbo. „Se asediază un oraş sarazin, se taie gîtul copiilor şi femeilor, se înşfacă tot ce-ţi cade-n mînă. Adevărul e că toată povestea asta e încurcată rău".

„Şi poate că în cap aveau o bulibăşeală, înţelegeţi, ce le păsa lor de dezbateri doctrinare ? Istoria e plină de întîmplări cu astfel de corpuri de oaste care-şi creează stilul lor, un pic spadasin, un pic mistic, nici ei nu ştiau bine ce anume făceau. Fireşte, există şi interpretarea esoterică, ei ştiau foarte bine totul, erau adepţi ai misterelor orientale, şi chiar şi sărutul în şezut avea o semnificaţie iniţiatică."

„Explică-mi oleacă semnificaţia iniţiatică a pupării şezutului", zise Diotallevi.

„Unii esoterişti moderni consideră că Templierii se revendicau de la nişte doctrine indiene. Sărutul în fund ar fi servit la trezirea şarpelui Kundalini, o forţă cosmică ce sălăşluieşte în rădăcina şirei spinării, în glandele sexuale, şi care, odată trezită, ajunge la glanda pineală...".

„Aia a lui Descartes ?"

„Cred că da, iar acolo ar trebui să deschidă în frunte un al treilea ochi, cel al viziunii directe în timp şi în spaţiu. Motiv pentru care încă se mai caută secretul Templierilor."

„Filip cel Frumos ar fi trebuit să-i ardă pe esoteriştii moderni, nu pe nenorociţii ăia".

„Da, însă esoteriştii moderni n-au nici un sfanţ".

„Ca să vezi dumneata ce de poveşti poţi să auzi", încheie Belbo. „Acum înţeleg de ce Templierii ăştia îi obsedează pe atîţia dintre scrîntiţii mei".

„Cred că e într-un fel ca şi cu istoria dumneavoastră din seara trecută. Toată tărăşenia lor e un silogism deformat. Comportă-te ca un stupid, şi devii impenetrabil pe veşnicie. Abracadabra, Manel Tekel Phares, Pape

Satan Aleppe, le vierge le vivace et le bel aujourd'hui, de fiecare dată cînd un poet, un predicator, un şef, un mag au emis nişte bolboroseli fără noimă, omenirea pierde secole întregi ca să le descifreze mesajul. Templierii rămîn indescifrabili din cauza minţilor lor confuze. De aceea îi venerează atîta lume".

„Explicaţie pozitivistă", zise Diotallevi.

„Da", am spus, „poate că sînt eu pozitivist. Printr-o operaţie chirurgicală sănătoasă la glanda pineală, Templierii ar fi putut deveni Ospitalieri, adică nişte persoane normale. Războiul corupe circuitele cerebrale, pesemne din cauza zgomotului canonadelor, sau ale focului grecesc... Cazul multor generali".

Era ora unu noaptea. Diotallevi, ameţit de apa tonică, se clătina pe picioare. Ne-am salutat. Eu mă distrasem bine. Şi ei la fel. Încă nu ştiam că începusem să ne jucăm cu focul grecesc, care arde şi mistuie.

15

Erard de Siverey îmi spuse : „Sire, dacă credeţi că nici eu, nici stirpea mea nu vom fi dezonoraţi din această cauză, mă voi duce să cer contelui d'Anjou, pe care-l văd colo, în mijlocul taberelor, să vă vină în ajutor". Iar eu i-am răspuns : „Messire Erard, eu cred că îţi vei face mare onoare dacă vei merge să cauţi ajutor pentru vieţile noastre, fiind destul de nesigură şi cea a domniei tale."

(Joinville, *Histoire de Saint Louis*, 46, 226)

După ziua cu Templierii n-am mai purtat cu Belbo decît conversaţii fugitive la bar, unde mă duceam din ce în ce mai rar, pentru că lucram la teză.

Într-o zi era un mare marş împotriva comploturilor neofasciste, care trebuia să pornească de la Universitate, şi la care fuseseră invitaţi cum se întîmpla pe atunci, toţi intelectualii antifascişti. Desfăşurare cu mare pompă din partea poliţiei, dar se părea că se înţeleseseră să lase lucrurile în voia lor. Ceva tipic pentru timpurile acelea : marş neautorizat, dar dacă nu se petrecea nimic grav, forţa publică avea să se mulţumească să privească şi să controleze (pe atunci compromisurile teritoriale erau ca stînga să nu depăşească anumite graniţe ideale ce fuseseră trasate în centrul oraşului Milano. Într-un anumit perimetru se mişcau contestatarii, în timp ce dincolo de piaţa Augusto şi în toată zona din piaţa San Babila staţionau fasciştii. Dacă cineva trecea linia erau incidente, dar în rest nu se întîmpla nimic, la fel ca între dresor şi leu. Noi credem de obicei că dresorul e asaltat de leu, acesta fiind foarte feroce, şi că apoi el îl îmblînzeşte ridicînd în sus biciul sau trăgînd un foc de pistol. Eroare : leul e deja sătul şi drogat cînd intră în cuşcă şi nu doreşte să sară asupra nimănui. Ca toate animalele, are o înfăţişare plină de siguranţă, dincolo de care se poate întîmpla tot ce doreşti, însă el stă liniştit. Cînd dresorul

pune piciorul în spațiul leului, leul rage ; atunci dresorul ridică biciul, însă în realitate face un pas înapoi (ca și cum și-ar lua avînt pentru o săritură înainte), iar leul se calmează. O revoluție simulată trebuie să-și aibă regulile ei.

Mă dusesem la marș, dar nu mă așezasem în vreunul din grupuri. Stăteam pe la margini, în piața Santo Stefano, pe unde circulau ziariști, redactori de edituri, artiști veniți să-și manifeste solidaritatea. Tot barul Pilade.

Mă găsii alături de Belbo. Era cu o femeie cu care-l văzusem adesea la bar, și credeam că e prietena lui (mai tîrziu a dispărut — acum știu și de ce, deoarece am citit povestea în acel *file* unde e vorba despre doctorul Wagner).

„Și dumneavoastră aici ?" am întrebat.

„Ce vrei", surîse el, ușor jenat. „Trebuie să ne salvăm și sufletul." Crede firmiter et pecca fortiter. Scena asta nu-ți amintește de nimic ?"

Privii în jurul meu. Era o după-amiază cu soare, din acele zile în care Milano e frumos, cu fațadele galbene ale caselor și cu un cer ușor metalic. În fața noastră era poliția, blindată cu coifurile și cu scuturile ei de plastic, care păreau că trimit scînteieri de oțel, în timp ce un comisar în civil, dar încins cu un tricolor țipător, se fîțîia încoace și încolo prin fața alor săi. Am privit în spatele meu, capătul cortegiului : mulțimea se mișca, dar bătînd pasul pe loc, șirurile erau alcătuite, dar neregulat, aproape ca niște serpentine, masa de oameni părea împănată cu lănci, stindarde, inscripții cu lozinci, bastoane. Unele formații nerăbdătoare intonau la răstimpuri slogane ritmate ; de-a lungul marginilor coloanei umblau încolo și încoace niște reprezentanți ai studențimii, așa-zișii katanga, cu batiste roșii pe față, cămăși multicolore, cu centuri cu cataramе la niște blugi care cunoscuseră toate ploile și tot soarele ; chiar și obiectele cu care se înarmaseră la întîmplare și pe care le țineau mascate de steguleți înfășurate pe pumn, apăreau ca niște elemente din vreo recuzită, m-am gîndit la Dufy și la subiectele lui vesele. Prin asociere, de la Dufy am trecut la Guillaume Dufay. Am avut impresia că mă aflu într-o miniatură, am zărit în mica mulțime de pe laturile șirurilor,

cîteva doamne, figuri androgine, care aşteptau marele spectacol de cutezanţă ce le fusese promis. Însă toate astea îmi trecură prin minte ca un fulger, am simţit că retrăiam o altă experienţă, dar fără să o recunosc.

„Nu e luarea Ascalonului ?" întrebă Belbo.

„Pe domnul sfînt Iacob, bunul meu domn," îi spusei, „e într-adevăr bătălia cruciată ! Sînt mai mult ca sigur că astă seară unii dintre ei vor ajunge în paradis !"

„Da", zise Belbo, „dar problema e de a şti în care parte se află sarazinii".

„Poliţia e teutonică", am observat eu, „aşa încît noi am putea fi trupele lui Alexandru Nevski, dar poate că îmi confund eu textele. Priviţi acolo, grupul acela, trebuie să fie soldaţii contelui d'Artois, freamătă să se arunce în bătălie căci nu pot suporta nicidecum ultrajul, şi chiar se îndreaptă spre frontul inamic, şi îl provoacă cu strigăte de ameninţare !"

Tocmai în acest moment se petrecu incidentul. Nu-mi amintesc bine, cortegiul înaintase, un grup de activişti, cu lanţuri şi cu nişte căciuliţe de alpinişti, începuse să forţeze alinierea poliţiei pentru a se îndrepta apoi spre piaţa San Babila, lansînd lozinci agresive. Leul se mişcă, şi chiar cu o anumită hotărîre. Primul şir al alinierii se deschise şi apărură tulumbele cu apă. Din avanposturile coloanei porniră primele bile, primele pietre, un grup de poliţişti porni hotărît înainte, lovind cu violenţă, iar coloana începu să se unduie. În acel moment, departe, către fundul străzii Laghetto, se auzi o detunătură. Poate că era doar o explozie de cauciuc, poate o petardă, poate un foc adevărat de pistolet tras ca avertisment de grupurile acelea care, cîţiva ani de acum înainte aveau să folosească regulat un P 38.

Se produse panică. Poliţia începu să-şi arate armele, se auziră ţăcăniturile încărcătoarelor, cortegiul se diviză în bătăioşi care acceptau lupta, şi ceilalţi, care-şi considerau datoria îndeplinită. M-am trezit fugind pe via Larga, cu o frică nebună să nu fiu ajuns de vreun corp contondent, mînuit de cine ştie cine. Pe neaşteptate, mă găsii alături de Belbo şi de prietena lui. Alergau destul de repede, însă fără panică.

În colţ cu via Rastrellii, Belbo mă apucă de un braţ :

„Pe-aici, tinere", îmi zise. Am încercat să-l întreb de ce, via Larga mi se părea mai sigură și mai populată și m-am simțit cuprins de claustrofobie în labirintul străduțelor dintre via Pecorari și Arhiepiscopat. Mi se părea că, pe acolo pe unde mă dirija Belbo, mi-ar fi fost mai greu să mă fac scăpat în cazul în care poliția ne-ar veni în întîmpinare din vreo parte. Îmi făcu semn să tac din gură, dădu două trei colțuri de străzi, își încetini pasul treptat, și ne pomenirăm mergînd la pas, fără să alergăm, exact în spatele Domului, unde circulația era normală și unde nu ajungeau ecourile bătăliei ce se desfășura la mai puțin de două sute de metri. Tot în liniște am dat ocol Domului și am ajuns înaintea fațadei, pe partea Galeriei. Belbo cumpără o punguță cu boabe și începurăm să hrănim porumbeii cu o încîntare serafică. Eram complet camuflați în mulțimea de sîmbătă, eu și Belbo pusi la sacou și cravată, iar femeia în adevărată uniformă de doamnă milaneză, cu pulovăr gri pe gît și un șirag de perle, cultivate sau nu, cum or fi fost. Belbo mi-o prezentă :

„Ea e Sandra, vă cunoașteți ?"

„Din vedere. Salve."

„Vezi, Casaubon", îmi spuse atunci Belbo, „nu se fuge niciodată în linie dreaptă. După cum au procedat principii de Savoia la Torino, Napoleon al III-lea a spintecat Parisul transformîndu-l într-o rețea de bulevarde, pe care toată lumea le admiră ca pe o capodoperă de pricepere urbanistică. Dar străzile drepte servesc la a controla mai bine mulțimile în revoltă. Cînd se poate, cum e cazul în Champs-Elysées, pînă și străzile laterale trebuie să fie largi și drepte. Cînd nu s-a putut, ca în străduțele din Cartierul Latin, tocmai acolo mișcarea din mai '68 a dat ce-a avut ca mai bun. Cînd o iei la fugă, intri pe străduțe mici. Nici o forță publică nu le poate controla pe toate, și chiar și polițiștii se tem să pătrundă acolo în grupuri izolate. Dacă întîlnești numai doi singuri, se tem mai tare decît tine, și de comun acord o luați fiecare la fugă în direcții opuse. Cînd participi la o adunare de masă, dacă nu cunoști bine zona, cu o zi înainte faci o recunoaștere a locurilor, și apoi te plasezi în colțul de unde se despart străzile mici."

„Aţi urmat vreun curs în Bolivia ?“

„Tehnicile de supravieţuire se învaţă numai cînd eşti copil, afară doar dacă atunci cînd eşti mare nu te înrolezi cumva la Beretele Verzi. Eu am trăit vremuri urîte, cele din războiul de partizani, la *** ş-mi numi o aşezare dintre Monferrato şi Langhe. „Evacuaţi din oraş în '43, a fost un calcul minunat : era chiar locul şi timpul cel mai potrivit, ca să ne bucurăm de toate, de razii, de trupe SS, focuri de armă pe şosele... Îmi amintesc o seară, urcam colina să mă duc să iau lapte proaspăt de la o căşărie, şi aud un zgomot pe deasupra capului, printre vîrfurile copacilor : prrr, prr. Îmi dau seama că de pe un deal aflat la distanţă, în faţa mea, se mitraliază linia ferată, care e în vale, în spatele meu. Instinctul prim este să fugi, sau să te arunci la pămînt. Eu comit o greşeală, alerg spre vale, şi la un moment dat aud pe cîmp în jurul meu ciac ciac ciac. Erau tiruri scurte, care cădeau înainte de a ajunge la calea ferată. Înţeleg că dacă trag dinspre munte, foarte de sus, departe spre vale, trebuie să fugi la deal : cu cît urci, cu atît proiectilele îţi trec mai sus deasupra capului. Bunică-mea, în timpul unui schimb de focuri între fascişti şi partizani, care se înfruntau din cele două părţi ale unui lan de porumb, a avut o idee sublimă : fiindcă în orice parte ar fi fugit risca să se aleagă cu vreun glonte rătăcit, s-a aruncat la pămînt în mijlocul cîmpului, chiar între cele două linii de tragere. A stat zece minute aşa, cu faţa la pămînt, sperînd că unul dintre cele două şiruri n-o să înainteze prea mult. A scăpat cu bine. Vezi, cînd cineva învaţă lucrurile astea de mic, îi rămîn în circuitele nervoase“.

„În felul ăsta v-aţi făcut dumneavoastră Rezistenţa, cum e obiceiul să se spună“.

„Ca spectator“, zise el. Şi am simţit o uşoară jenă în vocea lui. „În patruzeci şi trei aveam unsprezece ani, la sfîrşitul războiului aveam abia treisprezece. Prea devreme ca să iei parte, destul de devreme ca să urmăreşti totul, cu o atenţie fotografică, aş zice. Dar ce puteam să fac ? Stăteam şi mă uitam. Sau fugeam, ca astăzi.“

„Acum aţi putea povesti, în loc să corectaţi cărţile altora“.

„S-a povestit totul, Casaubon. Dacă atunci aș fi avut douăzeci de ani, în anii cincizeci aș fi făcut poezie a memoriei. Din fericire, m-am născut prea tîrziu, cînd aș fi putut să scriu nu-mi rămînea decît să citesc cărțile deja scrise. Pe de altă parte, aș fi putut și să sfîrșesc cu un glonte în cap, pe colină."

„De partea cui ?", am întrebat, apoi mă simții jenat. „Scuzați-mă, era o glumă."

„Nu, nu era o glumă. Sigur, eu astăzi știu, dar o știu abia acum. O știam oare și atunci ? Știi că poți fi obsedat de remușcări toată viața, nu pentru că ai ales eroarea, lucru de care cel puțin poți să te pocăiești, ci pentru a te fi găsit în imposibilitatea de a-ți dovedi ție însuți că nu aveai să alegi eroarea... Eu am fost un trădător potențial. Ce drept aș avea acum să scriu un adevăr oarecare și să-i învăț pe alții ?"

„Scuzați-mă", am spus, „potențial dumneavoastră puteați deveni și monstrul din via Salaria, dar nu ați devenit. Asta-i nevroză. Sau remușcarea dumneavoastră se bizuie pe niște indicii concrete ?"

„Ce anume este un indiciu în lucrurile astea ? Și apropo de nevroză, în seara asta e o cină cu doctorul Wagner. Eu am să iau un taxi din piața de la Scala. Mergem, Sandra ?"

„Doctorul Wagner ?" am întrebat, în timp ce îi salutam. „În persoană ?"

„Da, e la Milano pentru cîteva zile și poate-l conving să ne dea vreun studiu de-al lui inedit, ca să scoatem un volumaș. Ar fi o lovitură."

Deci în perioada aceea Belbo era deja în contact cu doctorul Wagner. Mă întreb dacă aceea a fost seara în care Wagner (a se pronunța Wagnère) l-a psihanalizat pe Belbo gratis, și fără ca vreunul dintre ei doi s-o știe. Sau poate că asta a fost mai tîrziu.

Oricum, în ziua aceea a fost prima dată cînd Belbo a făcut aluzie la copilăria lui din ***. Ce e curios e că ea cuprindea povestea unor fugi — aproape glorioase, în gloria amintirii, și care totuși îi reîncolțeau în memorie după ce, împreună cu mine, dar și în fața mea, fără nici o glorie, deși cu înțelepciune, el fugise iarăși.

16

Apoi, fratele Etienne din Provins, adus în fața sus-numiților comisari, și întrebat de aceștia dacă voia să apere ordinul, zise că nu voia, iar dacă maeștrii voiau să-l apere, să o facă, însă el înainte de arestare fusese în ordin numai timp de nouă luni.

(Depoziție din 27.11.1309)

Găsisem pe Abulafia și relatarea altor fugi. Și mă gîndeam la ele alaltăieri seara în periscop, pe cînd în întuneric percepeam o succesiune de foșnete, scrîșnete, scîrțîituri — și-mi ziceam să stau liniștit pentru că acela era modul în care muzeele, bibliotecile, vechile palate își vorbesc la adăpostul nopții, și că nu-s decît niște dulapuri vechi care se așează mai bine, niște tocuri care reacționează la umezeala amurgului, niște tencuieli ce se cojesc cu zgîrcenie, cîte un milimetru pe secol, niște ziduri ce-și lărgesc crăpăturile. Nu poți fugi, îmi ziceam, fiindcă ești aici tocmai pentru a afla ce i s-a întîmplat cuiva care a încercat să pună capăt unui șir de fugi printr-un act de curaj ieșit din comun (sau disperat), poate pentru a accelera acea întîlnire, de atîtea ori amînată, cu adevărul.

FILENAME : CANALETTO

Am fugit din fața unui atac al poliției sau din nou din fața istoriei ? Și este vreo diferență ? M-am dus la marș dintr-o opțiune morală sau pentru a mă pune încă o dată la probă înainte de marea Ocazie ? De acord, am pierdut marile ocazii pentru că soseam prea

devreme, sau prea tîrziu, dar vina asta era a stării civile. Aş fi vrut să fiu în lanul acela ca să trag, chiar cu preţul de a-mi răni bunica. Nu eram absent din laşitate, ci din cauza vîrstei mele. De acord. Dar la marş ? Am fugit din nou din motive de generaţie, lupta aceea nu mă privea. Dar aş fi putut risca, chiar şi fără entuziasm, pentru a dovedi că atunci, în lan, aş fi ştiut să aleg. Are oare sens să alegi Ocazia greşită, pentru a te convinge că ai fi fost în stare să alegi Ocazia justă ? Cine ştie cîţi dintre cei care astăzi au acceptat lupta au făcut aşa. Dar o ocazie falsă nu e Ocazia potrivită.

Poţi fi oare laş deoarece curajul altora ţi se pare disproporţionat faţă de vacuitatea împrejurării ? Atunci înseamnă că înţelepciunea ne face laşi. Şi deci Ocazia bună se pierde cînd îţi petreci viaţa pîndind marea Ocazie şi meditînd asupra ei. Marea Ocazie o alegi din instinct, iar în momentul acela nu ştii că a venit. Poate că odată am prins-o, şi n-am ştiut niciodată asta ? Cum se poate să te simţi vinovat şi să te simţi laş, numai pentru că te-ai născut în deceniul nepotrivit ? Răspuns : te simţi laş pentru că o dată ai fost laş.

Şi dacă şi de data aceea vei fi evitat Ocazia doar pentru că o simţeai inadecvată ?

Să descriu casa din ***, izolată pe colină între vii — nu se zice colinele în formă de mamele ? — şi apoi drumul care ducea la marginea tîrgului, la întretăierea cu ultima stradă locuită — sau cu prima (sigur că n-o să ştii niciodată dacă nu alegi punctul de vedere). Micul refugiat care abandonează adăpostul familial şi pătrunde în aşezarea tentaculară, de-a lungul bulevardului merge întins şi, rîvnitor, se sperie de Fundătură.

Fundătura era locul de adunare al bandei Fundăturii. Copii de la ţară, murdari, gălăgioşi. Eram prea de la oraş, era mai bine să-i evit. Dar pentru a ajunge în piaţă, şi la chioşc,

la papetărie, afară doar dacă încercam un periplu aproape ecuatorial şi prea puţin demn, nu-mi rămînea decît să trec prin Canaletto. Băieţii din Fundătură erau nişte mici nobili pe lîngă cei din banda de pe Canaletto, cu nume luat de la un fost torent, devenit un mic canal de scurgere, urît mirositor, care mai traversa şi acum zona cea mai săracă a aşezării. Cei de pe Canaletto erau cu adevărat jegoşi, subproletari şi violenţi.

Cei din Fundătură nu puteau trece prin zona Canaletto fără să fie asaltaţi şi bătuţi. La început nu ştiam că eu eram din Fundătură, eram abia sosit, dar cei de pe Canaletto mă identificaseră deja ca duşman. Treceam prin părţile lor cu o mică revistă ilustrată deschisă în faţa ochilor, mergeam citind, iar aceia mă luară la ochi. Eu am luat-o la fugă, şi ei după mine, au dat cu pietre, una a trecut prin revistă, pe care continuam s-o ţin deschisă în faţa ochilor în timp ce alergam, ca să-mi iau o ţinută demnă. Mi-am salvat viaţa, dar mi-am pierdut revista. A doua zi m-am hotărît să mă înrolez în banda celor din Fundătură.

M-am prezentat la sinedriul lor, primit cu rîsete batjocoritoare. În perioada aceea aveam un păr bogat, care-mi stătea ridicat drept în sus pe cap, ca în reclamele de creioane Presbitero. Modelele pe care mi le ofereau cinematograful, publicitatea, plimbarea de duminică după slujbă, erau nişte băieţandri cu sacou la două rînduri, cu umeri largi, mustăcioară şi cu păr pomădat şi lipit de ţeastă, lucios. În epocă pieptănătura pe spate se numea, în popor, mascagna. Voiam şi eu mascagna. Cumpăram de la piaţa tîrgului, lunea, pentru nişte sume derizorii faţă de situaţia bursei de valori, dar imense pentru mine, nişte cutii cu briantină grunjoasă ca mierea de fagure, şi-mi petreceam ore întregi să mi-o întind pe păr pînă mi-l laminam ca într-o singură calotă de plumb,

o cască. Apoi îmi puneam un mic fileu, să mi-l țină apăsat. Cei din Fundătură mă văzuseră deja trecînd cu fileul pe cap, și lansaseră niște înțepături în dialectul acela al lor foarte șfichiuitor, pe care-l înțelegeam, dar nu-l vorbeam. În ziua aceea, după ce am rămas două ore în casă cu plasa pe cap, mi-am scos-o, am controlat efectul superb în oglindă, și mi-am îndreptat pașii într-acolo, să-i întîlnesc pe aceia cărora eram gata să le jur credință. M-am apropiat de ei cînd deja briantina luată de la piață își terminase funcția ei de lipici și părul începea să revină în poziție verticală, dar cu încetinitorul. Mare entuziasm pe cei din Fundătură, strînși cerc în jurul meu, și dîndu-și coate. Am cerut să fiu admis.

Totuși, mă exprimam în italiană: eram altă rasă. Ieși în față șeful, pe nume Martinetti, care atunci mi se păru cît un turn, strălucind de măreție și desculț. Hotărî că trebuia să suport o sută de șuturi în șezut. Probabil că voiau să-l redeștepte pe șarpele Kundalini. Am acceptat. M-am așezat la perete, ținut de brațe de doi adjuncți, și am suportat o sută de lovituri cu piciorul gol. Martinetti își făcea datoria cu forță, cu entuziasm, cu metodă, lovind cu talpa și nu cu vîrful, ca să nu-l doară degetele mari. Corul celor din bandă ritma ritualul. Numărau în dialect. Apoi au hotărît să mă închidă într-o cușcă de iepuri, timp de o jumătate de oră, în timp ce ei se întrețineau în păsărească aceea guturală. M-au lăsat să ies cînd m-am văitat de furnicături în picioare. Eram mîndru, pentru că fusesem în stare să mă conformez liturghiei sălbatice a unui grup sălbatic, cu demnitate. Eram ca un om numit în funcția de cal.

În timpul acela, în tîrgul *** erau cavalerii teutoni, nu prea vigilenți pentru că partizanii încă nu se arătaseră — era pe la finele lui '43, sau pe la începutul lui '44. Una dintre primele

noastre isprăvi a fost să pătrundem într-o baracă în timp ce unii dintre noi îi făceau curte soldatului de gardă, un longobard mare care mînca un sandviş enorm cu salam şi cu marmeladă — aşa ni s-a părut, şi ne-a oripilat. Echipa de diversiune îl flata pe neamţ lăudîndu-i armele, iar noi ceilalţi, în baracă (uşor de străpuns prin spate, care era detaşabil) furam nişte suluri de trotil. Nu cred că trotilul a fost după aceea folosit la ceva, dar fusese vorba, în planurile lui Martinetti, să-l facem să explodeze pe cîmp cu scopuri pirotehnice, şi cu metode care acum ştiu că erau foarte grosolane şi nepotrivite. Mai tîrziu, locul nemţilor a fost luat de cei din Decima Mars, formaţiunea a zecea antisubmersibile, care au constituit un post de blocaj de-a lungul rîului, tocmai la răscruce unde, la şase seara, coborau pe strada principală fetele de la colegiul Maria Ausiliatrice. Era vorba să-i convingem pe cei din Decima (pesemne că n-aveau mai mult de optsprezece ani) să lege un buchet de grenade de mînă nemţeşti, din acelea cu baston lung, şi să le scoată siguranţa, ca să explodeze la suprafaţa apei, fix în momentul în care soseau fetele. Martinetti ştia bine ceea ce trebuia să facă, şi cum să calculeze timpul. Le explica celor din Decima, iar efectul era nemaipomenit : o coloană de apă se înalţa în albie, în bubuit de tunet asurzitor, tocmai în timp ce fetele dădeau colţul. Fugă generală cu ţipete ascuţite, iar noi şi antisubmersibilii stricîndu-ne de rîs. Aveau să-şi amintească ei de aceste zile de glorie, după rugul lui Molay, supravieţuitorii cîmpului de concentrare de la Coltano, unde fuseseră închişi cei ce luptaseră pentru Republica din Salò.

Distracţia principală a băieţilor din Fundătură era să adune tuburi goale de cartuşe şi felurite resturi, care după opt septembrie nu lipseau : vechi caschete, cartuşiere, raniţe, uneori cartuşe încă neatinse. Pentru a utiliza un

cartuș încă bun, se proceda așa : ținînd tubul în mînă, se introducea proiectilul în gaura unei broaște de ușă, și se strîngea bine ; glontele ieșea și ajungea să facă parte din colecția specială. Tubul era golit de pulbere (uneori era vorba de niște șuvițe subțiri de exploziv fără fum), care era apoi aranjată în forme șerpuitoare și li se dădea foc. Tubul, cu atît mai prețios dacă capsula era intactă, venea să sporească bogăția Armatei. Colecționarul bun avea multe din astea, și le aranja grupîndu-le, după marca de fabricație, după culoare, formă și înălțime. Existau diviziuni pentru infanterie, pentru tuburi de mitralieră și de sten *, pe urmă stegarii și cavaleriștii, — pușcă cu baionetă, pușcă nouăzeci și unu (Garand-ul l-am cunoscut numai cînd cu americanii) — și aspirația supremă, marii maeștri ce dominau totul, încărcătoarele de mitralieră.

În timp ce ne dedam la aceste jocuri pașnice, într-o seară Martinetti ne spuse că momentul a sosit. Scrisoarea de provocare fusese trimisă bandei din Canaletto, iar ăia acceptaseră. Înfruntarea era prevăzută pe teritoriu neutru, în spatele gării. Chiar în seara aceea, la nouă.

A fost o după amiază tîrzie, vărătecă și vlăguită, cu mare agitație. Fiecare dintre noi ne-am pregătit cu marafeturile cele mai terorizante, căutînd bucăți de lemn ce puteau fi apucate mai cumsecade, umplîndu-ne cartușierele și raniței cu pietre de diferite mărimi. Cîte unul, dintr-o curea de flintă, își făcuse un bici, strașnic dacă-l mînuiai cu hotărîre. Cel

* Tipurile de arme menționate în text : flinta era un fel de carabină cu baionetă încorporată, pușca nouăzeci și unu era vechea pușcă folosită în primul război mondial și aflată încă în dotarea armatei italiene în cel de al doilea, Garand-ul — e arma cu repetiție a trupelor americane, *sten*-ul era o pușcă-mitralieră englezească, cu încărcătorul lateral și cu patul cu montură de metal, în timp ce pușca mitralieră avea încărcătorul vertical (amîndouă erau puști mitraliere).

puțin, în orele acelea de amurg, ne simțeam cu toții niște eroi, cu mai mult decît toți. Era aţîtarea de dinainte de atac, aspră, dureroasă, splendidă — adio, frumoasa mea, adio, aspră și plăcută-i truda omului de arme, ne duceam să ne jertfim tinereţea noastră, așa cum ne învăţaseră la școală înainte de opt septembrie.

Planul lui Martinetti era iscusit : aveam să traversăm taluzul liniei ferate mai la nord, căzîndu-le în spate, pe neașteptate, și, practic, deja învingători. Pe urmă atac hotărît și nici o îndurare.

Așa că în asfinţit tăiarăm terasamentul șontăcăind pe la urcușuri și povîrnișuri, încărcaţi cum eram cu pietre și cu reteveie. În vîrful rambleului, îi văzurăm, deja postați în spatele latrinelor din gară. Ne-au văzut, pentru că se uitau în sus, bănuind că o să venim din partea aceea. Nu ne rămînea decît să coborîm fără să le dăm timp să se mire de atacul nostru deschis.

Nu ne dăduse nimeni rachiu înainte de atac, dar tot ne-am năpustit făcînd un vacarm de nedescris. Iar evenimentul s-a petrecut la o sută de metri de gară. Acolo începeau să se înalțe primele case care, oricît erau încă de rare, alcătuiau deja o mică rețea de străduțe. S-a întîmplat că grupul cel mai cutezător s-a aruncat înainte, fără frică, în timp ce eu și — spre norocul meu, — și alții, cîțiva, am încetinit pasul și ne-am postat pe după colțurile caselor, observînd de departe.

Dacă Martinetti ne-ar fi organizat în avangardă și ariergardă, ne-am fi făcut datoria, însă a fost un fel de diviziune spontană. Cei mai cu inimă înainte, lașii la urmă. Iar din refugiile noastre, al meu mai în spate decît ale altora, am observat bătălia. Care nu avu loc.

Ajunse la cîțiva metri unul de altul, cele două grupuri se înfruntară scrîșnind din dinți,

apoi şefii ieşiră în faţă şi parlamentară. A fost o Yaltă, au hotărît să-şi împartă zonele de influenţă şi să respecte trecerile ocazionale, cum se întîmpla între creştini şi musulmani în Pămîntul Sfînt. Solidaritatea dintre cele două ordine cavalereşti a prevalat asupra ineluctabilităţii bătăliei. Fiecare arătase destul de bine ce poate. În bună armonie s-au retras pe nişte porţiuni de teren aflate faţă-n faţă. S-au retras apoi în direcţii opuse.

Acum îmi zic că n-am ieşit la atac pentru că îmi venea să rîd. Dar atunci nu mi-am zis-o. M-am simţit laş şi atît.

Acum, şi mai laş, îmi zic că dacă m-aş fi aruncat înainte împreună cu ceilalţi, n-aş fi riscat nimic, şi aş fi dus-o mai bine în anii ce aveau să vină. Am pierdut Ocazia, la doisprezece ani. Aşa cum pierzi erecţia prima oară, e o impotenţă pentru toată viaţa.

La o lună după aceea, cînd printr-o încălcare de frontieră întîmplătoare, Fundătura şi Canaletto s-au aflat faţă-n faţă pe un cîmp, şi au început să zboare bulgări de pămînt, nu ştiu dacă încurajat de dinamica evenimentului precedent, sau dornic de martiraj, m-am expus în prima linie. A fost o bătaie cu bulgări nesîngeroasă, dar nu şi pentru mine. Un bulgăre, care evident ascundea un miez de piatră, îmi veni în buză şi mi-o despică. Am alergat acasă plîngînd, iar mama a trebuit să-şi dea de lucru cu penseta de toaletă ca să-mi scoată pămîntul din tăietura care mi se deschisese înăuntrul gurii. Fapt e că mi-a rămas un nodul, în dreptul caninului drept inferior, şi cînd îmi trec limba pe deasupra lui simt o vibraţie, un fior.

Dar nodulul ăsta nu mă absolvă, pentru că m-am ales cu el din inconştienţă, nu din curaj. Îmi trec limba peste buze, şi ce fac ? Scriu. Dar literatura proastă nu răscumpără nimic.

După ziua marșului nu l-am mai văzut pe Belbo timp de vreun an. Mă îndrăgostisem de Amparo și nu mai mergeam la Pilade, sau de puținele dăți cînd trecusem pe acolo cu Amparo, Belbo nu era. Iar lui Amparo nu-i plăcea locul. Rigoarea ei morală și politică — comparabilă doar cu grația ei, și cu splendida ei mîndrie — o făcea să vadă barul Pilade ca pe un club de dandy democratici, iar dandysmul democratic era pentru ea una dintre intrigile, chiar cea mai subtilă, a complotului capitalist. A fost un an de mare angajare, de mare seriozitate și de mare duioșie. Lucram cu poftă, dar și cu calm, la tează.

Într-o zi l-am întîlnit pe Belbo pe cheiul Navigli, la mică distanță de Garamond. „Ia te uită, ia te uită", îmi zise el vesel, „Templierul meu preferat ! Abia am primit cadou un fabricat de o vetustețe, de să nu-ți povestesc. De ce nu vii sus, la mine ? Am pahare de carton și după-amiază liberă".

„Asta-i o zeugmă", am remarcat eu.

„Nu, e un bourbon la sticlă, ambalat cred, dinainte de înfrîngerea de la Alamo". L-am urmat. Dar abia începuserăm să sorbim, cînd Gudrun intră și spuse că a venit un domn. Belbo se plezni cu palma peste frunte. Uitase de întîlnirea aceea, dar hazardul, cîteodată, seamănă a coincidență premeditată. Din cîte înțelesese, individul voia să prezinte o carte care privea și Templierii. „Îl expediez repede", zise, „dar susține-mă cu niște obiecții acute".

Fusese bineînțeles o întîmplare. Și astfel am fost prins în plasă.

17

Așa au dispărut cavalerii Templului cu secretul lor, în umbra căruia pîlpîia o frumoasă speranță a cetății pămîntești. Dar Abstracțiunea, de care se lega efortul lor, își continuă, pe tărîmuri necunoscute viața-i inaccesibilă... și nu o dată, în decursul vremurilor, ea și-a lăsat fluidul inspirației în acele spirite capabile să o primească.

(Victor Emile Michelet, *Le secret de la Chevalerie*, 1930, 2)

Avea o figură ca de prin anii patruzeci. Judecînd după niște reviste vechi pe care le găsisem în pivnița casei, prin patruzeci toți aveau o înfățișare de genul ăsta. Poate din cauza foamei din timpul războiului : ea făcea fața supță sub pomeți și ochii arătau parcă cuprinși de febră. Era un chip pe care-l văzusem în scenele cu plutoane de execuție, atît la condamnați, cît și la trăgători. În acele timpuri, bărbați cu aceleași chipuri se împușcau între ei.

Vizitatorul nostru purta un costum albastru închis cu cămașă albă și cravată gri perlat, și instinctiv m-am întrebat de ce s-a pus la costum. Părul, artificial negru, era dat peste cap de-a lungul tîmplelor în două șuvițe pomădate, deși cu măsură, și lăsau în creștetul capului, lucios, o chelie brăzdată de fire subțiri și regulate ca niște fire de telegraf, ce dispăreau din vedere în mijlocul frunții. Fața era bronzată, plină de semne, și nu doar de riduri — explicit coloniale. O cicatrice palidă îi traversa obrazul stîng, de la buză la ureche, și cum purta niște mustăți înguste și lungi, negre, à la Adolphe Menjou, mustața stîngă îi era imperceptibil întreruptă acolo unde, pe mai puțin de un milimetru, pielea se deschisese și apoi se reînchisese. *Mensur* sau proiectil de schijă ?

Se prezentă : colonel Ardenti, îi întinse mîna lui Belbo, mie îmi făcu un simplu semn din cap cînd Belbo mă dădu drept colaboratorul său. Se așeză, puse un

picior peste celălalt, își trase pantalonii pe genunchi, descoperind două șosete purpurii — scurte.

„Colonel... activ ?“ întrebă Belbo.

Ardenti își dezveli niște proteze dentare prețioase : „Din întîmplare, pensionat. Sau, dacă doriți, în rezervă. Poate nu s-ar zice, dar sînt un om în vîrstă“.

„Nu păreți“, zise Belbo.

„Și totuși am făcut patru războaie“.

„Pesemne că ați început cu Garibaldi“.

„Nu. Locotenent, voluntar, în Etiopia. Căpitan, voluntar, în Spania. Maior, din nou în Africa, pînă la abandonarea celei de a patra coaste. Medalie de argint. În patruzeci și trei... să zicem că am ales să fiu de partea celor învinși : și am pierdut tot, afară de onoare. Am avut curajul să o iau din nou de la capăt. Legiunea străină. Cîmp de antrenament. În patruzeci și șase sergent, în cincizeci și opt, colonel, cu Massu. Evident, aleg tot partea celui care pierde. Prin venirea la putere a funestului de Gaulle, m-am retras și am trecut să locuiesc în Franța. Îmi făcusem cunoștințe bune la Alger și am pus pe roate un oficiu de import-export, la Marsilia. De data aceea am ales lozul cîștigător, cred eu, dat fiind că acum trăiesc din rentă, și pot să mă ocup cu hobby-ul meu — așa se zice azi, nu ? Iar în ultimii ani am așternut pe hîrtie rezultatele cercetărilor mele. Iată...“ Trase dintr-o geantă de piele o mapă voluminoasă, care atunci mi se păru de culoare roșie.

„Deci“, zise Belbo, „e o carte despre Templieri ?“

„Templierii“, admise colonelul. „O pasiune cam juvenilă. Și ei erau tot niște căpitani aventurieri care au căutat gloria străbătînd Mediterana.“

„Domnul Casaubon se ocupă de Templieri“, zise Belbo, „Cunoaște problema mai bine decît mine. Povestiți-ne.“

„Templierii m-au interesat din totdeauna. O mînă de oameni generoși care duce lumina Europei printre sălbaticii din cele două Tripoli...“

„Adversarii Templierilor nu erau chiar așa de sălbatici“, am zis eu pe un ton conciliant.

„Ați fost vreodată capturat de rebelii din Magreb ?“ mă întrebă el cu sarcasm.

„Încă nu“, am zis.

Mă fixă, şi m-am simţit fericit că nu făcusem parte din plutoanele lui. Îi vorbi direct lui Belbo. „Scuzaţi-mă, eu sînt din altă generaţie". Se uită din nou la mine, cu un aer de neîncredere : „Ne aflăm aici pentru a suporta un proces sau ca să..."

„Ne aflăm aici ca să vorbim de lucrarea dumneavoastră, domnule colonel", zise Belbo. „Vorbiţi-ne de ea, vă rog".

„Vreau să spun clar de la început un lucru" zise colonelul, punîndu-şi mîinile pe mapă. „Sînt dispus să contribui la cheltuielile de publicare, nu vă propun nimic în pierdere. Dacă doriţi garanţii ştiinţifice, mă voi strădui să le aveţi. Chiar acum două ore am întîlnit un expert în domeniu, venit expré de la Paris. Va putea scrie o prefaţă de autoritate..." Ghici întrebarea lui Belbo şi făcu un semn, ca şi cum ar fi spus că pentru moment era mai bine să lăsăm totul să rămînă în vag, dat fiind aspectul delicat al lucrurilor.

„Domnule Belbo", zise el, „aici, în aceste pagini, eu am material pentru o istorie. Adevărată. Nu banală. Mai ceva decît romanele americane de aventuri. Am găsit ceva, ceva foarte important, dar e numai începutul. Eu vreau să spun tuturor ceea ce ştiu, în aşa fel încît dacă e cineva în măsură să completeze jocul ăsta făcut din bucăţele, să citească, şi să iasă la vedere. Intenţionez să arunc o momeală. Şi de altminteri trebuie s-o fac repede. Cel ce ştia ceea ce ştiu eu, înainte de mine, a fost probabil ucis, tocmai ca să nu divulge. Dacă ceea ce ştiu eu, spun la două mii de cititori, nimeni nu va mai avea interes să mă elimine". Făcu o pauză : „Dumneavoastră ştiţi ceva despre arestarea Templierilor..."

„Mi-a vorbit recent domnul Casaubon, şi m-a izbit că această arestare se petrece fără luptă, iar cavalerii sînt luaţi prin surprindere..."

Colonelul zîmbi, cu compătimire. „Într-adevăr. E pueril cînd te gîndeşti că oameni atît de puternici încît să-l bage-n sperieţi pe regele Franţei nu sînt în stare să ştie dinainte că patru pungaşi îl instigau pe rege şi că regele îl aţiţa pe papă. Să fim serioşi ! Trebuie să ne gîndim la un plan. La un plan sublim. Presupuneţi că Templierii aveau un proiect de cucerire a lumii, şi cunoşteau secretul

unei imense surse de putere, un secret de păstrat pentru care merita să sacrifici întreaga garnizoană a Templului din Paris, căpităniile răspîndite în tot regatul, şi în Spania, în Portugalia, Anglia şi Italia, castelele din Pămîntul Sfînt, depozitele monetare, tot... Filip cel Frumos bănuieşte asta, altfel nu se înţelege de ce ar fi dezlănţuit persecuţia, aruncînd discreditarea asupra florii celei mai alese a cavaleriei franceze. Templul pricepe că regele a înţeles şi că va încerca să-l distrugă, nu ajută la nimic să-i opună o rezistenţă făţişă, planul cere încă timp, acel tezaur sau ce-o fi fost el, mai trebuie încă să fie reperat definitiv, sau trebuie exploatat cu încetul... Iar direcţiunea secretă a Templului, căreia de acum toţi îi recunosc existenţa..."

„Toţi ?"

„Desigur. Nu-i de crezut ca un ordin atît de puternic să fi putut supravieţui îndelung fără existenţa unei reguli secrete".

„Argumentu-i neştirbit", zise Belbo, aruncîndu-mi o privire piezişă.

„De aici", zise colonelul, „şi concluziile, tot aşa de evidente. Marele maestru desigur face parte din consiliul director secret, dar el trebuie să fie doar acoperirea exterioară a acestuia. Gauthier Walther, în *La chevalerie et les aspects secrets de l'histoire*, spune că planul templier pentru cucerirea puterii privea ca termen final anul două mii ! Templul hotărăşte să treacă în clandestinitate, iar pentru a o putea face trebuie ca în ochii întregii lumi ordinul să dispară. Se sacrifică, iată ce fac, inclusiv marele maestru. Unii se lasă omoriţi, probabil că au fost traşi la sorţi. Alţii se supun, se camuflează. Unde sfîrşesc cei din ierarhiile mai mici, fraţii laici, meşterii dulgheri, sticlarii ?... Ia naştere corporaţia zidarilor liberi, care se răspîndeşte prin lume, asta-i poveste cunoscută. Dar ce se petrece în Anglia ? Regele rezistă presiunilor papei, şi-i scoate pe toţi la pensie, să-şi petreacă liniştiţi viaţa în căpităniile ordinului. Iar ei, tăcînd mîlc, se supun. Dumneavoastră o luaţi de bună ? Eu nu. Iar în Spania ordinul hotărăşte să-şi schimbe numele, devine ordinul de Montesa. Domnii mei, ăia erau oameni care puteau convinge un rege, aveau atîtea cambii de-ale lui în cascle lor de

bani, că puteau să-l facă să dea faliment într-o săptămînă. Însuși regele Portugaliei face cu ei un pact : să facem așa, dragi prieteni, zice, nu vă mai numiți cavaleri ai Templului ci cavaleri ai lui Hristos, și pentru mine e bine. Iar în Germania ? Puține procese, abolirea pur formală a ordinului, dar acolo, chiar la ei acasă, au un ordin înrudit, Teutonii, care în epoca aceea fac ceva și mai și decît să creeze un stat în stat : ei sînt statul, au agonisit un teritoriu mare cît cel al țărilor ce se află astăzi sub călcîiul rușilor, și în pasul ăsta o țin pînă la sfîrșitul secolului al XV-lea, pentru că în momentul acela vin mongolii — dar asta e o altă poveste, pentru că pe mongoli îi avem încă în fața porților... dar să nu ne depărtăm...",

„Sigur, vă rog", zise Belbo. „Să-i dăm înainte."

„Deci. Cum toată lumea știe, cu două zile înainte ca Filip să dea drumul ordinului de arestare, și cu o lună înainte ca el să fie executat, o căruță cu fîn, trasă de boi, părăsește incinta Templului, cu o destinație necunoscută. Vorbește de ea și Nostradamus într-una dintre centuriile lui. Caută la o pagină din manuscrisul său :

Souz la pasture d'animaux ruminant
par eux conduits au ventre herbipolique
soldats cachés, les armes bruit menant...

„Căruța cu fîn e o legendă", am spus eu, „și nu l-aș lua pe Nostradamus drept o autoritate în materie de istoriografie..."

„Persoane mai în vîrstă ca dumneata, domnule Casaubon, au acordat încredere multor profeții ale lui Nostradamus. Pe de altă parte nu sînt atît de naiv încît să dau crezare istoriei cu căruța. E un simbol. Simbolul faptului, evident și certificat, că în vederea arestării sale, Jacques de Molay trece comanda și instrucțiunile secrete nepotului său, contele de Beaujeu, care devine șeful ocult al Templului, devenit și el ocult".

„Există documente istorice ?"

„Istoria oficială", zîmbi cu amărăciune colonelul, „e aceea pe care o scriu învingătorii. După istoria oficială oamenii ca mine nu există. Nu, sub afacerea cu căruța e altceva. Nucleul secret se transferă într-un centru liniștit

şi de acolo începe să-şi constituie reţeaua clandestină. De la această evidenţă am pornit eu. De ani de zile, încă de dinainte de război, mă întrebam mereu unde or fi ajuns aceşti fraţi întru eroism. Cînd m-am retras în viaţa privată, am hotărît în sfîrşit să caut o pistă. Pentru că în Franţa se petrecuse fuga cu căruţa, în Franţa trebuia să găsesc locul reuniunii originare a nucleului clandestin. Unde anume ?"

Avea simţul teatrului. Belbo şi cu mine voiam acum să ştim unde. Nu găsirăm altceva mai bun de spus decît : „Spuneţi-ne".

„Vă spun. Unde iau fiinţă Templierii ? De unde vine Hugues de Payns ? Din Champagne, de lîngă Troyes. Iar în Champagne guvernează Hugues de Champagne, care, după cîţiva ani, în 1125, se duce după ei la Ierusalim. Apoi se întoarce acasă şi se pare că intră în contact cu abatele de Cîteaux şi-l ajută să iniţieze în mînăstirea lui lectura şi traducerea anumitor texte ebraice. Gîndiţi-vă numai, rabinii din nordul Bourgognei sînt invitaţi la Cîteaux, de către benedictinii albi, şi de cine anume ? De sfîntul Bernard, să studieze nu se ştie ce texte, pe care Hugues le-a găsit în Palestina. Iar Hugues, le oferă călugărilor sfîntului Bernard o pădure, la Bar-sur-Aube, unde se va ridica abaţia Clairvaux. Şi ce face sfîntul Bernard ?"

„Devine susţinătorul Templierilor", zisei eu.

„Şi de ce ? Dar ştiţi oare că-i face pe Templieri să devină mai puternici decît benedictinii ? Că benedictinilor le interzice să primească pămînturi şi case în dar, şi că pămînturile şi casele pune să le fie date Templierilor ? Aţi văzut vreodată Forêt d'Orient de lîngă Troyes ? E ceva imens, căpitănie după căpitănie. Iar în acest timp cavalerii în Palestina nu luptă, ştiţi ? Se instalează în Templu, şi în loc să-i omoare pe musulmani leagă prietenie cu ei. Iau contact cu iniţiaţii lor. În fine, sfîntul Bernard, cu sprijinul economic al conţilor de Champagne, constituie un ordin care în Pămîntul Sfînt intră în contact cu sectele secrete arabe şi ebraice. O direcţie necunoscută planifică cruciadele pentru a da viaţă ordinului, şi nu invers, şi constituie o reţea de putere ce se sustrage jurisdicţiei regale... Eu nu sînt un om de ştiinţă, sînt

un om de acțiune. În loc să fac prea multe supoziții, am făcut ceea ce atîția învățați, prea vorbăreți, nu au făcut niciodată. Am fost în locul de unde veneau Templierii și unde-și aveau ei baza de două secole, unde puteau înota ca peștii în apă..."

„Președintele Mao zice că revoluționarul trebuie să stea în mijlocul poporului ca un pește în apă", am spus eu.

„Tare, președintele dumitale. Templierii, care puneau la cale o revoluție cu mult mai mare decît comuniștii dumitale cu codiță..."

„Nu mai poartă codiță".

„Nu ? Cu atît mai rău pentru ei. Templierii, spuneam, nu puteau să nu caute refugiu în Champagne. La Payns ? La Troyes ? În Forêt d'Orient ? Nu. Payns era și este un tîrg cu patru case, iar pe-atunci o fi fost cel mult vreun castel. Troyes era un oraș, prea mulți oameni de-ai regelui prin jur. Pădurea, templieră prin definiție, era primul loc unde gărzile regale s-ar fi dus să-i caute, cum au și făcut. Nu : Provins, mi-am spus eu. Dacă exista vreun loc, ăsta trebuia să fie Provins !"

18

Dacă am putea străbate cu ochiul să vedem interiorul pămîntului, de la un pol la celălalt, sau de la picioarele noastre pînă la antipozi, am zări cu oroare un colos ciuruit de crăpături și de caverne.

(T. Burnet, *Telluris Theoria Sacra*, Amsterdam, Wolters, 1694, p. 38)

„De ce Provins ?"

„N-ați fost niciodată la Provins ?" Loc magic, și astăzi se simte asta, duceți-vă, o să vedeți. Loc magic, încă învăluit cu totul în parfumul tainelor. Între altele, în secolul al unsprezecelea e sediul contelui de Champagne, și rămîne zonă liberă, unde puterea centrală nu-și poate vîrî nasul. Templierii sînt aici de-ai casei, chiar și azi există o stradă ce le poartă numele. Biserici, palate, o fortăreață ce domină întreaga cîmpie, și bani, circulație de negustori, tîrguri, tumult în care te poți da la fund. Dar mai ales, și încă din timpuri preistorice, galerii. O rețea de galerii care se întinde pe sub toată colina, adevărate catacombe, pe unele le puteți vizita și astăzi. Locuri unde, dacă cineva se întrunește în secret, chiar dacă dușmanii pătrund acolo, conjuraților se pot împrăștia în cîteva clipe, și nici Dumnezeu nu știe unde, și dacă cunosc bine traiectul, au ieșit deja cine știe prin care parte, au intrat pe partea opusă, cu pași de pîslă ca pisicile, și au ajuns în spatele invadatorilor, și le fac de petrecanie pe întuneric. Doamne sfinte, domnilor, vă asigur că galeriile acelea par făcute pentru niște commandos, iuți și invizibili, se furișează-n noapte, cu pumnalul în dinți, cu două grenade în mînă, iar ceilalți, prinși în cursă, mor ca niște șoareci, zău așa !"

Îi străluceau ochii. „Înțelegeți ce ascunzătoare fabuloasă poate fi Provins ?" Un nucleu secret care se adună în subteran, iar toată lumea din partea locului, chiar dacă

vede ceva, nu scoate o vorbă. Oamenii regelui ajung și la Provins, bineînțeles, îi arestează pe Templierii care se arată la suprafață, și îi duc la Paris. Reynaud de Provins suferă tortura, dar nu vorbește. După planul secret, e clar, trebuia să se lase arestat pentru a face să se creadă că la Provins s-a făcut ordine, dar trebuia în același timp să lanseze un semnal : Provins nu se clintește. Provins, locul noilor Templieri subterani... Galerii care duc de la edificiu la edificiu, te prefaci că intri într-un depozit de grîu sau într-un han și ieși de acolo printr-o biserică. Galerii construite cu pilaștri și bolți din zidărie, fiece casă din orașul de sus are pînă astăzi o pivniță cu bolțile ogivale, or fi fiind mai mult de o sută, fiece pivniță, mai mult, fiece încăpere subterană era intrarea în una dintre galerii".

„Supoziții", am spus eu.

„Nu, domnule Casaubon. Probe. Dumneata nu ai văzut galeriile din Provins. Încăperi peste încăperi, în inima pămîntului, pline de inscripții. Care se află mai ales în acelea pe care speologii le numesc alveole laterale. Sînt reprezentări hieratice, de origine druidică. Scrijelite înainte de sosirea romanilor. Cezar trecea pe deasupra, iar aci se urzea rezistența, vraja, capcana. Și mai sînt simbolurile catarilor, da, domnilor, catarii nu erau numai în Provence, ăia din Provence au fost distruși, cei din Champagne au supraviețuit în secret și se reuneau aici, în aceste catacombe ale credinței. O sută optzeci și trei dintre ei au fost arși la suprafață, iar ceilalți au supraviețuit aici. Cronicile îi taxau drept *bougres et manichéens* — ca să vezi, *bougres* erau bogomilii, catari de origine bulgară, vă spune ceva cuvîntul *bougres* în franceză ? La origini voia să spună sodomit, pentru că se zicea că acei catari bulgari aveau acest mic viciu..." Rîse ușor, jenat. „Și cine mai este apoi acuzat de același mic viciu ? Ei, Templierii... Curios, nu ?"

„Pînă la un anumit punct", am spus : „În timpurile acelea dacă voiai să scapi de un eretic, îl acuzai de sodomie..."

„Sigur, și să nu credeți că eu cred că Templierii... Haida-de, erau oameni de arme, nouă, oamenilor de arme, ne plac femeile frumoase, chiar dacă rostiseră jurămin-

tele, bărbatul e bărbat. Dar amintesc asta deoarece nu cred că e o întîmplare faptul că într-un mediu templier şi-au găsit refugiul ereticii catari, şi în orice caz Templierii de la ei învăţaseră cum se folosesc subteranele."

„Dar, în sfîrşit", zise Belbo, „ceea ce spuneţi dumneavoastră sînt deocamdată numai nişte ipoteze..."

„Ipoteze de pornire. V-am spus motivele pentru care m-am apucat să explorez Provins. Acum ajungem la povestea propriu-zisă. În centrul tîrgului Provins se află un mare edificiu gotic, Grange-aux-Dîmes, grînarul zeciuielilor, iar dumneavoastră ştiţi că unul dintre avantajele Templierilor era că ei strîngeau zeciuielile, fără să datoreze nimic statului. Dedesubt, ca peste tot, o reţea de subterane, azi în starea cea mai rea. Ei, bine, în timp ce scotoceam prin arhivele din Provins, îmi cade în mînă un jurnal local din 1894. Se povesteşte acolo că doi dragoni, cavalerii Camille Laforgue din Tours şi Édouard Ingolf din Pétersburg (chiar aşa, din Pétersburg), pe cînd vizitau cu cîteva zile înainte Grange, împreună cu paznicul, şi coborîseră într-una dintre sălile subterane, la al doilea nivel sub suprafaţa solului, paznicul, pentru a demonstra că existau şi alte etaje dedesubt, bătu cu piciorul în pămînt şi se auziră ecouri şi răsunete. Autorul articolului îi laudă pe curajoşii dragoni, care-şi fac rost de lumînări şi frînghii, intră în cine ştie ce galerii ca nişte băieţandri într-o mină, tîrîndu-se pe coate, şi se strecoară prin tuneluri misterioase. Şi ajung, spune jurnalul, într-o încăpere mare, cu un horn impozant şi cu un puţ în centru. Coboară o frînghie cu o piatră şi descoperă că puţul e adînc de unsprezece metri... Se întorc după o săptămînă cu nişte frînghii mai trainice, şi în timp ce alţi doi ţin frînghia, Ingolf se lasă în puţ şi descoperă o încăpere mare cu pereţii de piatră, de zece metri pe zece, şi înaltă de cinci. Pe rînd, coboară şi ceilalţi doi, şi-şi dau seama că se găsesc la al treilea etaj sub faţa pămîntului, la treizeci de metri adîncime. Ce anume văd şi fac cei trei în încăperea aceea nu se ştie. Jurnalistul mărturiseşte că atunci cînd s-a dus să controleze la faţa locului, nu a avut curaj să coboare în puţ. Povestea asta m-a aţîţat, şi mi-a venit poftă să vizitez locul. Dar de la sfîrşitul secolului trecut pînă astăzi multe subterane se prăbuşi-

seră, și chiar dacă puțul acela existase vreodată, cine știe unde se găsea acum. Îmi fulgeră prin minte că dragonii găsiseră ceva acolo, la al treilea nivel sub pământ. Citisem tocmai în zilele acelea o carte despre secretul de la Rennes-le-Château, încă o istorie în care, într-un fel, intră și Templierii. Un paroh fără bani și fără viitor, în timp ce se apucă să restaureze o biserică veche dintr-un sătuc de două sute de suflete, ridică o piatră din pardoseala corului și găsește o ascunzătoare cu manuscrise străvechi, zice el. Numai manuscrise ? Nu se știe bine ce se întîmplă, dar în anii care urmează acesta devine imens de bogat, cheltuie și risipește, duce o viață împrăștiată, ajunge în proces eclesiastic... Și dacă unuia dintre dragoni, sau amîndurora, li s-a întîmplat ceva asemănător ? Ingolf coboară primul, găsește un obiect prețios de dimensiuni reduse, îl ascunde sub manta, urcă din nou, nu le spune nimic celorlalți doi... În fine, sînt încăpățînat, și dacă n-ar fi fost mereu așa, aș fi avut o altfel de viață". Își trecuse degetele peste cicatrice. Apoi își dusese mîinile la tîmple, mișcîndu-le către ceafă, pentru a se asigura că părul stă lipit cum trebuie.

„Mă duc la Paris la telefoanele de la poșta centrală și controlez în cărțile de telefon ale întregii Franțe în căutarea unei familii Ingolf. Găsesc una singură, la Auxerre, și scriu prezentîndu-mă drept un cercetător în chestiuni de arheologie. După două săptămîni primesc răspunsul de la o moașă bătrînă : este fiica acestui Ingolf și e curioasă să știe de ce mă interesez de el, ba chiar mă întreabă, dacă nu cumva, pentru dumnezeu, știu ceva despre tatăl ei... Vă spuneam eu că dedesubt era un mister. Mă duc grabnic la Auxerre, domnișoara Ingolf locuiește într-o căsuță acoperită toată de iederă, cu o portiță de lemn închisă cu o frînghioară și un cui. O domnișoară din alte vremuri, dichisită, amabilă, cu puțină cultură. Mă întreabă imediat ce știu despre tatăl ei, iar eu îi spun că știu numai că într-o zi a coborît într-o subterană, la Provins, și că tocmai scriu un studiu istoric despre zona aceea. Ea cade ca din nori, n-a auzit niciodată ca tatăl ei să se fi dus la Provins. Fusese la dragoni, sigur, dar lăsase serviciul în '95, înainte ca ea să se fi născut. Cumpărase căsuța aceea la Auxerre, iar în '98 se căsătorise cu o fată

din partea locului, care avea ceva zestre. Mama murise în 1915, cînd ea avea cinci ani. Cît despre tată, dispăruse în 1935. Dispărut, literalmente. Plecase la Paris, cum făcea de cel puțin două ori pe an, și nu mai dăduse nici un semn de viață. Jandarmeria locală telegrafiase la Paris : volatilizat. Declarație de moarte ipotetică. Și așa, domnișoara noastră rămăsese singură și începuse să muncească, pentru că moștenirea părintească nu era cine știe ce. Evident că nu-și găsise un soț, și din suspinele pe care le scotea, trebuie să fi existat o poveste, singura din viața ei, care se sfîrșise rău. «Și mereu cu neliniștea asta, cu remușcarea asta continuă, monsieur Ardenti, să nu știu nimic despre bietul papa, nici măcar unde-i e mormîntul, dacă o fi fiind pe undeva.» Dorea mult să vorbească despre el : foarte duios, liniștit, metodic, atît de cult. Își petrecea zile întregi într-un mic birou, acolo, sus, la mansardă, citind și scriind. Iar în rest mai dădea cu sapa în grădină și schimba două vorbe cu farmacistul — mort și el acum. Din cînd în cînd, cum spusese, o călătorie la Paris, pentru afaceri, spunea el. Dar se întorcea mereu cu cîte un pachet de cărți. Micul birouaș era încă plin de ele, vru chiar să mi le arate. Urcarăm. O cămăruță ordonată și curată, pe care domnișoara Ingolf o scutura și acum de praf o dată pe săptămînă, mamei putea să-i ducă flori la cimitir, pentru bietul papă doar atît putea face. Totul așa cum îl lăsase el, i-ar fi plăcut și ei să fi învățat, ca să poată citi lucrurile acelea, dar erau toate lucruri scrise în franceza veche, în latină, în germană, pînă și în rusă, pentru că papă era născut și-și petrecuse copilăria în locurile acelea, era fiul unui funcționar al ambasadei franceze. Biblioteca conținea vreo sută de volume, cea mai mare parte (și am exultat) despre procesul Templierilor, de exemplu *Monumens historiques relatifs à la condamnation des chevaliers du Temple*, de Raynouard, din 1813, o piesă de anticariat. Multe volume despre scrisuri secrete, o adevărată colecție de criptolog, unele volume de paleografie și de diplomatică. Era și un registru cu socoteli vechi, și cum îl răsfoii, găsii o notă ce mă făcu să sar în sus : se referea la vînzarea unei casete, fără alte precizări, și fără numele cumpărătorului. Nu se menționau cifre, însă data era din 1895, și, imediat după ea, urmau socoteli

precise, cartea de căpătîi a unui domn prudent ce-şi administrează cu precauţie bruma lui de avere. Unele note despre cumpărare de cărţi de la anticari parizieni. Mecanismul afacerii îmi devine clar : Ingolf găseşte în criptă o casetă de aur încrustată cu pietre preţioase, nu se gîndeşte nici un moment, şi-o vîră sub cazacă, urcă din nou şi nu suflă un cuvînt tovarăşilor lui. Acasă găseşte înăuntru un pergament, mi se pare evident. Se duce la Paris, ia legătura cu un anticar, un cămătar, un colecţionar, şi din vînzarea casetei, fie şi sub preţul ei, devine cît de cît un om mai ajuns. Dar face şi altceva, îşi lasă serviciul, se retrage la ţară şi începe să cumpere cărţi şi să studieze pergamentul. Probabil că deja s-a trezit în el căutătorul de comori, altfel nu s-ar fi dus prin subteranele de la Provins, probabil are destulă cultură ca să decidă că poate descifra singur ceea ce a găsit. Lucrează liniştit, fără griji, ca un om cu o singură pasiune ce se respectă, timp de mai mult de treizeci de ani. Povesteşte el cuiva despre descoperirile lui ? Cine ştie. Fapt e că în 1935 simte probabil că a ajuns la rezultatul bun sau poate, dimpotrivă, la un punct mort, pentru că decide să se adreseze cuiva, fie ca să-i spună ceea ce ştie, fie ca să i se spună ceea ce nu ştie. Dar ceea ce ştie el trebuie să fie atît de secret, şi de teribil, că persoana căreia i se adresează îl face să dispară... Dar să ne întoarcem la mansardă.

Deocamdată trebuia văzut dacă Ingolf nu lăsase vreo urmă. I-am spus bunei domnişoare că poate, examinînd cărţile tatălui ei, aveam să găsesc vreo urmă din acea descoperire a lui de la Provins, şi în studiul meu aveam să dau o amplă mărturie despre el. Ea a fost entuziasmată, bietul ei papă, mi-a spus că puteam rămîne toată după-amiaza şi să mă întorc şi a doua zi dacă era necesar, mi-a adus o cafea, mi-a aprins luminile, şi s-a întors în grădină, lăsîndu-mă stăpîn pe locul respectiv. Odaia avea pereţii netezi şi albi, nu prezenta dulăpioare, scrinuri, cotloane în care să poţi scotoci, dar nu am neglijat nimic, m-am uitat deasupra, dedesubtul şi înăuntrul mobilelor puţine de acolo, într-un dulap aproape gol cu cîteva haine ticsite doar cu naftalină, am întors cele trei sau patru tablouri cu reproduceri de peisaje. Vă scutesc de amănunte, vă spun doar că am lucrat bine, umplutura divanelor nu

trebuie numai pipăită, trebuie înfipte în ea şi ace ca să simţi dacă nu întîlneşti corpuri străine..."

Am înţeles că acest colonel nu frecventase numai cîmpuri de bătălie.

„Îmi rămîneau cărţile, în orice caz era bine să-mi notez titlurile, şi să controlez dacă nu erau însemnări pe margine, sublinieri, vreun indiciu... şi în sfîrşit am luat cu neîndemînare în mînă un volum vechi cu legătură masivă, acesta căzu, şi din el se ivi o foaie scrisă de mînă. După tipul de hîrtie de caiet cu pătrăţele şi după cerneală, nu părea prea veche, putea să fi fost scrisă în ultimii ani din viaţa lui Ingolf. Am parcurs-o cu privirea în grabă, destul ca să citesc pe ea o adnotare de pe margine : «Provins 1894». Cred că vă închipuiţi emoţia mea, valul de sentimente care m-au invadat... Am înţeles că Ingolf se dusese la Paris cu pergamentul original, iar foaia aceea constituia copia lui. N-am ezitat. Domnişoara Ingolf ştersese de praf cărţile acelea ani de zile, dar nu dăduse niciodată peste această foaie, altfel mi-ar fi vorbit de ea. Aşa că, avea s-o ignore şi de aici încolo. Lumea se împarte în învinşi şi învingători. Avusesem prea din destul partea mea de înfrîngere, acum trebuia să înşfac victoria de păr. Am luat foaia şi am băgat-o în buzunar. Mi-am luat rămas bun de la domnişoară spunîndu-i că nu găsisem nimic interesant, dar că aveam să-l citez pe tatăl ei, dacă scriam ceva, iar ea mă binecuvîntă. Domnilor, un om de acţiune, şi mistuit de o patimă ca aceea care mă înflăcăra, nu trebuie să-şi facă prea multe scrupule în faţa unei fiinţe cenuşii pe care destinul deja a condamnat-o".

„Nu vă justificaţi", zise Belbo. „Aţi făcut-o şi gata. Acum spuneţi".

„Acum vă arăt domniilor voastre acel text. Îmi veţi permite să arăt aci o fotocopie. Nu din neîncredere. Ca să nu supun uzurii originalul".

„Dar cel avut de Ingolf nu era originalul", am spus. „Era copia lui după un presupus original".

„Domnule Casaubon, cînd originalele nu mai există, ultima copie este originalul".

„Dar se poate ca Ingolf să fi transcris greşit".

„Dumneata n-ai de unde să știi dacă-i așa. Iar eu știu că transcrierea lui Ingolf spune adevărul, pentru că nu văd cum anume adevărul ar putea fi altfel. Deci copia lui Ingolf e originalul. Sîntem de acord asupra acestui punct, sau ne apucăm să facem jocuri intelectuale de doi bani ?"

„Le urăsc", zise Belbo. „Să vedem copia dumneavoastră originală".

19

După Beaujeu, Ordinul nu a încetat nici o clipă să subziste, iar noi am cunoscut, după Aumont, o succesiune neîntreruptă de Mari Maeştri ai Ordinului pînă în zilele noastre şi, dacă numele şi sediul adevăratului Mare Maestru şi cele ale adevăraţilor Superiori care guvernează Ordinul şi dirijează astăzi sublimele-i lucrări e un mister cunoscut numai de adevăraţii iluminaţi, păstrat într-un secret de nepătruns, e pentru că ceasul Ordinului nu a sosit încă şi timpurile nu s-au împlinit...

(Manuscris din 1760, în G.A. Schiffmann, *Die Entstehung der Rittergrade in der Freimauerei um die Mitte des XVIII Jahrhunderts*, Lipsia, Zechel, 1932, pp. 178—190)

Acesta a fost primul nostru contact îndepărtat cu Planul. În ziua aceea, s-ar fi putut să fiu în altă parte. Dacă în ziua aceea n-aş fi fost în biroul lui Belbo, acum aş fi... la Samarkand vînzînd seminţe de susan, făcînd pe editorul unei colecţii în Braille, sau conducînd First National Bank în Arhipelagul Franz Joseph ? Condiţionalele contrafactuale* sînt întotdeauna adevărate pentru că premisa e falsă. Dar în ziua aceea eram acolo, şi aşa se explică de ce acum sînt unde sînt.

Cu un gest teatral, colonelul ne arătase foaia. O am şi acum aici, printre hîrtiile mele, într-o mică mapă, de plastic, mai galbenă şi mai decolorată decît era atunci, pe hîrtie din aceea termică ce se folosea în acei ani. Erau, în realitate, două texte, primul în rînduri dese, ocupînd prima jumătate a paginii, iar al doilea împărţit parcă în mici versete mutilate...

---

* „Condiţionalele contrafactuale" sînt o expresie tehnică („counterfactural conditionals"). O condiţională contrafactuală este : „Dacă Eco n-ar fi scris *Pendulul lui Foucault*, traducătorul său ar traduce acum altă carte. Sînt totdeauna adevărate în ceea ce priveşte tablele de adevăr, deoarece Fals + Fals dă Adevărat, iar Fals + Adevărat dă Adevărat." [N. a.]

Primul text era un fel de litanie demonică, o parodie de limbă semitică :

Kuabris Defrabax Rexulon Ukkazaal Ukzaab Urpaefel Taculbain Habrak Hacoruin Maquafel Tebrian Umcatuin Rokasor Himesor Argaabil Kaquaan Docrabax Reisaz Reisabrax Decaiquan Oiquaquil Zaitabor Qaxaop Dugraq Xaelobran Disaeda Magisuan Raitak Huidal Uscolda Arabaom Zipreus Mecrim Cosmae Duquifas Rocarbis.

„Nu e de înţeles", observă Belbo.

„Nu-i aşa că nu ?" consimţi maliţios colonelul. „Şi puteam să-mi dau duhul pe el, dacă într-o zi, aproape întîmplător, nu descopeream, la un stand o carte despre Trithemius şi nu mi-ar fi căzut ochii pe unul dintre mesajele lui cifrate : „Pamersiel Oshurmy Delmuson Thafloyn..." Găsisem o urmă, şi m-am ţinut după ea pînă la capăt. Trithemius pentru mine era un necunoscut, dar la Paris am regăsit o ediţie din a sa *Steganographia, hoc est ars per occultam scripturam animi sui voluntatem absentibus aperiendi certa,* Frankfurt 1606. Arta de a-ţi deschide, cu ajutorul scrisului ocult, propriul suflet către persoane de departe. Personaj fascinant, acest Trithemius. Abate benedictin din Spannheim, trăind între secolele cincisprezece şi şaisprezece, un învăţat care ştia ceva ebraică şi caldeeană, limbi orientale ca tătara, avînd contact cu teologi, cabalişti, alchimişti, în mod sigur cu marele Cornelius Agrippa din Nettesheim şi poate şi cu Paracelsus... Trithemius îşi maschează revelaţiile sale despre scrieri secrete cu şarlatanii negromantice, spune că trebuie trimise mesaje cifrate de tipul celui pe care-l aveţi sub ochi, şi apoi destinatarul va trebui să evoce îngeri ca Pamersiel, Padiel, Dorothiel şi aşa mai departe, care îl vor ajuta să înţeleagă mesajul adevărat. Dar exemplele pe care le furnizează sînt adesea mesaje militare, iar cartea e dedicată contelui palatin şi ducelui de Bavaria, Filip, şi constituie unul dintre primele exemple de lucrare criptografică serioasă, chestii demne de serviciile secrete".

„Scuzaţi-mă", am întrebat, „dar, dacă am înţeles bine, Trithemius a trăit la cel puţin o sută de ani după redactarea manuscrisului de care ne ocupăm..."

„Trithemius era afiliat la o Sodalitas Celtica, ai cărei membri se ocupau cu filosofia, astrologia, matematica

pitagoreică. Ați sesizat legătura ? Templierii sînt un ordin inițiatic ce se revendică și de la înțelepciunea vechilor celți, fapt deja amplu dovedit. Pe vreo cale anumită, Trithemius învață aceleași sisteme criptografice utilizate și de Templieri".

„Impresionant," zise Belbo. „Iar transcrierea mesajului secret ce spune ?"

„Calm, domnilor. Trithemius prezintă patruzeci de criptosisteme majore și zece minore. Am fost norocos, sau poate că Templierii din Provins nu-și storseseră prea mult creierii, fiind siguri că nimeni n-ar fi ghicit cheia lor. Am încercat imediat cu primul dintre cele patruzeci de criptosisteme majore și am pus ipoteza că în acest text contează numai inițialele".

Belbo ceru foaia și o parcurse cu privirea : „Dar și așa iese o succesiune fără sens : kdruuuth..."

„Firește", zise cu condescendență colonelul. „Templierii nu-și storseseră creierii prea mult, dar nu erau nici din cale afară de leneși. Această primă secvență este, la rîndul ei, un alt mesaj cifrat, iar eu m-am gîndit imediat la cea de a doua serie, cu zece criptosisteme. Vedeți, pentru această a doua serie Trithemius folosea niște rotule, iar cea a primului criptosistem este asta...".

Trase din mapa lui o altă fotocopie, își apropie scaunul de masă și ne invită să-i urmărim demonstrația atingînd literele cu stiloul închis.

„E sistemul cel mai simplu. Priviți numai cercul extern. Fiece literă a mesajului în clar se substituie cu litera care o precede. Pentru A se scrie Z, pentru B se scrie A și așa mai departe. Joacă de copilași pentru un agent secret, astăzi, dar în timpurile acelea era considerată o vrăjitorie. Firește că pentru a descifra se urmează calea inversă, și se substituie fiece literă a textului cifrat cu litera ce urmează. Am încercat, și desigur am fost norocos să reușesc de la prima tentativă, căci iată soluția". Transcrise : *„Les XXXVI inuisibles separez en six bandes,* cei treizeci și șase invizibili împărțiți în șase grupuri".

„Și ce înseamnă ?"

„La prima vedere nimic. E vorba de un fel de titulatură, de constituire a unui grup, scrisă într-o limbă secretă, din motive rituale. Apoi, pentru rest, Templierii noștri, siguri că-și depuneau mesajul într-un ascunziș inviolabil, s-au limitat la franceza secolului al paisprezecelea. Să vedem, așadar, cel de al doilea text."

a la... Saint Jean
36 p charrete de fein
6... entiers avec saiel
p... les blancs mantiax
r... s... chevaliers de Pruins pour la... j. nc.
6 foiz 6 en 6 places
chascune foiz 20 a... 120 a...
iceste est l'ordonation
al donjon li premiers
it li secunz joste iceus qui... pans
it al refuge
it a Nostre Dame de l'altre part de l'iau
it a l'ostel des popelicans
it a la pierre
3 foiz 6 avant la feste... la Grant Pute.

„Și ăsta ar fi mesajul necifrat ?" întrebă Belbo, dezamăgit și amuzat.

„Evident că în transcrierea lui Ingolf punctele reprezintă cuvintele ilizibile, din spațiile unde pergamentul era

ros... Dar iată, aici, transcrierea mea finală, unde, prin conjecturi pe care-mi veţi permite să le socot limpezi şi inatacabile, restitui textului străvechea-i splendoare — cum se zice de obicei".

Întoarse printr-un gest de prestidigitator fotocopia şi ne arătă nişte însemnări ale lui cu litere de tipar.

ÎN (NOAPTEA) DE) SFÎNTUL IOAN
36 (ANI) P(OST) CARUŢA CU FÎN
6 (MESAJE) INTACTE CU SIGILIU
P(ENTRU CAVALERII CU) MANTII ALBE [TEMPLIERII]
R(ELAP)S(I) DIN PROVINS PENTRU (RAZB)UNARE (VENDETĂ]
DE 6 ORI 6 ÎN ŞASE LOCURI
DE FIECARE DATĂ 20 A(NI FAC) 120 A(NI)
ACESTA ESTE PLANUL :
MEARGĂ LA CASTEL PRIMII
IT(ERUM) [DIN NOU DUPĂ 120 ANII] SECUNZII SĂ AJUNGĂ PE CEI (CU) PÎINEA
DIN NOU LA REFUGIU
DIN NOU LA DOAMNA NOASTRĂ DINCOLO DE RÎU
DIN NOU LA BIRTUL POPELICANILOR
DIN NOU LA PIATRĂ
3 ORI 6 [666] ÎNAINTE DE SĂRBĂTOAREA MARII DESFRÎNATE

„Mai ceva ca noaptea pe întuneric", zise Belbo.

„Firește, totul rămîne de interpretat. Dar Ingolf reuşise cu siguranţă, aşa cum am reuşit şi eu. E mai puţin obscur decît pare, pentru cine cunoaşte istoria ordinului".

Pauză. Ceru un pahar cu apă, şi ne făcu în continuare să urmărim textul, cuvînt cu cuvînt.

„Deci : în noaptea Sfîntului Ioan, treizeci şi şase de ani după căruţa cu fîn. Templierii destinaţi perpetuării ordinului scapă de capturare în septembrie 1307, într-o căruţă cu fîn. În vremea aceea anul se calcula de la un Paşte la altul. Astfel, anul 1307 se termină cam către acea dată care, după calculele noastre, ar fi Paştele anului 1308. Încercaţi să calculaţi treizeci şi şase ani după sfîrşitul anului 1307 (care e Paştele nostru din 1308) şi ajungem la Paştele lui 1344. După cei treizeci şi şase de ani fatidici, sîntem în 1344, anul nostru. Mesajul e depus în criptă într-un involucru preţios, ca pecetluire, ca act ce consemnează un eveniment oarecare ce s-a petrecut în acel loc, după constituirea ordinului secret, în noaptea de Sfîntul Ioan, adică la 23 iunie 1344".

„De ce 1344 ?"

„Consider că, din 1307 pînă în 1344, ordinul secret se reorganizează şi aşteaptă proiectul acesta căruia pergamentul îi sancţionează punerea în aplicare. Trebuia aşteptat ca apele să se calmeze, ca firele să se reînnoade între Templierii din cinci sau şase ţări. Pe de altă parte, Templierii au aşteptat treizeci şi şase de ani, nu treizeci şi cinci sau treizeci şi şapte, deoarece, evident, numărul 36 avea pentru ei valenţe mistice, cum ne confirmă şi mesajul cifrat. Suma internă a lui 36 dă nouă, şi nu e nevoie să vă reamintesc dumneavoastră semnificaţiile profunde ale acestui număr."

„E voie ?" Era vocea lui Diotallevi, care trecuse prin spatele nostru, pe neauzite, ca un Templier din Provins.

„Pîine pentru dinţii tăi", zise Belbo. Îl prezentă rapid, colonelul nu păru excesiv de tulburat, ba chiar, dimpotrivă, dădea impresia că doreşte un auditoriu numeros şi atent. Continuă să interpreteze, iar Diotallevi saliva la delicatesele acelea numerologice. Gematrie pură.

„Ajungem la sigilii : şase lucruri intacte cu cîte un sigiliu. Ingolf găseşte o casetă, evident închisă cu un sigiliu. Pentru cine a fost sigilată această ascunzătoare ? Pentru Mantiile Albe, şi deci pentru Templieri. Acuma găsim în mesaj un *r*, unele litere şterse, şi un *s*. Eu citesc „relapsi". De ce ? pentru că ştim cu toţii că relapsi erau vinovaţii care şi-au mărturisit vina şi care retractau, iar aceşti relapsi au jucat un rol deloc indiferent în procesul Templierilor. Templierii din Provins îşi asumă cu orgoliu natura lor de relapsi. Sînt cei care se disociază de infama comedie a procesului. Deci, se vorbeşte aici de cavalerii din Provins, relapsi, gata pentru ce anume ? Puţinele litere pe care le avem la dispoziţie sugerează «vainjance», pentru răzbunare."

„Ce răzbunare ?"

„Domnilor ! Toată mistica templului, de la proces încolo, se centrează în jurul proiectului de a-l răzbuna pe Jacques de Molay. Eu nu prea mă dau în vînt după riturile masonice, dar ele, caricatură burgheză a cavalieriei templului, sînt totuşi un reflex al acesteia, oricît de degenerat. Iar unul dintre gradele masoneriei de rit scoţian

este acela de Cavaler Kadosch, în ebraică cavaler al răzbunării".

„Bun, Templierii se organizează în vederea răzbunării. Şi pe urmă ?"

„Cît timp va trebui să ia acest plan de răzbunare ? Mesajul cifrat ne ajută să înţelegem mesajul în limba comună. Se cer şase cavaleri de şase ori în şase locuri, treizeci şi şase împărţiţi în şase grupuri. Apoi se spune «De fiecare dată douăzeci», iar aici e ceva care nu e clar dar care în transcrierea lui Ingolf pare să fie un *a*. Două zeci de ani, am dedus de aici, de şase ori, fac o sută douăzeci de ani. Dacă urmărim restul mesajului găsim o listă de şase locuri, sau de şase misiuni de îndeplinit. Se vorbeşte de o „ordonation", un plan, un proiect, o procedură de urmat. Şi se spune că primii trebuie să meargă la un donjon sau castel, următorii într-un alt loc, şi aşa mai departe pînă la al şaselea. Aşadar documentul ne spune că vor trebui să fie alte şase documente încă sigilate, răspîndite în locuri diferite, şi mi se pare evident că sigiliile trebuie deschise unul după altul, şi la distanţă de o sută douăzeci de ani unul de altul..."

„Dar de ce o dată la douăzeci de ani ?" întrebă Diotallevi.

„Aceşti cavaleri ai răzbunării trebuie să îndeplinească o misiune, într-un loc determinat, la fiecare o sută douăzeci de ani. E vorba de o formă de ştafetă. E clar că, după noaptea din 1344, şase cavaleri pornesc şi fiecare se duce în unul dintre cele şase locuri prevăzute de plan. Dar păzitorul primului sigiliu nu poate desigur să rămînă în viaţă timp de o sută douăzeci de ani. Se înţelege de la sine că fiecare păzitor al fiecărui sigiliu trebuie să rămînă în funcţie douăzeci de ani, iar apoi să predea comanda unui succesor. Douăzeci de ani e un termen rezonabil, cîte şase gardieni de fiecare sigiliu, timp de douăzeci de ani fiecare, garantează că în anul al o sută douăzecilea custodele sigiliului va putea citi o instrucţiune, să zicem, şi să o predea primului dintre gardienii celui de al doilea sigiliu. Iată de ce mesajul se exprimă la plural, să se ducă primii colo, cei de ai doilea dincoace... Fiece loc e, ca să zicem aşa, controlat, în arcul a o sută douăzeci de ani, de către şase cavaleri. Să facem socoteala : de la

primul la al şaselea loc sînt cinci treceri, care iau şase sute de ani. Adăugaţi şase sute la 1344 şi rezultă 1944. Fapt confirmat şi de ultimul rînd. Limpede ca lumina soarelui."

„Adică ?"

„Ultimul rînd zice «de trei ori şase înainte de sărbătoarea Marii Desfrînate». Şi aici e un joc numerologic, pentru că suma internă a lui 1944 dă exact 18. Optsprezece este de trei ori şase, iar această nouă mirabilă coincidenţă numerică sugerează Templierilor o altă enigmă foarte subtilă. 1944 e anul în care trebuie să se încheie planul. În vederea a ce ? Păi, în vederea anului două mii ! Templierii cred că al doilea mileniu va marca venirea Ierusalimului lor, un Ierusalim terestru, Antiierusalimul. Sînt persecutaţi ca eretici ? Din ură faţă de biserică se identifică cu Anticristul. Ei ştiu că 666, în toată tradiţia ocultă, e numărul Fiarei. Acel şase sute şaizeci şi şase e anul Fiarei, este anul două mii în care va triumfa răzbunarea templieră. Antiierusalimul e noul Babilon, şi iată de ce 1944 e anul triumfului acelei Grande Pute, marea desfrînată a Babilonului de care vorbeşte Apocalipsa ! Referirea la 666 e o provocare, o bravadă de oameni de arme. O asumare a diversităţii, cum s-ar zice azi. Frumoasă istorie, nu ?"

Ne privea cu ochii umezi, cu buzele şi mustaţa umede, în timp ce cu mîinile îşi mîngîia mapa.

„Bine", zise Belbo, „aici se trasează scadenţele unui plan. Dar care anume ?"

„Cereţi prea mult. Dacă aş şti n-aş avea nevoie să-mi arunc momeala. Dar ştiu un lucru. Că în acest arc de timp s-a petrecut un incident, iar planul nu s-a îndeplinit, altfel, permiteţi-mi, am fi ştiut-o. Şi pot să înţeleg şi de ce : 1944 nu e un an uşor, Templierii nu puteau să prevadă că atunci avea să fie un război mondial care să îngreuneze orice contact."

„Scuzaţi-mă că intervin", zise Diotallevi, „însă dacă înţeleg bine, odată deschis primul sigiliu, dinastia paznicilor lui nu se stinge. Continuă pînă la deschiderea ultimului sigiliu, cînd se va cere prezenţa tuturor reprezentanţilor ordinului. Şi deci, la fiecare secol, sau la

fiecare o sută douăzeci de ani, vom avea mereu şase gardieni pentru fiecare loc, adică treizeci şi şase".

„Exact", zise Ardenti.

„Treizeci şi şase de cavaleri pentru fiecare din cele şase locuri, fac 216, a căror sumă internă dă 9. Şi cum secolele sînt şase, multiplicăm pe 216 cu şase şi avem 1296, a cărui sumă internă face 18, adică de trei ori şase, 666". Diotallevi ar fi trecut probabil la refundarea aritmologică a istoriei universale dacă Belbo nu l-ar fi oprit făcîndu-i cu ochiul, cum fac mamele cînd copilul comite o gafă. Dar colonelul tocmai recunoştea în Diotallevi un iluminat.

„E splendid ceea ce-mi demonstraţi, domnule ! Dumneavoastră ştiţi că nouă e numărul primilor cavaleri ce constituie nucleul Templului la Ierusalim !"

„Marele Nume al lui Dumnezeu, aşa cum e exprimat de tetragramaton", zise Diotallevi, e de şaptezeci şi două de litere, şi şapte şi cu doi fac nouă. Dar vă voi spune mai multe, dacă permiteţi. După tradiţia pitagoreică, pe care Cabala o reia (sau o inspiră), suma numerelor impare de la unu la şapte dă şaisprezece, iar suma numerelor pare de la doi la opt dă douăzeci, iar douăzeci plus şaisprezece fac treizeci şi şase".

„Doamne Dumnezeule, domnule", fremăta colonelul, „ştiam eu, ştiam. Dumneavoastră îmi daţi curaj. Sînt aproape de adevăr".

Eu nu înţelegeam pînă la ce punct Diotallevi făcea din aritmetică o religie sau din religie o aritmetică, şi probabil erau adevărate ambele lucruri, şi aveam în faţă un ateu ce se bucura de răpirea în vreun cer superior. Putea deveni un credincios al roulettei (şi ar fi fost mai bine aşa), şi dorise să fie rabin necredincios.

Acum nu-mi amintesc exact ce anume s-a întîmplat, dar Belbo interveni cu bunul lui simţ de om de pe malul Padului şi rupse vraja. Îi mai rămîneau colonelului alte rînduri de interpretat şi toţi voiam să aflăm. Şi era deja şase seara. Şase, am gîndit eu, care sînt şi optsprezece.

„Bine, zise Belbo. „Treizeci şi şase pe secol, cavalerii se apropie pas cu pas de descoperirea Pietrei. Dar care e această Piatră ?"

„Ei, hai ! Fireşte că e vorba de Graal !".

Evul Mediu îl aştepta pe eroul Graalului şi aştepta ca mai-marele Sfîntului Imperiu Roman să devină o imagine şi o manifestare a însuşi „Regelui Lumii"... ca Împăratul invizibil să fie totuna cu cel manifestat, iar Vîrsta de Mijloc... să aibă şi sensul unei Vîrste a Centrului... Centrul invizibil şi inviolabil, suveranul ce trebuie să se deştepte, şi însuşi eroul răzbunător şi restaurator, nu sînt nişte fantezii ale unui trecut mort, mai mult sau mai puţin romantic, ci chiar adevărul acelora care, astăzi, doar ei singuri, se pot numi în mod legitim vii.

(Julius Evola, *Il mistero del Graal*, Roma, Edizioni Mediterranee, 1983, c. 23 şi Epilog)

„Dumneavoastră spuneţi că intră şi Graalul aici ?", se informă Belbo.

„Bineînţeles. Şi nu eu sînt cel care o spune. În legătură cu ce anume este legenda Graalului, nu cred că trebuie să zăbovesc, stau de vorbă cu oameni culţi. Cavalerii mesei rotunde, căutarea mistică a acestui obiect miraculos, care după unii ar fi cupa ce a strîns sîngele lui Iisus, dusă în Franţa de către Iosif din Arimateea, după alţii o piatră cu puteri misterioase. Adesea Graalul apare ca o lumină fulgerătoare... E vorba de un simbol, care ţine locul vreunei puteri, al vreunei surse de o uriaşă energie. Dă hrană, vindecă răni, orbeşte, fulgeră... O rază laser ? Unii s-au gîndit la piatra filosofală a alchimiştilor, dar chiar aşa fiind, ce anume a fost piatra filosofală dacă nu simbolul vreunei energii cosmice ? Literatura în chestiune e fără capăt, dar se identifică cu uşurinţă unele semnale imposibil de contrazis. Dacă domniile voastre citiţi *Parzival* de Wolfram von Eschenbach, veţi vedea că Graalul apare acolo ca fiind păstrat într-un castel al Templierilor ! Eschenbach era oare un iniţiat ? Un imprudent care

a dat la iveală ceva ce era mai bine să fie trecut sub tăcere ? Dar asta nu e totul. Acest Graal păzit de Templieri e definit ca o piatră căzută din cer : *lapis exillis*. Nu se ştie dacă înseamnă piatră din cer («ex coelis») sau care vine din exil. În orice caz e ceva care vine de departe, şi unii au sugerat că ar fi putut fi un meteorit. În ceea ce ne priveşte, ştim atît : o Piatră. Orice anume ar fi Graalul, pentru Templieri simbolizează obiectul sau sfîrşitul planului".

„Scuzaţi", am spus, „logica documentului ar cere ca la a şasea întîlnire cavalerii să se întîlnească lîngă sau deasupra unei pietre, nu să găsească o piatră.

„Altă ambiguitate subtilă, altă analogie mistică luminoasă. Desigur că a şasea întîlnire e pe o piatră, şi o să vedem unde, dar de pe piatra aceea, după ce-şi vor fi împlinit transmiterea planului şi deschiderea celor şase sigilii, cavalerii vor şti unde să găsească Piatra ! Care nu e altceva decît jocul evanghelic, tu eşti Petre şi pe această piatră... Pe piatră veţi găsi Piatra".

„Nu poate fi decît aşa", zise Belbo. „Vă rog, daţi-i drumul. Casaubon, nu mai întrerupe mereu. Sîntem nerăbdători să cunoaştem restul".

„Deci", zise colonelul, „referirea evidentă la Graal m-a făcut să mă gîndesc mult timp că tezaurul ar fi un imens depozit de material radioactiv, poate căzut şi din alte planete. Uitaţi-vă de exemplu, în legendă, la misterioasa rană a regelui Amfortas.... Pare un radiolog care s-a expus prea mult... Şi de altfel, nu trebuie atins. De ce ? Gîndiţi-vă la emoţia pe care Templierii trebuie s-o fi încercat cînd au ajuns pe ţărmurile mării Moarte, ştiţi dumneavoastră, ape bituminoase foarte grele, pe care pluteşti ca o plută, şi cu proprietăţi curative... Poate c-or fi descoperit în Palestina un depozit de radiu, de uraniu, pe care au înţeles că nu-l pot exploata imediat. Legăturile dintre Graal, Templieri şi catari au fost studiate ştiinţific de un valoros ofiţer german, vorbesc de Otto Rahn, un Obersturmbannführer SS care şi-a dedicat viaţa meditînd cu mare rigoare asupra naturii europene şi ariene a Graalului — nu vreau să spun cum şi de ce şi-a pierdut viaţa în 1939, dar sînt unii care afirmă... hm, pot eu uita ceea ce i s-a întîmplat lui Ingolf ?... Rahn ne arată raporturile dintre Lîna de Aur a Argonauţilor şi

Graal... în fine e evident că există o legătură între Graalul mistic din legendă, piatra filosofală *(lapis !)* și izvorul acela cu o putere uriașă la care aspirau cei devotați lui Hitler în ajunul războiului, și pînă la ultima suflare. Notați că într-o versiune a legendei, Argonauții văd o cupă, o cupă zic, planînd pe deasupra Muntelui Lumii, unde e Arborele Luminii. Argonauții găsesc Lîna de Aur și nava lor este dusă prin vrajă în plină Cale a Laptelui, în emisfera Australă unde împreună cu Crucea, Triunghiul și Altarul stăpînește și afirmă natura luminoasă a Dumnezeului veșnic. Triunghiul simbolizează Trinitatea divină, crucea — dumnezeiasca Jertfă din iubire, iar altarul e Masa Cinei, care susținea Cupa Resurecției. E evidentă originea celtică și ariană a tuturor acestor simboluri".

Colonelul părea cuprins de aceeași exaltare eroică ce-l împinsese la supremul sacrificiu pe al său obesturmunddrang, sau cum dracu se numea. Trebuia readus la realitate.

„Concluzia ?" am întrebat eu.

„Domnule Casaubon, nu o vezi cu ochii dumitale ? S-a vorbit de Graal ca de Piatra Luciferică, apropiindu-l de figura lui Bafomet. Graalul e un izvor de energie, Templierii erau păzitorii unui secret energetic, și-și trasează planul lor. Unde se vor stabili sediile necunoscute ? Aici, domnii mei", și colonelul ne privi cu un aer complice, ca și cum eram pe cale să conspirăm împreună, „eu aveam o pistă, greșită dar utilă. Un autor care trebuie să fi prins cu urechea niște secrete, Charles-Louis Cadet-Gassicourt (ca să vezi, opera lui apărea în mica bibliotecă a lui Ingolf) scria în 1797 o carte : *Le tombeau de Jacques Molay ou le secret des conspirateurs à ceux qui veulent tout savoir,* și susține că Molay, înainte de a muri, constituie patru loji secrete, la Paris, în Scoția, la Stockholm și la Napoli. Aceste patru loji ar fi trebuit să extermine toți monarhii și să distrugă puterea papei. De acord, Gassicourt era un exaltat, dar eu am pornit de la ideea lui pentru a stabili unde puteau cu adevărat Templierii să-și plaseze sediile lor secrete. N-aș fi putut înțelege enigmele mesajului dacă n-aș fi avut o idee conducătoare, e firesc. Însă o aveam, și era convingerea, fondată pe nenumărate evidențe, că spiritul templier era de inspirație

celtică, druidică, era spiritul arianismului nordic pe care tradiția îl identifică cu insula Avalon, sediu al adevăratei civilizații hiperboreene. Știți, desigur, că diferiți autori au identificat Avalonul cu grădina Hesperidelor, cu Ultima Thule și cu Colchida Lînii de Aur. Nu-i întîmplător că cel mai mare ordin cavaleresc din istorie este Toson d'Or. Fapt prin care devine clar ce anume ascunde expresia «Castel». E castelul hiperborean unde Templierii păstrau Graalul, probabil acel Monsalvat din legendă".

Făcu o pauză. Voia să-i sorbim cuvintele din gură. I le sorbeam.

„Ajungem la cea de a doua poruncă : păstrătorii sigiliului vor trebui să se ducă acolo unde sînt aceia sau acela care au făcut ceva cu pîinea. De la sine indicația e foarte clară : Graalul e cupa cu sîngele lui Hristos, pîinea e carnea lui Hristos, locul unde s-a mîncat pîinea e locul Ultimei Cine, la Ierusalim. Imposibil să crezi că Templierii, chiar după recucerirea sarazină, nu păstraseră o bază secretă în locul acela. Ca să fiu sincer, la început mă deranja acest element iudaic într-un plan care stă în întregime sub semnul unei mitologii ariene. Pe urmă m-am mai gîndit, noi sîntem aceia care-l considerăm pe Iisus ca expresie a religiozității iudaice, pentru că așa ne repetă biserica din Roma. Templierii știau foarte bine că Iisus e un mit celtic. Toată povestea evanghelică e o alegorie ermetică, resurecție după ce s-a dizolvat în viscerele pămîntului etc. etc. Crist nu e altceva decît Elixirul alchimiștilor. Pe de altă parte, toată lumea știe că trinitatea e o noțiune ariană, și iată pentru ce întreaga regulă templieră, dictată de un druid ca sfîntul Bernard, e dominată de numărul trei".

Colonelul mai trăsese o înghițitură de apă. Era răgușit. „Și ajungem la cea de a treia etapă, Refugiul. Este Tibetul".

„Și de ce Tibetul ?"

„Păi, pentru că, mai întîi de toate, von Eschenbach povestește că Templierii părăsesc Europa și transportă Graalul în India. Leagănul stirpei ariene. Refugiul este Agarttha. Domniile voastre veți fi auzit vorbindu-se de Agarttha, reședința regelui lumii, cetatea subterană din care Stăpînii Lumii domină și conduc evenimentele istoriei

umane. Templierii şi-au constituit unul dintre centrele lor secrete acolo, la înseşi rădăcinile spiritualităţii lor. Veţi fi cunoscînd raporturile între regatul Agartthei şi Sinarhie..."

„Sincer, nu..."

„Mai bine că-i aşa, există secrete care ucid. Dar să nu divagăm. În orice caz, toţi ştiu că Agarttha a fost fondată acum şase mii de ani, la începutul epocii lui Kali-Yuga, în care vieţuim şi actualmente. Misiunea ordinelor cavalereşti a fost întotdeauna aceea de a menţine raportul cu acest centru secret, comunicarea activă între înţelepciunea Orientului şi înţelepciunea Occidentului. Iar în acest caz e clar unde trebuia să se producă cea de a patra întîlnire, într-un altul dintre sanctuarele druidice, oraşul Fecioarei, anume catedrala din Chartres. Chartres, faţă de Provins, se află de partea cealaltă a fluviului principal din Ile de France, Sena".

Nu mai reuşeam să-l urmărim pe interlocutorul nostru : „Dar ce legătură are Chartres cu itinerariul dumneavoastră celtic şi druidic ?"

„Dar de unde credeţi că vine ideea de Fecioară ? Primele fecioare care apar în Europa sînt fecioarele negre ale celţilor. Sfîntul Bernard cînd era tînăr, se afla stînd în genunchi în biserica din Saint-Voirles, în faţa unei fecioare negre şi aceasta şi-a stors din sîn trei picături de lapte ce au căzut pe buzele viitorului fondator al Templierilor. De aici romanele Graalului, pentru a crea o faţadă cruciadelor, şi cruciadele pentru a regăsi Graalul. Benedictinii sînt moştenitorii druizilor, o ştie toată lumea".

„Dar unde sînt aceste fecioare negre ?"

„Au fost făcute să dispară de cei ce voiau să defăimeze tradiţia nordică şi să transforme religiozitatea celtică în religiozitate mediteraneeană, inventînd mitul Mariei din Nazareth. Sau au fost şi travestite, denaturate, ca şi atîtea dintre madonele negre care încă sînt expuse fanatismului maselor. Dar dacă te apuci să citeşti corect imaginile din catedrale, cum a făcut marele Fulcanelli, se vede că această istorie e povestită cu litere clare şi tot cu litere clare este reprezentat raportul care leagă fecioarele celtice de tradiţia alchimică de origine templieră, care va face din fecioara neagră simbolul materiei prime asupra căreia

lucrează căutătorii acelei pietre filosofale care, cum s-a văzut, nu este altceva decît Graalul. Şi acum gîndiţi-vă de unde i-a venit inspiraţia celuilalt mare profet iniţiat de druizi, Mahomed, pentru piatra neagră de la Mecca ? La Chartres cineva a zidit cripta prin care se face comunicarea cu ascunzătoarea subterană unde se află încă statuia păgînă originară, dar căutînd bine, mai puteţi descoperi o fecioară neagră, Notre-Dame du Pillier, sculptată de un canonic credincios al lui Odin. Statuia strînge în mînă cilindrul magic al marilor preotese ale lui Odin, iar la stînga ei e săpat calendarul magic unde apăreau — zic, din nefericire, la trecut, apăreau, pentru că aceste sculpturi nu au fost salvate de vandalismul canonicilor ortodocşi — animalele sacre ale odinismului, cîinele, vulturul, leul, ursul alb şi vîrcolacul. Pe de altă parte, nu a scăpat nici unuia dintre cercetătorii esoterismului gotic că tot la Chartres apare o statuie ce poartă în mînă cupa Graalului. Ei, domnii mei, dacă cineva ar şti să mai citească catedrala din Chartres, nu după ghidurile turistice catolice, apostolice şi romane, ci ştiind să vadă, repet, să vadă cu ochii Tradiţiei, adevărata istorie pe care această stîncă a Ereculi o povesteşte..."

„Şi acum să ajungem la aşa-zişii «popelicans». Cine sînt ?"

„Sînt catarii. Unul dintre apelativele date ereticilor era acela de poblicani sau popelicant. Catarii din Provence au fost distruşi, şi n-am să fiu aşa de naiv să cred într-o întîlnire printre ruinele de la Montségur, dar secta nu e moartă, există o întreagă geografie a catarismului ocult din care iau naştere pînă şi Dante, Stilnuoviştii, secta Credincioşilor lui Amor. A cincea întîlnire e pe undeva prin Italia septentrională sau în Franţa meridională."

„Şi ultima întîlnire ?"

„Păi care e cea mai străveche, cea mai sacră, cea mai stabilă dintre pietrele celtice, sanctuarul divinităţilor solare, observatorul privilegiat din care, ajunşi la finele planului, descendenţii Templierilor din Provins pot confrunta, acum din nou reuniţi, secretele ascunse de cele şase sigilii şi descoperi în sfîrşit modul de a exploata imensa putere acordată de intrarea în posesia Sfîntului

Graal ? Să vedem ! Păi e în Anglia, e cercul magic de la Stonehenge ! Ce altceva să fie ?"

„Ce vorbiţi", zise Belbo. Numai un piemontez poate înţelege convingerea cu care se pronunţă această expresie de educată stupefacţie. Nici unul dintre echivalentele ei în altă limbă sau dialect (Nu mai spuneţi, dis donc, are you kidding ?) nu poate reda suveranul sentiment de dezinteres, fatalismul cu care ea reconfirmă convingerea fără greş că ceilalţi sînt, şi încă iremediabil, copiii unei divinităţi nătînge.

Dar colonelul nu era piemontez, şi păru măgulit de reacţia lui Belbo..."

„Ei, da. Iată planul, iată aşa-numita ordonation, în mirabila-i simplitate şi coerenţă. Şi băgaţi de seamă, luaţi o hartă a Europei şi a Asiei, trasaţi linia de evoluţie a planului, de la nord, unde se află Castelul, la Ierusalim, de la Ierusalim la Agarttha, de la Agarttha la Chartres, de la Chartres la ţărmurile Mediteranei şi de acolo la Stonehenge. O să iasă un contur, o rună aproape de forma asta."

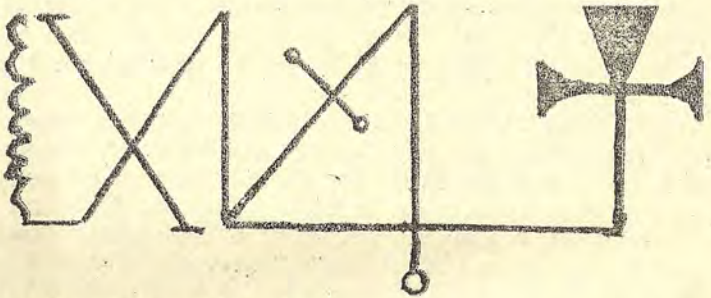

„Adică ?" întrebă Belbo.

„Adică e aceeaşi rună care leagă ideal unele dintre principalele centre ale esoterismului templier, Amiens, Troyes, domeniul Sfîntului Bernard la marginile lui Forêt d'Orient, Reims, Chartres, Rennes-le-Chateau şi Mont Saint-Michel, loc al unui străvechi cult druidic. Iar desenul în sine aminteşte de constelaţia Fecioarei !"

„Eu mă delectez cu astronomia, zise cu timiditate Diotallevi," şi pe cît îmi amintesc, Fecioara are alt contur şi numără, pare-mi-se, unsprezece stele..."

Colonelul surîse cu indulgență : „Domnilor, domnilor, știți mai bine ca mine că totul depinde de felul cum se trasează liniile, și putem avea un car sau o ursă, după plac, și cît e de greu de hotărît dacă o stea e înăuntrul sau în afara unei constelații. Revedeți Fecioara, fixați Spicul ca punct inferior, corespunzînd coastei provensale, identificați numai cinci stele, și asemănarea dintre liniile trasate va fi impresionantă".

„E deajuns să hotărăști peste ce stele sari", zise Belbo.

„Întocmai", confirmă colonelul.

„Ascultați", zise Belbo, „cum puteți exclude eventualitatea ca întîlnirile să fi avut loc cu regularitate, iar cavalerii să fie deja la treabă fără ca noi s-o știm ?"

„Nu am semne că ar fi așa și să-mi permiteți să adaug, «din păcate». Planul s-a întrerupt și poate că cei care trebuiau să-l ducă la termen nu mai există, grupurile de treizeci și șase s-au dizolvat în cursul vreunei catastrofe mondiale. Dar un grup de oameni cutezători care ar avea informațiile exacte ar putea relua firele urzelii. Acel ceva e încă acolo. Iar eu tocmai caut oamenii potriviți. De aceea vreau să public cartea, pentru a stimula niște reacții. Și în același timp, încerc să mă pun în contact cu persoane care ar putea să mă ajute să caut răspunsul în meandrele a ceea ce se cunoaște din tradiție. Azi am vrut să-l întîlnesc pe cel mai mare expert în materie. Dar, vai, deși este un învățat, nu mi-a putut spune nimic, chiar dacă a fost foarte interesat de istoria mea și mi-a promis o prefață..."

„Iertați-mă", îl întrebă Belbo, „dar n-a fost oare imprudent să-i încredințați secretul dumneavoastră acelui domn ? Tocmai dumneavoastră care ne-ați vorbit de greșeala lui Ingolf..."

„Vă rog", răspunse colonelul, „Ingolf era un neajutorat. Eu am luat contact cu un om de știință, aflat dincolo de orice suspiciune. Persoană care nu se hazardează pe niște ipoteze în vînt. Care chiar astăzi mi-a cerut să mai aștept pînă să-mi prezint opera unui editor, pînă voi fi clarificat toate punctele controversate... Nu voiam să pierd simpatia lui și nu i-am spus că aveam să vin încoace, dar înțelegeți că ajuns în această fază cu cercetările mele, sînt pe drept cuvînt nerăbdător. Domnul acela... ei, uite, la

dracu cu discreţia, n-aş vrea să credeţi că-mi dau aere. E vorba de marele Rakosky..."

Făcu o pauză, aşteptînd reacţiile noastre.

„Cine ?" îl dezamăgi Belbo.

„Rakosky, cum cine ? O autoritate în studiile tradiţionale, fost director la *Cahiers du Mystère !*"

„A," zise Belbo. „Da, da, mi se pare, Rakosky, desigur..."

„Ei bine, îmi iau rezerva de a-mi redacta definitiv textul după ce-oi asculta în continuare sfaturile acestui domn, dar vreau să ard etapele şi dacă între timp aş ajunge la un acord cu editura dumneavoastră... Repet, mă grăbesc să stîrnesc nişte reacţii, să culeg veşti... Pe-aici pe undeva şi în alte părţi sînt unii care ştiu şi nu vorbesc... Domnilor, Hitler chiar dacă-şi dăduse seama că războiul e pierdut, tocmai în jurul lui '44 începe să vorbească de o armă secretă care-i va permite să răstoarne situaţia. E nebun, s-a spus. Şi dacă n-o fi fost nebun ? Mă urmăriţi ?" Avea fruntea acoperită de sudoare şi mustăţile aproape zburlite, ca o felină. „Oricum," zise „eu lansez momeala. Vom vedea dacă se iveşte careva".

Din ceea ce ştiam eu şi credeam atunci despre el, mă aşteptam ca în ziua aceea, Belbo să-l facă să plece cu vreo frază de circumstanţă. El, însă, zise : „Uitaţi ce este, domnule colonel, chestiunea e grozav de interesantă, dincolo de faptul de a şti dacă e potrivit să cădeţi la înţelegere cu noi sau cu alţii. Mai puteţi rămîne încă vreo zece minute, nu-i aşa, domnule colonel ?" Apoi mi se adresă mie : „Pentru dumneata e tîrziu, Casaubon, şi te-am reţinut şi-aşa prea mult aici. Eventual ne vedem mîine, nu ?"

Îmi da de înţeles să plec. Diotallevi mă luă de braţ şi spuse că pleca şi el cu mine. Noi salutarăm. Colonelul strînse cu căldură mîna lui Diotallevi, iar mie îmi făcu un semn din cap, însoţit de un zîmbet plin de răceală.

În timp ce coboram scările, Diotallevi îmi spuse : „Te întrebi desigur de ce Belbo ţi-a cerut să pleci. N-o lua drept o lipsă de politeţe. Belbo va trebui să-i facă colonelului o propunere de editare foarte discretă. Discreţie, e consemnul domnului Garamond. Plec şi eu, ca să nu fiu incomod."

Cum am înțeles pe urmă, Belbo încerca să-l arunce pe colonel între fălcile editurii Manuzio.

L-am tîrît pe Diotallevi la Pilade, unde eu am băut un Campari, iar el un digestiv de plante. I se părea, zise el, călugăresc, arhaic și aproape templier.

L-am întrebat ce credea el despre colonel.

„Pe la edituri", răspunse el „se adună toți insipizii de pe lume. Dar pentru că în insipizii de pe lume fulgeră înțelepciunea Celui Prea-înalt, omul cu cap se uită la insipid cu umilință". Apoi se scuză, trebuia să plece. „Astă seară sînt invitat undeva", zise el.

„O petrecere ?" am întrebat.

Păru deconcertat de frivolitatea mea. *Zoharul*, preciză el, „*Lekh Lekha*. Pagini încă total neînțelese."

21

Graalul... e greutate atît de mare, încît făpturilor aflate în prada păcatului nu le e dat să-l clintească din loc.

(Wolfram von Eschenbach, *Parzival*, IX, 477)

Colonelul nu-mi plăcuse dar mi se păruse interesant. Poţi sta să priveşti îndelung, fascinat, pînă şi un guşter. Eram pe cale de a savura primele picături de venin care aveau să ne ducă pe toţi la pierzanie.

M-am dus din nou la Belbo în după-amiaza următoare, şi am stat puţin de vorbă despre vizitatorul nostru. Belbo zise că i s-a părut a fi un mitoman : „Ai văzut cum îl cita pe Rocoski sau Rostropovici ăla ca şi cum ar fi fost vorba de Kant ? !"

„Şi pe urmă astea sînt poveşti vechi", am spus. „Ingolf era un nebun care credea în ele, iar colonelul e un nebun care crede în Ingolf".

„Poate ieri credea în el, iar azi crede în cu totul altceva. Hai să-ţi spun, ieri înainte de a mă despărţi de el, am fixat pentru azi-dimineaţă o întîlnire cu... cu un alt editor, o casă de prestigiu, dispusă să publice cărţi autofinanţate de autor. Părea entuziasmat. Ei bine, am aflat adineauri că nu s-a dus acolo. Şi unde mai pui că mi-a lăsat aci copia mesajului, uite-o. Lasă secretul Templierilor pe unde se nimereşte, ca şi cum ar fi un nimic. Există şi personaje de felul ăsta".

Tocmai în clipa aceea sună telefonul. Belbo răspunse : „Da ? Sînt Belbo, da, casa de editură Garamond. Bună ziua, vă ascult... Da, a venit ieri după amiază, ca să-mi propună o carte. Mă scuzaţi, e o problemă de discreţie din partea mea, dacă mi-aţi spune..."

Ascultă vreo cîteva secunde, apoi mă privi, palid la față, și-mi zise : „L-au omorît pe colonel, sau cel puțin așa se pare". Reveni la interlocutorul său : „Scuzați-mă, îi spuneam și lui Casaubon, un colaborator de-al meu care era ieri prezent la convorbire... Deci, colonelul Ardenti a venit să ne vorbească despre un proiect de-al său, o istorie pe care-o consider cam fantasmagorică, despre un presupus tezaur al Templierilor. Erau niște cavaleri din Evul Mediu..."

Instinctiv acoperi microfonul cu mîna, ca pentru a-l izola pe ascultător, apoi văzu că-l observam, își retrase mîna și vorbi cu oarecare ezitare. „Nu, domnule comisar, domnul acela a vorbit de o carte pe care voia s-o scrie, dar totul în mod vag... Cum ? Amîndoi ? Acum ? Îmi notez adresa".

Închise. Rămase tăcut cîteva clipe, bătînd cu degetele în birou. „Deci, Casaubon, scuză-mă, fără să mă gîndesc te-am vîrît și pe dumneata în asta. Am fost luat prin surprindere. Era un comisar, un anume De Angelis. Se pare că colonelul locuiește într-un soi de residence și cineva zice că l-a găsit mort ieri-noapte..."

„Zice ? Și comisarul ăsta nu știe dacă e adevărat ?"

„Pare ciudat, dar comisarul nu știe. Se pare că au găsit numele meu și întîlnirea de ieri însemnate pe un carnețel. Cred că sîntem singura lor pistă. Ce să-ți mai spun, haidem".

Am chemat un taxi. În timpul mersului, Belbo mă apucă de braț. „Casaubon, poate o fi vorba de o coincidență. În orice caz, doamne-ajută, poate sînt eu cam complicat, dar prin părțile mele se spune «totdeauna-i bine să nu dai nume»... Era o comedie de Crăciun, în dialect, pe care mă duceam s-o văd cînd eram copil, o farsă evlavioasă, cu păstorii, despre care nu se înțelegea dacă locuiau la Bethleem sau pe malurile Padului... Sosesc regii magi și-l întreabă pe argatul păstorului cum se numește stăpînul lui, iar el răspunde Gelindo. Cînd Gelindo află asta, îl ia la bătaie pe băiat pentru că, zice el, nu se pune un nume la dispoziția orișicui... În orice caz, dacă dumneata ești de acord, colonelul nu ne-a spus nimic de Ingolf și de mesajul din Provins".

„Nu vrem s-avem sfîrșitul lui Ingolf", am spus, încercînd să zîmbesc.

„Îți repet, e o prostie. Dar de unele povești e bine să te ții departe".

Am spus că sînt de acord, dar m-am simțit tulburat. La urma urmei eram un student care lua parte la marșuri, și o întîlnire cu poliția nu prea îmi convenea. Ajunserăm la casa respectivă. Nu era dintre cele mai bune, fiind și departe de centru. Am fost imediat îndrumați către apartamentul — așa îl numeau — colonelului Ardenti. Agenți pe trepte. Ne introduseră la numărul 27 (șapte și cu doi, nouă, gîndii eu) : dormitor, vestibul cu o măsuță, chicinetă, baie mică cu duș, fără perdea, prin ușa întredeschisă nu se vedea dacă avea bideu, dar într-o casă de felul ăsta probabil că era prima și singura comoditate pe care clienții o pretindeau. Mobile șterse, lucruri personale nu prea multe, dar toate într-o mare dezordine, cineva răscolise în grabă prin dulapuri și prin valize. Poate fusese chiar poliția, căci numărai vreo zece persoane, printre care agenți în civil și agenți în uniformă.

Ne ieși în întîmpinare un individ destul de tînăr, cu părul destul de lung. „Sînt De Angelis. Domnul profesor Belbo ? Domnul profesor Casaubon ?"

„Nu sînt încă profesor, îmi fac studiile".

„Studiați, studiați. Dacă nu vă dați licența, nu veți putea da concurs să intrați în poliție și habar n-aveți ce pierdeți". Avea un aer abătut. „Iertați-mă, o să începem imediat cu preliminariile obișnuite. Iată, acesta e pașaportul care aparținea celui ce locuia în camera asta, înregistrat pe numele colonel Ardenti. Îl recunoașteți ?"

„El este", zise Belbo, „dar ajutați-mă să mă lămuresc. La telefon n-am înțeles dacă a murit, sau..."

„M-aș bucura foarte mult să mi-o spuneți dumneavoastră", zise De Angelis, făcînd o strîmbătură. „Dar îmi închipui că dumneavoastră aveți dreptul să știți ceva mai mult. Așadar, domnul Ardenti, sau colonelul, sau ce-o fi fost, aterizase aici de patru zile. Vă veți fi dat seama că aici nu e chiar Grand Hotel. E portarul, care se duce la culcare pe la unsprezece, pentru că clienții

au o cheie de la intrare, una sau două cameriste care vin dimineaţa să deretice încăperile, şi un bătrîn alcoolic, care ţine loc de hamal şi le aduce clienţilor băutură în camere cînd ei sună. Alcoolizat, insist, şi arteriosclerotic : a fost un chin să-l interogăm. Portarul susţine că are mania fantomelor şi că deja i-a băgat în sperieţi pe unii clienţi. Ieri seară pe la zece portarul îl vede pe Ardenti întorcîndu-se însoţit de două persoane cu care urcă în cameră. Aici nu zice nimeni nimic nici dacă cineva îşi ia cu el sus o bandă de travestiţi, ce să mai zicem de două persoane normale... chiar dacă, după spusele portarului, aveau un accent străin. La zece şi jumătate Ardenti îl cheamă pe bătrîn şi-l trimite să-i aducă o sticlă de whisky, o apă minerală şi trei pahare. Pe la unu, unu şi jumătate bătrînul aude sunînd de la camera 27, cu întreruperi, zice el. Dar după halul în care l-am găsit azi-dimineaţă, pe la ora aceea scursese probabil multe pahare de băutură, probabil poşircă. Bătrînul urcă, sună, nu răspunde nimeni, deschide uşa cu şperaclul, găseşte totul în dezordine, aşa cum este acum, şi pe pat colonelul, cu ochii ieşiţi din orbite şi cu o sîrmă legată în jurul gîtului. Atunci coboară în fugă, îl trezeşte pe portar, nici unul dintre cei doi n-are chef să se mai ducă sus, pun mîna pe telefon, dar linia pare întreruptă. Astăzi de dimineaţă funcţiona foarte bine, dar să le acordăm credit. Atunci portarul aleargă în piaţa aceea mică de la colţ unde e telefon public cu fise, ca să cheme chestura, în timp ce bătrînul se duce şontăcăind înspre partea opusă, unde locuieşte un doctor. În fine, asta le ia douăzeci de minute, se întorc, aşteaptă jos, înspăimîntaţi cu toţii, doctorul între timp s-a îmbrăcat şi ajunge aproape în acelaşi timp cu pantera poliţiei. Urcă toţi la 27, şi pe pat nu e nimeni".

„Cum nimeni ?" întrebă Belbo.

„Nu-i nici un cadavru. Şi în acel moment medicul se întoarce acasă, iar colegii mei nu găsesc decît ceea ce vedeţi. Îi interoghează pe bătrîn şi pe portar, cu rezultatele pe care vi le-am spus. Unde erau cei doi domni care urcaseră cu Ardenti pe la zece ? Şi cine ştie, se putea ca ei să fi coborît între unsprezece şi unu şi nimeni să nu fi băgat de seamă. Mai erau încă în cameră cînd

a intrat bătrînul ? Cine știe, el n-a stat acolo decît un minut, și nu s-a uitat nici în chicinetă, nici în baie. Poate că au ieșit pe cînd cei doi amărîți se duceau să cheme ajutor, și încă luînd cu ei un cadavru ? N-ar fi imposibil, pentru că există o scară exterioară care duce în curte, și ar fi putut să-iasă pe poarta mare de la intrare care dă pe o stradă laterală. Dar mai cu seamă, exista cu adevărat vreun cadavru, sau colonelul ieșise, să zicem, pe la miezul nopții, împreună cu cei doi tipi, iar bătrînul a avut halucinații ? Portarul repetă că nu e prima dată cînd i se năzar lui astfel de lucruri, acum cîțiva ani a zis că văzuse o clientă spînzurată goală, iar pe urmă clienta s-a întors acasă după o jumătate de oră, proaspătă ca un trandafir, iar pe salteaua bătrînului se găsise o revistă sadic-pornografică, poate că i-o fi venit ideea năstrușnică să se ducă să tragă cu ochiul în camera doamnei respective pe gaura cheii și văzuse vreo perdea agitîndu-se în semiîntuneric. Singurul lucru cert este că odaia nu e în ordine și că Ardenti s-a volatilizat. Dar acum, am vorbit prea mult. E rîndul dumneavoastră, domnule Belbo. Singura urmă pe care am găsit-o e o foaie care era pe jos, lîngă măsuța aceea. Orele paisprezece, Hotel Principe e Savoia, Mr. Rakosky ; orele șaisprezece, Garamond, doctor Belbo. Dumneavoastră mi-ați confirmat că v-a vizitat. Spune-ți-mi cum a fost".

Cavalerii Graalului nu mai voiau să li se pună întrebări.

(Wolfram von Eschenbach, *Parzival*, XVI, 819)

Belbo spuse pe scurt : îi repetă tot ceea ce spusese deja la telefon, fără alte amănunte, afară de unele neesențiale. Colonelul povestise o istorie încîlcită, zicînd că a descoperit urmele unui tezaur în niște documente găsite în Franța, dar nu ne spusese mai mult de atît. Părea să creadă că posedă un secret periculos, și voia să-l facă public mai devreme sau mai tîrziu, ca să nu-i mai fie unicul depozitar. Amintise că alții înaintea lui, secretul fiindu-le descoperit, dispăruseră în mod misterios. Ne-ar fi arătat documentele numai dacă i-am fi asigurat contractul, dar Belbo nu putea să asigure nici un contract dacă nu vedea nimic scris înainte, și se despărțiseră dîndu-și o vagă întîlnire. Menționase o întîlnire cu un anume Rakosky, și spusese că era director la *Cahiers du Mystère*. Voia să-i ceară acestuia o prefață. Părea că Rakosky îl sfătuise să se abțină să publice. Colonelul nu-i spusese acestuia că avea să vină la Garamond. Asta era tot.

„Bine, bine", zise De Angelis. „Ce impresie v-a făcut ?"

„Ni s-a părut un exaltat și a făcut aluzie la un trecut, cum să spun, puțin nostalgic, și la o perioadă petrecută în legiunea străină".

„V-a spus adevărul, chiar dacă nu pe tot. Într-un fel era supravegheat, dar nu cine știe ce. Cazuri din astea avem destule... Deci, Ardenti nici măcar nu era numele lui, dar avea un pașaport francez în regulă.

Reapăruse în Italia, cînd şi cînd, de cîţiva ani încoace, şi fusese identificat, însă nesigur, ca fiind un anume căpitan Arcoveggi, condamnat la moarte în contumacie în 1945. Colaborare cu trupele SS pentru a trimite multă lume la Dachau. Şi în Franţa îl ţineau sub ochi, fusese procesat pentru escrocherie şi scăpase ca prin minune. Se presupune, fiţi atenţi, se presupune că este aceeaşi persoană care sub numele de Fassoti, anul trecut, a fost denunţată de un mic industriaş de la Peschiera Borromeo. Îl convinsese că în lacul Como se mai afla şi acum tezaurul familiei del Dongo, abandonat de Mussolini în timpul ultimei lui fugi, că el identificase locul, că erau suficiente cîteva zeci de milioane pentru doi înotători subacvatici şi un motoscaf... După ce luase banii, se volatilizase. Acum dumneavoastră îmi confirmaţi că avea mania comorilor".

„Şi acel Rakosky ?" întrebă Belbo.

„Am controlat. La Principe e Savoia a tras un Rakosky, Wladimir, înregistrat cu paşaport francez. Descriere vagă, domn distins. Aceeaşi descriere cu a portarului de aici. La agenţia Alitalia s-a dovedit că era programat azi-dimineaţă pentru primul zbor către Paris. Am informat şi Interpolul. Annunziata, a sosit ceva de la Paris ?"

„Încă nu, domnule".

„Poftim. Deci colonelul Ardenti sau cum se numeşte, soseşte la Milano acum patru zile, nu ştim ce face în primele trei, ieri la două e de presupus că-l vede pe Rakosky la hotel, nu-i spune că urma să vină la dumneavoastră, şi asta mi se pare interesant. Seara vine aici, probabil împreună cu acelaşi Rakosky şi cu încă un tip... după care totul devine nesigur. Chiar dacă ei nu-l omoară, e sigur că-i percheziţionează apartamentul. Ce anume caută ? În sacoul lui — da, pentru că chiar dacă a ieşit, a ieşit în cămaşă, sacoul cu paşaportul rămîne în cameră, dar să nu credeţi că asta simplifică lucrurile, pentru că bătrînul zice că era întins pe pat cu sacoul, dar poate că era o haină de casă, doamne, aici mi se pare că mă învîrt într-o cuşcă cu nebuni — spuneam, în haină avea încă destui bani, chiar prea mulţi... Deci căutau altceva. Iar singura idee bună îmi vine de la

dumneavoastră. Colonelul avea niște documente. Ce aspect aveau ?"

„Avea în mînă o mapă maro", zise Belbo.

„Mie mi s-a părut roșie", am zis eu.

„Maro", insistă Belbo, „dar poate că greșesc".

„Roșie sau maron, cum o fi fost ea", zise De Angelis, „aici nu se află. Domnii de ieri-seară au luat-o cu ei. Deci în jurul acelei mape trebuie să ne învîrtim. După mine Ardenti nu voia nicidecum să publice o carte. Adunase la un loc cîteva date pentru a-l șantaja pe Rakosky și căuta să se laude cu niște contacte editoriale ca element de presiune. Ar fi ceva în stilul lui. Iar de aici încolo s-ar putea face alte ipoteze. Cei doi pleacă amenințîndu-l. Lui Ardenti i se face frică și fuge noaptea lăsînd totul baltă, cu mapa sub braț. Și probabil, cine știe cu ce scop, îl face pe bătrîn să creadă că a fost ucis. Dar prea ar fi totul ca în romane, și nu ar explica dezordinea din odaie. Pe de altă parte, dacă cei doi îl omoară și fură mapa, de ce să fure și cadavrul ? Vom vedea. Scuzați-mă, sînt nevoit să vă cer actele".

Învîrti de două ori în mînă legitimația mea de student. „Student la filozofie, hai ?"

„Sîntem mulți", am spus.

„Chiar prea mulți. Și faceți studii despre Templierii ăștia... Dacă ar trebui să-mi fac o cultură despre oamenii ăștia, ce anume ar trebui să citesc ?"

I-am sugerat două cărți de popularizare, dar destul de serioase. I-am spus că ar fi putut găsi date judicioase pînă la proces și că după aceea erau numai aiureli.

„Văd, văd", zise el. „Templierii mai lipseau. Un grupuleț pe care încă nu-l cunoșteam".

Numitul Annunziata veni cu un telex : „Iată răspunsul de la Paris, domnule".

Citi. „Excelent. La Paris Rakosky ăsta e necunoscut, și oricum, numărul din pașaportul lui corespunde cu cel dintr-un document de identitate furat acum doi ani. Așa că stăm bine. Domnul Rakosky nu există. Dumneavoastră spuneți că era director la o revistă... cum se numea ?" Își notă. „Vom încerca, dar pariez că vom descoperi că nici revista nu există, sau că și-a încetat apariția cine știe de cînd. Bine, domnilor. Mulțu-

mesc pentru colaborare, poate am să vă mai deranjez de cîteva ori. A, o ultimă întrebare. Acest Ardenti a lăsat să se înţeleagă că are legături cu vreun grup politic ?"

„Nu", zise Belbo. „Avea aerul că s-a lăsat de politică de dragul comorilor".

„Şi din cauza excesului de incapacitate". Mi se adresă : „Dumitale nu ţi-a plăcut, îmi închipui".

„Mie nu-mi plac tipii de felul lui", am spus. „Dar nu-mi trece prin cap să-i strangulez cu sîrmă metalică. Decît la modul ideal".

„Firește. Ar fi greu. Nu vă temeţi, domnule Casaubon. nu sînt din ăia care cred că toţi studenţii sînt criminali. Fiţi liniştit. Succes la teză".

Belbo întrebă : „Iertaţi-mă, domnule comisar, numai aşa ca să înţeleg şi eu. Sînteţi de la omucideri sau de la secţia politică ?"

„Bună întrebare. Colegul meu de la omucideri a venit azi-noapte. După ce la arhivă au descoperit ceva în plus despre antecedentele lui Ardenti, afacerea a trecut la mine. Sînt de la politică. Dar nu ştiu dacă sînt chiar persoana potrivită. Viaţa nu e simplă ca în romanele poliţiste".

„Bănuiam eu", zise Belbo întinzîndu-i mîna.

Am plecat, dar nu eram liniştit. Nu din cauza comisarului, care mi se păruse un om de treabă, dar mă nimerisem, pentru prima oară în viaţa mea, în centrul unei întîmplări obscure. Şi minţisem. Şi Belbo împreună cu mine.

L-am lăsat în faţa editurii Garamond şi amîndoi ne simţeam încurcaţi.

„N-am făcut nimic rău", zise Belbo pe un ton vinovat. „Că ştie sau nu ceva comisarul despre Ingolf sau despre catari, nu e mare deosebire. Erau toate nişte născociri. Poate că Ardenti a fost constrîns să se facă nevăzut din alte motive, şi existau o mie. Ori că Rakosky e din serviciul secret israelian şi şi-a achitat nişte socoteli mai vechi. Posibil să fi fost trimis de vreun ştab pe care colonelul l-a tras pe sfoară. Posibil să fi fost un comiliton de-al lui din legiunea străină, cu duşmănii vechi. Sau vreun ucigaş algerian plătit. Pesemne povestea cu tezaurul Tem-

plierilor era doar un episod secundar în viața colonelului nostru. Da, știu, lipsește mapa, roșie sau maronie, cum o fi fiind. Ai făcut bine că m-ai contrazis, așa era clar că am văzut-o numai în treacăt...".

Eu tăceam, iar Belbo nu știa cum să încheie.

„O să-mi zici că am fugit din nou, ca în via Larga".

„Prostii. Am făcut bine. La revedere".

Mi-era milă de el pentru că se simțea un laș. Eu nu, mă învățaseră la școală că poliția trebuie mințită. Din principiu. Dar așa se întîmplă, mustrările de conștiință întinează prietenia.

Din ziua aceea nu l-am mai văzut. Eu eram remușcarea lui, iar el a mea.

Dar tocmai atunci m-am convins că fiind student ești mult mai suspect decît dacă ești absolvent. Am mai lucrat un an și am umplut două sute cincizeci de file despre procesul Templierilor. Erau ani în care a-ți susține teza era o dovadă de adeziune loială față de legile statului, și erai tratat cu indulgență.

În cursul lunilor care au urmat unii dintre studenți au început să folosească arme de foc ; epoca marilor manifestații sub cerul liber era pe sfîrșite.

Stam prost cu idealurile. Aveam un alibi, pentru că, iubind-o pe Amparo, făceam dragoste cu lumea a treia. Amparo era frumoasă, marxistă, braziliană, entuziastă, fără iluzii, ea avea o bursă de studii și un sînge splendid amestecat. Toate la un loc.

O întîlnisem la o petrecere și acționasem din impuls : „Scuză-mă, aș vrea să fac dragoste cu tine".

„Ești un mascul mizerabil, atît".

„Atunci zi că n-am zis".

„Ba ai zis. Sînt o amărîtă de feministă".

Mai avea puțin pînă la întoarcerea în patrie și nu voiam s-o pierd. Ea a fost aceea care m-a pus în contact cu o universitate din Rio care căuta un lector de italiană. Am obținut postul pentru doi ani, cu posibilitate de prelungire. Fiindcă în Italia nu mă simțeam la largul meu, am acceptat.

Și apoi, în Lumea Nouă, îmi ziceam, nu aveam să mai întîlnesc Templierii.

Iluzie, mă gîndeam sîmbătă seara în periscop. Urcînd treptele editurii Garamond, pătrunsesem în Palat. Zicea Diotallevi : Binah este palatul pe care Hokmah și-l construiește intrînd în expansiune din punctul primordial. Dacă Hokmah e izvorul, Binah e fluviul care țîșnește despărțindu-se apoi în diferitele-i brațe, pînă ce toate se aruncă în marea cea mare a ultimului sefirah — iar în Binah toate formele sînt deja preformate.

4

HESED

23

Analogia contrariilor este raportarea luminii la umbră, a culmii la abis, a plinului la gol. Alegoria, mamă a tuturor dogmelor, e punerea amprentei în loc de sigiliu, a umbrelor în loc de realitate, este minciuna adevărului şi adevărul minciunii.

(Eliphas Levi, *Dogme de la haute magie*, Paris, Baillère, 1856, XXII, 22)

Ajunsesem în Brazilia din dragoste pentru Amparo, rămăsesem acolo de dragul ţării. N-am înţeles niciodată de ce această fată, coborîtoare din nişte olandezi ce se instalaseră la Recife şi se amestecaseră cu indios şi cu negri sudanezi, ce avea chipul unei jamaicane şi cultura unei pariziene, purta un nume spaniol. N-am reuşit niciodată să dau de rost numelor proprii braziliene. Sfidează orice dicţionar onomastic şi există numai acolo.

Amparo îmi spunea că în emisfera lor, cînd apa e resorbită în orificiul de scurgere al chiuvetei, vîrtejul ei merge de la dreapta la stînga, în timp ce la noi merge invers — sau viceversa. N-am putut verifica dacă-i adevărat. Nu numai pentru că în emisfera noastră nimeni n-a privit vreodată în ce parte o ia apa, dar şi pentru că după diferite experimente, în Brazilia, îmi dădusem seama că e foarte greu de înţeles. Scurgerea e prea rapidă ca s-o poţi urmări, şi probabil direcţia ei depinde de forţa şi de înclinaţia jetului, de forma lavaboului sau a căzii. Şi apoi, dacă ar fi adevărat, ce s-ar petrece la ecuator? Poate că apa ar curge drept în jos, fără vîrtej, sau n-ar curge deloc?

Pe atunci n-am dramatizat prea mult problema, dar sîmbătă seara mă gîndeam că totul o fi depinzînd de curenţii telurici şi că Pendulul o fi ascunzînd acest secret.

Amparo era de neclintit în credința ei. „Nu contează ce anume se întîmplă în cazul empiric", îmi spunea, „e vorba de un principiu ideal, ce se verifică în condiții ideale, sau niciodată. Dar e adevărat".

La Milano Amparo îmi păruse demnă de dorit prin faptul că nu se lăsa amăgită. Acolo însă, reacționînd la fermenții pămîntului ei, devenea ceva mult mai greu de prins, lucid vizionară și capabilă de niște modalități subterane de a raționa. O simțeam frămîntată de patimi străvechi, atentă să și le țină în frîu, patetică în ascetismul ei care-i poruncea să le refuze vraja.

Mi-am dat seama de splendidele-i contradicții văzînd-o cum discuta cu colegii ei. Erau reuniuni în case prost mobilate, împodobite cu cîteva cărți poștale ilustrate și cu multe obiecte folcloristice, cu portrete de-ale lui Lenin și teracote din nord-estul continentului care celebrau așa-numitul cangaceiro, sau cu fetișuri amerindiene. Nu sosisem acolo în unul dintre momentele politice cele mai limpezi și decisesem, după experiența din patrie, să mă țin departe de ideologii, mai ales acolo, unde nu le înțelegeam. Discuțiile colegilor lui Amparo mi-au sporit incertitudinea, dar mi-au stimulat noi curiozități. Erau firește cu toții marxiști, și la prima vedere vorbeau aproape ca niște marxiști europeni, dar vorbeau despre un lucru diferit, și pe neașteptate în cursul unei discuții despre lupta de clasă, vorbeau de „canibalism brazilian", sau de rolul revoluționar al cultelor afro-americane.

Abia auzind vorbindu-se despre aceste culte, m-am convins că pe-acolo pînă și aspirația ideologică o lua în sens contrar. Îmi schițau o panoramă a migrațiilor pendulare interne, cu dezmoșteniții din nord care coborau către sudul industrial, se subproletarizau în metropole imense, asfixiați de nori de smog, se întorceau disperați în nord, pentru a relua, un an mai tîrziu, fuga spre sud; dar în cursul acestei oscilații, mulți se împotmoleau în marile orașe și erau absorbiți de o pleiadă de biserici autohtone, se dedau la spiritism, la evocarea divinităților africane... Și aici, prietenii lui Amparo se împărțeau, pentru unii asta demonstra o întoarcere la rădăcini, o opoziție la lumea albilor, pentru alții cultele erau drogul prin care clasa dominantă ținea în frîu un uriaș poten-

țial revoluționar, iar pentru alții, iarăși, erau acel creuzet în care albi, indios și negri se contopeau, conturînd perspective încă vagi și cu un destin incert. Amparo era hotărîtă, religiile au fost oriunde opiul popoarelor și cu atît mai mult erau astfel cultele pseudo-tribale. Apoi o țineam de mijloc la acele „escholas de samba", cînd participam și eu la serpentinele de dansatori, ce desenau sinusoide ritmate de bătăile irezistibile ale tobelor, și-mi dădeam seama că ea adera la lumea aceea cu mușchii abdomenului, cu inima, cu capul, cu nările... Iar pe urmă ieșeam de acolo, și ea era prima care-mi diseca cu sarcasm și ranchiună religiozitatea profundă, orgiastică, a acelei lente dăruiri de sine, săptămînă de săptămînă, lună de lună, întru ritul carnavalului. Tot atît de tribal și vrăjitoresc, zicea ea cu ură revoluționară, ca și riturile fotbalistice, unde-i vezi pe dezmoșteniți cheltuindu-și energia combativă, și sentimentul revoltei, pentru a practica descîntece și făcături, și a obține de la zeii unei lumi, oricare ar fi ea, moartea fundașului advers, uitînd de puterea dominantă, care-i voia extatici și entuziaști, condamnați la irealitate.

Cu încetul am pierdut sentimentul diferenței. Așa încît mă obișnuiam puțin cîte puțin să nu mai încerc să recunosc rasele, în universul acela de chipuri ce purtau înscrise pe ele istoria unor procese centenare de hibridări necontrolate. Am renunțat să stabilesc unde s-ar situa progresul, unde revolta, unde complotul — cum se exprimau camarazii lui Amparo — aduse de marele Capital. Cum puteam să mai gîndesc ca un european, cînd aflam că speranțele extremei stîngi erau întreținute și înviorate de un episcop din Nord-Est, suspect de a fi simpatizat în tinerețe cu nazismul, și care, cu o cutezătoare credință, ținea foarte sus făclia revoltei, punînd pe gînduri Vaticanul înfricoșat, ca și pe acei barracudas din Wall Street, înflăcărînd de exultanță ateismul misticilor proletari, cuceriți de stindardul amenințător și totodată blînd al unei Frumoase Doamne, care, străpunsă de șapte dureri, oglindea suferințele poporului ei ?

Într-o dimineață, ieșind împreună cu Amparo de la un seminar despre structura de clasă a Lumpenproletariatului, străbăteam în mașină o șosea de pe litoral,

De-a lungul plăjii am văzut niște ofrande votive, niște lumînărele, niște coșuleţe albe. Amparo mi-a spus că sînt ofrande pentru Yemanjá, zeiţa apelor. A coborît din mașină, a păşit emoţionată pînă unde ajungeau valurile, s-a recules cîteva minute în tăcere. Am întrebat-o dacă credea. M-a întrebat furioasă cum puteam crede una ca asta. Apoi a adăugat : „Bunica mă aducea aici pe plajă, şi o invoca pe zeiţă, pentru ca eu să pot creşte frumoasă şi bună şi fericită. Care este filosoful ăla al vostru care vorbea de pisicile negre, şi de coarnele de coral, şi a zis că „nu e adevărat, dar cred" ? Ei bine, eu nu cred, dar e adevărat". În ziua aceea am hotărît să economisesc din banii de leafă, şi să încercăm să facem o călătorie pînă la Bahia.

Dar tot atunci, ştiu bine, am început să mă las legănat de simţul asemănării : orice putea să aibă misterioase analogii cu orice.

Cînd m-am întors în Europa, am transformat această metafizică într-o mecanică — şi de aceea am nimerit fără veste în capcana unde mă găsesc acum. Dar pe-atunci m-am învîrtit într-un fel de crepuşcul în care se anulau diferenţele. Ca un rasist, am crezut că credinţele altuia sînt pentru omul puternic niște prilejuri de dulce fantazare.

Am învăţat ritmuri, moduri de a te lăsa în voia trupului şi a minţii. Îmi spuneam asta alaltăieri seara în periscop, în timp ce, pentru a lupta împotriva furnicăturii din picioare, le mişcam ca şi cum aş mai fi sunat şi acum agogô-ul. Vezi, îmi ziceam eu, ca să te sustragi puterii necunoscutului, să-ţi demonstrezi ţie însuţi că nu crezi în el, îi accepţi vrăjile. Ca un ateu înveterat, care noaptea l-ar vedea pe diavol, şi ar raţiona în chip ateist astfel : el, desigur, nu există, iar ce văd e o iluzie a simţurilor mele agitate, poate depinde de digestie, dar el nu ştie asta, şi crede în teologia lui răsturnată. Ce anume i-ar provoca frica, lui, care e sigur că există ? Îşi faci semnul crucii şi el, credul, dispare într-un nor de pucioasă.

Aşa că mi s-a întîmplat şi mie, ca unui etnolog pedant, care ani de zile ar fi studiat canibalismul şi, pentru a afida obtuzitatea albilor, ar relata tuturor despre carnea

de om că are un gust delicat. Irresponsabil, deoarece știe că nu i se va întîmpla niciodată să o guste. Pînă cînd cineva, însetat de adevăr, nu va vrea să încerce chiar cu el. Și în timp ce este devorat bucățică cu bucățică, nu va mai ști cine are dreptate, și aproape speră ca ritul să fie benefic, pentru a justifica măcar propria-i moarte. Așa că alaltăieri seară trebuia să cred că Planul era adevărat, altfel, în ultimii doi ani, însemna că am fost arhitectul atotputernic al unui coșmar diavolesc Cu atît mai bine dacă coșmarul era realitate, dacă un lucru e adevărat, e adevărat, iar tu nu ai nici o vină.

24

Sauvez la faible Aischa des vertiges de Nahash, sauvez la plaintive Héva des mirages de la sensibilité, et que les Khérubs me gardent.

(Joséphin Péladan, *Comment on devient Fée*, Paris, Chamuel 1893, p. XIII)

În timp ce mă afundam în pădurea asemănărilor, am primit scrisoarea lui Belbo.

Dragă Casaubon,

Nu știam, pînă alaltăieri, că dumneata ești în Brazilia, îți pierdusem urma de tot, nu știam nici că ți-ai luat licența (felicitări), dar la Pilade am dat de cineva care mi-a dat coordonatele dumitale. Mi se pare oportun să te pun la curent cu unele noutăți privitoare la întîmplarea aceea nefericită cu colonelul Ardenti. Au trecut mai bine de doi ani, mi se pare, și trebuie să mă mai scuz și acum, căci eu sînt cel care te-a vîrît în încurcătură în dimineața aceea, fără să vreau.

Aproape uitasem de istoria aceea urîtă, dar acum două săptămîni am făcut o excursie pe Montefeltro și am ajuns la fortăreața San Leo. Se pare că în secolul optsprezece era sub dominație pontificală, iar papa l-a închis înlăuntrul ei pe Cagliostro, într-o celulă fără ușă (se intra, pentru prima și ultima oară, printr-un chepeng din tavan) și cu o ferestruică prin care condamnatul putea vedea doar cele două biserici ale satului. Pe patul de pămînt bătătorit unde Cagliostro dormea și unde a murit am văzut un buchet de trandafiri, și mi s-a explicat că mai există și azi mulți credincioși ai lui care merg în pelerinaj la locul martiriului. Mi-au spus că printre pelerinii cei mai asidui erau și cei de la Picatrix, un cenaclu milanez de studii misteriosofice, care publică o

revistă ce se cheamă — apreciază te rog fantezia — *Picatrix*.

Știi că nutresc curiozitate pentru astfel de bizarerii, și la Milano mi-am procurat un număr din *Picatrix*, din care am aflat că urma să se celebreze peste cîteva zile o evocare a spiritului lui Cagliostro. M-am dus și eu acolo.

Pereții erau tapetați cu stindarde pline de semne cabalistice, mare risipă de bufnițe și cucuvele, scarabei și ibiși, divinități orientale de proveniență incertă. În fund era un postament, cu un prosceniu cu făclii aprinse pe niște suporți din pari grosolani, pe fundal un altar cu iconostas triunghiular și două statuete ale lui Isis și Osiris. Împrejurul lui, un amfiteatru de figuri ale lui Anubis, un portret al lui Cagliostro (dacă nu al lui, atunci al cui, nu crezi ?), o mumie aurită, de format Keops, două candelabre cu cîte cinci brațe, un gong susținut de doi șerpi încolăciți, un amvon pe un podium acoperit cu pînză imprimată cu hieroglife, două coroane, două trepieduri, un sarcofăgel gen ora sfîrșitului, un tron, un fotoliu stil de pe la o mie șase sute, fals, patru scaune desperecheate gen banchet servit la șeriful din Nottingham, lumînări, lumînărele, lumînăroaie, totul plin de o ardoare foarte spirituală.

În fine, intră șapte novicei în sutănele roșii cu torțe, și apoi preotul oficiant, care pare să fie directorul de la Picatrix — și-l mai chema și Brambilla, zeii să-l ierte — cu niște valtrapuri roz și oliv, și apoi pupila, sau medium-ul, pe urmă șase acoliți îmbrăcați în alb care păreau tot atîția Ninetto Davoli dar cu panglica sacră pe frunte, aceea a zeului, dacă-ți amintești cum spun poeții noștri.

Brambilla își pune pe cap o tiară cu semilună, apucă o spadă rituală, trasează pe scenă niște figuri magice, evocă niște spirite de îngeri cu terminația în „el", și în momentul ăla mie îmi vin vag în minte drăciile alea pseudosemitice din mesajul lui Ingolf, dar e chestie de o secundă, pe urmă toate astea îmi ies din cap. Pentru că, tocmai în momentul acela, se petrece ceva aparte, microfoanele scenei sînt legate la un sintonizator, care ar trebui să culeagă undele ce plutesc în spațiu, dar operatorul, cu panglică, trebuie să fi făcut o eroare, căci mai întîi auzim o muzică disco și pe urmă intră pe fir

Radio Moscova. Brambilla deschide sarcofagul, scoate din el un *grimoire,* brăzdează aerul cu o cădelniță și strigă „Doamne, vie împărăția ta" și pare să obțină ceva, pentru că radio Moscova tace, dar în momentul cel mai plin de magie, începe din nou să se audă un cîntec ca de cazaci beți, din ăia care dansează cu fundul lipit de pămînt. Brambilla invocă Clavicula Salomonis, arde un pergament pe trepied riscînd să dea naștere unui rug, evocă niște divinități ale templului din Karnak, cere cu impertinență să fie pus pe piatra cubică din Esod, și cheamă insistent pe un anume Familiar 39, care publicului trebuie să-i fi fost mai mult decît familiar, pentru că în sală se produce un freamăt. O spectatoare cade în transă, cu ochii dați peste cap, încît li se vede numai albul, lumea strigă un medic un medic, în momentul ăsta Brambilla cheamă în ajutor Puterea Pentaculelor, iar pupila, care între timp se așezase pe scaunul fals stil șase sute, începe să se agite, să geamă, Brambilla se apleacă asupra ei interogînd-o neliniștit, sau interogîndu-l pe Familiar 39, care, după cum intuiesc în acel moment, este Cagliostro însuși în persoană.

Și iată că începe partea neliniștitoare, pentru că fata pare să se chinuie cu-adevărat și suferă serios, asudă, tremură, bolborosește, începe să pronunțe niște fraze întrețăiate, vorbește de un templu, de o poartă ce trebuie deschisă, spune că e pe cale să se creeze un vîrtej de forță, că trebuie urcat către Marea Piramidă, Brambilla se agită pe scenă lovind gongul și chemînd-o pe Isis în gura mare, eu mă bucur de spectacol, cînd aud că fata, între un suspin și un geamăt, vorbește de șase sigilii, de o sută douăzeci de ani de așteptare și de treizeci și șase de invizibili. Nu mai e nici o îndoială, vorbește despre mesajul din Provins. În timp ce mă aștept să aud mai multe, fata se prăbușește epuizată, Brambilla o mîngîie pe frunte, binecuvîntează asistența cu cădelnița și spune că ritul a luat sfîrșit.

Pe o parte eram impresionat, pe altă parte voiam să înțeleg, și încerc să mă apropii de fată, care între timp și-a revenit, și-a tras pe ea un pardesiu destul de boțit, și vrea să iasă prin spate. Sînt gata s-o ating pe umăr, cînd mă simt apucat de braț. Mă întorc și-l văd pe comi-

sarul De Angelis, care-mi spune s-o las în pace, că știe el unde s-o găsească. Mă invită să luăm o cafea. Îl urmez, ca și cum m-ar fi prins cu ocaua mică, și într-un anume sens era adevărat, iar la bar mă întreabă ce căutam acolo și de ce încercam să mă apropii de fată. Mă supăr, îi răspund că nu trăim sub dictatură, și că pot să mă apropii de cine vreau. El se scuză, și-mi explică : cercetările în legătură cu Ardenti merseseră lent, dar ei căutaseră să reconstituie cum și-a petrecut cele două zile la Milano înainte de a-i vedea pe cei de la Garamond și pe misteriosul Rakosky. La distanță de un an, printr-un noroc neașteptat, ieșise la iveală că cineva îl văzuse pe Ardenti ieșind de la sediul lui Picatrix, cu medium-ul. Medium-ul, pe de altă parte îl interesa pentru că trăia cu un individ ce nu era necunoscut brigăzii de narcotice.

Îi spun că eram acolo din întîmplare, și că mă izbise faptul că fata spusese o frază despre șase sigilii pe care o auzisem rostită de colonel. El mă face atent că e ciudat că-mi amintesc așa de bine după doi ani de zile ce anume spusese colonelul, dat fiind că a doua zi menționasem numai o vagă discuție despre tezaurul Templierilor. Eu îi spun că colonelul vorbise chiar de un tezaur, apărat de ceva cum ar fi niște sigilii, dar că nu crezusem că e un amănunt important, pentru că toate comorile sînt protejate de șapte sigilii și de scarabei de aur. Iar el observă că nu vede de ce ar fi putut să mă izbească cuvintele mediumului, dacă toate comorile sînt protejate de scarabei de aur. Îi cer să nu mă trateze ca pe un nemernic, iar el schimbă tonul și începe să rîdă. Zice că nu găsea ciudat faptul că fata spusese ceea ce spusese, pentru că într-un fel oarecare Ardenti trebuie să-i fi vorbit de fanteziile lui, încercînd chiar s-o folosească drept mijloc pentru vreun contact astral, cum se spune în cercul acela. Mediumul e un burete, o bandă de film fotografic, trebuie că are un inconștient care seamănă cu un Luna park — mi-a spus el — cei de la Picatrix îi fac probabil spălarea creierului în fiecare an, nu e neverosimil ca în stare de transă — pentru că fata o simte pe bune, nu se preface, și nici nu prea e normală la cap —

să-i fi revenit imaginile care au impresionat-o cu mult timp în urmă.

Dar după două zile mă trezesc cu De Angelis la mine în birou, şi-mi spune ia te uită ce ciudat, a doua zi el s-a dus s-o caute pe fată, şi fata nicăieri. Întreabă el pe vecini, nimeni n-a văzut-o, mai mult sau mai puţin din după-amiaza de dinaintea serii ritului fatal, el devine bănuitor, intră în apartament, îl găseşte într-o completă dezordine, cearşafuri pe jos, perne într-un colţ, ziare călcate în picioare, sertare goale. Dispăruţi, şi ea şi drăguţul ei sau amantul sau concubinul, sau ce i-o fi fost.

Îmi spune că dacă ştiu ceva în plus, e mai bine să vorbesc pentru că e ciudat că fata s-a volatilizat, iar motivele sînt două : ori cineva şi-a dat seama că el, De Angelis, o ţinea sub ochi, ori au observat că un anume Jacopo Belbo încerca să-i vorbească. Şi deci lucrurile pe care le spusese în transă poate se refereau la cine ştie ce lucru serios, şi nici măcar Ei înşişi, aceia, cine or fi fost, nu-şi dăduseră niciodată seama că ea ştie atît de mult. „Mai gîndiţi-vă apoi că vreunuia dintre colegii mei ar putea să-i treacă prin cap că cel care a omorît-o sînteţi dumneavoastră", a adăugat De Angelis cu un surîs larg, „deci vedeţi că e bine să ne unim eforturile". Eram gata să-mi ies din sărite, dumnezeu mi-e martor că asta nu mi se întîmplă des, l-am întrebat de ce neapărat o persoană care nu e găsită acasă trebuie să fi fost omorîtă, iar el m-a întrebat dacă-mi aminteam de povestea cu colonelul acela. I-am spus că în orice caz, dacă ar fi omorît-o sau răpit-o, asta fusese în seara aceea în timp ce eu am fost cu el, iar el m-a întrebat cum de eram atît de sigur, pentru că ne despărţisem către miezul nopţii, iar după aceea el nu ştia ce s-a mai întîmplat, l-am întrebat dacă vorbea serios, el m-a întrebat dacă nu citisem niciodată vreun roman poliţist şi nu ştiam că poliţia trebuie să suspecteze din principiu pe oricine care nu are un alibi la fel orbitor ca Hiroşima, şi că-şi dădea capul pentru un transplant chiar atunci imediat, dacă eu aveam un alibi pentru răstimpul scurs între ora unu şi a doua zi dimineaţa.

Ce să-ţi spun, domnule Casaubon, poate aş fi făcut bine să-i spun adevărul, dar cei de prin părţile noastre sînt încăpăţînaţi şi nu reuşesc niciodată să-şi ia vorba înapoi.

Îţi scriu pentru că, aşa cum eu ţi-am găsit adresa, la fel ar putea-o găsi şi De Angelis : dacă intră în contact cu dumneata, să ştii cel puţin linia pe care am menţinut-o eu. Dar cum mi se pare o linie prea puţin dreaptă, dacă dumneata crezi, spune tot. Mi-e ruşine, scuză-mă, mă simt complice la ceva, şi caut un motiv, cît de cît nobil, ca să mă justific, şi nu-l găsesc. Trebuie că rădăcinile mele ţărăneşti sînt de vină, pe cîmpurile alea de pe la noi, sîntem nişte oameni de nimic.

Toată asta e o poveste — cum se zice pe nemţeşte — *unheimlich.*

Al dumitale, Jacopo Belbo.

„aceşti misterioşi iniţiaţi, deveniţi numeroşi, culezători, conspiratori: tot ce e iezuitism, magnetism, martinism, piatra filosofală, somnambulism, eclectism, totul provine de la ei.

(C.-L. Cadet-Gassicourt, *Le tombeau de Jacques de Molay*, Paris, Desenne, 1797, p. 91)

Scrisoarea mă neliniști. Nu de teama de a fi căutat de De Angelis, ei, poftim, într-o altă emisferă, ci din motive mai greu de perceput. În momentul acela am crezut că mă irită faptul că revenea la mine, așa, dintr-odată, o lume pe care o părăsisem. Acum înțeleg că ceea ce mă tulbura era, pentrù a nu ştiu cîta oară, un fel de complot al asemănării, suspectarea unei analogii. Ca reacţie instinctivă, m-am gîndit că mă deranja să-l reîntîlnesc pe Belbo, cù eterna lui slăbiciune. Hotărîi să-mi mut gîndul de la toate astea şi nu i-am spus nimic lui Amparo de scrisoare.

Am fost ajutat de o a doua scrisoare, pe care Belbo mi-a trimis-o după nici două zile, şi ca să mă liniştească.

Povestea cu mediumul se încheiase într-un mod rezonabil. Un confident al poliţiei povestise că amantul fetei fusese implicat într-o reglare de conturi legată de un stoc de droguri, pe care îl vînduse cu amănuntul în loc să-l predea cinstitului angrosist, care deja îl plătise. Lucruri care, în cercurile acelea ale lor sînt foarte rău văzute. Pentru a-şi salva pielea, se volatilizase. Bineînţeles că-şi luase şi amanta cu el. Purecînd apoi ziarele rămase în apartamentul lor, De Angelis găsise nişte reviste de tip *Picatrix* cu o serie de articole subliniate apăsat cu roşu. Unul privea tezaurul Templierilor, un altul pe Roza-Cruceenii ce trăiau într-un castel sau într-o cavernă sau dracu mai ştie ce, în care stătea scris „post 120 annos patebo", şi fuseseră denumiţi cei treizeci şi şase de invizibili.

Pentru De Angelis era deci totul clar. Mediumul se hrănea din literatura aceea (aceeași din care se hrănea și colonelul) și apoi o regurgita cînd se afla în transă. Afacerea era închisă, trecea la brigada narcoticelor.

Scrisoarea lui Belbo picura balsam de ușurare. Explicația lui De Angelis părea cea mai economicoasă.

Alaltăieri seara, în periscop, îmi spuneam însă că faptele ieșiseră bine din cu totul alt motiv : mediumul citase, e drept, ceva auzit de la Ardenti, însă ceva pe care revistele nu-l spuseseră deloc, și pe care nimeni nu trebuia să-l cunoască. În cercul de la Picatrix era cineva care-l făcuse pe colonel să dispară pentru a-l face să tacă, acest cineva își dăduse seama că Belbo dorea s-o întrebe pe fată, și o eliminase. Apoi, pentru a abate cercetările, îl eliminase și pe amantul ei, și instruise un turnător al poliției să povestească istoria cu fuga.

Așa de simplu ar fi fost, dacă ar fi existat un Plan. Dar oare există, dat fiind că abia noi aveam să-l inventăm, și încă cu mult timp după aceea ? E posibil oare ca realitatea, nu numai să depășească ficțiunea, dar să o și preceadă, sau chiar să-și ia un avans serios pentru a corecta neajunsurile pe care ficțiunea le va crea ?

Și totuși, atunci, în Brazilia, nu acestea au fost gîndurile pe care mi le-a suscitat scrisoarea. Mai curînd, iarăși, am simțit că ceva semăna cu ceva de altă natură. Mă gîndeam la călătoria proiectată, spre Bahia, și mi-am dedicat o după-amiază vizitării prăvăliilor de cărți și obiecte de cult, pe care pînă atunci le neglijasem. Am găsit niște mici prăvălioare aproape secrete și bazaruri supra-ticsite cu statui și cu idoli. Am cumpărat perfumadores cu tămîie de-ale zeiței Yemanjá, alte mici piramide mistice de afumat, ca cele pentru țințari cu parfum înțepător, bastonașe de tămîie, flacoane de spray dulceag, botezate Sacra inimă a lui Isus, amulete de trei parale. Și am găsit multe cărți, unele destinate credincioșilor, altele celor care-i studiau pe credincioși, toate puse laolaltă, cărți cu formule de exorcisme, *Como adivinhar o futuro na bola de cristal,* și manuale de antropologie. Și o monografie despre Roza-Cruceeni.

Totul s-a amalgamat pe nesimțite. Rituri satanice și maure în Templul de la Ierusalim, vrăjitori africani pentru subproletarii din nord-est, mesajul din Provins cu cei o sută douăzeci de ani ai săi, și cei o sută douăzeci de ani ai Roza-Cruceenilor.

Devenisem oare un shaker ambulant, bun doar să amestece filtre din diferite licori, sau provocasem un scurt-circuit încurcîndu-mă într-o leasă de fire de toate culorile ce se încurcau singure, și încă de foarte mult timp ? Am cumpărat cartea despre Roza-Cruceeni. Apoi mi-am zis că dacă aș mai fi rămas cîteva ceasuri, în librăriile acelea, aș fi întîlnit și colonei Ardenti, și mediumi, pe puțin vreo zece.

M-am întors acasă și i-am comunicat oficial lui Amparo că lumea era plină de denaturați. Ea mi-a făgăduit mîngîiere și ne-am încheiat ziua așa cum cerea natura.

Ajunsesem pe la sfîrșitul lui '75. Am hotărît să uit asemănările și să-mi consacru toate energiile muncii mele. La urma urmelor trebuia să predau cultura italiană, nu Roza-Cruceenii.

M-am dedicat filosofiei Umanismului și am descoperit că, abia ieșiți din tenebrele Evului Mediu, oamenii modernității laice nu găsiseră altceva mai bun de făcut decît să se apuce de Cabală și de magie.

După doi ani de frecventare a unor umaniști care rosteau formule pentru a convinge natura să facă lucruri pe care nu avea intenția să le facă, am primit vești din Italia. Colegii mei de altădată, sau cel puțini unii dintre ei, trăgeau cu arma în țeasta celor care nu erau de acord cu ei, pentru a convinge lumea să facă ceea ce nu avea intenția să facă.

Nu înțelegeam. Am hotărît că acum făceam parte din Lumea a Treia, și m-am mulțumit să vizitez Bahia. Am plecat cu o istorie a culturii renascentiste sub braț și cu cartea despre Roza-Cruceeni, care rămăsese cu filele netăiate, într-un raft.

Toate tradiţiile de pe pămînt trebuie văzute ca tradiţii ale unei tradiţii-mamă, fundamentală, care, încă de la origini, a fost încredinţată omului culpabil şi primelor lui vlăstare.

(Louis-Claude de Saint-Martin, *De l'esprit des choses*, Paris, Laran, *1800*, II. „*De l'esprit* des traditions en général")

Şi am văzut Salvadorul, adică Salvador da Bahia de Todos os Santos, „Roma neagră", cu cele trei sute şaizeci şi cinci de biserici ale sale, care se înşiruie pe linia dealurilor, sau îşi fac loc de-a lungul ţărmului, şi în care sînt cinstiţi zeii panteonului african.

Amparo cunoştea un artist naiv, care făcea nişte picturi mari pe lemn, pline de viziuni biblice şi apocaliptice, sclipitoare ca nişte miniaturi medievale, cu elemente copte şi bizantine. Era, firește, marxist, vorbea de revoluţia iminentă, îşi petrecea zilele visînd prin sacristiile sanctuarului Nosso Senhor do Bomfim, adevărate triumfuri a ceea ce se cheamă horror vacui, coşcovite de exvoto-uri, ca de nişte solzi, ce atîrnau din tavan sau încrustau pereţii, un mozaic mistic de inimi de argint, proteze de lemn, picioare, braţe, imagini ale unor salvări norocoase din mijlocul unor furtuni sau vîrtejuri, trombe marine, maelströmuri. El ne-a condus în sacristia unei alte biserici, plină cu nişte mobile mari mirosind a jacaranda. „Pe cine reprezintă tabloul acela", îl întrebă Amparo pe paracliser, „pe Sfîntul Gheorghe ?"

Paracliserul ne privi cu complicitate : „I se zice sfîntul Gheorghe, şi e mai bine să-i zicem aşa, altfel parohul se mînie, dar e Oxossi".

Pictorul ne ajută să vizităm timp de două zile naosuri şi incinte de mînăstiri, la umbra faţadelor împodobite ca

niște platouri de argint demult înnegrite și roase. Eram însoțiți de niște servitori zbîrciți și care mergeau șontîc, sacristiile parcă se prăbușeau bolnave de atîta aur și metale, de casetoane grele, de cornișe prețioase. În involucre de cristal tronau de-a lungul pereților chipuri de sfinți în mărime naturală, șiroind de sînge, cu plăgile deschise presărate cu picături de rubin. Cristi contorsionați de suferință, cu picioarele roșii de hemoragie. Într-o fulgerare de aur din barocul tîrziu, am văzut îngeri cu fețe etrusce, grifoni romanici și sirene orientale care se iteau din capiteluri.

Mă preumblam pe străzi străvechi, vrăjit de numele lor ce păreau niște cîntece, Rua da Agonia, Avenida dos Amores, Travessa de Chico Diabo... Mă nimerisem la Salvador în epoca în care guvernul, sau cine îl reprezenta, tocmai curăța vechiul oraș pentru a expulza din el miile de bordeluri, dar erau abia la jumătatea drumului. La picioarele acelor biserici goale și leproase, împiedicate în propriul lor fast, se întindeau încă fundături rău mirositoare în care furnicau prostituate negre de cincisprezece ani, bătrîne vînzătoare de dulciuri africane, stînd într-o rînă de-a lungul trotuarelor cu tigăile lor încinse, turme de profitori care dansau printre scursuri de zoaie în cîntecul tranzistoarelor de la barul alăturat. Vechile palate ale colonizatorilor, dominate de steme ce nu se mai puteau citi acum, deveniseră case de toleranță.

A treia zi l-am însoțit pe ghidul nostru la barul unui hotel din orașul de sus, în partea deja restructurată, într-o stradă plină de anticării de lux. Trebuia să se întîlnească cu un domn italian, ne spusese el, care voia să cumpere, și fără să discute prețul, un tablou de-al lui de trei metri pe doi, în care șiruri îndesate de îngeri dădeau o bătălie finală împotriva legiunilor adverse.

Așa l-am cunoscut pe domnul Agliè. Îmbrăcat impecabil într-un costum cu vestă, albastru cu dungulițe albe, fine, deși era cald, lentile cu montură de aur pe chipul rozaliu, păr argintat. El sărută mîna lui Amparo, de parcă nu cunoștea alt mod de a saluta o doamnă, și comandă șampanie. Pictorul trebuia să plece, Agliè îi

înmînă un snop de travellers' cheques, spuse să-i trimită opera la hotel. Am rămas să conversăm, Agliè vorbea portugheza destul de corect, dar ca unul care o învățase la Lisabona, ceea ce îi dădea și mai mult alura unui gentilom din alte vremuri. Se informă asupra noastră, făcu unele reflecții asupra posibilei origini geneveze a numelui meu, deveni interesat de istoria familiei lui Amparo, dar nu se știe cum, deja dedusese că ramura ei principală provenea din Recife. Cît despre a lui, originea, adică, făcu mențiuni vagi. „Eu sînt ca cei de pe-aici", zise el, „mi s-au acumulat în gena ereditară nenumărate rase... Numele e italian, de la o veche posesiune a unui strămoș. Da, nobil probabil, dar cine mai ia în seamă azi. Mă aflu în Brazilia din curiozitate. Mă pasionează formele Tradiției".

Avea, îmi spuse, o frumoasă bibliotecă de științe religioase la Milano, unde locuia de cîțiva ani. „Veniți să mă vedeți cînd vă întoarceți, am multe lucruri interesante, de la riturile afro-braziliene pînă la cultele lui Isis în Imperiul de jos".

„Ador cultele lui Isis", zise Amparo, căreia adesea, din orgoliu, îi plăcea s-o facă pe grandomana. „Dumneavoastră știți totul despre cultele lui Isis, îmi închipui".

Agliè răspunse cu modestie. „Numai puținul pe care l-am văzut din ele".

Amparo încercă să recîștige teren: „Nu aveau loc acum două mii de ani ?"

„Nu sînt așa de tînăr ca dumneavoastră", zîmbi Agliè.

„Precum Cagliostro", am glumit eu. „Nu e el cel care trecînd odată prin fața unui crucifix a fost auzit murmurîndu-i servitorul lui: „Îi spusesem eu iudeului ăstuia să fie atent, în seara aia, dar n-a vrut să mă asculte ?"

Agliè deveni rigid, m-am temut ca gluma să nu fi mers prea departe. Am dat să mă scuz, dar oaspetele nostru m-a întrerupt cu un surîs conciliant. „Cagliostro era un mistificator, pentru că se știe bine cînd și unde se născuse, și nici măcar n-a reușit să trăiască mult. Se umfla în pene".

„Cred și eu".

„Cagliostro era un mistificator", repetă Agliè, „dar asta nu înseamnă că n-au existat și nu există personaje

privilegiate care au putut traversa multe vieţi. Ştiinţa modernă ştie atît de puţin despre procesele de senescenţă, încît nu e imposibil să te gîndeşti că mortalitatea e un simplu efect de educaţie greşită. Cagliostro era un mistificator, dar contele de Saint-Germain nu, şi cînd zicea că şi-a învăţat unele dintre secretele sale chimice de la egiptenii antici, poate că nu se lăuda. Dar fiindcă atunci cînd cita aceste episoade nimeni nu-l credea, din politeţe faţă de interlocutorii săi, se prefăcea că glumeşte".

„În schimb, dumneavoastră vă prefaceţi că glumiţi ca să ne dovediţi că spuneţi adevărul", zise Amparo.

„Nu numai că sînteţi frumoasă, sînteţi extraordinar de perceptivă", zise Agliè. „Dar vă conjur să nu mă credeţi. Dacă v-aş apărea în lumina prăfuită a secolelor mele, frumuseţea dumneavoastră s-ar veşteji dintr-o dată, şi n-aş putea să mi-o iert".

Amparo era cucerită, iar eu simţii un ghimpe de gelozie. Adusei vorba despre biserici, şi despre sfîntul Gheorghe-Oxossi pe care-l văzuserăm. Agliè zise că trebuia fără doar şi poate să asistăm la un candomblé. „Nu vă duceţi acolo unde vi se cer bani. Locurile demne de văzut sînt acelea unde sînteţi primiţi fără să vă ceară nimic, nici măcar să credeţi. Să asistaţi cu respect, asta da, cu aceeaşi toleranţă a tuturor credinţelor cu care ei admit şi falsa voastră credinţă. Unii *pai* sau *mae-de-santo*, cînd îi vezi, seamănă a fi abia ieşiţi din coliba unchiului Tom, dar au cultura unor teologi de la Universitatea Gregoriană".

Amparo puse o mînă pe mîna lui. „Duceţi-ne acolo!" zise, „eu am fost o dată, cu ani în urmă, într-un cort de umbanda, dar am amintiri confuze, îmi reamintesc doar de o mare tulburare..."

Agliè păru încurcat din cauza atingerii, dar nu i se sustrase. Numai că, aşa cum l-am văzut făcînd mai apoi în momente de reflecţie, cu cealaltă mînă trase din jiletcă o cutie mică de aur şi argint, poate o tabacheră sau o cutiuţă de medicamente, cu capacul împodobit cu o agată. Pe masa barului ardea o lumînare mică de ceară, şi Agliè, ca din întîmplare, apropie cutioara de ea. Am văzut că la căldură agata nu se mai distingea, şi

în locul ei apărea o miniatură, foarte fină, în verde-albăstrui şi auriu, care reprezenta o păstoriţă cu un coşuleţ de flori. O învîrti între degete cu o devoţiune absorbită ca şi cum ar fi răsfoit o carte de rugăciuni. Îşi dădu seama că mă interesa, surîse, şi puse obiectul la locul lui.

„Tulburare ? N-aş dori, scumpă doamnă, ca pe lîngă faptul că sînteţi perceptivă să fiţi şi exagerat de sensibilă. Aleasă calitate, cînd se asociază cu graţia şi inteligenţa, dar periculoasă, pentru cine se duce în anumite locuri fără să ştie ce caută şi ce o să găsească... Iar pe de altă parte nu-mi confundaţi umbanda cu ceea ce se cheamă candomblé. Acesta din urmă e ceva cu totul autohton, afro-brazilian, cum se spune de obicei, în timp ce primul e o floare destul de tîrzie, ivită din transplanturi de rituri indigene pe cultura esoterică europeană, cu o mistică, pe care aş numi-o templieră..."

Templierii mă regăsiseră iarăşi. I-am spus lui Agliè că lucrasem ceva despre ei. Mă privi cu interes. „Curioasă conjunctură, tinere prieten. Aici sub Crucea Sudului, să găsesc un tînăr Templier..."

„N-aş vrea să mă consideraţi un adept..."

„Vai de mine, domnule Casaubon. Dacă aţi şti cîtă şarlatanie există în domeniul ăsta".

„Ştiu, ştiu".

„Tocmai. Dar trebuie să ne revedem, înainte de a vă întoarce". Ne dădurăm întîlnire pentru a doua zi : voiam toţi trei să explorăm mica piaţă acoperită din lungul portului.

Acolo ne-am reîntîlnit într-adevăr în dimineaţa următoare, şi era un tîrg de peşte, un suk arab, o expoziţie patronală care proliferase cu virulenţa unui cancer, un fel de Lourdes invadat de forţele răului, unde magi aducători de ploaie puteau face casă bună alături de capuţini extatici şi stigmatizaţi, printre săculeţe aducătoare de noroc cu rugăciuni cusute în umplutură, mînuţe de piatră dură care arătau jetoane de joc, crengi de coral, crucifixuri, stele ale lui David, simboluri sexuale din religii preiudaice, hamace, covoare, sacoşe, sfinxuri, inimi sacre, tolbe de indieni bororo, coliere de scoici. Mistica degenerată a conchistadorilor europeni se con-

topea cu știința calitativă a sclavilor așa cum și culoarea pielii fiecăruia dintre cei de acolo nara o istorie a unor genealogii pierdute.

„Iată", zise Agliè, „o imagine ă ceea ce manualele de etnologie numesc sincretismul brazilian. Urît cuvînt, luat din știința oficială. Dar în sensul lui cel mai înalt, sincretismul e recunoașterea unei unice Tradiții, ce străbate și nutrește toate religiile, toate înțelepciunile, toate filosofiile. Înțeleptul nu e cel care discriminează, e cel care pune laolaltă fișiile de lumină, de oriunde ar proveni ele... Și deci sînt mai deștepți acești sclavi, sau descendenți de sclavi, decît etnologii de la Sorbona. Mă înțelegeți, cel puțin dumneavoastră, frumoasă doamnă ?"

„Nu cu mintea", zise Amparo. „Cu uterul. Mă scuzați, îmi închipui că contele de Saint-Germain nu s-ar exprima așa. Vreau să spun că sînt născută în această țară, și chiar ceea ce nu știu, îmi vorbește de undeva, de aici, cred..." Își duse mîna la sîn.

„Cum i-a zis în seara aceea cardinalul Lambertini acelei doamne cu o splendidă cruce de diamante pe decolteu ? Ce fericire ar fi să mori pe calvarul ăsta. Tot așa mi-ar plăcea mie să aud vocile acelea. Acum trebuie să mă scuz eu, și față de amîndoi. Vin dintr-o epocă în care ai fi făcut pe dracu-n patru, numai să aduci omagiu frumuseții. Poate vreți să rămîneți singuri. O să ținem legătura".

„Ți-ar putea fi tată", i-am spus lui Amparo în timp ce o tîram printre tarabe.

„Ba chiar străbunic. Ne-a dat de înțeles că are cel puțin o mie de ani. Ești gelos pe mumia faraonului ?"

„Sînt gelos pe cine-ți aprinde ție un beculeț în cap".

„Ce frumos, asta e iubire".

27

Povestind într-o zi că îl cunoscuse pe Pilat din Pont la Ierusalim, el descria minuțios casa guvernatorului și enumera felurile servite la cină. Cardinalul de Rohan, crezînd că cele auzite sînt niște fantezii, s-a adresat valetului contelui de Saint-Germain, un bătrîn cu părul alb și cu o înfățișare de om onest : „Prietene, îi spuse, nu-mi vine să cred ceea ce zice stăpînul tău. Că ar fi ventriloc, mai treacă-meargă ; că ar face aur, pot accepta, dar că ar avea două mii de ani și că l-ar fi văzut pe Pilat din Pont, mi se pare prea de tot. Dumneata te aflai de față ?" „Oh, din păcate nu, monseniore, răspunse cu nevinovăție valetul, eu sînt în serviciul domnului conte numai de patru sute de ani".

(Collin de Plancy, *Dictionnaire infernal*, Paris, Mellier, 1844, p. 434)

În zilele care au urmat am fost acaparat de orașul Salvador. Am rămas prea puțin timp în hotel. Răsfoind indicele cărții despre Roza-Cruceeni am găsit o referință în legătură cu contele de Saint-Germain. Ia te uită, mi-am zis, *tout se tient*.

Despre acesta, Voltaire scria : „c'est un homme qui ne meurt jamais et qui sait tout", iar Frederic al Prusiei îi răspundea că „c'est un compte pour rire". Horace Walpole vorbea de el ca despre un italian, sau spaniol, sau polonez care s-ar fi îmbogățit surprinzător în Mexic, iar după aceea a fugit la Constantinopol cu bijuteriile soției sale. Lucrurile cele mai sigure despre el ne sînt transmise în memoriile doamnei de Hausset, fostă dame de chambre a doamnei de Pompadour (frumoasă referință, zicea Amparo, intolerantă). Este cunoscut sub diferite nume ; Surmont la Bruxelles, Welldone la Leipzig, marchiz de Aymar, de Bedmar, sau de Belmar, conte Soltikoff.

Arestat la Londra în 1745, unde strălucea ca muzician cîntînd la vioară şi la clavecin în saloane ; trei ani după aceea, la Paris, îşi oferă serviciile lui Ludovic al XV-lea, ca expert în vopsele, în schimbul unei reşedinţe la castelul Chambord. Regele îi dă misiuni diplomatice în Olanda, unde intră în nişte încurcături şi fuge din nou la Londra. În 1762, îl găsim în Rusia, apoi iarăşi în Belgia. Acolo, îl întîlneşte Casanova, care povesteşte cum a transformat o monedă în aur. În '76 se află la curtea lui Frederic al II-lea căruia-i prezintă diferite proiecte chimice, ca să moară după opt ani în Schleswig, la landgraf-ul de Hesse, unde punea pe roate o fabrică de vopsele.

Nimic ieşit din comun, cariera tipică a aventurierului de pe la o mie şapte sute, avînd doar mai puţine amoruri decît Casanova şi escrocherii mai puţin teatrale decît cele ale lui Cagliostro. În fond, cu excepţia cîtorva incidente, se bucură de un anume credit pe lîngă potentaţi, cărora le promite miracolele alchimiei, dar cu un profit industrial sigur. Atîta doar că în jurul lui, şi desigur, întreţinut de el, ia naştere zvonul despre nemurirea lui. Este auzit prin saloane citînd cu dezinvoltură evenimente trecute ca şi cum ar fi fost martor ocular la ele, şi-şi cultivă legenda cu graţie, oarecum în surdină.

Cartea mea cîta şi un fragment din *Gog*, de Giovanni Papini, unde e descrisă o întîlnire nocturnă, pe puntea unui transatlantic, cu contele de Saint-Germain : apăsat de trecutu-i milenar, de amintirile ce-i împînzesc mintea, cu accente de disperare ce amintesc de Funes, „el memorioso" al lui Borges, numai că textul lui Papini datează din 1930. „Să nu-ţi închipui că soarta celor ca mine e de-invidiat", îi spune contele lui Gog. „După vreo două secole, un plictis incurabil pune stăpînire pe nefericiţii nemuritori. Lumea e monotonă, oamenii nu învaţă nimic şi cad iarăşi la fiecare generaţie în aceleaşi erori şi orori ; evenimentele nu se repetă dar se aseamănă... se termină noutăţile, surprizele, revelaţiile. Pot să-ţi mărturisesc dumitale, acum cînd doar Marea Roşie ne ascultă : nemurirea mea a ajuns să mă plictisească. Pămîntul nu mai are secrete pentru mine şi nu-mi mai pun speranţa în semenii mei".

„Curios personaj", am comentat eu. „E clar că Agliè al nostru se preface că-l întruchipează. Gentilom matur, cam fezandat, cu bani de risipit, timp liber de călătorit, şi o propensiune pentru supranatural".

„Un reacţionar coerent, care are curajul de a fi decadent. În fond îl prefer burghezilor democraţi", zise Amparo.

„Women power, women power, şi mai şi cazi în extaz pentru o sărutare de mînă".

„Aşa ne-aţi educat voi, timp de secole. Lăsaţi-ne să ne eliberăm puţin cîte puţin. N-am spus că aş vrea să mă mărit cu el".

„Slavă Domnului".

Săptămîna următoare a fost rîndul lui Agliè să-mi telefoneze. În seara aceea urma să fim admişi într-un terreiro de candomblé. Nu puteam fi admişi în timpul ritualului, pentru că Ialorixá nu avea încredere în turişti, dar ea însăşi avea să ne întîmpine înainte de începerea lui, şi avea să ne arate cadrul.

El veni să ne ia cu maşina, şi conduse printre favelas, pînă dincolo de colină. Edificiul în faţa căruia ne-am oprit avea o înfăţişare modestă, un fel de hărăbaie industrială, dar în prag un negru bătrîn ne primi purificîndu-ne cu nişte fumigaţii. Mai încolo, într-o mică grădină austeră, văzurăm un soi de coşniţă imensă, făcută din foi mari de palmier pe care se aflau la vedere nişte delicatese tribale, *comidas de santo*.

Înăuntru dădurăm peste o sală mare, cu pereţii acoperiţi cu tablouri, un fel de cadre votive, de măşti africane. Agliè ne explică felul cum era aranjat decorul : în fund, băncile pentru neiniţiaţi, alături, estrada pentru instrumente, şi scaunele pentru aşa-numiţii Ogã. „Sînt oameni de condiţie bună, nu neapărat credincioşi, dar care respectă cultul. Aici la Bahia marele Jorge Amado e Ogã într-un terreiro. A fost ales de Iansã, stăpîna războiului şi a vînturilor..."

„Dar de unde provin aceste divinităţi ?" am întrebat.

„E o istorie complicată. Mai întîi, există o ramură sudaneză, care se impune în nord încă de la începuturile sclavagismului, iar din acest trunchi provine candom-

blé-ul aşa-zişilor orixás, adică al divinităţilor africane. În statele din sud avem influenţa grupurilor bantu şi din acest punct încep amestecăturile în lanţ. În timp ce cultele din nord rămîn credincioase religiilor africane originare, în sud macumba primitivă evoluează către umbanda, care este influenţată de catolicism, kardecism şi ocultismul european..."

„Deci astă-seară n-au a face Templierii".

„Templierii erau o metaforă. În orice caz, astă-seară nu-i vorba de ei. Dar sincretismul are o mecanică foarte subtilă. Aţi observat, afară la intrare, lîngă comidas de santo, o statuetă din fier, un fel de drăcuşor cu furcă, şi cu nişte ofrande votive la picioare ? Este Exu, foarte puternic în cultul umbanda, dar nu şi în candomblé. Şi, totuşi, şi candomblé-ul îl cinsteşte, îl consideră un spirit mesager, un fel de Mercur degenerat. În umbanda eşti posedat de Exu, aici nu. Totuşi e tratat cu bunăvoinţă, nu se ştie niciodată. Uitaţi-vă acolo pe perete..." Îmi indică statuia policromă a unui indios nud şi pe aceea a unui sclav bătrîn negru înveşmîntat în alb, şezînd şi fumîndu-şi pipa : „Aceştia sînt un *caboclo* şi un *preto velho*, spirite de răposaţi, care în riturile umbanda contează foarte mult. Ce caută aici ? Li se aduce omagiu, nu sînt utilizaţi, pentru că ritul candomblé stabileşte raporturi numai cu acei orixás africani, dar asta nu înseamnă că sînt renegaţi".

„Dar ce rămîne să aibă în comun, toate aceste biserici ?"

„Să zicem că toate cultele afro-braziliene sînt pînă la urmă caracterizate de faptul că, în timpul ritului, iniţiaţii sînt posedaţi, ca în transă, de o fiinţă superioară. În candomblé sînt acei orixás, în umbanda sînt spiritele decedaţilor..."

„Îmi uitasem ţara şi rasa mea", zise Amparo. „Doamne, puţină Europă şi un strop de materialism istoric m-au făcut deja să dau totul uitării, şi totuşi poveştile astea le ascultam de la bunica mea..."

„Un strop de materialism istoric ?" surîse Agliè. „Mi se pare c-am mai auzit eu vorbindu-se de aşa ceva. Un cult apocaliptic practicat de tipul acela, născut la Trier, nu-i aşa ?"

Am strîns-o pe Amparo de braţ. „No pasarán, amore".

„Isuse Hristoase", murmură ea.

Agliè urmărise fără să intervină micul nostru dialog pe şoptite. „Puterile sîncretismului sînt infinite, draga mea. Dacă vrei, îţi pot oferi versiunea politică la toată povestea asta. Legile secolului nouăsprezece restituie libertatea sclavilor, dar în încercarea de a aboli stigmatele sclaviei sînt arse toate arhivele tîrgului cu sclavi. Sclavii devin formal liberi, dar fără trecut. Şi atunci încearcă să reconstituie o identitate colectivă, în lipsa celei familiale. Se întorc la rădăcinile lor. Este modul lor de a se opune, cum ziceţi voi, tinerii, faţă de forţele dominante".

„Dar parcă aţi spus chiar adineauri că se amestecă sectele acelea europene..." zise Amparo.

„Draga mea, puritatea e un lux, iar sclavii iau ceea ce găsesc. Dar se răzbună. Azi au capturat mai mulţi albi decît poţi să-ţi închipui. Cultele africane originare aveau slăbiciunea tuturor religiilor, erau locale, etnice, mioape. În contact cu miturile cuceritorilor, ei au retrăit un vechi miracol : au redat vitalitatea cultelor misterice din al doilea şi al treilea secol al erei noastre, din bazinul mediteranean, între o Romă care se dezagrega încet, încet şi fermenţii ce veneau din Persia, din Egipt, din Palestina pre-iudaică... În secolele Imperiului de Jos, Africa primeşte influenţele întregii religiozităţi mediteraneene, şi le depozitează, le condensează. Europa se vede coruptă de creştinismul raţiunii de stat, Africa conservă comori de înţelepciune, aşa cum le conservase şi le difuzase şi pe timpul egiptenilor, dăruindu-le grecilor, care le-au făcut chisăliţă".

28

Există un corp care cuprinde totul laolaltă în lume, şi închipuieşte-ţi-l de formă circulară, fiindcă aceasta e forma Totului... Închipuieşte-ţi acum că sub cercul acestui corp stau cei 36 de decani, în centru între cercul totului şi cercul zodiacului, despărţind aceste două cercuri şi ca să spunem aşa, mărginind zodiacul ; lasă-te purtat de-a lungul zodiacului cu planetele... Schimbarea regilor, uşurarea cetăţilor, foametea, molima, refluxul mării, cutremurele, nimic din toate acestea nu are loc fără înrîurirea decanilor...

(*Corpus Hermeticum, Stobaeus,* excerptum VI)

„Dar care ştiinţă ?"

„Îţi dai seama de cum trebuie să fi fost epoca dintre al doilea şi al treilea secol de după Hristos ? Nu în ceea ce priveşte fasturile imperiului, aflat pe sfîrşite, ci prin ceea ce înflorea în acest timp în bazinul mediteraneean. La Roma pretorienii tăiau beregata împăraţilor lor, iar în Mediterana înflorea epoca lui Apuleius, a misterelor lui Isis, a acelei mari reîntoarceri a unor spiritualităţi cum au fost neoplatonismul, gnoza... Vremuri fericite, cînd creştinii nu luaseră încă puterea şi nu trimiseseră la moarte pe eretici. Epocă splendidă, locuită de Nous, străfulgerată de extază, populată de prezenţe, de emanaţii, demoni şi cohorte îngereşti. E o ştiinţă difuză, dezlînată, veche de cînd lumea, care datează dinainte de Pitagora, de la brahmanii din India, de la evrei, magi, gimnosofişti, şi pînă şi de la barbarii din extremul nord, de la druizii din cele două Galii şi din insulele britanice. Grecii considerau că barbarii sînt barbari pentru că nu ştiau să se exprime, cu limbajele acelea care, în urechile lor mult prea educate sunau ca nişte lătrături. Şi dimpotrivă, în epoca noastră, s-a hotărît că barbarii ştiau mult mai mult decît elinii, şi asta tocmai fiindcă limbajul lor era

impenetrabil. Dumneavoastră credeţi că cei care vor dansa astă-seară cunosc sensul tuturor cîntecelor şi al numelor magice pe care le vor rosti ? Din fericire, nu, pentru că numele necunoscut va funcţiona ca exerciţiu de respiraţie, vocalizare mistică. Epoca Antoninilor... Lumea era plină de corespondenţe minunate, de asemănări subtile, trebuia să le pătrunzi, să te laşi pătruns de ele, cu ajutorul visului, al oracolului, al magiei, care îngăduie să acţionezi asupra naturii şi a forţelor ei punînd în mişcare asemănătorul prin asemănător. Înţelepciunea e insesizabilă, volatilă, scapă oricărei măsuri. Iată de ce în epoca aceea zeul învingător a fost Hermes, inventatorul tuturor şiretlicurilor, zeul căilor încrucişate, al hoţilor, dar şi meşterul scrierii, artă a iluziei şi a diferenţei, al navigaţiei, ce te trage către sfîrşitul oricărui hotar, unde totul se confundă la orizont, al vinciurilor de ridicat pietre de la pămînt, şi al armelor, care preschimbă viaţa în moarte, şi al pompelor de apă, care fac să devină uşoară materia grea, al filosofiei, care amăgeşte şi înşeală... Şi ştii unde e pus astăzi Hermes ? Aici, l-aţi văzut la uşă, îl numesc Exu, acest mesager al zeilor, mediator, comerciant, neştiutor de deosebirea dintre bine şi rău".

Se uită la noi cu o neîncredere amuzată. „Dumneavoastră credeţi că aşa cum face Hermes cu mărfurile, sînt şi eu prea uşuratic împărţind astfel zeii. Uitaţi-vă la cărţulia asta pe care am cumpărat-o azi-dimineaţă dintr-o librărie de duzină din Pelourinho. Magii şi mistere ale sfîntului Ciprian, reţete de farmece pentru a obţine o iubire, sau ca să-ţi faci duşmanul să moară, invocaţii către îngeri şi către Fecioară. Literatură populară, pentru misticii ăştia de culoare neagră. Însă e vorba de sfîntul Ciprian din Antiohia, despre care există o imensă literatură din acele secole de argint. Cei care i-au dat viaţă au vrut ca el să fie instruit în toate privinţele şi să ştie ceea ce e pe pămînt, în aer şi în apa mării şi îl trimit în ţinuturile cele mai îndepărtate ca să înveţe toate misterele, să cunoască felul cum iau naştere şi cum se degradează ierburile, şi virtuţile plantelor şi ale animalelor, nu acelea din istoria naturală, ci acelea din ştiinţa ocultă, îngropată în adîncul tradiţiilor arhaice

şi îndepărtate. Iar Ciprian se consacră la Delphi lui Apolon şi dramaturgiei şarpelui, cunoaşte misterele lui Mitra, la cincisprezece ani pe muntele Olimp, sub îndrumarea a cincisprezece hierofanţi, asistă la riturile de evocare ale Prinţului Acestei Lumi, pentru a-i stăpîni urzelile ; la Argos, este iniţiat în misterele Herei ; în Frigia învaţă mantica hepatoscopiei şi astfel nu mai era nimic pe pămînt, în mare sau în aer pe care el să nu-l cunoască, nici apariţie, nici obiect al ştiinţei, nici artificiu de nici un fel, nici măcar arta de a schimba prin sortilegiu cele scrise. În templele subterane de la Memfis învaţă cum comunică demonii cu lucrurile terestre, locurile de care se feresc ei, obiectele pe care le îndrăgesc, şi cum locuiesc tenebrele, şi ce rezistenţe opun în anumite domenii, şi cum pot să posede sufletele şi trupurile, şi ce efecte obţin ei din cunoaştere superioară, memorie, teroare, iluzie, şi arta de a produce zguduiri de pămînt şi de a influenţa curenţii subpămînteni... Pe urmă, vai, el se converteşte ; dar ceva din ştiinţa lui rămîne, se transmite, şi acum îl regăsim aici, în gura şi în mintea acestor zdrenţăroşi cărora voi le spuneţi idolatri. Dragă prietenă, ceva mai înainte dumneata te uitai la mine ca şi cum aş fi fost un *ci devant*. Cine trăieşte în trecut ? Dumneata, care ai vrea să dărui acestei ţări ororile secolului proletar şi industrial, sau eu care vreau ca biata noastră Europă să regăsească naturaleţea şi credinţa acestor fii de sclavi ?"

„Isuse", şuieră Amparo, cu răutate, „ştiţi şi dumneavoastră că e un mod de a-i face să stea liniştiţi..."

„Nu liniştiţi. Capabili să cultive în continuare aşteptarea. Fără sentimentul aşteptării nu există nici măcar paradisul, nu ne-aţi învăţat voi, europenii, asta ?"

„Adică eu aş fi europeană ?"

„Nu contează culoarea pielii, contează credinţa în Tradiţie. Pentru a reda sentimentul aşteptării unui Occident paralizat de bunăstare, ăştia plătesc, poate suferă, dar cunosc încă acel limbaj al spiritelor naturii, al aerului, al apelor, al vînturilor..."

„Ne mai exploataţi încă o dată".

„Încă ?"

„Sigur, dumneavoastră trebuie să fi învățat asta în optzeci și nouă, domnule conte. Cînd ne săturăm, pac!" Și surîzînd ca un înger, ea își trecuse mîna, întinsă, superbă, pe sub gît. La Amparo îmi stîrneau dorințe pînă și dinții.

„Dramatic lucru", zise Agliè, scoțîndu-și din buzunar tabachera și mîngîind-o cu mîinile împreunate. „Așadar m-ai recunoscut? Dar în optzeci și nouă nu sclavii au făcut să se rostogolească capetele, ci acei burghezi de treabă pe care dumneata trebuie că-i deteşti. Și pe urmă, contele de Saint-Germain, în atîtea secole, a văzut atîtea capete rostogolindu-se, și tot atîtea întorcîndu-se la loc pe gîturi. Dar iată că sosește mae-de-santo, Ialorixá".

Întîlnirea cu stareța din terreiro a fost calmă, cordială, populară și totodată cultivată. Era o negresă voinică, cu surîsul sclipitor. La prima vedere ai fi zis că-i o gospodină, dar cînd începurăm să vorbim am înțeles de ce femeile ca ea puteau domina viața culturală din Salvador.

„Dar acești orixás sînt persoane sau forțe?" am întrebat-o. Mae-de-santo răspunse că erau forțe, desigur, apă, vînt, frunze, curcubeu. Dar cum să împiedici oamenii simpli să-i vadă ca pe niște războinici, femei, sfinți din bisericile catolice? Dumneavoastră, spuse ea, nu tot așa adorați o putere cosmică sub forma atîtor fecioare? Important e să venerezi forța, înfățișarea trebuie să fie potrivită cu posibilitățile de înțelegere ale fiecăruia.

Apoi ne invită să ieșim în grădina din spate, pentru a vizita capelele, înainte de începerea ritului. În grădină se aflau casele zeităților orixás. Un stol de fete negre, în port bahian, trebăluiau vesele făcînd ultimele pregătiri.

Casele sfinților orixás erau presărate prin grădină ca niște chilii de pe Sfîntul Munte, și arătau expusă în exterior imaginea sfîntului corespunzător. În interior te izbeau culorile crude ale florilor, ale statuilor, ale mîncărurilor fierte de curînd și oferite zeilor. Alb pentru Oxalá, albastru și roz pentru Yemanjá, roșu și alb pentru Xangõ, galben și auriu pentru Ogun... Inițiații îngenunchiau sărutînd pragul și atingîndu-se pe frunte și după ureche.

Dar atunci, am întrebat, Yemanjiá este sau nu Maica Imaculatei Concepţiuni ? Iar Xangõ e sfîntul Ieronim sau nu ?

„Nu puneţi întrebări nelalocul lor", mă sfătui Agliè. „În cultul umbanda e şi mai complicat. Din linia lui Oxalá fac parte Sfîntul Anton şi sfinţii Cosma şi Damian. Din linia Yemanjei fac parte sirenele, ondinele, spiritele caboclas ale mării şi ale fluviilor, zeităţi marine, şi stele călăuzitoare. Din linia orientală fac parte hinduşii, medicii, învăţaţii, arabii şi marocanii, japonezii, chinezii, mongolii, egiptenii, aztecii, incaşii, caribii şi romanii. Din linia lui Oxossi fac parte soarele, luna, aşa-zisul caboclo al cascadelor şi caboclul celor negre. Din linia lui Ogun fac parte Ogun Beira-Mar, Rompe-Mato, Iara, Megé, Naruée... În fine, depinde".

„Hristoase", zise iar Amparo.

„Se zice Oxalá", îi şoptii eu atingîndu-i urechea. „Fii calmă, no pasarán".

Ialorixá ne arătă o serie de măşti pe care nişte învăţăcei le duceau în templu. Erau un fel de bautta mari de paie, sau tichii, cu care aveau să se acopere medium-ii pe măsură ce intrau în transă, pradă divinităţii. E o formă de pudoare, ne spuse ea, în unele terreiro cei predestinaţi dansează cu faţa descoperită, arătîndu-şi patima către cei de faţă. Însă iniţiatul trebuie protejat, respectat, sustras curiozităţii profanilor, sau a celor care, oricum, nu le pot înţelege jubilarea interioară, şi starea de graţie. Era obiceiul acestui terreiro, ne spuse, şi de aceea nu erau admişi cu uşurinţă străinii. Dar poate că într-o zi, vor fi, cine ştie, comentă ea. Îşi lua în felul acesta rămas bun.

Totuşi nu voia să ne lase să plecăm înainte de a ne fi oferit, nu din coşniţe, care trebuiau să rămînă neatinse pînă la sfîrşitul ritului, ci din bucătăria ei, să gustăm cîte ceva din comidas de santo. Ne duse în spatele terreiro-ului, şi aici avu loc un adevărat banchet policrom cu mandioca, pimenta, cocos, amendoim, gemgibre, moqueca de siri mole, vatapa, efó, caruru, fasole neagră cu farofa, într-o mireasmă dulce de mirodenii africane, cu izuri tropicale dulcege şi tari, din care luarăm cu evlavie, ştiind că luam parte la prînzul străvechilor zei sudanezi. Pe drept cuvînt, ne spuse

Ialorixá, pentru că fiecare dintre noi, fără s-o știe, era fiul unui orixá, și adesea se putea spune și al cui. Am întrebat, făcîndu-mi curaj, al cui fiu eram. Ialorixá mai întîi se eschivă, spuse că nu se putea stabili cu precizie, pe urmă consimți să-mi examineze palma mîinii, își trecu degetele peste ea, mă privi în ochi, apoi zise : „Ești fiul lui Oxalá".

M-am simțit mîndru de asta. Amparo, acum destinsă, sugeră să se dezvăluie al cui fiu era Agliè, dar el spuse că prefera să nu știe.

Întorși acasă, Amparo îmi spuse : „Te-ai uitat în palma lui ? În loc de linia vieții, are un șir de linii frînte. Ca un pîrîiaș care întîlnește o piatră și începe din nou să curgă cu un metru mai încolo. Linia cuiva care trebuie să fi murit de mai multe ori."

„Campion internațional la metempsihoză în lungime".

„No pasarán", rîse Amparo.

Prin simplul fapt că ei își schimbă și-și ascund numele, că mint în privința vîrstei lor, și fiindcă, așa cum admit ei înșiși, vin fără să se lase recunoscuți, nu există logician, care să poată nega că trebuie neapărat ca ei să existe cu adevărat.

(Heinrich Neuhaus, *Pia et ultimissima admonestatio de Fratribus Roseae-Crucis, nimirum : an sint ? quales sint ? unde nomen illud sibi asciverint,* Danzig, Schmidlin, 1618 — ed. fr. 1623, p. 5)

Diotallevi zicea că Hesed este sefirahul grației și al iubirii, foc alb, vînt din sud. Alaltăieri seară în periscop mă gîndeam că ultimele zile petrecute la Bahia cu Amparo stăteau sub acest semn.

Mi-aminteam — cîte nu-ți aduci aminte, în timp ce aștepți în întuneric, ore întregi — una dintre ultimele seri. Picioarele ne dureau de cît merseserăm pe străduțe și prin piețe, și ne duseserăm la culcare devreme, dar fără să ne fie somn. Amparo se culcușise pe o pernă în poziție fetală, și se prefăcea că citește printre genunchii ușor depărtați unul dintre micile mele manuale despre ritul umbanda. Cînd și cînd se întindea alene pe spate, cu picioarele depărtate și cu cartea pe burtă, și rămînea să m-asculte pe mine, care citeam cartea despre Roza-Cruceeni și încercam s-o atrag în descoperirile mele. Seara era plăcută, dar, cum ar fi scris Belbo în ale lui *files,* istovit de literatură, nu se simțea nici o adiere de vînt. Ne permisesem un hotel bun, pe fereastră se zărea marea, iar din despărțitura rezervată bucătăriei, încă luminată, îmi surîdea reconfortîndu-mă, un coșuleț cu fructe tropicale cumpărate de dimineață la piață.

„Zice aici că în 1614 apare în Germania o scriere anonimă, *Allgemeine und general Reformation,* sau *Reforma*

generală și comună a întregului univers, urmată de Fama Fraternitatis a Onorabilei Confraternități a Rozei-Cruce, adresată tuturor înțelepților și suveranilor din Europa, împreună cu un scurt răspuns al Domnului Haselmeyer care din acest motiv a fost aruncat în temniță de Iezuiți și pus în fiare pe o galeră. Dată acum la tipar și făcută cunoscută tuturor inimilor sincere. Editată la Cassel de Wilhelm Wessel".

„Nu e cam lung ?"

„Se pare că prin anii o mie șase sute titlurile erau toate astfel. Le scria Lina Wertmüller. E o operă satirică, o fabulă despre o reformă generală a omenirii, și pe deasupra copiată în parte din *Ragguagli di Parnasso (Confruntări din Parnas)* de Traiano Boccalini. Dar conține un opuscul, o cărticică, un manifest de vreo duzină de paginuțe, *Fama Fraternitatis*, care va fi republicată în parte în anul următor, în același timp cu un alt manifest, de data asta în latină, *Confessio fraternitatis Roseae Crucis, ad eruditos Europae.* În amîndouă Confreria Roza-Cruceenilor se prezintă și vorbește despre propriul ei fondator, un misterios C.R. Numai după aceea, și din alte izvoare, se va clarifica sau se va hotărî că e vorba de un anume Christian Rozencreutz."

„De ce acolo nu e numele complet ?"

„Uită-te, e o risipă de inițiale, aici nimeni nu e numit cu numele întreg, toți se numesc G.G.M.P.I. și cine are cît de cît o poreclă mai afectuoasă se numește P.D. Se povestesc anii de formație ai lui C.R., care întîi vizitează Sfîntul Mormînt, apoi ridică pînzele spre Damasc, pe urmă trece în Egipt, și de acolo la Fez, care în epocă era pesemne unul dintre sanctuarele înțelepciunii musulmane. Acolo Christian al nostru, care deja știa greaca și latina, învață limbile orientale, fizica, matematica, științele naturii, și acumulează toată știința milenară a arabilor și a africanilor, pînă la Cabală și la magie, traducînd chiar, în latină, un misterios *Liber M*, și cunoaște astfel toate secretele macro și microcosmosului. De două secole deja e la modă tot ce e oriental, în special dacă nu se înțelege ce înseamnă."

„Mereu fac așa. Ești înfometat, frustrat, asuprit? Cere cupa misterului! Ține...“ Și-mi făcea sul o hîrtiuță. „E din cel bun.“

„Vezi că vrei să te prostești și tu“.

„Ba eu știu că e chimie, și atît. Nu există mister. Sar peste cal chiar și cei care nu știu ebraică. Vino-ncoa“.

„Așteaptă. Pe urmă Rosencreutz trece în Spania și-și face și acolo provizii din cele mai oculte doctrine, și zice că se apropie tot mai mult și mai mult de Centrul oricărei științe. Iar în cursul acestor călătorii, care pentru un intelectual al epocii reprezentau o adevărată îndopare cu înțelepciune, înțelege că trebuie să fondeze în Europa o societate care să-i îndrume pe guvernanți pe căile cunoașterii și ale binelui.“

„O idee originală. Merita să studieze atîta. Vreau niște *mamaia* proaspătă“.

„E în frigider. Fii bună, du-te tu, eu lucrez“.

„Dacă lucrezi, ești furnică și dacă ești furnică, faci ca furnica, așa că du-te după provizii“.

„*Mamaia* e voluptate, deci se duce greierele. Dacă nu, mă duc eu și citești tu“.

„Nici nu mă gîndesc. Urăsc cultura omului alb. Mă duc.“

Amparo se ducea către bucătărie, și-mi plăcea s-o doresc așa, privind-o contra luminii. Iar în acest timp C.R. se întorcea în Germania, și în loc să se dedice transmutării metalelor, cum deja imensa lui știință i-ar fi permis, hotăra să se consacre unei reforme spirituale. Întemeia Confreria inventînd o limbă și o scriere magică, ce ar fi servit de fundament științei fraților ce aveau să vină.

„Nu, că murdăresc cartea, bagă-mi-o în gură, nu — nu face pe proasta, așa, bine. Doamne ce bună e *mamaia*, rosencreutzlische Mutti-ja-ja... Dar știi că ceea ce primii Roza-Cruceeni au scris în primii ani ar fi putut ilumina lumea, dornică de adevăr?“

„Și ce au scris?“

„Aici e trucul, manifestul nu spune, te lasă să-ți vină apă-n gură. E un lucru atît de important, dar atît de important, încît trebuie să rămînă secret.“

„Ce nemernici.“

„Nu, nu, au, încetează. Oricum, Roza-Cruceenii, cum se înmulțesc, hotărăsc să se răspîndească în cele patru zări ale lumii, cu misiunea de a îngriji gratuit bolnavii, de a se camufla totdeauna după obiceiurile fiecărei țări, de a se întîlni o dată pe an, și de a rămîne secreți timp de o sută de ani."

„Scuză-mă, dar ce reformă voiau să facă dacă abia fusese una ? Iar Luther ce era, căcat ?"

„Păi asta se întîmpla înainte de reforma protestantă. Aici în notă se spune că dintr-o lectură atentă din *Fama* și din *Confessio* se deduce..."

„Cine deduce ?"

„Cînd se deduce, se deduce. Nu contează cine. Rațiunea, bunul simț... Hei, dar ce te-apucă... ? Vorbim de Roza-Cruceeni, un lucru serios..."

„Se înțelege".

„Atunci, după cum se deduce, Rosencreutz s-a născut în 1378 și moare în 1484, la frumoasa vîrstă de o sută șase ani și nu e greu de intuit că confreria secretă a contribuit nu puțin la acea Reformă care, în 1615, își sărbătorea centenarul. Ce-i drept, în stema lui Luther e un trandafir și o cruce."

„Frumoasă fantezie".

„Voiai ca Luther să-și pună în stemă o girafă în flăcări sau un ceas lichefiat ? Fiecare e fiul propriului său timp. Am priceput al cui fiu sînt eu, taci din gură, lasă-mă să continui.. Pe la 1604, Roza-Cruceenii, în timp ce restaurează o parte din palatul sau castelul lor secret, găsesc o lapidă în care era înfipt un cui mare. Extrag cuiul, cade o parte din perete, apare o ușă, pe care e scris cu litere mari POST CXX ANNOS PATEBO..."

Aflasem asta din scrisoarea lui Belbo, dar nu putui să nu reacționez : „Dumnezeule..."

„Ce e ?"

„E la fel cu un document al Templierilor care... E o întîmplare pe care nu ți-am povestit-o niciodată, cu un anume colonel..."

„Și atunci ? Templierii au copiat după Roza-Cruceeni."

„Păi Templierii sînt mai înainte".

„Atunci Roza-Cruceenii au copiat după Templieri."

„Iubito, fără tine aș face un scurt-circuit".

„Iubitule, te-a distrus Aglië ăsta. Tu aştepţi revelaţia".

„Eu ? Eu nu aştept nimic !"

„Cu atît mai bine, fii atent la opiul popoarelor !"

„El pueblo unido jamás será vencido".

„Rîzi, tu, rîzi. Dă-i nainte, să aud ce ziceau cretinii ăia".

„Cretinii ăia au învăţat totul în Africa, n-ai auzit ?"

„În Africa ei tocmai începeau să ne împacheteze şi să ne trimită aici".

„Mulţumeşte cerului. Puteai să te naşti la Pretoria." O sărutam şi continuam : „Dincolo de uşă se descoperă un mormînt cu şapte laturi şi şapte unghiuri, luminat din belşug de un soare artificial. În mijloc, un altar rotund, ornat cu diverse citate sau embleme, de tipul NEQUAQUAM VACUUM..."

„Ne quà quà ? Semnează Donald Duck ?"

„E pe latineşte, nu-ţi dai seama ? Vrea să zică golul nu există".

„Cu atît mai bine, altfel ţi-nchipui ce groaznic".

„Vrei să-mi dai tu drumul la ventilator, animula vagula blandula ?"

„Dar e iarnă".

„Pentru voi cei din emisfera greşită, dragă. Sîntem în iulie, ai răbdare, dă drumul ventilatorului, nu pentru că sînt eu bărbatul, pentru că e pe partea ta. Mersi. În fine, sub altar se găseşte corpul intact al fondatorului. În mînă ţine un LIBER I, plin ochi de o infinită înţelepciune, şi păcat că lumea nu o poate cunoaşte — zice manifestul — altfel pleosc, bau, brr, scrîşşş !"

„Au".

„Ziceam că. Manifestul se încheie promiţînd un imens tezaur ce rămîne să fie descoperit şi nemaipomenite revelaţii asupra raporturilor dintre macrocosmos şi microcosmos. Nu vă iluzionaţi că sîntem alchimişti de trei parale şi vă învăţăm să produceţi aurul. E treabă de pungaşi, iar noi vrem mai mult şi ţintim mai sus, în toate sensurile. Răspîndim *Fama* aceasta în cinci limbi, ca să nu mai vorbim de *Confessio*, curînd pe ecranele noastre. Aşteptăm răspunsuri şi idei de la docţi şi de la ignoranţi. Scrieţi-ne, telefonaţi, spuneţi-ne numele voastre, să vedem dacă sîn-

teți demni să luați parte la secretele noastre, din care v-am servit doar o palidă gustare. *Sub umbra alarum tuarum Iehova*".

„Ce zice ?"

„E fraza de rămas bun. Închei și la revedere. În fine, se pare că Roza-Cruceenii nu pot să nu dea pe față ceea ce au aflat, și așteaptă numai să găsească interlocutorul potrivit. Dar nu spun un cuvînt despre ceea ce știu".

„Ca tipul ăla cu fotografia lui, reclama aia pe care am văzut-o în revista din avion : dacă-mi trimiteți zece dolari, vă învăț secretul de a deveni milionari".

„Păi el nu minte. *El* l-a descoperit, respectivul secret. Ca și mine".

„Ascultă, mai bine continuă și citește. Parcă nu m-ai mai fi văzut pînă în seara asta."

„Totdeauna e ca și cum ar fi prima dată".

„Cu atît mai rău. N-am încredere în primul venit. Dar cum e posibil să găsești numai tu lucruri dintr-astea ? Mai întîi Templierii, pe urmă Roza-Cruceenii, dar pe Plehanov, să zicem, l-ai citit ?"

„Nu, aștept să-i descoper mormîntul, peste o sută douăzeci de ani. Dacă nu cumva Stalin l-o fi înmormîntat la un loc cu caterpillar-ii".

„Ești prost. Mă duc în baie".

Şi chiar faimoasa fraternitate a Rozei-Cruce declară că prin tot universul circulă profeţii delirante. Într-adevăr, abia ce a apărut acea fantasmă (deşi Fama *şi* Confessio *dovedesc că era vorba de simplă distracţie a unor minţi leneşe), imediat a produs o speranţă de reformă universală, şi a generat lucruri în parte ridicole şi absurde, în parte incredibile. Şi astfel oamenii probi şi onești din diferite ţări s-au pretat la această înşelăciune şi bătaie de joc pentru a face să le vină protecţia deschisă din partea lor, sau pentru a se convinge că ar fi putut să se facă cunoscuţi acestor fraţi... cu ajutorul Oglinzii Lui Solomon sau în alt mod ocult.*

(Christoph von Besold (?), Apendice la Tommaso Campanella, *Von der Spanischen Monarchy*, 1623)

În continuare era şi mai şi, iar cînd se întorcea Amparo eram deja în măsură să-i vestesc lucruri formidabile. „E o istorie incredibilă. Manifestele apar într-o epocă în care textele de felul ăsta se găseau cu ghiotura, toată lumea caută o reînnoire, un secol de aur, o ţară de lapte şi miere a spiritului. Unii frunzăresc prin textele magice, alţii fac să asude cuptoarele de fabricat metale, alţii caută să domine stelele, alţii elaborează alfabete secrete şi limbi universale. La Praga Rudolf al II-lea transformă curtea într-un laborator alchimic, îi invită pe Commenius şi pe John Dee, astrologul curţii Angliei, care revelase toate secretele cosmosului în cîteva paginuţe dintr-o *Monas Ierogliphica*, îţi jur că aşa se intitula, *monas* înseamnă *monadă*.

„Ce, am zis ceva ?“

„Medicul lui Rudolf al doilea este acel Michael Maier care scrie o carte de embleme vizuale și muzicale, *Atalanta fugiens,* un banchet de ouă filosofale, de dragoni care-și mușcă coada, sfincși, nimic nu-i atît de luminos ca cifra secretă, totul e hieroglifa unui alt lucru. Îți dai seama, Galileu aruncă pietre din Turnul din Pisa, Richelieu joacă Țintar cu jumătate din Europa, și toți se învîrt cu ochii căscați să citească signaturile lumii : degeaba pălăvrăgiți voi, să i-o spuneți lui mutu că ce e greu cade, aci dedesubt (sau, aci deasupra) se ascunde cu totul altceva. Și vă și spun ce : *abracadabra.* Torricelli construia barometrul iar ăștia se țineau de balet, jocuri de apă și focuri de artificii în Hortus Palatinus din Heidelberg. Iar războiul de treizeci de ani bătea la ușă.“

„Cît de mulțumită trebuie să fi fost Mutter-Courage.“

„Dar nici ei n-o duceau întotdeauna prea bine. Electorul palatin, în ’19, acceptă coroana Boemiei, cred că o face fiindcă moare de poftă să domnească peste cetatea magică Praga, și în schimb Habsburgii după un an îl țintuiesc pe Muntele Alb, la Praga sînt masacrați protestanții, lui Commenius îi ard casa, biblioteca, îi omoară soția și fiul, iar el scapă fugind de la o curte la alta și tot repetînd ce mare și plină de speranțe era ideea Roza-Cruceenilor.“

„Păi, bietul de el, voiai să se consoleze cu barometrul ? Dar scuză-mă o clipă, știi că noi, femeile, nu sesizăm totul imediat, așa ca voi : cine a scris manifestele ?“

„Aici e partea frumoasă, nu se știe cine. Lasă-mă să pricep, scarpină-mi puțin roza-crucea asta... nu, între cei doi omoplați, nu, mai sus, nu, mai la stînga, bine, acolo. Deci, în mediul acesta nemțesc există niște personagii incredibile. Unul e Simon Studion care scrie *Naometria,* un tratat ocult despre măsurile Templului lui Solomon, Heinrich Khunrath, care scrie un *Amphitheatrum sapientiae aeternae,* plin de alegorii cu niște alfabete ebraice, și caverne cabalistice care trebuie să-i fi inspirat pe autorii *Famei.* Ăștia sînt probabil niște amici ai vreuneia dintre cele zece mii de bisericuțe de utopiști ai renașterii creștine. Zvonul public pretinde că autorul este un anume Johann Valentin Andreae, după un an el va pu-

blica *Nunţile chimice ale lui Christian Rosencreutz*, dar o scrisese de tînăr, deci ideea Roza-Cruceenilor i se-nvîrtea prin cap de mult timp. Dar în jurul lui, la Tübingen, erau alţi entuziaşti, ei visau republica din Cristianopolis, poate că s-au adunat toţi la un loc. Dar se pare că au făcut-o în glumă, ca în joacă, nu se gîndeau nicicum să creeze pandemoniul pe care l-au creat. Andreae îşi va petrece apoi toată viaţa jurînd că manifestele nu le-a scris el, că, oricum, era un *lusus*, un *ludibrium*, o goliardie, îşi pierde din această cauză reputaţia academică, se supără, zice că Roza-Cruceenii chiar dacă existau, erau cu toţii nişte impostori. Dar, nimic. Imediat ce manifestele apar, pare că toată lumea atîta aştepta. Învăţaţii din toată Europa le scriu Roza-Cruceenilor cu adevărat, şi fiindcă nu ştiu unde să-i găsească, trimit scrisori deschise, opuscule, cărţi tipărite. Maier publică imediat în acelaşi an o *Arcana arcanissima*, în care el nu-i numeşte pe Roza-Cruceeni, dar toţi sînt convinşi că vorbeşte despre ei şi că ştie mai mult decît vrea să spună. Unii se laudă, zic că citiseră deja *Fama* în manuscris. Eu nu cred că era un lucru de glumă să pregăteşti o carte în epoca aceea, avînd uneori şi gravuri, dar Robert Fludd în acelaşi an 1616 (în plus, el scrie în Anglia şi tipăreşte la Leyda, calculează măcar timpul călătoriilor pentru corecturi) pune în circulaţie o *Apologia compendiaria Fraternitatem de Rosea Cruce suspicionis et infamiis maculis aspersam, veritatem quasi Fluctibus abluens et abstergens*, pentru a-i apăra pe Roza-Cruceeni şi a-i elibera de bănuieli, de „petele" cu care au fost blagosloviţi — şi asta înseamnă că deja avusese loc o dezbatere furioasă între Boemia, Germania, Anglia, Olanda, toate astea cu curieri călare şi cu eruditi rătăcitori."

„Şi Roza-Cruceenii ?"

„Tăcere de mormînt. Post o sută douăzeci annos patebo un rahat cu moţ. Ei stau şi asistă din neantul palatului lor. Cred că tocmai tăcerea lor încinge spiritele. Dacă ei nu răspund, înseamnă că există cu adevărat. În 1617 Fludd scrie un *Tractatus apologeticus integritatem societatis de Rosea Cruce defendens*, iar un anume Aloisius Marlianus zice că a sosit momentul să dezvăluie secretul Roza-Cruceenilor".

„Și îl dezvăluie".

„Așa crezi tu. Îl complică. Pentru că descoperă că dacă se scad din 1618 cei 188 de ani promiși de Roza-Cruceeni se obține 1430, care e anul cînd s-a instituit ordinul Toison d'Or".

„Și unde-i legătura ?"

„Nu înțeleg cei 188 de ani pentru că trebuiau să fie 120, dar cînd vrei să faci scăderi și adunări mistice, socoteala îți iese oricum. Cît despre Toison d'Or, e Lîna de Aur a Argonauților, și am aflat din sursă sigură că are ceva comun cu Sfîntul Graal, și deci, dacă-mi permiți, și cu Templierii. Dar nu s-a terminat. Între '17 și '19 Fludd, care, evident, publica mai mult decît Barbara Cartland, dă la tipar alte patru cărți, între care a sa *Utriusque cosmi historia*, ceva cum ar fi scurte însemnări asupra universului, ilustrată, toată numai roze și cruci. Maier își ia inima în dinți și-și publică al său *Silentium post clamores* și susține că confreria există, și nu numai că e legată de Lîna de Aur, dar și de Ordinul Jaretierei. Însă el e o persoană prea umilă ca să fie luat în seamă. Închipuiește-ți-i pe învățații Europei. Dacă ăia nu-l iau în seamă nici măcar pe Maier, e vorba de un lucru cu adevărat exclusiv. Și așa că toți rupte-n coate fac sluj ca să fie admiși. Toți o țin una că Roza-Cruceenii există, toți mărturisesc că nu i-au văzut niciodată, toți le scriu ca pentru a fixa o întîlnire, pentru a aranja o audiență, nimeni nu e atît de tare-n vînă încît să zică eu sînt, unii zic că nu există, pentru că nu au fost contactați, alții zic că există, tocmai sperînd să fie contactați".

„Iar Roza-Cruceenii tac".

„Ca peștii".

„Deschide gura. Să-ți dau puțină mamaie".

„Un deliciu. Într-acestea începe războiul de Treizeci de ani și Johann Valentin Andreae scrie o *Turris Babel* pentru a făgădui că într-un an Antihristul va fi înfrînt, în timp ce un anume Mundus scrie un *Tintinnabulum sophorum...*"

„Ce frumos, tintinnabulum !"

„..... unde nu știu ce naiba zice, dar e cert că un Campanella sau altul în numele lui intervine în *Monarchia Spagnola* și spune că toată afacerea roza-cruceană e o

distracție a unor minți corupte... Și pe urmă, gata, între 1621 și 1623 toți încetează".

„Cum așa ?"

„Așa, bine. Au obosit. Ca și Beatles-ii. Însă numai în Germania. De parcă ar fi istoria unui nor toxic. Se mută în Franța. Într-o bună dimineață a anului 1623, pe zidurile Parisului apar manifeste roza-cruceene care-i avertizează pe bravii cetățeni că deputații colegiului principal al confreriei s-au transferat acolo și sînt gata să deschidă înscrierile. Însă după o altă versiune, manifestele spun clar ca bună ziua că e vorba de treizeci și șase de invizibili răspîndiți prin lume în grupuri de cîte șase, și că au puterea de a-i face invizibili pe adepții lor... Cristoase, iarăși ăia treizeci și șase..."

„Care ?"

„Ăia din documentul meu despre Templieri".

„Oameni fără fantezie. Și pe urmă ?"

„Și pe urmă se naște de-aici o nebunie colectivă, care îi apără, care vrea să-i cunoască, care îi acuză de demonism, alchimie și erezie, cu Astarot care intervine să-i facă bogați, puternici, capabili să se mute în zbor dintr-un loc în altul, în fine, scandalul e la ordinea zilei".

„Șmecheri, Roza-Cruceenii. Nimic nu contează cît o lansare la Paris, cînd vrei să fii la modă".

„Pare că ai tu dreptate, pentru că ascultă numai ce se petrece, mamă, ce epocă. Descartes, chiar el, în anii precedenți se dusese în Germania și îi căutase, dar spune biograful lui că nu-i găsise, fiindcă, știm, circulau sub haină falsă. Cînd se întoarce la Paris, după apariția manifestelor, află că toți îl considerau un Roza-Crucean. După cum bătea atunci vîntul, nu era o faimă prea bună, și-l deranja și pe prietenul său, Mersenne, care tocmai tuna și fulgera împotriva Roza-Cruceenilor tratîndu-i de mizerabili, subversivi, magicieni, cabaliști, puși pe semănat doctrine perverse. Și atunci, ce face Descartes ? Se arată în lume, peste tot unde poate. Și pentru că toți îl văd, și nu se poate nega asta, e semn că nu e invizibil, deci nu e Roza-Crucean."

„Asta da, metodă".

„Sigur că nu era suficient să nege. Așa cum mergea cursul lucrurilor, dacă unul îți ieșea înainte și-ți zicea

bună seara, eu sînt un Roza-Crucean, era semn că nu era. Roza-Cruceanul care se respectă, nu o spune. Ba chiar, neagă în gura mare."

„Totuşi nu se poate spune că cine afirmă că nu e Roza-Crucean este, pentru că eu spun că nu sînt, dar prin asta, nu înseamnă că sînt".

„Totuşi a o nega e deja un indiciu suspect."

„Nu. Pentru că, ce face Roza-Cruceanul cînd a înţeles că lumea nu-l crede pe cel care zice că este şi-l suspectează pe cel care zice că nu este ? Începe să spună că este, pentru a face să se creadă că nu este."

„Drace. Atunci, de acum înainte, toţi cei care spun că sînt Roza-Cruceeni, mint, şi deci sînt cu adevărat ! Ah, nu, nu, Amparo, să nu cădem în capcana lor. Ei au spioni peste tot, pînă şi sub patul ăsta, aşa că deja ei ştiu că noi ştim. Deci ei spun că nu sînt."

„Iubitule, acum mi-e frică".

„Fii cuminte, sînt eu aici, care prost fiind, cînd ei zic că nu sînt, eu cred că sînt, şi aşa îi demasc imediat. Roza-Cruceanul demascat devine inofensiv, şi-l dai afară pe fereastră fluturînd un ziar".

„Dar Agliè ? El încearcă să ne facă să credem că este contele de Saint-Germain. Evident, ca noi să credem că nu este. Deci e Roza-Crucean. Sau nu e ?"

„Ascultă Amparo, vrei să dormim ?"

„A, nu, acum vreau să aud sfîrşitul".

„Bramburească generală. Toţi sînt Roza-Cruceeni. În '27 Francis Bacon scrie *Noua Atlantidă,* iar cititorii cred că el vorbeşte despre ţara Roza-Cruceenilor, chiar dacă nu-i numeşte niciodată. Bietul Johann Valentin Andreae moare continuînd să jure întruna fie că nu a fost el, fie că dacă a fost, a zis-o în glumă, dar de-acum nu mai e nimic de făcut. Avantajaţi de faptul că nu există, Roza-Cruceenii sînt peste tot."

„Ca Dumnezeu".

„Bine că mi-ai adus aminte... Să vedem, Matei, Luca, Marcu şi Ioan sînt o gaşcă de cheflii care se adună undeva şi hotărăsc să facă o întrecere, inventează un personaj, stabilesc cîteva fapte esenţiale şi, dă-i bătaie, pentru rest fiecare e liber, şi la urmă se va vedea cine a reuşit mai bine. Pe urmă, cele patru povestiri ajung în mîna

prietenilor, care încep să facă comentarii docte, Matei e destul de realist, dar insistă prea mult pe chestia aia cu mesia, Marcu nu-i rău, dar cam prea dezordonat, Luca e elegant, trebuie s-o admitem, Ioan exagerează cu filosofia... dar în fine, cărţile plac, circulă din mînă în mînă, şi cînd cei patru îşi dau seama de ceea ce se-ntîmplă, e prea tîrziu, Pavel l-a întîlnit deja pe Isus pe drumul Damascului, Pliniu îşi începe ancheta lui din ordinul împăratului îngrijorat, o droaie de apocrife se prefac că ştiu şi ele multe despre asta... toi, apocryphe lecteur, mon semblable, mon frère... Lui Petru i se urcă la cap, se ia în serios, Ioan ameninţă că va spune adevărul, Petru şi Pavel pun să fie prins, îl înlănţuie pe insula Patmos şi bietul de el începe să calce-n strâchini, vede lăcuste pe tăblia patului, faceţi trîmbiţele acelea să tacă, de unde vine tot sîngele acesta... Iar ăilalţi îl vorbesc că bea, că are arterioscleroză... Şi dacă o fi fost chiar aşa ?"

„Aşa a fost. Citeşte-l pe Feuerbach, în loc de hîrţoagele tale".

„Amparo, se face ziuă".

„Sîntem nebuni".

„Aurora cu degetele ei de roza-cruce mîngîie blînd undele..."

„Da, da, s-o crezi tu. Cea care vine este Yemanjiá."

„Fă-mi nişte ludibria..."

„O, ce mai Tintinnabulum !"

„Eşti Atalanta fugiens a mea..."

„O, iată Turris Babel..."

„Vreau Arcana Arcanissima, Lîna de Aur, palidă şi roză ca o scoică de mare..."

„Ssst... Silentium post clamores", zise ea.

E posibil ca majoritatea celor ce se pretind Rosa-Cruceeni, desemnați în mod obișnuit ca atare, să fi fost în realitate numai niște Rozicrucieni... Ba chiar e sigur că nu erau în nici un fel, pentru simplul fapt că făceau parte din astfel de asociații, ceea ce poate să pară paradoxal și la prima vedere contradictoriu, dar este, cu toate acestea, ușor de înțeles...

(René Guénon, *Aperçu sur l'initiation*, Paris, Editions Traditionelles, 1981, XXXIVIII, p. 241)

Ne-am întors la Rio și mi-am reluat lucrul. Într-o zi, într-o revistă ilustrată, am văzut că în oraș exista un Ordin al Rozei-Cruce Antic și Acceptat. I-am propus lui Amparo să mergem să aruncăm și noi o privire, iar ea m-a urmat cam fără chef.

Sediul era pe o stradă secundară, în exterior era o vitrină cu statuete de ghips care-i reproduceau pe Cheops, pe Nefertiti, Sfinxul.

Ședință plenară chiar în după-amiaza aceea : „Adepții Rozei-Cruce și ai ritului Umbanda". Orator, un anume profesor Bramanti, Referendar al Ordinului în Europa, Cavaler Secret al Marelui Priorat In Partibus, de Rhodos, Malta și Salonic.

Am hotărît să intrăm. Ambianța era mai degrabă lipsită de gust, decorată cu miniaturi tantrice care reprezentau Șarpele Kundalini, cel pe care Templierii voiau să-l deștepte prin sărutul pe șezut. Mi-am spus că la urma urmei nu meritase osteneala de a traversa Atlanticul ca să descopăr o lume nouă, dat fiind că aș fi putut găsi aceleași lucruri și la sediul lui Picatrix.

În spatele unei mese acoperite cu o pînză roșie, și în fața unui stal puțin populat și cam somnoros, stătea acel Bramanti, un domn corpolent pe care, avînd în vedere, fie și numai masivitatea lui, l-ai fi putut lua drept un tapir. Începuse deja să vorbească, într-un stil oratoric amplu, dar nu de mult timp, pentru că

tocmai perora despre Roza-Cruceenii din timpul celei de a optsprezecea dinastii, sub domnia lui Amosis I.

Patru Stăpîni Învăluiţi vegheau asupra evoluţiei acelei rase, care cu douăzeci şi cinci de mii de ani înainte de întemeierea Tebei, dăduse naştere civilizaţiei Saharei. Faraonul Amosis, influenţat de aceştia, fondase o Mare Fraternitate Albă, păstrătoare a acelei înţelepciuni prediluviene pe care egiptenii o aveau în degetul cel mic. Bramanti susţinea că are documente (firește, inaccesibile profanilor) care urcau pînă la înţelepţii Templului din Karnak şi la arhivele lor secrete. Simbolul rozei şi al crucii fusese născocit chiar de Faraonul Akenaton. Există cineva care posedă acel papirus, zicea Bramanti, dar să nu mă întrebaţi cine.

În matca Marii Fraternităţi Albe se formaseră Hermes Trismegistul, a cărui influenţă asupra Renaşterii italiene era la fel de greu de negat ca şi aceea asupra Gnozei din Princeton ; Homer, druizii din Galii, Solomon, Solon, Pitagora, Plotin, esenienii, terapeuţii, Iosif din Arimatea care a adus Graalul în Europa, Alcuin, regele Dagobert, sfîntul Toma, Bacon, Shakespeare, Spinoza, Jakob Boehme şi Debussy, Einstein. Amparo îmi susură că i se părea c-ar mai lipsi doar Nero, Cambron, Ieronim, Pancho Villa şi Buster Keaton.

În ceea ce priveşte influenţa Roza-Cruceenilor originari asupra creştinismului, Bramanti îi invita să observe, pe cei care nu văzuseră încă această apropiere, că nu era o întîmplare faptul că legenda susţinea că Isus a murit pe cruce.

Înţelepţii Marii Fraternităţi Albe erau aceiaşi care fondaseră prima lojă masonică pe timpul regelui Solomon. Că Dante fusese Roza-Crucean şi mason — ca de altfel şi sfîntul Toma — era scris negru pe alb în opera lui. În cînturile XXIV şi XXV ale Paradisului se găsesc tripla sărutare a prinţului Rozei-Cruce, alambicul, mantiile albe, aceleaşi cu cele ale bătrînilor din Apocalips, cele trei virtuţi teologale ale capitulelor masonice (Credinţă, Speranţă şi Caritate). În fapt, floarea simbolică a Roza-Cruceenilor (roza albă din cînturile XXX şi XXXI) a fost adoptată de Biserica din Roma ca figură a Mamei

Mîntuitorului — şi iată de unde vine *Rosa Mystica* din litanii.

Iar că Roza-Cruceenii străbătuseră secolele medievale era fapt notoriu nu numai din infiltrarea lor pe lîngă Templieri, ci şi din documente mult mai explicite. Bramanti îl cita pe un oarecare Kiesewetter care la sfîrşitul secolului trecut demonstrase că Roza-Cruceenii din Evul Mediu fabricaseră patru chintale de aur pentru principele elector de Saxa, avînd ca document sigur pagina precisă din *Theatrum Chemicum* publicat la Strasbourg în 1613. Puţini au remarcat totuşi referinţele la Templieri în legenda lui Wilhelm Tell : Tell îşi taie săgeata dintr-o ramură de vîsc, plantă din mitologia ariană, şi loveşte mărul, simbol al celui de al treilea ochi activat de şarpele Kundalini — şi se ştie că arienii veneau din India, unde vor merge apoi să se ascundă Roza-Cruceenii cînd părăsesc Germania.

În schimb, în ceea ce priveşte feluritele mişcări ce pretind că reînnoadă fie prin multe aspecte puerile, firul cu Marea Fraternitate Albă, Bramanti recunoştea ca destul de ortodoxă acea Rosicrucian Fellowship a lui Max Heindel, dar numai pentru că în acea ambianţă se formase Alain Kardec. Toţi ştiu că acest Kardec a fost părintele spiritismului, şi că din teosofia lui, care întruchipează contactul cu sufletele răposaţilor, s-a format spiritualitatea umbanda, gloria prea nobilei Brazilii. În această teosofie Aum Bhandà e expresie sanscrită care desemnează principiul divin şi izvorul vieţii („Din nou ne-au înşelat", murmură Amparo, nici umbanda nu e un cuvînt de-al nostru, are numai sunetul african").

Rădăcina e Aum sau Um, care e acel «Om» budist, şi e numele lui Dumnezeu în limba adamică. *Um* e o silabă care, dacă e rostită cum trebuie, se transformă într-o mantră puternică şi provoacă curenţi fluidici de armonie în psihic cu ajutorul aşa-numitei *siakra* sau Plexul Frontal.

„Ce este plexul frontal ?" întrebă Amparo. „Un rău incurabil ?"

Bramanti preciză că trebuia distins între adevăraţii Roza-Cruce, urmaşii Marii Fraternităţi Albe, evident secreţi, ca Ordin Antic şi Acceptat, pe care el nu era

îndeajuns de vrednic să-l reprezinte, și așa-zișii „rosicrucieni", adică toți aceia care se inspirau, din motive de interes personal, din mistica roză-cruce fără să aibă dreptul s-o facă. Recomandă publicului să nu acorde încredere niciunui rozicrucian care s-ar fi definit pe sine drept Roza-Crucean.

Amparo făcu observația că orice Roza-Crucean este rozicrucianul celuilalt.

Un imprudent din public se ridică și-l întrebă de ce ordinul său pretindea că este autentic, din moment ce viola regula tăcerii, caracteristică oricărui adept adevărat al Marii Fraternități Albe.

Bramanti se ridică și zise : „Nu știam că și aici s-au infiltrat provocatori aflați în solda materialismului ateist. În aceste condiții, eu nu mai vorbesc". Și ieși, cu un fel de maiestate în ținută.

În seara aceea telefonă Aghè, întrebîndu-ne ce mai facem și anunțîndu-ne că în ziua următoare vom fi în fine invitați la un rit. În așteptarea evenimentului, îmi propunea să bem ceva. Amparo avea o reuniune politică cu prietenii ei, deci m-am dus singur la întîlnire.

Valentiniani... nihil magis curant quam occultare quod praedicant : si tamen praedicant, qui occultant... Si bona fides quaeres, concreto vultu, suspenso supercilio — altum est — aiunt. Si subtiliter tentes, per ambiguitates bilingues communem fidem affirmant. Si scire te subostendas, negant quidquid agnoscunt... Habent artificium quo prius persuadeant, quam edoceant.

(Tertulianus, *Adversus Valentinianos*)

Aglie mă invită să vizitez un loc unde se mai făcea încă o *batida* aşa cum ştiu s-o facă numai oamenii fără vîrstă. Am ieşit, făcînd numai cîţiva paşi, din civilizaţia lui Carmen Miranda, şi m-am găsit într-un loc întunecos, unde cîţiva băştinaşi fumau un tabac gros ca un cîrnat, răsucit în formă de funii vechi marinăreşti. Mînuiai funiile acelea cu buricele degetelor, obţineai din ele nişte foi late şi transparente, şi le înfăşurai în nişte cartonaşe de pai uleios. Trebuiau reaprinse mereu, dar puteai pricepe astfel cum anume fusese tutunul, cînd l-a descoperit sir Walter Raleigh.

I-am povestit aventura mea din după-amiaza aceea.

„Acum şi Roza-Cruceenii ? Dorinţa dumitale de a şti e insaţiabilă, prietene. Dar nu da atenţie nebunilor ăstora. Toţi vorbesc de documente inatacabile, dar nici unul nu le-a arătat vreodată. Pe Bramanti ăsta îl cunosc. Locuieşte la Milano, numai că umblă prin lume să-şi răspîndească cuvîntul. E inofensiv, dar mai crede încă în Kiesewetter. Legiuni întregi de rozicrucieni se sprijină pe pagina aceea din *Theatrum Chemicum*. Dar dacă te duci să consulţi cartea — şi trebuie, s-o spun cu modestie, face parte din mica mea bibliotecă milaneză — citatul nu există."

„Un bufon, acest domn Kiesewetter."

„Foarte citat. Şi asta pentru că şi occultiştii din secolul al XIX-lea au fost victime ale spiritului pozitivismu-

lui : un lucru e adevărat numai dacă-l poţi dovedi. Vezi dezbaterea despre *Corpus Hermeticum*. Cînd a fost introdus în Europa în secolul cincisprezece, Pico della Mirandola, Ficino şi atîţia alţi oameni foarte învăţaţi, au văzut adevărul : el trebuia să fie opera unei înţelepciuni străvechi, anterioare egiptenilor, anterioară chiar lui Moise, pentru că se găsesc deja în el idei care după aceea aveau să fie enunţate de Platon şi de Isus."

„Cum după ? Aceleaşi argumente le avea şi Bramanti despre Dante ca mason. Dacă *Corpus*-ul repetă ideile lui Platon şi ale lui Isus, înseamnă că a fost scris după ei !"

„Vezi ? Şi dumneata zici la fel. Şi într-adevăr, ăsta a fost argumentul filologilor moderni, care au mai adăugat şi nişte analize lingvistice fumegoase pentru a arăta că *Corpus*-ul fusese scris între al doilea şi al treilea secol al erei noastre. Ca şi cum ai spune despre Casandra că s-a născut după Homer pentru că deja ştia că Troia avea să fie distrusă. E o iluzie modernă aceasta de a crede că timpul e o succesiune liniară şi orientată, care merge de la A către B. Poate că merge şi de la B către A, efectul e cel ce produce cauza... Ce anume înseamnă a fi înainte sau a fi după ? Prea frumoasa dumitale Amparo e înainte sau după amestecaţii ei strămoşi ? E prea splendidă — dacă îngădui o apreciere dezinteresată cuiva care i-ar putea fi tată. Deci ea e înainte. Ea este originea misterioasă a ceea ce a contribuit la crearea ei".

„Dar în cazul ăsta..."

„Tocmai conceptul de «cazul ăsta» e cel greşit. Punctele sînt puse de ştiinţă, după Parmenide, pentru a stabili de unde şi pînă unde se mişcă un lucru. Nimic nu se mişcă, şi există un singur punct, punctul din care se generează în aceeaşi clipă toate celelalte puncte. Ingenuitatea ocultiştilor din secolul al XIX-lea, cît şi a acelora din timpul nostru, e de a demonstra adevărul adevărului cu metodele minciunii ştiinţifice. Nu trebuie judecat după logica timpului, ci după logica Tradiţiei. Toate timpurile se simbolizează între ele, şi deci timpul invizibil al Roza-Cruceenilor există şi a existat în orice timp, independent de fluxurile istoriei, ale istoriei voastre. Timpul revelaţiei ultime nu e timpul măsurat de ceasuri. Legăturile lui se

stabilesc în timpul «istoriei subtile», în care acei «înainte» și «după» ai științei contează foarte puțin."

„Dar în fine, toți cei care susțin eternitatea Roza-Cruceenilor..."

„Sînt niște bufoni scientiști, pentru că încearcă să dovedească ceea ce trebuie, dimpotrivă, să știe, fără demonstrație. Crezi dumneata că credincioșii pe care o să-i vedem mîine seară știu sau sînt în stare să demonstreze tot ceea le-a spus Kardec ? Ei știu, pentru că sînt dispuși să știe. Dacă toți ne-am fi păstrat această sensibilitate la taină, am fi orbiți de revelații. Nu e necesar să vrei, e suficient să fii dispus".

„Dar în fine, și scuzați-mă dacă spun ceva banal, Roza-Cruceenii există sau nu ?"

„Ce anume înseamnă a exista ?"

„Spuneți dumneavoastră".

„Marea Fraternitate Albă, zi-le Roza-Cruceeni dacă vrei, zi-le cavalerie spirituală a căror încarnare ocazională sînt Templierii, e o cohortă de învățați, puțini, foarte puțini aleși, care călătorește prin istoria umanității pentru a prezerva un nucleu de sapiență eternă. Istoria nu se dezvoltă la întîmplare. Ea este opera Seniorilor Lumii, cărora nu le scapă nimic. Firește că Seniorii Lumii se apără cu ajutorul secretului. Și deci, de fiecare dată cînd vei da peste unul care-și zice Senior, sau Roza-Crucean, sau Templier, acesta va minți. Ei trebuie căutați în altă parte."

„Dar atunci istoria asta continuă la infinit ?"

„Exact. Și asta e ingeniozitatea Seniorilor."

„Dar ce anume vor ei ca lumea să știe ?"

„Că există un secret. Altfel de ce să trăiești, dacă totul ar fi așa cum apare ?"

„Și care e secretul ?"

„Acela pe care religiile revelate nu au putut să-l spună. Secretul se află dincolo."

Vedeniile sînt albe, albastre, albroşietic deschis. În fine, ele sînt de culori amestecate sau complet albe, de culoarea flăcării unei lumînări albe, veţi vedea nişte scîntei, veţi simţi că vi se face pielea de găină pe trup, toate acestea anunţă începutul tracţiunii pe care lucrul acela o exercită asupra celui ce săvîrşeşte opera.

(Papus, *Martines de Pasqualli*, Paris, Chamuel, 1895, p. 92)

Veni şi seara făgăduită. Ca şi la Salvador, Agliè a fost cel care a venit să ne ia. Cortul în care avea să se desfăşoare aşa-zisa sesiune, sau *gira*, era într-o zonă destul de centrală, dacă se poate vorbi de centru într-un oraş ce-şi întinde limbile lui de pămînt printre colinele lui, pînă ce dau în mare, astfel încît, văzut de sus, iluminat în timpul serii, pare un cap pletos, atins de pete sumbre de calviţie.

„Amintiţi-vă, astă seară e vorba de umbanda. Practicanţii nu sînt posedaţi de aşa-numiţii orixás, ci de eguns-i, care sînt spirite de răposaţi. Iar pe urmă de către Exu, acel Hermes african pe care l-aţi văzut la Bahia, şi de însoţitoarea lui, Pomba Gira. Exu e o divinitate yoruba, un demon înclinat către maliţie şi glumă, dar exista un zeu zeflemitor încă din mitologia amerindiană."

„Iar răposaţii cine sînt ?"

„Pretos velhos şi caboclos. Pretos velhos sînt nişte bătrîni înţelepţi africani care şi-au îndrumat poporul în timpul deportării, cum sînt Rei Congo sau Pai Agostinho... Sînt amintirea unei epoci blînde a sclavagismului, cînd negrul nu mai e un animal, ci e pe cale să devină un prieten al familiei, un unchi, un bunic. Caboclos sînt în schimb spirite indios, forţe virgine, puritatea naturii originare. În ritul umbanda, orixás-ii africani rămîn în arier-plan, de acum sincretizaţi de tot cu sfinţii catolici,

și intervin numai aceste entități. Ele sînt cele ce produc transa : medium-ul, sau *cavalo*, la un anumit moment al dansului dă semn că este pătruns de o entitate superioară și-și pierde cunoștința. Dansează, pînă ce entitatea divină nu l-a abandonat, iar după aceea se va simți mai bine, curat și purificat".

„Ferice de ei", zise Amparo.

„Da, ferice", zise Agliè. „Intră în contact cu pămîntul-mamă. Acești credincioși au fost dezrădăcinați, aruncați în alambicul îngrozitor al orașului și, așa cum spunea Spengler, occidentul mercantil, aflat în momentul crizei, se adresează din nou lumii pămîntului".

Sosirăm. Din exterior cortul părea un edificiu obișnuit : și aici se intra printr-o grădiniță, mai modestă decît aceea de la Bahia, iar în fața ușii așa-numitei *barracão*, un fel de dugheană, găsirăm statueta lui Exu, deja înconjurată de ofrande de îmbunare.

În timp ce intram, Amparo mă trase la o parte : „Eu deja am înțeles totul. N-ai auzit ? Tapirul ăla de la conferință vorbea de epoca ariană, ăsta vorbește de apusul occidentului, *Blut und Boden*, sînge și pămînt, e nazism pur".

„Nu-i așa de simplu, iubito, sîntem pe un alt continent".

„Mulțumesc de informație. Marea Fraternitate Albă ! Ea v-a adus în situația să vă mîncați Dumnezeul vostru".

„Aia sînt catolicii, iubito, nu-i același lucru".

„E același lucru, n-ai auzit ? Pitagora, Dante, Fecioara Maria și masonii. Mereu ca să ne păgubească pe noi. Faceți umbanda, nu faceți amor".

„Atunci cea sincretizată ești tu. Hai să vedem, și lasă. Și asta e cultură".

„Există o singură cultură : să spînzuri ultimul preot cu mațele ultimului Roza-Crucean".

Agliè ne făcu semn să intrăm. Dacă exteriorul era modest, interiorul era tot numai o văpaie de culori violente. Era o sală rectangulară, cu o zonă rezervată dansului de cavalos, cu altarul în fund, protejată de un grilaj, în spatele căruia se înălța postamentul tobelor, și al așa-

numitelor atabaques. Spaţiul ritual era încă liber, în timp ce dincoace de grilaj se agita deja o mulţime pestriţă, credincioşi, curioşi, albi şi negri amestecaţi, dintre care răsăreau medium-ii cu asistenţii lor, aşa-zişii cambonos, îmbrăcaţi în alb, unii cu picioarele goale, alţii în tenişi. Mă izbi imediat altarul : pretos velhos, caboclos cu pene multicolore, sfinţi care ar fi putut semăna cu nişte căpăţîni de zahăr, dacă n-ar fi fost dimensiunile lor pantagruelice, sfîntul Gheorghe cu platoşa scînteind şi cu mantia purpurie, sfinţii Cosma şi Damian, o Fecioară străpunsă de spade, şi un Crist de un hiperealism nerușinat, cu braţele desfăcute ca Mîntuitorul din Corcovado, dar în culori. Lipseau aşa-zişii orixàs, dar li se simţea prezenţa pe chipurile celor prezenţi, şi în aroma dulceagă de trestie de zahăr şi de mîncăruri fierte, în mirosul puternic al atîtor transpiraţii datorate căldurii şi aţîţării pentru gira care stătea să înceapă.

Ieşi în faţă pai-de-santo, care se aşeză lîngă altar şi primi pe unii credincioşi, şi oaspeţii, parfumîndu-i cu pufăituri dense din pipa lui de foi, binecuvîntîndu-i şi oferindu-le cîte o ceaşcă cu o licoare, ca pentru un rapid rit eucaristic. Îngenunchiai, împreună cu însoţitorii mei, şi băui : observai, văzînd un cambono care turna lichidul dintr-o sticlă, că era Dubonnet, dar îmi dădui osteneala să-l sorb ca şi cum ar fi fost un elixir de viaţă lungă. Pe scenă atabacurile deja începeau să se facă auzite, cu lovituri surde, în timp ce iniţiaţii intonau un cîntec de rugăciune către Exu şi către Pomba Gira : *Seu Tranca Ruas é Mojuba ! É Mojuba, é Mojuba ! Sete Encruzilhadas é Mojuba ! É Mojuba, é Mojuba ! Seu Maraboe é Mojuba ! Seu Tiriri, é Mojuba ! Exu Veludo, é Mojuba ! A Pomba Gira é Mojuba !*

Începură fumigaţiile pe care pai-de-santo le făcu cu o cădelniţă, într-un miros greu de tămîie indiană, pronunţînd oraţii speciale către Oxalá şi către Nossa Senhora.

Atabacurile îşi accelerară ritmul, iar cavalos invadară spaţiul din faţa altarului începînd să se lase în voia farmecului pontos-urilor. Cea mai mare parte erau femei, iar Amparo făcu ironii asupra slăbiciunii sexului ei („sîntem mai sensibile, nu ?“)

Printre femei erau și cîteva europene. Agliè ne indică o blondă, o psiholoagă germană, care urmărea de ani de zile riturile. Încercase totul, dar dacă nu ești predispus, sau ales, e inutil : la ea transa nu se producea niciodată. Dansa cu ochii pierduți în gol, în timp ce atabacurile nu dădeau pas nervilor ei și alor noștri, fumigații înțepătoare invadau sala și-i făceau să se încovrige pe practicanți și pe cei ce asistau, dîndu-le tuturor — cred, mie în mod sigur — crampe la stomac. Dar asta mi se mai întîmplase și la așa-numitele „escolas de samba", la Rio, cunoșteam puterea psihologică a muzicii și a zgomotului, aceeași de care se lasă subjugați și cei cuprinși de febră pe la noi sîmbătă seara la discoteci. Nemțoaica dansa cu ochii holbați, cerea uitare cu fiece mișcare din mădularele ei isterice. Încet, încet, celelalte fiice ale sfîntului cădeau în extaz, răsturnîndu-și capul pe spate, se agitau ca luate de apă, navigau într-o mare de năuceală, numai ea, încordată, aproape plîngînd, răvășită, ca cineva care înceârcă cu disperare să atingă orgasmul, și se agită, și gîfîie, și nu-și descarcă umorile. Încerca să-și piardă controlul și-l regăsea în fiece clipă, biată teutonă bolnavă de clavecine bine temperate.

Cei aleși își executau în acest timp saltul lor în gol, privirea le devenea lipsită de expresie, membrele se înțepeneau, mișcările li se făceau din ce în ce mai automate, dar nu haotice, pentru că revelau natura entităților de care erau vizitați : unele erau molatice, cu mîini ce se mișcau în lături cu palmele întoarse în jos, ca la înot, altele curbe și cu mișcări lente, iar cambonos-ii îi acopereau cu o pînză albă de in, pentru a-i sustrage vederii mulțimii, pe cei atinși de cîte un spirit ieșit din comun...

Unii cavalos își scuturau violent trupul, iar cei invadați de pretos velhos emiteau sunete surde — *hum hum hum* — mișcîndu-și trupul înclinat înainte, ca niște bătrîni care se sprijineau în bastoane, scoțîndu-și falca, înainte, luîndu-și fizionomii slabe și lipsite de dinți. Cei posedați de caboclos emiteau, dimpotrivă, țipete stridente de războinici — *hiahou !* — iar cambonos-ii își dădeau osteneala să-i sprijine pe cei care nu puteau stăpîni violența harului.

Tamburele băteau, pontos-urile se ridicau în aerul gros de fum. O ţineam pe Amparo de subţioară şi la un moment dat am simţit că mîinile ei transpirau, trupul îi tremura, buzele erau pe jumătate deschise. „Nu mă simt bine", zise, „aş vrea să ies".

Agliè îşi dădu seama de incident şi mă ajută s-o conduc afară. În aerul serii îşi reveni. „Nu-i nimic", zise, „oi fi mîncat ceva. Şi pe urmă mirosurile acelea, şi căldura..."

„Nu", zise pai-de-santo care ne urmase, „înseamnă că dumneata ai calităţi mediumnice, ai reacţionat bine la pontos-uri, eu mă uitam la dumneata".

„Ajunge !" strigă Amparo, şi adăugă cîteva cuvinte într-o limbă pe care nu o cunoşteam. L-am văzut pe pai-de-santo făcîndu-se palid, sau vînăt, cum se zicea în romanele de aventuri că se îngălbeneau la faţă bărbaţii cu pielea oacheşă.

„Ajunge ! mi-e greaţă, am mîncat ceva ce nu trebuia... Fiţi buni şi lăsaţi-mă aici să iau o gură de aer, intraţi înapoi înăuntru. Prefer să stau singură, doar nu sînt invalidă".

Îi făcurăm pe plac, dar cum am intrat din nou înăuntru, după întreruperea făcută la aer, parfumurile, tamburele, sudoarea de acum curgînd în valuri şi impregnînd toate trupurile, şi aerul însuşi viciat, acţionară ca o înghiţitură de alcool asupra cuiva care se apucă să bea după o lungă abstinenţă. Îmi trecui o mînă pe frunte, şi un bătrîn îmi oferi un agogô, un mic instrument aurit, un fel de trianglu cu nişte clopoţei, în care băteai cu o baghetică. „Urcaţi-vă pe scenă", zise, „cîntaţi, o să vă facă bine".

Era un fel de înţelepciune homeopatică în sfatul acela. Băteam în agogô, încercînd să mă iau după ritmul tamburelor, şi încet, încet începeam să mă implic în eveniment, participînd la el îl dominam, îmi uşuram tensiunea cu mişcări ale picioarelor şi ale gleznelor, mă eliberam de ceea ce mă înconjura provocîndu-l şi încurajîndu-l. Mai tîrziu Agliè avea să-mi vorbească de deosebirea dintre cine cunoaşte şi cine suferă un lucru.

Pe măsură ce medium-ii atingeau transa, cambonos-ii îi conduceau spre marginile localului, îi puneau să şadă

jos, le ofereau țigări de foi și pipe. Credincioșii refuzați de posesie alergau să se așeze în genunchi la picioarele lor, le vorbeau la ureche, le ascultau sfatul, le primeau influența benefică, se pierdeau în mărturisiri, se ușurau în felul ăsta. Unii dădeau semnele unui început de transă, pe care cambonos-ii îl încurajau cu moderație, reconducîndu-i apoi din nou prin mulțime, acum mai destinși.

În spațiul dansatorilor se mai mișcau încă mulți candidați la extaz. Nemțoaica se agita cu totul nefiresc, așteptînd să devină agitată, dar degeaba. Unii fuseseră luați în posesie de Exu și arătau o expresie răutăcioasă, prefăcută, vicleană, făcînd niște salturi dezarticulate.

În acel moment o văzui pe Amparo.

Acum știu că Hesed nu e numai sefirah-ul grației și al iubirii. Cum amintea Diotallevi, este și momentul expansiunii substanței divine care se răspîndește către periferia-i nemărginită. E grija celor vii față de cei morți, dar cineva trebuie să fi spus că e și grija celor morți față de cei vii.

Eu, bătînd agogô-ul, nu mai urmăream ce se petrece în sală, ocupat cum eram să-mi controlez gesturile și să mă las condus de muzică. Amparo intrase probabil de vreo zece minute și desigur simțise același efect pe care-l simțisem și eu mai înainte. Dar nimeni nu-i dăduse un agogô, și poate nici nu l-ar mai fi vrut. Chemată de voci profunde, se dezbrăcase de orice voință de apărare.

O văzui aruncîndu-se dintr-odată în mijlocul dansului, oprindu-se cu fața anormal îndreptată în sus, cu gîtul aproape rigid, apoi abandonîndu-se fără sine într-o sarabandă lascivă, cu mîinile făcînd semn că-și oferea propriul trup. „A Pomba Gira, a Pomba Gira!" strigară cîțiva uimiți de miracol, pentru că în seara aceea diavoloaica încă nu se manifestase : *O seu manto e de veludo, rebordado todo em ouro, o seu garfo e de prata, muito grandé e seu tesouro... Pomba Gira das Almas, vem toma cho cho...*

Nu îndrăznii să intervin. Poate că am accelerat bătăile vărguţei mele de metal ca să mă unesc carnal cu femeia mea, sau cu spiritul chtonian pe care ea îl încarna.

Cambonos-ii o luară în grija lor, o puseră să îmbrace haina rituală, o sprijiniră în timp ce transa ei era pe sfîrşite, scurtă, dar intensă. O însoţiră să şadă, cînd era deja de acum leoarcă de sudoare şi respira cu greutate. Refuză să-i primească pe cei care alergau să-i ceară oracole şi începu să plîngă.

Aşa-zisa gira era pe sfîrşite, am părăsit scena şi am alergat la ea, care-l avea deja alături pe Agliè, acesta masîndu-i uşor tîmplele.

„Ce ruşine", zicea Amparo, „eu care nu cred în astea, eu nu voiam, dar cum am putut ?"

„Se întîmplă, se întîmplă", îi spuse Agliè cu blîndeţe.

„Dar atunci nu există mîntuire", plîngea Amparo, „sînt încă o sclavă. Du-te, du-te de aici, tu", îmi spuse furioasă, „sînt o biată negresă mizerabilă, daţi-mi un stăpîn, îl merit !"

„Li se întîmpla pînă şi blonzilor achei", o consola Agliè. „Natura omenească e aceea care..."

Amparo ceru să fie condusă la toaletă. Ritul era pe încheiate. Singură în mijlocul sălii, nemţoaica încă mai dansa după ce urmărise cu privirea invidioasă ce se întîmplase cu Amparo. Dar se mişca acum cu o obstinaţie fără nici un haz.

Amparo se întoarse după vreo zece minute, în timp ce noi ne luam rămas bun de la pai-de-santo, care se bucura de minunata reuşită a primului nostru contact cu lumea celor morţi.

Agliè a condus în tăcere prin noaptea deja tîrzie, şi a dat să ne salute cînd a oprit lîngă casa noastră. Amparo zise că prefera să urce singură. „De ce nu te duci să faci cîţiva paşi", îmi spuse, „întoarce-te după ce adorm. O să iau o pastilă. Iertaţi-mă amîndoi. V-am spus eu, cred că am mîncat ceva rău. Toate fetele acelea mîncaseră şi băuseră ceva rău. Îmi urăsc ţara. Noapte bună".

Agliè îmi înţelese stingherealа şi-mi propuse să mergem să luăm loc într-un bar din Copacabana, deschis toată noaptea.

Eu tăceam, Agliè aşteptă să încep să sorb din batida, apoi rupse tăcerea, ca şi starea aceea de jenă.

„Rasa, sau cultura, dacă vrei, constituie o parte din inconştientul nostru. Iar o altă parte e locuită de figuri arhetipale, aceleaşi pentru toţi oamenii şi pentru toate secolele. Astă-seară climatul, ambianţa, au făcut să ne slăbească tuturor vigilenţa, dumneata ai putut să-ţi dai seama şi singur. Amparo a descoperit că orixàs, pe care credea că i-a distrus în inima ei, locuiau încă în pîntecul ei. Să nu crezi că consider asta un fapt pozitiv. Dumneata m-ai auzit vorbind cu respect despre aceste energii supranaturale care vibrează în jurul nostru în ţara asta. Dar să nu crezi că privesc cu vreo simpatie aparte practicile de posesiune. Nu e acelaşi lucru să fii un iniţiat şi să fii un mistic. Iniţierea, înţelegerea intuitivă a misterelor pe care raţiunea nu le poate explica, e un proces abisal, o lentă transformare a spiritului şi a trupului, care poate aduce prin exerciţiu nişte calităţi superioare, şi pînă şi cucerirea nemuririi, dar e ceva intim, secret. Nu se manifestă în exterior, e pudică, şi mai ales e făcută din luciditate şi din detaşare. De aceea Seniorii Lumii sînt iniţiaţi, dar nu cedează misticei. Misticul e pentru ei un sclav, locul unei manifestări a numinosului, cu ajutorul căruia se cercetează simptomele unui secret. Iniţiatul îl încurajează pe mistic, se serveşte de el cum te serveşti dumneata de un telefon, pentru a stabili contacte la distanţă, aşa cum chimistul se serveşte de hîrtia de turnesol, pentru a şti în care loc acţionează o substanţă. Misticul e util, pentru că e teatral, se exhibă. Iniţiaţii, în schimb, se recunosc numai între ei. Iniţiatul controlează forţele pe care misticul le suportă. În acest sens nu există diferenţă între posesiunea acestor cavalos şi extazele sfintei Tereza din Avila sau ale sfîntului Juan de la Cruz. Misticismul e o formă degradată de contact cu divinul. Iniţierea e fructul unei îndelungi asceze a minţii şi a inimii. Misticismul e un fenomen democratic, dacă nu chiar demagogic, iniţierea e aristocratică".

„Un fapt mintal, nu carnal ?"

„Într-un anume sens. Amparo a dumitale îşi supraveghea cu ferocitate mintea şi nu lua aminte la propriul trup. Laicul e mai slab decît noi".

Era foarte tîrziu. Agliè îmi făcu cunoscut că peste puțin pleca din Brazilia. Îmi lăsă adresa lui de la Milano.

M-am întors la hotel și am găsit-o pe Amparo dormind. M-am întins în tăcere lîngă ea, pe întuneric, și am petrecut noaptea fără somn. Mi se părea că am alături de mine o ființă necunoscută.

În dimineața următoare Amparo îmi spuse, pe un ton sec, că se ducea la Petropolis să-și viziteze o prietenă. Ne-am luat rămas bun stingheriți.

Plecă, cu o geantă de pînză, și cu un volum de economie politică sub braț.

Timp de două luni nu trimise vești, iar eu n-o căutai. Apoi îmi scrise o scrisoare scurtă, foarte evazivă. Îmi spunea că avea nevoie de o perioadă de reflecție. Nu i-am răspuns.

N-am simțit pasiune, gelozie, nostalgie. Mă simțeam golit, lucid, curat și limpede ca o tingire de aluminiu.

Am mai stat un an în Brazilia, dar simțindu-mă de pe acum pe picior de plecare. Nu l-am mai văzut pe Agliè, nu i-am mai văzut nici pe prietenii lui Amparo, petreceam ore foarte lungi pe plajă și mă prăjeam la soare.

Înălțam în zbor zmee, care pe-acolo sînt foarte frumoase.

5

GEBURAH

34

Beydelus, Demeymes, Adulex, Metucgayn, Atine, Ffex, Uquizuz, Gadix, Sol, Veni cito cum tuis spiritibus.

(*Picatrix*, Ms. Sloane 1305, 152, verso)

Spargerea Vaselor. Diotallevi avea să ne vorbească adesea despre cabalismul tîrziu al lui Isaac Luria, în care se pierdea articularea ordonată a sefiroților. Creația, spunea el, e un proces de inspirație și expirație divină, ca o răsuflare neliniștită sau ca acțiunea unor foale.

„Marele Astm al Domnului", comenta Belbo.

„Încearcă tu să creezi din nimic. E un lucru care se face o singură dată în viață. Dumnezeu, pentru a sufla lumea cum sufli într-un glob de sticlă, are nevoie să se contracte în el însuși, pentru a căpăta suflu, și apoi emite lungul șuier luminos al celor zece sefiroți".

„Șuier sau lumină ?"

„Domnul a suflat și lumina a fost".

„Multimedia".

„Dar e necesar ca luminile sefiroților să fie strînse în niște recipiente capabile să reziste strălucirii lor. Vasele destinate să-i primească pe Keter, Hokmah și Binah au rezistat fulgerului lor, în timp ce la sefiroții inferiori, de la Hesed pînă la Jesod, lumină și suspin s-au emanat dintr-o singură dată și cu prea multă vigoare, iar vasele s-au spart. Fragmentele luminii s-au răspîndit prin univers, și din ele s-a născut materia grosolană".

Spargerea vaselor e o catastrofă serioasă, zicea Diotallevi preocupat, nimic nu e mai greu de trăit decît o lume avortată. Trebuie să fie un defect în Cosmos, încă de la origini, iar rabinii cei mai înțelepți nu reușiseră să-l

explice întru totul. Poate că, în momentul în care Dumnezeu expiră şi se goleşte, în recipientul originar rămîn nişte picături de ulei, un reziduu material, acel *reshimu*, iar Dumnezeu acum se împrăştie împreună cu acest reziduu. Sau poate, în vreo parte, acele cochilii, acele *qelippot*, principiile distrugerii aşteptau, cu viclenie, la pîndă.

„Scîrboase creaturi *qelippot*-ele astea", zicea Belbo, „agenţi ai diabolicului Fu Manchù... Şi pe urmă ?"

Şi pe urmă, explica răbdător Diotallevi, în lumina Judecăţii Severe, a lui Geburah, zisă şi Pachad, sau Teroarea, sefirah în care, după Isaac Orbul, îşi face de cap Răul, cochiliile capătă o existenţă reală.

„Ele sînt printre noi", zicea Belbo.

„Uită-te în jur", zicea Diotallevi.

„Dar se iese din ele ?"

„Se intră înapoi, mai degrabă", zicea Diotallevi. „Totul emană de la Dumnezeu, prin contracţia *tsimtsum*-ului. Problema noastră e să realizăm *tiqqun*, reîntoarcerea, reintegrarea lui Adam Qadmon. Atunci vom reconstrui totul în echilibrata structură a *partsufim*-ilor, feţele, sau formele care vor lua locul sefiroţilor. Ascensiunea sufletului e ca un cordon de mătase, care permite intenţiei cucernice să afle drumul către lumină, ca şi cum ar pipăi, în obscuritate. Astfel, în orice clipă, lumea, combinînd literele Torei, se străduie să regăsească forma naturală care s-o facă să iasă din îngrozitoarea-i confuzie".

Şi chiar asta fac eu, acum, în plină noapte, în pacea nefirească a acestor coline. Dar alaltăieri seara în periscop, mă găseam, încă, învăluit în balele vîscoase ale cochiliilor, pe care le simţeam în jurul meu, melci imperceptibili încrustaţi în vanele de cristal de la Conservatoire, amestecate printre barometre şi roţi ruginite de ceasuri în surdă hibernare. Mă gîndeam că, dacă spargerea vaselor a avut loc, prima crăpătură s-a format, poate, în seara aceea, la Rio, în timpul ritului, dar numai la întoarcerea mea în patrie s-a produs explozia. Lentă, fără bubuit, astfel încît ne-am trezit toţi cuprinşi în nămolul materiei grosolane, unde făpturi ale verminei ies din găoace prin generaţie spontanee.

Mă întorsesem din Brazilia fără să mai ştiu cine eram. Mă apropiam acum de vîrsta de treizeci de ani. La acea

vîrstă, tatăl meu era tată, știa cine este și unde trăiește.

Rămăsesem prea departe de țara mea, în timp ce se petreceau mari evenimente, și trăisem într-un univers plin de incredibil, unde și lucrurile petrecute în Italia ajungeau însoțite de un halou de legendă. Cu puțin înainte de a părăsi cealaltă emisferă, pe cînd îmi încheiam șederea acolo oferindu-mi o călătorie cu avionul pe deasupra pădurilor din Amazonia, îmi căzu în mînă un cotidian local, adus la bord în timpul unei escale la Fortalezza. Pe prima pagină își găsise locul fotografia unui ins pe care l-am recunoscut, pentru că îl văzusem sorbindu-și paharele cu vin alb ani de zile la Pilade. Textul de sub fotografie glăsuia : „O homem que matou Moro".

Bineînțeles, cum am aflat la întoarcere, nu el îl omorîse pe Moro. El, dacă ar fi avut în mînă un pistol încărcat, s-ar fi împușcat în ureche ca să verifice dacă funcționează. Fusese numai de față cînd cei de la Digos irupseseră într-un apartament în care cineva ascunsese sub pat trei pistoale și două pachete de exploziv. El stătea deasupra, pe pat, extatic, pentru că era unica mobilă din acel apartament pe care un grup de foști implicați din '68 îl închiria în comun, pentru a-și satisface trebuințele trupului. Dacă n-ar fi avut drept unic decor un manifest al organizației Inti Illimani, s-ar fi putut numi garçonnière. Unul dintre chiriași avea legături cu un grup ce utiliza arme, iar ceilalți nu știau că ei îi finanțează cuibul. Așa că ajunseseră cu toții în închisoare, timp de un an.

Despre Italia ultimilor ani înțelesesem foarte puțin. O lăsasem în pragul unor mari schimbări, simțindu-mă aproape vinovat deoarece fugeam în momentul cînd se încheiau socotelile. Plecasem într-un moment cînd puteam recunoaște ideologia fiecăruia după tonul vocii, după întorsăturile frazei, după citatele de rigoare. Mă întorceam acum, și nu mai înțelegeam cine și de partea cui era. Nu se mai vorbea de revoluție, se cita Dorința, cine se declara de stînga îl menționa pe Nietzsche și pe Céline, revistele de dreapta exaltau revoluția din Lumea a Treia.

M-am reîntors la Pilade, dar m-am simțit ca pe pămînt străin. Rămînea biliardul, erau, mai mult sau mai puțin,

aceiași pictori, dar se schimbase fauna tînără. Am aflat că unii dintre vechii clienți acum deschiseseră școli de meditație transcendentală și restaurante macrobiotice. Am întrebat dacă vreunul deschisese cumva vreun cort de rit umbanda. Nu, poate că eram în avans, căpătasem competențe inedite.

Pentru a satisface nucleul istoric, Pilade mai ținea un flipper de model vechi, din acelea care acum păreau copiate după Lichtenstein și fuseseră cumpărate în bloc de anticari. Dar alături, asaltate de cei mai tineri, se aliniau alte mașinării cu ecranul fluorescent, pe care planau în escadre păsări de pradă pline de ținte, kamikaze din Spațiul Extraterestru, sau o broască sărea de colo-colo, emițînd niște orăcăieli în japoneză. Barul Pilade era acum o fulgerare de lumini sinistre, și poate că, prin fața ecranului Galaxiei, trecuseră și curierii din Brigăzile Roșii cu misiuni de înrolare. Dar cu siguranță că trebuiseră să abandoneze flipper-ul pentru că nu se poate juca ținînd un pistol în centură.

Mi-am dat seama de asta cînd am urmărit privirea lui Belbo ce se fixa asupra Lorenzei Pellegrini. Am înțeles în mod vag ceea ce Belbo înțelesese cu mai mare luciditate, și ceea ce am găsit într-unul dintre ale sale *files*. Lorenza nu e pomenită acolo, dar e evident că e vorba de ea : numai ea juca la flipper în felul acela.

FILENAME : FLIPPER

Nu se joacă la flipper numai cu mîinile, ci și cu pubisul. La flipper problema nu e numai de a opri bila înainte de a fi înghițită în deschizătură, nici de a o reproiecta la jumătatea cîmpului cu avîntul unui fundaș, ci de a o obliga să întîrzie în partea de sus, unde țintele luminoase sînt mai abundente, săltînd de la una la alta, învîrtindu-se dezorientată și dementă, dar din voință proprie. Iar asta o obții nu impunînd lovituri bilei, ci transmițînd

niște vibrații cutiei portante, și asta în mod blînd, pentru ca flipperul să nu-și dea seama de ele și să nu clacheze. O poți face numai cu pubisul, ba chiar cu un joc al coapselor, în așa fel ca pubisul să facă mai mult un fel de slalomuri decît să lovească, menținîndu-te permanent dincoace de orgasm. Și, mai mult decît pubisul, dacă șoldul se mișcă potrivit naturii, fesele sînt cele care dau lovitura spre înainte, dar cu grație, în așa fel, încît, atunci cînd impulsul ajunge la pubis să fie deja atenuat, ca în homeopatie, unde, oricîte subțieri ai impus soluției, și oricît substanța de acum s-a dizolvat în apa pe care o tot adaugi, pînă aproape să dispară cu totul, cu atît efectul medicamentos e mai puternic. Și iată că din pubis un curent infinitesimal se transmite cutiei și flipperul ascultă fără să se nevrozeze, biluța aleargă împotriva naturii, împotriva inerției, împotriva gravitației, împotriva legilor dinamicii, împotriva vicleniei constructorului care o voia fugace, și se îmbată de un fel de vis movendi, rămînînd în joc pentru mai mulți timpi memorabili și imemoriali. Dar se cere un pubis feminin, care să nu intercaleze corpi cavernoși între osul iliac și mașină, și să nu fie la mijloc materie erectilă, ci numai piele nervi oase, învelite de o pereche de jeans, și o ardoare erotică sublimată, o frigiditate maliționsă, o dezinteresată adaptabilitate la sensibilitatea partenerului, un gust de a-i înteți dorința fără a suferi excesul celei proprii : amazoana trebuie să scoată flipper-ul din minți și să se bucure anticipat de faptul că după aceea îl va abandona.

Cred că Belbo s-a îndrăgostit de Lorenza Pellegrini în acel moment cînd a simțit că ea i-ar fi putut promite o fericire de neatins. Dar cred că, prin intermediul ei, el începuse să-și dea seama de caracterul erotic al universurilor automatice, mașina ca metaforă a corpului cos-

mic, și jocul mecanic ca evocare talismanică. Începuse să se drogheze cu Abulafia și probabil că intrase deja în spiritul proiectului Hermes. Cu siguranță văzuse deja Pendulul. Lorenza Pellegrini, nu știu prin ce soi de scurt-circuit, îi promitea Pendulul.

Primele dăți simțisem o greutate în a mă readapta la Pilade. Încet, încet și nu în toate serile, în mijlocul mulțimii de chipuri străine, le redescopeream pe acelea, familiare, ale supraviețuitorilor, chiar dacă erau încețoșate de efortul recunoașterii : erau, care copywriter la o agenție publicitară, care consilier fiscal, care vînzător de cărți în rate — însă dacă mai înainte plasau operele lui Che, acum ofereau herboristică, budism, astrologie. I-am revăzut, puțin cam fleșcăiți, cu cîteva fire albe în păr, cu vreun pahar de whisky în mînă, care mi se păru că era același baby de acum zece ani, pe care-l degustaseră cu încetineală, cîte un strop pe semestru.

„Ce-i cu tine, de ce nu te mai arăți pe la noi ?" mă întrebă unul dintre ei.

„Cine sînteți *voi* acum ?"

Se uită la mine ca și cum aș fi fost plecat o sută de ani : „Păi, departamentul culturii, nu ?"

Pierdusem prea multe replici.

M-am hotărît să-mi inventez o slujbă. Îmi dădusem seama că știam atîtea lucruri, toate fără legătură între ele, dar pe care eram în stare să le conexez în puține ore prin cîteva vizite la bibliotecă. Plecasem cînd se cerea să am o teorie, și sufeream de a nu o avea. Acum era de ajuns să ai noțiuni, toți aveau cu ghiotura, și cu atît mai bine dacă erau inactuale. Chiar și la universitate, unde pusesem din nou piciorul ca să văd dacă nu mă pot oploși pe undeva. Amfiteatrele erau calme, studenții lunecau pe coridoare ca niște năluci, împrumutîndu-și unul altuia bibliografii rău înjghebate. Eu știam să fac o bibliografie ca lumea.

Într-o zi, un student din ultimul an, luîndu-mă drept profesor (cadrele didactice aveau acum aceeași vîrstă ca și studenții, sau invers) mă întrebă ce scrisese cutare Lord Chandos de care se vorbea într-un curs privitor

la crizele ciclice din economie. I-am spus că era un personaj al lui Hofmannsthal, nu un economist.

Chiar în aceeaşi seară eram la o petrecere la nişte vechi prieteni şi l-am recunoscut pe unul, care lucra pentru o editură. Intrase acolo după ce editura încetase să mai publice romanele colaboraţioniştilor francezi, pentru a se dedica unor texte politice albaneze. Am descoperit că se mai făceau încă editări politice, dar în aria guvernamentală. Totuşi nu treceau cu vederea cîte o carte bună de filosofie. Din cele clasice, îmi preciză el.

„Apropo", îmi spuse, „tu care eşti un filosof..."

„Mulţumesc, din păcate nu sînt".

„Fugi de-acolo, erai unul care ştiai de toate la vremea ta. Astăzi tocmai revizuiam traducerea unui text despre criza marxismului, şi am găsit citat un fragment dintr-un anume Anselm of Canterbury. Cine e ? Nu l-am găsit nici măcar în Dicţionarul Autorilor". I-am spus că era Anselmo d'Aosta, numai că englezii îl numeau aşa pentru că totdeauna vor să fie mai ceva ca alţii.

Mă iluminai deodată : aveam o ocupaţie. Hotărîi să pun pe roate o agenţie de informaţii culturale.

Ca un fel de copoi al cunoaşterii. În loc să-mi bag nasul prin barurile de noapte şi prin bordeluri, trebuia să mă duc prin librării, biblioteci, coridoare de instituţii universitare. Şi apoi, să stau în biroul meu, cu picioarele pe masă şi cu un pahar de carton plin cu whisky adus pînă sus într-o pungă de la băcanul din colţ. Îţi telefonează cineva şi-ţi zice : „Traduc o carte şi mă încurcă unul, — sau mai mulţi — pe nume Motocallemin. Nu reuşesc s-o scot la capăt".

Nu ştii nici tu, dar nu contează, ceri două zile timp. Te duci să răsfoieşti cîteva fişiere la bibliotecă, oferi o ţigară tipului de la biroul de consultare, prinzi o urmă. Seara inviţi un asistent de islamistică la bar, îi plăteşti o bere, două, ăla slăbeşte atenţia, îţi dă informaţia pe care o cauţi, pe nimic. Apoi îl suni pe client : „Aşadar, Motocallemin-ii erau teologi radicali musulmani de pe timpul lui Avicenna, susţineau că lumea era, cum să spun, un nor de pulbere de accidente, şi se închega în forme numai printr-un act instantaneu şi provizoriu al voinţei divine. Era de ajuns ca Dumnezeu să-şi distragă atenţia un

moment, și universul se făcea bucăți. Pură anarhie de atomi fără sens. Ajunge atît ? Am lucrat trei zile, dați cît credeți".

Am avut norocul să găsesc două camere și o bucătărioară într-o veche construcție de periferie, care trebuie că fusese o fabrică, avînd și o aripă pentru birouri. Apartamentele pe care le scoseseră din ele dădeau toate pe un lung coridor : locuiam între o agenție imobiliară și laboratorul unui împăietor de animale (A. Salon — Taxidermist). Ți se părea că te afli într-un zgîrie-nori american de prin anii treizeci, mi-ar fi fost suficient să am ușă cu geam și m-aș fi crezut Marlowe. Am pus o canapea de dormit în cea de a doua cameră, iar biroul la intrare. Am înșirat în două dulapuri mari atlasuri, enciclopedii, cataloage pe care le cumpăram treptat. La început a trebuit să-mi calc pe conștiință și să scriu și teze pentru studenți disperați. Nu era greu, era destul să te duci să le copiezi pe cele din deceniul precedent. Apoi prietenii mei editori mi-au trimis manuscrise și cărți străine la lectură, bineînțeles că pe cele mai ingrate și cu o plată așa-și-așa.

Însă acumulam experiențe, noțiuni, și nu aruncam nimic. Fișam totul. Nu mă gîndeam să țin fișele într-un computer (abia atunci intrau în comerț, iar Belbo avea să fie un adevărat pionier), lucram cu mijloace artizanale, dar îmi creasem un soi de memorie făcută din dreptunghiuri mici de carton moale, cu indici încrucișați. Kant... nebuloasă... Laplace, Kant... Koenigsberg... cele șapte poduri din Koenigsberg... teoremele topologiei... Cam ca în genul acelui joc care te provoacă să ajungi de la cîrnat la Platon în cinci mutări, prin asociații de idei. Să vedem : cîrnat - porc - pensulă - manierism - Idee - Platon. Ușor. Chiar și manuscrisul cel mai fără cap și fără coadă mă făcea să cîștig douăzeci de fișe pentru acel lanț al Sfîntului Anton al meu. Criteriul era riguros, și cred că e același cu cel aplicat de serviciile secrete : nu există informații mai bune și mai puțin bune, puterea constă în a le fișa pe toate, și apoi să cauți conexiunile. Conexiunile există oricînd, numai să vrei să le găsești.

După circa doi ani de muncă eram mulțumit de mine însumi. Mă distram. Și între timp o întîlnisem pe Lia.

De vrea pe nume cineva să-mi spună,
sînt Lia eu şi mîinile-mi perindă
floare cu floare, ca să-mi fac cunună

(*Purgatoriul*, XXVIII, 100—102)

Lia. Acum nu mai nădăjduiesc s-o revăd, dar aş fi putut să n-o fi întîlnit niciodată, şi ar fi fost mai rău. Aş vrea să fie aici, să mă ţină de mînă, în timp ce reconstitui etapele prăbuşirii mele. Pentru că ea mi-o spusese dinainte. Dar trebuie să rămînă în afara acestei istorii, şi ea şi copilul. Sper să-şi amîne întoarcerea, să sosească cînd toate se vor fi sfîrşit, oricum se vor sfîrşi ele.

Era în 16 iulie optzeci şi unu. Milano se golea de lume, sala de lectură a bibliotecii era aproape goală.

„Fii atent că tomul 109 voiam să-l iau eu".

„Şi atunci de ce l-ai lăsat la raft ?"

„M-am dus pînă la masă să controlez o notă".

„Nu-i o scuză".

Se dusese înţepată către masă, cu tomul ei în mînă. Mă aşezasem în faţa ei, încercam să-i zăresc chipul.

„Cum poţi să citeşti dacă nu e în Braille ?", îi zisesem.

Ridicase capul, şi cu-adevărat nu pricepeam dacă era faţa sau ceafa.

„Poftim ?", întrebase ea. „A, văd foarte bine prin asta". Dar zicînd aşa, îşi ridicase smocul de păr, şi avea ochii verzi.

„Ai ochii verzi" îi zisesem.

„Aşa cred. Dar de ce ? Asta-i rău ?"

„Aiurea. Asta ar mai lipsi".

A început în felul ăsta. „Mănîncă, ești slab ca un cui", îmi zisese ea în timpul cinei. La miezul nopții ne mai aflam în restaurantul grecesc de lîngă Pilade, cu lumînarea aproape topită pe gîtul sticlei, povestindu-ne cîte toate. Aveam aproape aceeași ocupație, ea revizuia articole de enciclopedie.

Aveam impresia că trebuie să-i spun ceva. Pe la douăsprezece și jumătate își dăduse ciuful la o parte, ca să mă privească mai bine, eu îmi îndreptasem spre ea arătătorul, ținînd degetul mare în sus și făcînd : „Pim".

„Ciudat", zisese ea, „și eu".

Așa deveniserăm carne din aceeași carne, iar din seara aceea devenisem pentru ea Pim.

Nu puteam să ne permitem o casă nouă, dormeam la ea, și ea stătea adesea cu mine la birou, sau o pornea la vînătoare, fiindcă era mai ageră decît mine în urmărirea pistelor noastre, și știa să-mi sugereze conexiuni prețioase.

„Mi se pare că avem o fișă semicompletă despre Roza-Cruceeni", îmi zicea.

„Trebuie s-o reiau într-o bună zi, sînt însemnări din Brazilia..."

„Păi, pune-i o încrucișare cu Yeats".

„Ce legătură are Yeats ?"

„Păi are. Citesc aici că era afiliat la o societate roza-cruceeană care se numea Stella Matutina".

„Ce m-aș face fără tine ?"

Începusem să frecventez din nou barul Pilade pentru că era un fel de piață de afaceri, acolo găseam comenzi.

Într-o seară l-am revăzut pe Belbo (în anii precedenți probabil că trecuse rar pe-acolo, și apoi se întorsese, după ce o întîlnise pe Lorenza Pellegrini). Tot cum îl știam, poate ceva mai grizonat, ușor slăbit, dar nu mult.

A fost o întîlnire cordială, în limitele expansivității lui. Cîteva glume despre vremurile de altădată, o sobră reticență cu privire la ultimul eveniment care ne făcuse complici și la bîlbîiala lui epistolară. Comisarul De Angelis nu se mai arătase. Afacere clasată, cine știe.

l-am vorbit de munca mea şi a părut interesat. „În fond, e ceea ce mi-ar plăcea şi mie, să fiu, un Sam Spade al culturii, douăzeci de dolari pe zi plus cheltuielile".

„Dar nu vin să mă caute femei misterioase şi fascinante, şi nimeni nu vine să-mi vorbească de şoimul maltez", am spus.

„Nu se ştie niciodată. Te distrezi ?"

„Dacă mă distrez ?" l-am întrebat. Şi, citîndu-l : „E singurul lucru pe care mi se pare că-l pot face bine".

„*Good for you*", răspunse el.

Ne-am văzut şi alte dăţi, i-am povestit de experienţele mele braziliene, dar l-am simţit totdeauna uşor distrat, mai mult ca de obicei. Cînd Lorenza Pellegrini nu era acolo, ţinea privirea fixată asupra uşii, iar cînd era, şi-o tot rotea nervos prin bar, şi-i urmărea mişcările. Într-o seară, era deja pe la ora închiderii, îmi spuse, privind în altă parte : „Ascultă, am putea avea nevoie de dumneata, dar nu pentru vreo consultare cînd şi cînd. Ai putea să ne dedici, să zicem, cîteva după-amieze pe săptămînă ?"

„Să vedem. Despre ce e vorba ?"

„O întreprindere siderurgică ne-a comandat o carte despre metale. Ceva ce trebuie povestit mai mult prin imagini. Cam de popularizare, dar serios. Ştii genul : metalele în istoria omenirii, de la epoca fierului pînă la aliajele pentru nave spaţiale. Avem nevoie de cineva care să dea raită prin biblioteci şi prin arhive ca să găsească imagini frumoase, miniaturi vechi, gravuri de carte din secolul al XIX-lea, ştiu eu, despre fuziune sau despre paratrăznet".

„De acord, trec mîine pe la dumneavoastră".

Se apropie de el Lorenza Pellegrini. „Mă conduci acasă ?"

„De ce eu, în seara asta ?" întrebă Belbo.

„Pentru că eşti bărbatul vieţii mele".

Roşi, cum putea el să roşească, uitîndu-se din nou în altă parte. Îi răspunse : „Avem şi un martor". Şi către mine : „Sînt bărbatul vieţii ei. Lorenza".

„Ciao".

„Ciao".

Se ridică şi îi murmură ceva la ureche.

„Şi ce dacă ?“ zise ea. „Te-am întrebat dacă mă duci acasă cu maşina“.

„Aha“, zise el. „Scuză-mă Casaubon, trebuie s-o fac pe taximetristul pentru femeia vieţii nu ştiu cui“.

„Prostule“, zise ea cu duioşie, şi-l sărută pe obraz.

Permiteți-mi pînă una alta să-i dau un sfat viitorului sau actualului meu cititor, care ar putea fi efectiv melancolic : nu trebuie să citească simptomele sau prognozele din partea ce urmează, ca să nu rămînă tulburat de ele și să nu tragă de aici mai mult pagube decît foloase, aplicînd ceea ce citește la el însuși... cum fac cei mai mulți dintre melancolici.

(R. Burton, *Anatomy of Melancholy*, Oxford, 1621, Introducere)

Era evident că Belbo era legat în vreun fel de Lorenza Pellegrini. Nu știam cu cîtă intensitate și de cînd. Nici respectivele *files* din Abulafia nu m-au ajutat să reconstitui întîmplarea.

De exemplu, apare fără dată acel *file* despre cina cu doctorul Wagner. Pe doctorul Wagner, Belbo îl cunoștea dinainte de plecarea mea, și urma să aibă raporturi cu el și după începutul colaborării mele cu editura Garamond, încît îmi deveni apropiat și mie. Prin urmare, cina ar fi putut preceda sau succeda seara pe care tocmai mi-am amintit-o. Dacă o precede, înțeleg încurcătura lui Belbo, disperarea lui reținută.

Doctorul Wagner — un austriac care de mai mulți ani profesa la Paris, de unde pronunția «Wagnère» pentru cei ce voiau să arate că-l frecventează — de circa zece ani era invitat cu regularitate la Milano de două grupuri revoluționare din anii imediat următori de după '68. Și-l disputau, și bineînțeles fiecare grup dădea o versiune radical alternativă gîndirii lui. Cum și de ce acest om celebru acceptase să se lase sponsorizat de niște extraparlamentari, n-am înțeles niciodată. Teoriile lui Wagner nu aveau culoare, ca să zic așa, și el dacă voia putea să fie invitat de universități, de clinici, de academii. Cred că acceptase invitația acestora pentru că era esențialmente un epicureu, și pretindea rambursări princiare de cheltuieli. Particularii puteau strînge la un loc

mai mulți bani decît instituțiile, și pentru doctorul Wagner asta însemna călătorie cu clasa întîi, hotel de lux, plus onorariile pentru conferințe și seminarii, calculate după tariful său de terapeut.

În ce fel găseau cele două grupuri un izvor de inspirație ideologică în teoriile lui Wagner, era altă poveste. Dar în anii aceia psihanaliza lui Wagner apărea destul de deconstructivă, diagonală, libidinală, necarteziană, aptă să sugereze ocazii teoretice activității revoluționare.

Părea complicat să-i faci să înțeleagă asta pe niște muncitori, și poate că de aceea cele două grupuri, la un moment dat, au fost constrînse să aleagă între muncitori și Wagner, și l-au ales pe Wagner. A fost elaborată ideea că noul subiect revoluționar nu este proletarul, ci deviantul.

„În loc să-i faci pe proletari să devieze, mai bine-i proletarizezi pe cei ce deviază, și e mai ușor, dat fiind tariful pipărat al doctorului Wagner", îmi spuse într-o zi Belbo.

Revoluția wagnerienilor a fost cea mai costisitoare din istorie.

Editura Garamond, finanțată de un institut de psihologie, tradusese o culegere de studii mai puțin importante ale lui Wagner, foarte tehnice, dar deja intruvabile, prin urmare foarte cerute de admiratori. Wagner venise la Milano pentru prezentare, și, cu acea ocazie, începuseră raporturile lui cu Belbo.

FILENAME : DOKTOR WAGNER

Diabolicul doktor Wagner
Episodul al douăzeci și șaselea.

Cine, în dimineața aceea cenușie din
La dezbatere îi adusesem o obiecție. Satanicul moșneag a fost desigur iritat, dar n-a lăsat să se vadă. Ba chiar a răspuns ca și cum ar fi vrut să mă seducă.

Ai fi zis că-i Charlus cu Jupien, albină și floare. Un geniu nu suportă să nu fie iubit și trebuie să-i seducă imediat pe cei ce-i stau împotrivă, așa încît pe urmă aceștia să-l și iubească. A reușit, l-am iubit.

Dar trebuie că nu m-a iertat, pentru că, în seara aceea, a divorțului, mi-a repezit o lovitură mortală. Fără să știe, din instinct: fără să știe căutase să mă seducă și tot fără să știe a hotărît să mă pedepsească. Lăsînd deontologia deoparte, m-a psihanalizat gratis. Inconștientul îi mușcă chiar și pe paznicii săi.

Povestea marchizului de Lantenac în *Quatrevingt-treize*. Nava Vendeenilor rătăcește în furtună în largul coastelor bretone; deodată, un tun se desprinde din lăcașul lui și, în timp ce nava rulează și tanghează, o ia într-o cursă nebună de la un bord la altul, și ca un monstru uriaș ce este, riscă să desfunde babordul și tribordul. Un tunar (vai, tocmai cel din neglijența căruia tunul nu fusese asigurat cum trebuie), cu un curaj fără seamăn, cu un lanț în mînă, se aruncă sub matahala care e gata să-l facă chisăliță și o oprește, o ține pe loc, o duce la ieslea ei, salvînd nava, echipajul, misiunea. Cu o sublimă prestație, teribilul Lantenac aliniază oamenii pe punte, îl laudă pe viteazul marinar, își scoate de la gît o înaltă decorație, i-o înmînează, îl îmbrățișează, în timp ce gloata strigă către cer urra.

Apoi Lantenac, nesmintit, își amintește că el, cel decorat, e răspunzător de incident, și ordonă să fie împușcat.

Splendid acest Lantenac, virtuos, drept și incoruptibil! Tot așa a făcut cu mine doctorul Wagner, m-a onorat cu prietenia lui, și m-a ucis dîndu-mi adevărul
și m-a ucis revelîndu-mi ce anume vreau de fapt
și mi-a dezvăluit de ce lucru anume, dorindu-l, mă tem.

Istorie care începe prin bărulețe. Nevoia de a fi îndrăgostit. Unele lucruri le simți venind, nu că te îndrăgostești fiindcă te-ndrăgostești ; te îndrăgostești pentru că în acea perioadă aveai o disperată nevoie de a te îndrăgosti. În perioadele în care ai o poftă nebună de a te îndrăgosti, trebuie să fii atent unde calci ; ca și cum ai fi băut un filtru, din acelea care te fac să te îndrăgostești de prima făptură ce-ți iese-n cale. Ar putea fi și un ornitorinc.

Pentru că simțeam această nevoie chiar în perioada aceea, cînd, de puțin timp, mă lăsasem de băut. Raport între ficat și inimă. O nouă dragoste e un bun motiv să te apuci iar de băut. Cineva cu care să te duci prin bărulețe. Să te simți bine.

Micul bar e scurt, furtiv. Îți îngăduie o așteptare lungă dulce pentru toată ziua, pînă cînd te duci să te ascunzi în penumbră, pe fotoliile de piele, la șase după amiază nu e nimeni, clientela sordidă o să vină seara, odată cu pianistul. Să alegi un bar american, echivoc gol pe la sfîrșitul după amiezii, chelnerul vine numai dacă-l chemi de trei ori, și are deja pregătit un al doilea martini.

Martini e ceva esențial. Nu whisky, ci martini. Lichidul e alb, ridici paharul și o vezi îndărătul măslinei. Deosebirea între a-ți privi iubita prin martini cocktail unde paharul cu picior triunghiular e prea mic și a o privi printr-un gin martini on the rocks în pahar larg ; fața ei se descompune în cubismul transparent al gheții, efectul se dublează dacă apropiați cele două pahare fiecare ținînd fruntea lipită de răceala paharelor și între o frunte și cealaltă cele două pahare — cu paharul cu picior nu poți.

Ora scurtă din micul bar. Pe urmă vei aștepta tremurînd o altă zi. Nu există șantajul certitudinii.

Cine se îndrăgostește prin bărulețe nu are nevoie de o femeie numai a lui. Cîte unii și-o împrumută unul altuia.

Figura lui. El îi acorda multă libertate, era mereu plecat în călătorie. Suspecta lui liberalitate : puteam să telefonez și la miezul nopții, el era acasă și tu nu, el îmi răspundea că tu nu ești acasă, ba chiar : dacă tot telefonezi, nu știi cumva unde e ? Singurele momente de gelozie. Dar chiar și în felul acela i-o smulgeam pe Cecilia saxofonistului. Să iubești sau să crezi că iubești, precum eternul sacerdot al unei străvechi răzbunări.

Lucrurile se complicaseră cu Sandra : de data aceea își dăduse seama că povestea mă prinsese prea mult, viața în doi devenise cît se poate de încordată. E cazul să ne despărțim ? Atunci să ne despărțim. Nu, mai stai, să mai vorbim. Nu, așa nu mai poate să meargă. În sfîrșit, problema era Sandra.

Cînd umbli prin bărulețe, drama pasională nu e cu cine te afli, ci pe cine părăsești.

Atunci are loc cina cu doctorul Wagner. La conferință abia dăduse unui provocator o definiție a psihanalizei : — La psychanalyse ? C'est qu'entre l'homme et la femme... chers amis... ça ne colle pas.

Se discuta despre cuplu, despre divorț ca iluzie a Legii. Preocupat de problemele mele, participam la conversație cu căldură. Ne-am lăsat tîrîți în jocuri dialectice, vorbind noi, în timp ce Wagner tăcea, uitînd că avem în mijlocul nostru un oracol. Și cu un aer absorbit

și cu un aer prefăcut

și cu un melancolic dezinteres

și ca și cum ar fi intervenit în conversație nefiind în temă, Wagner zise (încerc să-mi amintesc cuvintele lui exacte, dar mi s-au săpat în minte, imposibil să mă fi înșelat) : — În toată activitatea mea n-am avut niciodată vreun pacient nevrozat de propriul său

divorț. Cauza bolii era totdeauna divorțul Celuilalt.

Doctorul Wagner, chiar cînd vorbea, zicea întotdeauna Altul cu A mare. Fapt e că am sărit în sus, ca mușcat de o aspidă
vicontele tresări ca mușcat de o aspidă
o sudoare rece ca gheața îi brobona fruntea
baronul îl privea țintă printre rotocoalele
lenețe de fum ale țigărilor lui fine, rusești

— Vreți să spuneți, — am întrebat, că se intră în criză nu datorită divorțului de propriul partener, ci datorită posibilului sau imposibilului divorț al celei de a treia persoane care a adus în criză cuplul din care faci parte ?

Wagner mă privi cu perplexitatea unui laic care întîlnește pentru prima oară o persoană cu tulburări mintale. Mă întrebă ce voiesem să spun.

În realitate, orice aș fi vrut să spun, spusesem greșit. Am încercat să-mi fac raționamentul ceva mai concret. Am luat de pe masă cuțitul și l-am pus alături de furculiță : — Iată, aici sînt eu, Cuțitul, căsătorit cu ea, cu Furculița. Iar aici e un alt cuplu, dumneaei Paleta de Tort măritată cu Satîrul sau Mackie Messer. Acuma, eu Cuțitul, cred că sufăr pentru că va trebui să-mi las Furculița mea, și nu aș vrea, o iubesc pe Paleta de Tort, dar îmi convine ca ea să rămînă cu Satîrul ei. Dar în realitate, dumneavoastră, domnule doctor Wagner îmi spuneți că eu sufăr deoarece Paleta de Tort nu se desparte de Satîr. Este așa ?

Wagner răspunse altcuiva de la masă că nu zisese niciodată așa ceva.

— Cum nu ați spus ! Ați spus că n-ați dat niciodată peste cineva nevrozat de propriul său divorț, ci totdeauna de divorțul celuilalt.

— Poate, nu-mi amintesc, zise atunci Wagner, plictisit.

— Iar dacă ați spus-o, nu voiați să spuneți ceea ce eu am înțeles ?

Wagner tăcu cîteva minute.

În timp ce comesenii așteptau fără ca măcar să-și înghită ce-aveau în gură, Wagner făcu semn să i se toarne un pahar de vin, privi cu atenție lichidul în lumină și, în sfîrșit, vorbi :

— Dacă ați înțeles așa, este pentru că așa voiați să înțelegeți.

Apoi se întoarse în altă parte, zise că era cald, schiță o arie de operă lirică agitînd o grisină ca și cum ar fi dirijat o orchestră îndepărtată, căscă, se concentră asupra unei tarte cu frișcă, și în fine, după o nouă criză de mutenie, ceru să fie condus înapoi la hotel.

Ceilalți mă priviră ca pe cineva care a distrus un simpozion din care ar fi putut să iasă Cuvinte definitive.

În realitate eu auzisem vorbind Adevărul.

Ți-am telefonat. Erai în casă, cu Celălalt. Am petrecut o noapte albă. Totul era clar : eu nu puteam suporta ca tu să stai cu el. Sandra nu intra în discuție.

Au urmat șase luni dramatice, în care eram pe urmele tale, suflîndu-ți în ceafă, spionînd menajul tău, spunîndu-ți că te voiam în întregime pentru mine, și convingîndu-te să-l urăști pe Celălalt. Ai început să te cerți cu Celălalt, Celălalt a început să devină exigent, gelos, nu ieșea seara, cînd era în voiaj telefona de două ori pe zi, chiar în puterea nopții. Într-o seară te-a pălmuit. Mi-ai cerut bani pentru că voiai să fugi, mi-am adunat puținul pe care-l aveam la bancă. Ai părăsit cuibul conjugal, ai plecat la munte cu niște prieteni, fără să lași adresa. Celălalt îmi telefona disperat, întrebîndu-mă dacă știu unde ești, eu nu știam, și părea că mințeam pentru că-i spuseseși că îl lași din cauza mea.

Cînd te-ai întors, m-ai anunțat, radiind, că îi scriseseși o scrisoare de adio. Abia atunci,

m-am întrebat ce avea să se întîmple între mine și Sandra, dar tu nu mi-ai lăsat timp să mă neliniștesc. Mi-ai spus că ai cunoscut un individ, cu o cicatrice pe obraz și cu un apartament foarte boem. Aveai să te duci să stai cu el. — Nu mă mai iubești ? — Dimpotrivă, ești unicul bărbat din viața mea, dar după cele ce s-au întîmplat, simt nevoia să trăiesc experiența asta, nu fi copil, încearcă să mă înțelegi, în fond mi-am părăsit bărbatul pentru tine, lasă oamenii să-și trăiască momentele proprii.

— Momentele proprii ? Dar zici că te duci să stai cu altul.

— Ești un intelectual, și încă de stînga, nu te purta ca un mafiot. Pe curînd.

Îi datorez totul doctorului Wagner.

37

Oricine reflectează la patru lucruri, ar fi fost mai bine să nici nu se fi născut : ce anume se află deasupra, ce e dedesubt, ce este înainte şi ce este după.

(*Talmud*, Hagigah, 2.1)

Mă înfiinţai la Garamond chiar în dimineaţa în care-l instalau pe Abulafia, în timp ce Belbo şi Diotallevi se pierdeau în diatribele lor asupra numelor lui Dumnezeu, iar Gudrun se uita bănuitoare la oamenii care introduceau acea nouă şi neliniştitoare prezenţă între vrafurile, tot mai pline de praf, ale manuscriselor.

„Ia loc, Casaubon, uite-aici proiectele istoriei aceleia a noastre despre metale". Am rămas singuri şi Belbo îmi dădu să văd nişte indici, nişte schiţe de capitole, nişte machete de aşezare în pagină. Eu trebuia să citesc textele şi să găsesc ilustraţiile. Amintii numele cîtorva biblioteci milaneze care mi se păreau bine dotate.

„N-o să ajungă", zise Belbo. „Va trebui să vizitezi şi alte locuri. De exemplu, la muzeul ştiinţei din München este o fototecă nemaipomenită. Pe urmă, la Paris este cunoscutul Conservatoire des Arts et Métiers. Aş dori să-l revăd eu însumi, dacă aş avea timp".

„E frumos ?"

„Tulburător. Triumful maşinii într-o biserică gotică..." Ezită, mai puse în ordine nişte hîrtii de pe masă. Apoi, ca şi cum s-ar fi temut să nu dea excesivă importanţă destăinuirii sale : „Acolo e Pendulul", zise.

„Care pendul ?"

„Pendulul. Se numeşte pendulul lui Foucault".

Îmi explică Pendulul, aşa cum l-am văzut sîmbătă — şi poate că sîmbătă l-am văzut aşa pentru că Belbo mă pregătise pentru această viziune. Atunci probabil că

nu m-am arătat prea entuziasmat, iar Belbo s-a uitat la mine ca la unul care, în fața Capelei Sixtine, întreabă dacă asta-i tot.

„Poate că-i de vină atmosfera bisericii, dar te asigur că încerci o senzație foarte puternică. Ideea că totul curge și că numai acolo, sus, există singurul punct fix al universului... Pentru cine nu are credință e un mod de a-l regăsi pe Dumnezeu, și fără a pune sub semnul întrebării propria necredință, pentru că e vorba de un Pol Nul. Știi, pentru cei din generația mea, care s-au hrănit cu deziluzii și la prînz și la cină, asta poate fi o mîngîiere".

„Dintre generații, a mea s-a hrănit cu mai multe deziluzii".

„Prezumțios. Nu, pentru voi asta a fost doar vreme de un sezon, ați cîntat Carmagnola, iar apoi v-ați trezit tot în Vendeea. O să treacă repede. Pentru noi a fost altfel. Întîi, fascismul, chiar dacă l-am trăit cînd eram copii, ca pe un roman de aventuri, însă destinul nemuritor era un punct ferm. Apoi, punctul ferm al rezistenței, în special pentru cei ca mine, care au privit-o din afară, și au făcut din ea un fel de rit al vegetației, reîntoarcerea primăverii, un echinocțiu, sau un solstițiu, mereu le confund... Apoi, pentru unii, Dumnezeu, și pentru alții, clasa muncitoare, iar, pentru mulți, amîndouă lucrurile. Era ceva consolator pentru un intelectual să gîndească că există muncitorul, frumos, sănătos, puternic, în stare să reclădească lumea. Și, pe urmă, ați văzut și voi, muncitorul încă mai exista, dar clasa nu. Pesemne că au omorît-o în Ungaria. Și ați sosit voi. Pentru dumneata a fost firesc, poate, și a fost o sărbătoare. Pentru cei de vîrsta mea — nu, era încheierea socotelilor, remușcarea, căința, regenerarea. Noi căzusem în greșeală iar voi veneați să aduceți entuziasmul, curajul, autocritica. Pentru noi care atunci aveam treizeci și cinci sau patruzeci de ani a fost o speranță, umilitoare, dar o speranță. Trebuia să redevenim ca voi, cu prețul de a o lua de la capăt. Nu mai purtam cravată, aruncam cît colo trenchicoat-ul ca să ne cumpărăm o pufoaică uzată, unii și-au dat demisia din slujbă ca să nu-i mai slujească pe patroni..."

Își aprinse o țigare și se prefăcu că simulează mînia, pentru a-și scuza această ieșire.

„Și ați cedat pe toate fronturile. Noi, prin pelerinajele noastre la locurile de pocăință unde nemții i-au masacrat pe antifasciști și pe evrei, la catacombele ardeatine, noi refuzam să inventăm o reclamă pentru Coca-Cola, pentru că eram antifasciști. Ne mulțumeam cu cîțiva bănuți la Garamond pentru că, cel puțin, cartea e democratică. Iar voi, acum, ca să vă răzbunați pe burghezii pe care nu ați izbutit să-i spînzurați, le vindeți videocasete și fanzines, îi imbecilizați din nou cu zen-ul și cu întreținerea motocicletei. Ne-ați impus la preț de subscripție exemplarul vostru cu învățăturile lui Mao și cu banii aceștia v-ați dus să vă cumpărați petarde pentru serbările noii creativități. Fără rușine. Noi ne-am petrecut toată viața rușinîndu-ne. Ne-ați înșelat, nu reprezentați nici o puritate, era doar o acnee juvenilă. Ne-ați făcut să ne simțim ca niște viermi pentru că nu aveam curajul să înfruntăm deschis jandarmeria boliviană, și pe urmă ați tras pe la spate în nenorociții care treceau în plină stradă. Acum zece ani ne-a fost dat să mințim ca să vă scoatem afară din închisori, iar voi ați mințit ca să vă trimiteți prietenii la închisoare. Iată de ce îmi place mașina asta : e stupidă, nu crede, nu mă pune să cred, face ceea ce-i spun ; stupid eu, stupidă și ea — sau el. E un raport onest".

„Eu..."

„Dumneata ești nevinovat, Casaubon. Ai fugit în loc să dai cu pietre, ți-ai luat licența, n-ai tras. Și totuși, acum cîțiva ani eu mă simțeam șantajat pînă și de dumneata. Bagă de seamă, nimic personal aici. Cicluri generaționale. Iar cînd am văzut Pendulul, anul trecut, am înțeles totul".

„Totul, ce ?"

„Aproape tot. Vezi, Casaubon, pînă și Pendulul e un fals profet. Dumneata îl privești, crezi că e unicul punct fix în cosmos, dar dacă-l desprinzi de pe bolta Conservatoire-ului și te duci și-l agăți într-un bordel, funcționează la fel. Mai sînt și alte penduluri, unul e la New-York, la palatul ONU, un altul la San Francisco, la muzeul științei, și cine știe cîte încă. Pendulul lui

Foucault stă neclintit în timp ce pământul se rotește dedesubtul lui, în orice loc s-ar afla. Orice punct al universului e un punct fix, e suficient să-i atîrni Pendulul".

„Dumnezeu e în orice loc ?"

„Într-un anume sens, da. De aceea, Pendulul mă tulbură. Îmi făgăduiește infinitul, dar îmi lasă mie responsabilitatea de a decide unde doresc să-l am. Așa încît nu-i de ajuns să adori Pendulul acolo unde e, trebuie să iei mereu o hotărîre, și să cauți punctul cel mai bun. Și totuși..."

„Și totuși ?"

„Și totuși — doar nu mă iei în serios, nu-i așa, Casaubon ? Nu, pot fi liniștit, sîntem amîndoi oameni care nu iau nimic în serios... Și totuși, ziceam, senzația e aceea că, cineva, în viața lui, a agățat Pendulul în multe locuri, și n-a funcționat niciodată, și că acolo, la Conservatoire, funcționează așa de bine... Oare, în univers, or fi puncte privilegiate ? Aici, pe tavanul camerei ăsteia ? Nu, nu ne-ar crede nimeni. E nevoie de atmosferă. Nu știu, poate că sîntem mereu în căutarea punctului potrivit, poate că e lîngă noi, dar nu-l recunoaștem, iar pentru a-l recunoaște ar trebui să credem în el... În fine, hai să mergem la domnul Garamond".

„Să atîrnăm Pendulul ?"

„Vai, ce prostie. Ne ducem pentru lucruri serioase. Ca să te plătesc, am nevoie ca patronul să te vadă, să pună mîna pe dumneata, să te miroasă, și să spună că e de acord. Hai să te atingă patronul, atingerea lui vindecă de scrofuloză".

Maestru Secret, Maestru Perfect, Maestru din Curiozitate, Intendent al Clădirilor, Ales al Celor Nouă, Cavaler al Arcului Regal a lui Solomon sau Maestru al celui de al Nouălea Arc, Mare Scoţian al Bolţii Sacre, Prinţ de Ierusalim. Cavaler de Orient şi de Occident, Prinţ Cavaler al Rozei-Cruce şi Cavaler al Pajurei şi al Pelicanului, Mare Pontif sau Sublim Scoţian al Ierusalimului Ceresc, Venerabil Mare Maestru al Tuturor Lojilor ad vitam, Cavaler Prusian şi Patriarh Noahit, Cavaler al Securii Regale sau Prinţ al Libanului, Prinţ al Tabernacolului, Cavaler al Şarpelui de Aramă, Prinţ al Milei sau al Graţiei, Mare Comandor al Templului, Cavaler al Soarelui sau Prinţ Adept, Cavaler al Sfîntului Andrei de Scoţia sau Mare Maestru al Luminii, Cavaler Mare-Ales Kadosh şi Cavaler al Pajurei Albe şi Negre.

(Înalte grade ale Masoneriei de Rit Scoţian Antic şi Acceptat)

Străbăturăm coridorul, urcarăm trei trepte şi trecurăm printr-o uşă cu geamurile şmirgheluite. Deodată intrarăm în alt univers. Dacă încăperile pe care le văzusem pînă aici erau întunecoase, pline de praf, cu mobilele ştirbite, acestea de aici păreau salonaşul vip dintr-un aeroport. Muzică difuză, pereţi azurii, o sală de aşteptare cu aspect confortabil, cu mobile de marcă, pereţii împodobiţi cu fotografii în care se puteau vedea domni cu feţe de deputaţi care înmînau o Victorie înaripată unor domni cu feţe de senatori. Pe o măsuţă joasă, risipite cu dezinvoltură, ca în antreul unui dentist, cîteva reviste pe hîrtie patinată, ca *Arguţia Literară, Athanorul Poetic, Trandafirul şi Spinul, Parnasul Oeno-*

triu, Versul Liber. Nu le mai văzusem în circulație, și am aflat pe urmă de ce : erau difuzate numai pentru clienții editurii Manuzio.

Dacă la început crezusem că am intrat în zona directorală a editurii Garamond, a trebuit să-mi schimb curînd părerea. Ne aflam în birourile unei alte edituri. În holul de la Garamond era o vitrinuță obscură și ștearsă, cu ultimele cărți publicate ; însă cărțile de la Garamond erau modeste, cu filele încă netăiate și cu cîte o copertă sumbră și cenușie — aminteau probabil publicațiile universitare franțuzești, cu hîrtia care se îngălbenea în cîțiva ani, așa încît să sugereze că autorul, mai ales dacă era tînăr, publica de mai mulți ani. Aici era o altă vitrinuță, luminată din interior, care găzduia cărți ale editurii Manuzio, unele deschise la cîte o pagină aerisită : coperți albe, ușoare, acoperite cu plastic transparent, foarte elegant, și o hîrtie tip pai de orez, cu caractere frumoase și clare.

Colecțiile de la Garamond aveau nume serioase și meditative, cum ar fi Studii Umaniste sau Philosophia. Colecțiile de la Manuzio aveau nume delicate și poetice : Floarea Neculească (poezie), Terra Incognita (mi s-a părut, ficțiune), Ora Leandrului (găzduia titluri de tipul *Jurnalul unei copile bolnave),* Insula Paștelui (mi s-a părut, eseistică variată), Noua Atlantidă (ultima operă publicată era *Koenigsbergul Mîntuit — Prolegomene la orice metafizică viitoare ce s-ar prezenta ca dublu sistem transcendental și știință a noumenului fenomenal).* Pe toate coperțile, emblema editurii, un pelican sub un palmier cu motto-ul „eu am ceea ce am dăruit".

Belbo fu evaziv și sintetic : domnul Garamond avea două edituri, iată explicația. În zilele următoare mi-am dat seama că trecerea între Garamond și Manuzio era cu totul privată și confidențială. De fapt, intrarea la Manuzio era în strada Marchese Gualdi și, în această stradă, universul purulent din strada Sincero Renato lăsa loc unor fațade curate, unor trotuare largi, unor intrări cu ascensoare în aluminiu. Nimeni n-ar fi putut suspecta că un apartament dintr-o veche clădire din strada Sincero Renato ar comunica, numai cu trei trepte denivelatoare, cu o clădire din strada Gualdi. Pentru a

obține aprobarea, domnul Garamond trebuie să fi făcut salturi mortale și cred că a beneficiat de recomandarea unuia dintre autorii săi, funcționar la Geniul Civil.

Am fost primiți imediat de doamna Grazia, gesturi de matroană amabilă, eșarfă la modă și taior de aceeași culoare cu pereții, care ne-a introdus cu un surîs prevenitor în sala mapamondului.

Sala nu era imensă, dar amintea de salonul mussolinian din Palazzo Venezia, cu un glob pămîntesc la intrare, și biroul de mahon al domnului Garamond tocmai în fund, părînd a-l privi printr-un binoclu răsturnat. Garamond ne-a făcut semn să ne apropiem, și m-am simțit intimidat. Mai tîrziu, la intrarea lui De Gubernatis, Garamond îi ieșise în întîmpinare, și acest gest de cordialitate îi conferise și mai multă carismă, deoarece vizitatorul îl văzuse mai întîi pe el traversînd sala, și apoi o traversase la braț cu gazda, iar spațiul aproape ca prin farmec avea să se dubleze.

Garamond ne invită să ne așezăm în fața biroului său, și începu direct și cordial. „Domnul Belbo mi-a vorbit frumos despre dumneavoastră, domnule Casaubon. Avem nevoie de colaboratori de valoare. Cum probabil ați înțeles, nu e vorba de o angajare, nu ne-o putem permite. Veți fi retribuit potrivit străduinției și devotamentului dumneavoastră, dacă-mi permiteți, pentru că munca noastră este o misiune".

Mi-a spus o cifră forfetară în acord cu orele de lucru presupuse, care, pentru timpul acela, mi se păru rezonabilă.

„Perfect, dragă Casaubon". Eliminase titlul, din moment ce deveneam un subaltern. „Istoria asta a metalelor trebuie să devină splendidă, mai mult, aș zice — frumoasă. Populară, accesibilă, dar științifică. Trebuie să frapeze imaginația cititorului, dar în mod științific. Îți dau un exemplu. Citesc aici în primele eboșe, că exista sfera asta, cum se cheamă, de Magdeburg, două emisfere alipite, iar înăuntrul lor se face vidul pneumatic. Se leagă de ele două perechi de cai normanzi, una într-o parte și una în cealaltă, și trag încoace, trag încolo, și cele două emisfere nu se despart. Bun, asta este o informație științifică. Dar dumneata trebuie să mi-o

individualizezi dintre toate celelalte, mai puțin pitorești. Iar odată individualizată, trebuie să-mi găsești imaginea, fresca, pictura în ulei, orice o fi. Din epocă. Și apoi o trîntim în plină pagină, în culori".

„Există o gravură", am spus, „O cunosc".

„Vezi ? Bravo. În plină pagină, în culori".

„Dacă e o gravură, trebuie să fie în alb-negru", am spus.

„Da ? Foarte bine, atunci în alb-negru. Exactitatea e exactitate. Dar pe fond auriu, trebuie să frapeze cititorul, trebuie să-l facă să se simtă acolo, chiar în ziua în care s-a făcut experimentul. E clar ? Rigoare științifică, realism, pasiune. Te poți folosi de știință și în același timp să-l atragi pe cititor visceral. Există oare ceva mai teatral, mai dramatic, decît madame Curie întorcîndu-se seara acasă și văzînd în întuneric o lumină fosforescentă, dumnezeule, ce să fie asta... E hidrocarbura aia, golconda, flogisticul sau cum dracu' îi zicea, și voilă, Marie Curie a inventat razele X. Dramatizăm. Cu respectarea adevărului".

„Dar razele X ce legătură au cu metalele ?" am întrebat.

„Radiul nu e un metal ?"

„Ba cred că da".

„Păi atunci ? Din punct de vedere al metalelor, se poate focaliza întregul univers al cunoașterii. Cum am hotărît să intitulăm cartea, Belbo ?"

„Ne gîndeam la ceva serios, cum ar fi *Metalele și cultura materială*".

„Și serios va și trebui să fie. Dar cu acel semnal în plus, cu acel nimic care spune totul, să vedem... Poftim, *Istoria universală a metalelor*. Intră și chinezii aici ?"

„Bineînțeles că și ei".

„Atunci universală. Nu-i un truc publicitar, e adevărul. Ba chiar, *„Miraculoasa aventură a metalelor"*.

Chiar în momentul acela, doamna Grazia îl anunță pe comandorul De Gubernatis. Domnul Garamond ezită un moment, mă privi, dubitativ, Belbo îi făcu un semn, ca pentru a-i spune că poate avea încredere. Garamond ordonă ca oaspetele să fie introdus și-i ieși în întîmpinare. De Gubernatis purta un costum la două rînduri,

avea o rozetă la butonieră, un stilou la buzunarul de sus, un cotidian îndoit în buzunarul hainei, o servietă sub braţ.

„Scumpe domnule comandor luaţi loc, iubitul meu prieten De Ambrosiis mi-a vorbit de Domnia Voastră, om cu o viaţă întreagă pusă în serviciul statului. Şi cu o vînă poetică secretă, nu-i aşa ? Haide, arătaţi-ne şi nouă comoara aceasta pe care o ţineţi sub braţ... Vă prezint pe doi dintre directorii mei generali".

Îl pofti să ia loc în faţa biroului încărcat cu manuscrise, şi mîngîie cu nişte mîini vibrînd de interes coperta operei care-i fusese adusă : „Nu-mi spuneţi, ştiu tot. Dumneavoastră veniţi din Vipiteno, oraş mare şi nobil. O viaţă întreagă în serviciul Vămilor. Şi, în taină, zi de zi, noapte de noapte, paginile acestea, înfiorate de demonul poeziei. Poezia... A mistuit tinereţea lui Sapho, şi a hrănit căruntеţea lui Goethe... Pharmakon — spuneau grecii — otravă şi leac. Bineînţeles, va trebui s-o citim, creaţia aceasta a dumneavoastră ; eu pretind minimum trei referate de lectură, unul intern şi două de la colaboratori (anonimi, îmi pare rău, sînt persoane ce se expun mult), editura Manuzio nu publică o carte dacă nu e sigură de calitate, şi calitatea, Domnia Voastră o ştiţi mai bine decît mine, e ceva impalpabil, trebuie descoperit cu un al şaselea simţ, de multe ori o carte are unele imperfecţiuni, unele lungimi — chiar şi Svevo scria prost, n-o să vă învăţ eu asta — dar, la naiba, se simte o idee, un ritm, o forţă. Ştiu, să nu-mi spuneţi, doar ce mi-am aruncat ochii pe incipit-ul acestor pagini am şi simţit ceva, dar nu vreau să fiu eu singurul judecător, chiar dacă de atîtea ori — oh, de cîte ori — referatele de lectură erau călduţe, însă eu m-am încăpăţînat pentru că nu se poate condamna un autor fără să fi intrat, cum se spune, în sintonie cu el, iată, de pildă eu deschid la întîmplare textul acesta al dumneavoastră şi-mi cad ochii pe un vers, „ca-n toamnă, geana ce-a slăbit" — ei, bine, nu ştiu cum este restul, dar simt un suflu, surprind o imagine, uneori cu un text porneşti aşa, un extaz, o răpire... *Cela dit*, dragă prietene, o, Doamne, dacă am putea face tot ceea ce dorim ! Dar şi editarea e o industrie, cea mai nobilă dintre industrii, dar tot industrie. Păi ştiţi cît costă astăzi tipografia, hîrtia ? Priviţi,

uitați-vă în jurnalul de-azi dimineață, la cît a urcat *prime rate* la Wall Street. Nu ne privește, spuneți ? Uite că ne privește. Știți că ne taxează pînă și depozitarea ? Eu nu vînd, iar ăia îmi taxează retururile. Eu plătesc și insuccesul, acel calvar al geniului, pe care filistinii nu-l recunosc. Hîrtia asta velină — e foarte fină, îmi permiteți, să ai textul bătut pe hîrtia asta așa de subțire, te și simți poet, un șarlatan oarecare ar fi folosit hîrtia extrastrong, ca să-ți ia ochii și să-ți înșele spiritul, dar asta e poezie scrisă cu inima, deh, cuvintele sînt pietre ce răscolesc lumea — hîrtia asta velină pe mine mă costă cît hîrtia-monedă".

Sună telefonul. Aveam să aflu pe urmă că Garamond apăsase pe un buton de sub birou iar doamna Grazia îi făcuse o legătură fictivă.

„Scumpe Maestre ! Cum ? Ce frumos ! Veste mare, să sune clopotele ! O carte nouă a Domniei Voastre e un eveniment. Sigur că da, editura Manuzio se mîndrește, sîntem emoționați, aș spune mai mult, onorați de a vă avea printre autorii noștri. Ați văzut ce-au scris jurnalele despre ultimul dumneavoastră poem epic. Elogii de premiul Nobel. Din păcate, sînteți în avans față de epocă. Cu greu am putut vinde trei mii de exemplare..."

Comandorul De Gubernatis devenise palid : trei mii de exemplare rămîneau pentru el un obiectiv la care nu spera.

„N-au acoperit cheltuielile de producție. Duceți-vă și vedeți dincolo de ușa aceea cu geam cîți oameni am în redacție. Astăzi, ca să-mi pot amortiza cheltuielile unei cărți, eu trebuie să distribui cel puțin zece mii de exemplare, și, din fericire, din mulți autori se vînd chiar peste, dar sînt scriitori, cum să spun, cu o vocație diferită ; Balzac era mare și vindea cărțile ca pe chifle, Proust era tot atît de mare și a publicat pe speze proprii. Dumneavoastră veți ajunge în antologiile școlare, dar nu însă în chioșcurile de prin gări, asta i s-a întîmplat și lui Joyce care a publicat pe speze proprii, ca și Proust. Cărți ca ale dumneavoastră pot să-mi permit cîte una la doi-trei ani. Dați-mi un răgaz de trei ani..." A urmat o lungă pauză. Pe chipul lui Garamond se zugrăvi o expresie de jenă dureroasă.

„Cum ? Pe spezele dumneavoastră ? Nu, nu-i vorba de sumă, suma poate fi limitată... Numai că Manuzio nu obișnuiește... Sigur, o știți mai bine ca mine, pînă și Joyce și Proust... Desigur, înțeleg..."

Altă pauză încurcată. „Bine, mai vorbim. Eu am fost sincer, dumneavoastră sînteți cel nerăbdător, să facem ceea ce se numește o *joint venture*, americanii se pricep la așa ceva. Treceți mîine, și-o să-i ardem niște socoteli... Respectele mele și toată admirația".

Garamond reveni ca dintr-un vis, și-și trecu o mînă peste ochi, apoi arătă că-și amintește dintr-odată de prezența oaspetelui. „Iertați-mă. Era un Scriitor, un scriitor adevărat, poate unul Mare. Și totuși, tocmai de aceea... Uneori ne simțim umiliți, să practicăm profesia asta. Dacă n-ar exista și vocația... Dar să revenim la dumneavoastră. Ne-am spus totul, vă voi scrie, să zicem peste o lună. Textul dumneavoastră rămîne aici, pe mîini bune".

Comandorul De Gubernatis ieșise fără un cuvînt. Pusese piciorul în oficina gloriei.

Cavaler al Planisferelor, Prinţ al Zodiacului, Sublim Filosof Hermetic, Suprem Comandor al Astrelor, Sublim Pontif al lui Isis, Prinţ al Colinei Sacre, Filosof de Samotrake, Titan al Caucazului, Copil al Lirei de Aur, Cavaler al Fenixului Adevărat, Cavaler al Sfinxului, Sublim Înţelept al Labirintului, Prinţ Brahman, Gardian Mistic al Sanctuarului, Arhitect al Turnului Misterios, Sublim Prinţ al Cortinei Sacre, Interpret al Hieroglifelor, Doctor Orfic, Gardian al celor Trei Focuri, Custode al Numelui Incomunicabil, Sublim Oedip al Marilor Taine, Păstor Iubit al Oazei Misterelor, Doctor al Focului Sacru, Cavaler al Triunghiului Luminos.

(Grade ale Ritului Antic şi Primitiv de la Memfis-Misraim)

Manuzio era o editură pentru ASP.

Un ASP, în jargonul Manuzio, era — dăr de ce oare folosesc imperfectul ? ASP-ii încă mai există, pe-acolo totul continuă ca şi cum nimc nu s-ar fi întîmplat. De fapt, eu sînt acela care acum proiectez totul într-un trecut teribil de îndepărtat, pentru că ceea ce s-a întîmplat alaltăseară a marcat un fel de ruptură în timp, acolo, în naosul din Saint-Martin-des-Champs s-a răsturnat ordinea secolelor... sau poate că, dintr-odată, de alaltăieri seară am îmbătrînit cu decenii, sau teama că Ei mă vor găsi mă face să vorbesc ca şi cum aş scrie cronica unui imperiu în destrămare, întins în balneum, cu venele deja tăiate, aşteptînd să mă înec în sîngele meu...

Un ASP e un Autor pe Speze Proprii, iar Manuzio e una dintre acele întreprinderi, care, în ţările anglo-saxone, se numesc „vanity press". Cifră de afaceri foarte ridicată, cheltuieli de gestiune inexistente. Garamond,

doamna Grazia, contabilul zis și director administrativ în colivia din fund, și Luciano, expediționarul invalid, în magazia imensă de la demisol.

„N-am înțeles niciodată cum reușește Luciano să împacheteze cărțile cu o singură mînă", îmi spusese Belbo, „cred că se ajută cu dinții. Pe de altă parte nu împachetează cine știe ce : expediționarii editurilor normale expediază cărți la librari, în timp ce Luciano expediază cărți doar autorilor. Manuzio nu se interesează de cititori... Important, zice domnul Garamond, este ca autorii să nu ne trădeze, fără cititori se poate supraviețui".

Belbo îl admira pe domnul Garamond. Vedea în el purtătorul unei forțe care lui îi fusese negată.

Sistemul Manuzio era foarte simplu. Cîteva anunțuri inserate în cotidienele locale, în revistele de specialitate, în publicațiile literare din provincie, mai ales în cele care durează doar cîteva numere. Spații publicitare de mărime medie, cu poza autorului și cîteva rînduri incisive : „o voce de primă mărime a poeziei noastre", sau „o nouă experiență narativă a autorului *Florianei și surorilor ei*".

„În felul ăsta năvodul e aruncat", explica Belbo, „Iar ASP-ii cad în el ciorchini, dacă se poate spune așa, însă metafora incongruentă e tipică autorilor de la Manuzio și am căpătat și eu viciul ăsta, scuză-mă".

„Și pe urmă ?"

„Ia, de pildă, cazul De Gubernatis. Peste vreo lună, în timp ce deja pensionarul nostru e măcinat de neliniște, un telefon al domnului Garamond îl invită la cină împreună cu alți scriitori. Întîlnire la un restaurant arab, foarte rezervat, fără firmă exterioară : suni dintr-un clopoțel și-ți spui numele în fața unui vizor. Interior luxos, lumini difuze, muzică exotică. Garamond dă mîna cu maître-ul, îi tutuiește pe chelneri și trimite sticlele înapoi pentru că data înscrisă pe etichetă nu-l convinge, sau zice scuză-mă dragă, dar ăsta nu-i adevăratul cuscus care se mănîncă la Marrakesch. De Gubernatis este prezentat comisarului X, care are toate serviciile aeroporturilor sub controlul lui, dar e, mai ales, inventatorul, apostolul Cosmoranto-ului, limbajul destinat păcii universale, de care tocmai se discută la Unesco.

Apoi profesorul Y, temperament excepţional de narator, premiul Petruzzellis della Gattina 1980, dar şi un astru al ştiinţei medicale. Cîţi ani aţi predat, domnule profesor ? Ei, alte vremuri, pe-atunci cred şi eu că studiile erau un lucru serios. Şi distinsa noastră poetă, duduia Odolinda Mezzofanti Sassabetti, autoarea volumului *Palpituri caste*, l-aţi citit, bineînţeles".

Belbo îmi mărturisi că se întrebase multă vreme de ce toţi ASP-ii de sex feminin semnau cu două nume de familie, Lauretta Solimeni Calcanti, Dora Ardenzi Fiamma, Carolina Pastorelli Cefalù. Pentru ce scriitoarele importante au un singur nume, afară de Ivy Compton-Burnett, iar unele nici măcar n-au nume de familie, cum e, de pildă Colette, în timp ce o ASP-ă se numeşte Odolinda Mezzofanti Sassabetti ? Pentru că un scriitor adevărat scrie de dragul operei sale, şi nu-l interesează dacă e cunoscut printr-un pseudonim, vezi Nerval, în schimb un ASP vrea să fie recunoscut de vecini, de locuitorii din acelaşi cartier, şi din cel în care a locuit înainte. Bărbatului îi ajunge propriul nume, femeii nu, pentru că sînt cei ce o cunosc ca domnişoară şi cei ce o cunosc ca doamnă. De aceea foloseşte două nume.

„Pe scurt, serată densă în experienţe intelectuale. De Gubernatis va avea impresia că bea un cocktail de LSD. Va asculta bîrfele comesenilor, anecdota picantă despre marele poet impotent notoriu, şi care nici ca poet nu valorează cine ştie ce, va arunca priviri strălucind de emoţie spre noua ediţie din *Enciclopedia Italienilor Iluştri*, pe care Garamond o va scoate la iveală ca din întîmplare, arătîndu-i pagina comisarului (ai văzut, dragă, ai intrat şi dumneata în Panteon, o, e pur act de dreptate)".

Belbo îmi arătase enciclopedia. „Acum un ceas ţi-am tras o doiană părintească : nimeni însă nu e nevinovat. Enciclopedia o facem în exclusivitate noi, eu şi Diotallevi. Dar îţi jur, nu ca să ne rotunjim leafa. E unul dintre lucrurile cele mai distractive din lume, şi în fiecare an trebuie să pregătim ediţia nouă adusă la zi. Structura e mai mult sau mai puţin de tipul ăsta : un articol se referă la un scriitor celebru, un articol la un ASP, iar problema este de a calibra bine ordinea alfabetică şi de

a nu irosi spațiul cu scriitorii celebri. Vezi de exemplu litera L."

LAMPEDUSA, Giuseppe Tomasi di (1889—1959). Scriitor sicilian. A trăit mult timp ignorat și a devenit celebru după moarte prin romanul GHEPARDUL.

LAMPUSTRI, Adeodato (1919 —). Scriitor, educator, combatant (o medalie de bronz în Africa Orientală), gînditor, narator și poet. Figura sa se înalță ca aceea a unui gigant în literatura italiană a secolului nostru. Lampustri s-a afirmat încă din 1959 cu primul volum al unei trilogii de amplă respirație, Frații Carmassi, *povestire contura*tă cu un realism crud și un înalt suflu poetic, despre o familie de pescari lucanezi. Acestei opere, care a fost distinsă în 1960 cu premiul Petruzzellis della Gattina, i-au urmat în anii succesivi* Concediați cu felicitări și Pantera cu ochii fără gene, *care, poate mai mult decît opera de debut, dau măsura vigorii epice, a scînteietoarei imaginații plastice, a respirației lirice a acestui incomparabil artist. Sîrguincios funcționar în minister, Lampustri e apreciat în mediul său ca o personalitate impecabilă din punct de vedere moral, tată și soț exemplar, orator foarte subtil.*

„De Gubernatis", explică Belbo, „o să vrea neapărat să fie prezent în enciclopedie. El spusese dintotdeauna că faima celor mai mulți dintre oamenii celebri era trucată, o conspirație de critici îndatoritori. Dar, mai ales, va înțelege că a intrat într-o familie de scriitori care sînt în același timp directori de instituții publice, funcționari bancari, arîstocrați, magistrați. Își va lărgi dintr-odată cercul cunoștințelor sale, și acum dacă va trebui să ceară vreo favoare, va ști cui să se adreseze. Domnul Garamond are puterea de a-l face pe De Gubernatis să iasă din provincia lui, să-l proiecteze pe culmi. Către sfîrșitul cinei, Garamond îi va spune la ureche să treacă a doua zi de dimineață pe la el".

„Și a doua zi de dimineață el vine".

„Poți să juri. Își va petrece noaptea visînd măreția lui Adeodato Lampustri".

„Și apoi ?"

„Apoi, a doua zi dimineața, Garamond îi va spune : aseară n-am îndrăznit să vorbesc, pentru a nu-i umili pe ceilalți, ce lucru sublim, nu mai vorbesc de referatele de lectură entuziaste, aș zice mai mult, pozitive, dar eu însumi am petrecut o noapte întreagă aplecat asupra paginilor dumneavoastră. Carte de premiu literar. Mare, mare. Se va întoarce spre birou, va bate cu palma pe manuscris — deja ferfeniţit, tocit de privirea drăgăstoasă a cel puțin patru lectori — a ferfeniți manuscrisele e sarcina doamnei Grazia — și-l va aținti pe ASP cu o privire perplexă. Atunci ce facem ? Ce facem ? va întreba De Gubernatis. Iar Garamond va zice că despre valoarea operei nu se discută nici măcar o secundă, dar e clar că e un lucru în avans față de timp, și ca număr de exemplare nu se va putea ajunge dincolo de două mii, două mii cinci sute maximum. Pentru De Gubernatis două mii de exemplare vor fi de ajuns ca să acopere toate persoanele pe care le cunoaște, un ASP nu gîndește în termeni planetari, sau mai bine zis planeta lui e făcută din chipuri cunoscute, din colegi de școală, din directori de bancă, din colegi care predau la aceeași școală medie, din colonei în rezervă. Numai persoane pe care ASP-ul le vrea incluse în lumea lui poetică, chiar și din acelea care n-ar vrea, cum sînt băcanul sau prefectul... În fața riscului ca Garamond să-și retragă oferta, după ce toți din familie, din sat, de la slujbă, știu că a prezentat manuscrisul unui mare editor din Milano, De Gubernatis își va face socotelile. Ar putea să-și lichideze cecul la purtător, să ceară cedarea cincimii din moștenire, să facă un împrumut, să-și vîndă cele cîteva acțiuni, Parisul merită o liturghie. Își oferă timid participarea la cheltuieli. Garamond se va arăta jenat, Manuzio nu obișnuiește, dar în fine — afacerea-i încheiată, m-ați convins, în fond și Proust și Joyce au trebuit să se plece în fața asprei necesități, costurile sînt atît și atît, noi tipărim deocamdată două mii de exemplare, dar contractul va fi pentru un maxim de zece mii. Luați în calcul că două sute de exemplare vă revin dumneavoastră, în omagiu, pentru a le trimite cui doriți, două sute sînt pentru serviciul de presă, pentru că vrem să facem un battage ca pentru Angelica dei Golon, și vom distribui o mie șase

sute. Iar din acestea, ați înțeles, fără drepturi de autor pentru dumneavoastră, dar dacă cartea merge, o retipărim, iar de-acolo aveți doisprezece la sută".

Văzusem după aceea contractul-tip pe care De Gubernatis, de acum aflat în plin trip poetic, îl semnase fără a-l mai citi măcar, în timp ce administratorul se văitase că domnul Garamond evaluase cheltuielile prea mici. Zece pagini de clauze cu corp de literă opt, traduceri în străinătate, drepturi subsidiare, adaptări pentru teatru, scenarizări pentru radio și film, ediții în Braille pentru orbi, concesiunea rezumatului pentru *Reader's Digest*, garanții în caz de proces pentru calomnie, dreptul autorului de a aproba modificări de redactare, competența tribunalului din Milano în caz de litigiu... Bietul ASP probabil că era epuizat, cu privirea deja pierdută în vise de glorie, pînă să ajungă la acele clauze în paguba sa, în care se spune că zece mii e tirajul maxim, dar nu se vorbește de tirajul minim, că suma de plată nu e condiționată de tiraj, de care s-a amintit doar oral, și, mai ales, că după un an editorul are dreptul să trimită la topit exemplarele nevîndute, în cazul în care autorul nu le ridică la jumătate din prețul înscris pe copertă. Semnătura.

Lansarea trebuia să fie satrapică. Comunicat de presă de zece pagini, cu biografie și studiu critic. Fără pic de pudoare, și așa redacțiile jurnalelor aveau să-l arunce la coș. Tipărire efectivă : o mie de exemplare în coli volante dintre care numai trei sute cincizeci legate. Două sute pentru autor, vreo cincizeci la librării de a doua mînă sau reunite în consorțiu, cincizeci la revistele din provincie, vreo treizeci, să nu bată la ochi, pe la jurnale, în caz că le-ar rămîne vreun rînd liber la rubrica de cărți primite la redacție. Grosul aveau să-l trimită în dar spitalelor sau pușcăriilor — și acum se înțelege de ce primele nu vindecă pe nimeni și celelalte nu reeducă.

În vară avea să vină premiul Petruzzellis della Gattina, creat de Garamond. Cheltuieli totale : drumul și cazarea juriului, două zile, și o Nike din Samotrache în roșu aprins. Telegrame de felicitare din partea autorilor Manuzio.

Ar fi venit, în fine, momentul adevărului, la vreun

an și jumătate. Garamond i-ar fi scris : Dragă prietene, așa cum prevăzusem, dumneata ai apărut cu cincizeci de ani mai devreme. Recenzii, ai văzut, cu lopata, premii și consensuri ale criticii, *ça va sans dire*. Dar exemplare vîndute, puțintele, publicul nu e pregătit. Sîntem constrînși să debarasăm depozitul, la termenele înscrise în contract (anexat). Fie le retopim, fie că dumneavoastră le cumpărați la jumătate din prețul de pe copertă, cum de altfel aveți privilegiul.

De Gubernatis e zdrobit de durere, rudele îl consolează, lumea nu te înțelege, bineînțeles că dacă erai de-ai lor, dacă te duceai cu plicul, la ora asta chiar și în Corriere ar fi apărut un articol, e o mafie întreagă, trebuie să reziști. Din exemplarele omagiu au mai rămas doar cinci, mai sînt atîtea persoane importante de locupletat, nu poți permite ca opera ta să meargă la topit, să facă din ea hîrtie igienică, să vedem cît putem să strîngem, sînt bani cheltuiți pe drept, o dată trăiește omul, să zicem că putem să cumpărăm cinci sute de exemplare și pentru restul... sic transit gloria mundi.

La Manuzio au mai rămas 650 de exemplare în coli, domnul Garamond leagă cinci sute și le trimite cu plata retur. Bilanț : autorul a plătit cu generozitate cheltuielile de producție pentru două mii de exemplare, Manuzio a tipărit o mie și a legat 850, dintre care 500 au fost plătite a doua oară. Cincizeci de autori pe an, și Manuzio își încheie bilanțul totdeauna cu sume mari la activ.

Și fără remușcări : împarte fericire.

40

Laşii mor de mai multe ori înainte de a muri.

(Shakespeare, *Julius Caesar*, II, 2)

Totdeauna simţisem o contradicţie între devoţiunea cu care Belbo lucra pentru autorii săi respectabili de la Garamond, încercînd să scoată cărţi de care să fie mîndru, şi pirateria prin care nu numai că colabora la tragerea pe sfoară a nefericiţilor de la Manuzio, dar îi trimitea în via Gualdi pe aceia pe care-i considera nedemni de a fi prezentaţi la Garamond — aşa cum îl văzusem încercînd cu colonelul Ardenti.

Mă întrebam adesea, lucrînd împreună cu el, de ce accepta situaţia aceea. Nu pentru bani, cred. Îşi cunoştea destul de bine meseria pentru a-şi fi găsit o muncă mai bine plătită.

Multă vreme crezusem că o făcea pentru că astfel putea să-şi continuie cercetările asupra prostiei omeneşti, şi încă dintr-un loc de observaţie exemplar. Ceea ce el numea stupiditate, paralogismul insesizabil, delirul insidios, deghizat în argumentare impecabilă, îl fascina — şi nu făcea decît să repete asta. Dar şi aceasta era o mască. Doar Diotallevi era cel care rămînea aici dintr-o joacă, sperînd probabil că o carte Manuzio, într-o zi, i-ar fi oferit o combinaţie inedită a Torei. Şi tot din joacă, din pură distracţie, şi batjocură, şi curiozitate, mă găseam şi eu acolo, mai ales după ce Garamond lansase Proiectul Hermes.

Pentru Belbo lucrurile stăteau altfel. Mi-am dat seama foarte clar după ce am scotocit printre multele lui *files*.

FILENAME : RĂZBUNARE TERIBILA RĂZBUNARE

Ea soseşte aşa. Chiar dacă e lume în birou, mă ia de reverul hainei, îşi întinde faţa şi mă sărută. Ca Anna aceea din cîntec, care, cînd sărută, stă în vîrful picioarelor. Mă sărută ca şi cum ar juca la flipper.

Ştie că asta mă jenează. Dar mă dă în spectacol.

Nu minte niciodată.

— Te iubesc.

— Ne vedem duminică ?

— Nu, îmi petrec week-end-ul cu un prieten...

— Cu o prietenă, vrei să zici.

— Nu, cu un prieten, îl cunoşti, e cel care era la bar cu mine săptămîna trecută. Am promis, doar nu vrei să-mi iau cuvîntul înapoi ?

— Nu-ţi lua cuvîntul înapoi, dar nu veni aici să-mi faci... Te rog, am de primit un autor.

— Un geniu de lansat ?

— Un mizerabil de distrus.

Un mizerabil de distrus.

Venisem să te iau de la Pilade. Nu erai acolo. Te-am aşteptat mult, pe urmă am plecat de unul singur, ca să nu găsesc galeria închisă. Cineva de-acolo mi-a spus că plecaserăţi deja la restaurant. M-am prefăcut că mă uit la tablouri — şi aşa arta e moartă încă de pe vremea lui Hölderlin, mi se spune. Mi-a luat douăzeci de minute pînă am găsit restaurantul, pentru organizatorii de galerii le aleg totdeauna pe cele ce vor deveni celebre numai în luna următoare.

Erai acolo, în mijlocul aceloraşi feţe, şi alături de tine era bărbatul cu cicatrice. Nu te-ai

tulburat nici o clipă. M-ai privit cu complicitate și — cum poți, în același timp — cu o nuanță de sfidare, ca și cum ai zice : ei, și ? Intrusul cu cicatrice m-a ciopîrțit cu privirea ca pe un intrus. Ceilalți, la curent cu toate, în așteptare. Trebuia să găsesc un pretext ca să caut ceartă. Aș fi scos-o la capăt chiar dacă el m-ar fi pălmuit. Toți știau că tu erai cu el acolo ca să mă provoci. Că eu aș fi provocat sau nu, rolul meu era fixat dinainte. Oricum, tot mă dădeam în spectacol.

Spectacol de dragul spectacolului, eu am ales comedia spumoasă, am luat parte cu amabilitate la conversație, sperînd că cineva o să-mi admire stăpînirea de sine.

Singurul care mă admira eram eu.

Ești laș atunci cînd te simți laș.

Răzbunătorul mascat. Ca un Clark Kent, mă îngrijesc de tinerele genii neînțelese și ca un Superman pedepsesc bătrînele genii pe drept cuvînt neînțelese. Colaborez la exploatarea celor care nu au avut curajul meu, și nu au știut să se limiteze la rolul de spectator.

E posibil ? Să-ți petreci viața pedepsind pe cine nu va ști niciodată că a fost pedepsit ? Ai vrut să devii Homer ? Ține, mișelule, și crede.

Urăsc pe cel care încearcă să-mi vîndă o iluzie de pasiune.

Cînd ne reamintim că Daath e situat în punctul în care Abisul retează Stîlpul din Mijloc, şi că în vîrful Stîlpului din Mijloc se află Cărarea Săgeţii... şi că pînă şi aici sălăşluieşte Kundalini, vedem că în Daath este taina generării şi a regenerării, cheia manifestării tuturor lucrurilor prin diferenţierea lor în perechi de contrarii şi Uniunea lor într-un al Treilea.

(*Dion Fortune, The Mystical Qabalah*, London, Fraternity of the Inner Light, 1957, 7.19)

Oricum, nu trebuia să mă ocup de Manuzio, ci de miraculoasa aventură a metalelor. Mi-am început explorările în bibliotecile milaneze. O luam de la manuale, le fişam bibliografia, iar de aici reveneam la originale mai mult sau mai puţin vechi, în care puteam găsi ilustraţii decente. Nu-i nimic mai rău decît să ilustrezi un capitol despre călătoriile spaţiale cu o fotografie a ultimei sonde americane. Domnul Garamond mă învăţase că se cere minimum un înger de Gustave Doré.

Am strîns grămezi de reproduceri curioase, dar nu erau suficiente. Cînd pregăteşti o carte ilustrată, ca să alegi o imagine bună trebuie să te debarasezi de cel puţin zece.

Am obţinut permisiunea de a mă duce la Paris, pentru patru zile. Prea puţine ca să te poţi învîrti prin toate arhivele. Plecasem împreună cu Lia, ajunsesem acolo joi şi ne-am programat trenul de întoarcere pentru luni seara. Am comis eroarea de a programa vizita la Conservatoire pentru luni, iar luni am descoperit că la Conservatoire era închis, tocmai în ziua aceea. Prea tîrziu, m-am întors cu coada între picioare.

Belbo a fost contrariat, dar culesesem destule lucruri interesante şi ne-am dus să i le arătăm domnului Garamond. El răsfoia reproducerile pe care le adunasem, multe dintre ele în culori. Apoi s-a uitat la factură şi a

scos un fluierat : „Scump, scump. Ceea ce facem noi e o misiune înaltă, lucrăm pentru cultură, *ça va sans dire*, dar nu sîntem Crucea Roşie, sau, mai mult, nu sîntem UNICEF. Era nevoie să cumperi tot materialul ăsta ? Uite, văd aici un domn în izmene, cu mustăţi de parc-ar fi D'Artagnan, înconjurat de chestii abracadabrante şi de capricorni, dar ce, ăsta e Mandrake ?"

„Începuturile medicinei. Influenţa zodiacului asupra diferitelor părţi ale corpului, cu ierburile vindecătoare corespunzătoare. Şi cu mineralele, şi metalele. Doctrina signaturilor cosmice. Erau vremuri în care graniţele dintre magie şi ştiinţă nu erau încă fixate".

„Interesant. Dar frontispiciul ăsta ce zice ? Philosophia Moysaica. Ce caută Moise aici, nu e prea primordial ?"

„E disputa despre *unguentum armarium* sau altfel spus, despre *weapon salve*. Medici iluştri discută timp de cincizeci de ani dacă unguentul ăsta, întins pe arma cu care s-a tras, poate vindeca rana".

„Tîmpenii. Şi asta e ştiinţă ?"

„Nu în sensul în care o înţelegem noi. Dar discutau de treaba asta pentru că de puţin timp se descoperiseră minunile înfăptuite de magnet, şi se convinseseră că puteau exista acţiuni la distanţă. Cum spunea şi magia. Şi atunci, acţiune la distanţă pentru acţiune la distanţă... Înţelegeţi, ăştia greşesc, dar Volta şi Marconi nu vor mai greşi. Ce anume sînt electricitatea şi radioul dacă nu acţiune la distanţă ?"

„Ia te uită, ia te uită. E grozav Casaubon al nostru. Ştiinţă şi magie mergînd braţ la braţ, ai ? Mare idee. Atunci să-i dăm bătaie, mai scoate din dinamurile astea dezgustătoare, şi bagă mai mulţi Mandrake. Ceva invocaţii demonice, acolo, pe fond auriu."

„N-aş vrea să exagerez. Aceasta e miraculoasa aventură a metalelor. Ciudăţeniile sînt binevenite numai dacă se potrivesc contextului".

„Miraculoasa aventură a metalelor trebuie să fie mai întîi de toate istoria erorilor ei. Punem o frumoasă bizarerie şi, pe urmă, în didascalia însoţitoare, spunem că e falsă. Pînă una, alta, e acolo, cititorul se dă în vînt, pentru că vede că şi marii oameni băteau cîmpii ca şi ei".

Povestii o experienţă ciudată pe care o avusesem pe cheiul Senei, nu departe de Quai St-Michel. Intrasem într-o librărie care, încă de la cele două vitrine ale ei, aşezate simetric, îşi exalta schizofrenia. Într-o parte opere despre computere şi despre viitorul electronicii, iar în cealaltă numai ştiinţe oculte. Şi înăuntru la fel : Apple şi Cabala.

„Incredibil", zise Belbo.

„Evident", zise Diotallevi. „Sau cel puţin, tu eşti ultimul care ar trebui să te miri, Jacopo. Lumea maşinilor încearcă să regăsească misterul creaţiei : litere şi numere".

Garamond nu zise nimic. Îşi încrucişase mîinile, ca şi cum se ruga, şi-şi înălţase ochii la cer. Apoi bătu din palme : „Tot ceea ce aţi spus astăzi îmi confirmă mie un gînd pe care de cîteva zile... Dar toate la vremea lor, trebuie să mai reflectez. Aşa că daţi-i înainte. Bravo, Casaubon, o să-ţi refacem şi contractul dumitale, eşti un colaborator preţios. Şi pune, pune multă Cabală şi computere. Computerele se fac cu siliciu. Sau nu ?"

„Dar siliciul nu e un metal, e un metaloid".

„Ei, acu mă iei subtil cu desinenţele ? Şi mai ce este, rosa rosarum ? Computer. Şi Cabală".

„Nu e metal", am insistat.

Ne însoţi pînă la uşă. În prag îmi spuse : „Casaubon, munca de editor e o artă, nu e o ştiinţă. Să n-o facem pe revoluţionarii, că a trecut timpul. Foloseşte Cabala. A; în legătură cu nota dumitale de cheltuieli, mi-am permis să scot plata vagonului de dormit. Nu din avariţie, sper că ai încredere. Ci fiindcă cercetarea trebuie să păstreze, ca să zic aşa, un anume spirit spartan. Altfel nimeni nu mai crede în ea".

Ne convocă din nou după cîteva zile. Avea la el în birou, îi spuse lui Belbo, un vizitator pe care dorea să-l cunoaştem.

Am intrat deci. Garamond se întreţinea cu un domn gras, cu faţă de tapir, cu două mustăcioare blonde sub un nas mare, animalic, şi fără bărbie. Mi se părea că-l cunosc, apoi îmi amintii, era profesorul Bramanti pe care îl ascultasem la Rio, referendarul, sau ce-o fi fost el, al acelui ordin Roza-Crucean.

„Profesorul Bramanti", zise Garamond, „susţine că ar fi momentul potrivit, pentru un editor avizat şi sensibil la climatul cultural din anii aceştia, să iniţieze o colecţie de ştiinţe oculte."

„Pentru... Manuzio", sugeră Belbo.

„Pentru cine altcineva ?" surîse cu şiretenie domnul Garamond. „Profesorul Bramanti, care, între altele, mi-a fost recomandat de un prieten bun, doctorul De Amicis, autorul acelui splendid volum, *Cronici ale zodiacului*, pe care l-am publicat anul acesta, se plînge că acele colecţii disparate, existente în acest domeniu — mai totdeauna operă a unor editori cu seriozitate şi fiabilitate scăzută, superficiali notorii, lipsiţi de onestitate, incorecţi, mai mult, aş zice, imprecişi — nu sînt la înălţimea bogăţiei, a profunzimii acestui cîmp de cunoaştere..."

„Timpurile sînt coapte pentru această reevaluare a culturii inactualităţii, după falimentul utopiilor lumii moderne", zise Bramanti.

„Ceea ce spuneţi e sfînt, domnule profesor. Dar trebuie să ne scuzaţi această — dumnezeule, n-aş zice ignoranţă, dar măcar superficialitate în legătură cu subiectul dat : la ce vă gîndiţi dumneavoastră cînd vorbiţi de ştiinţe oculte ? Spiritism, astrologie, magie neagră ?"

Bramanti făcu un gest de nemulţumire : „O, doamne fereşte ! Dar astea sînt născociri bune de băgat în capul naivilor. Eu vorbesc de ştiinţă, chiar dacă e ocultă. Desigur, şi astrologie, dacă va fi cazul, dar nu pentru a-i spune unei dactilografe dacă duminica viitoare o să-l întîlnească pe unicul bărbat al vieţii ei. Va fi mai degrabă un studiu serios asupra Decanilor, bunăoară".

„Înţeleg. Ştiinţific. Asta-i pe linia noastră, desigur, dar aţi putea fi puţin mai complet ?"

Bramanti se relaxă în fotoliu şi-şi roti ochii prin cameră, ca pentru a căuta nişte inspiraţii astrale. „S-ar putea da nişte exemple, desigur. Aş zice că cititorul ideal al unei colecţii de acest gen ar trebui să fie un adept al Rozei-Cruce, aşadar un expert *in magiam, in necromantiam, in astrologiam, in geomantiam, in pyromantiam, in hydromantiam, in chaomantiam, in medicinam adeptam*, ca să citez din cartea Azoth — cea care a fost dată de o fecioară misterioasă Stauroforului, cum se relatează în

Raptus philosophorum. Însă cunoașterea adeptului îmbrățișează alte domenii, precum fiziognozia, care privește fizica ocultă, statica, dinamica și cinematica, astrologia sau biologia esoterică, și studiul spiritelor din natură, zoologia hermetică și astrologia biologică. Adăugați cosmognozia, care studiază astrologia, însă sub aspect astronomic, cosmologic, fiziologic, ontologic, sau antropognozia, care studiază anatomia homologică, științele divinatorii, fiziologia fluidică, psichurgia, astrologia socială și hermetismul istoriei. Pe urmă, sînt matematicile calitative, adică, știți mai bine ca mine, aritmologia... Însă cunoștințele preliminarii ar postula cosmografia invizibilului, magnetism, aure, somnuri, fluiduri, psihometrie și clarviziune — și în genere studiul celorlalte cinci simțuri hiperfizice — ca să nu mai vorbim de astrologia horoscopică, aceasta-i deja o degenerare a științei atunci cînd nu e efectuată cu precauțiile cuvenite — și apoi fiziognomica, lectura gîndirii, arte divinatorii (taroc, cheia viselor), pînă la treptele superioare, cum sînt profeția și extaza. S-ar cere informații suficiente despre mînuirea fluidurilor, alchimie, spagirie, telepatie, exorcism, magie ceremonială și evocatorie, theurgie de bază. Pentru ocultismul propriu-zis aș recomanda explorări în domeniile Cabalei primitive, brahmanism, gimnosofie, hieroglifele de la Memfis..."

„Fenomenologie templieră", insinuă Belbo.

Bramanti se lumină la față : „Fără îndoială. Dar uitasem, mai întîi cîteva noțiuni de necromanție și vrăjitorie ale altor rase, onomanzie, furori profetice, taumaturgie voluntară, sugestie, yoga, hipnotism, somnambulism, chimie mercurială... Wronski, pentru tendința mistică, recomanda să fie luate în seamă tehnicile posedatelor din Loudun, ale convulsivilor Sf. Médard, filtrele mistice, vinul de Egipt, elixirul de viață lungă și acqua tofana. Pentru principiul răului, dar înțeleg că aici ajungem la secțiunea cea mai rezervată a unei posibile colecții, aș zice că trebuie să te familiarizezi cu misterele lui Belzebut ca autodistrucție, și ale lui Satana ca principe detronat, ale lui Eurinomius, Moloh, demonizanți și demonizați. Pentru principiul pozitiv, mistere cerești ale sfinților Mihail, Gavril și Rafail și ale agathodemonilor. Apoi

misterele lui Isis, ale lui Mithra, Morfeu, din Samotrake și de la Eleusis și misterele naturale ale sexului viril, phalusul, Lemnul Vieții, Cheia Științei, Bafomet, maiul, misterele naturale ale sexului feminin, Ceres, Cteis, Patera, Cybele, Astarteea".

Domnul Garamond se aplecă în față cu un surîs insinuant : „N-o să-i neglijați pe gnostici..."

„Bineînțeles că nu, chiar dacă despre acest subiect mai aparte circulă multe lucruri de duzină, nu prea serioase. În orice caz, orice ocultism sănătos e o Gnoză".

„Asta spuneam și eu", zise Garamond.

„Și toate astea ar cam fi de ajuns", zise Belbo, pe un ton ușor interogativ.

Bramanti își umflă obrajii, transformîndu-se subit din tapir în hîrciog. „De ajuns... pentru a iniția, nu și pentru inițiați — iertați-mi jocul de cuvinte. Dar, deja, prin vreo cincizeci de volume, dumneavoastră ați putea mesmeriza un public de mii de cititori, care nu așteaptă altceva decît un cuvînt garantat.. Cu o investiție de cîteva sute de milioane — vin tocmai la dumneavoastră, domnule profesor Garamond, pentru că vă știu dispus către aventuri dintre cele mai generoase — și un procentaj modest pentru mine, ca director al colecției..."

Bramanti spusese destul și deja pierduse orice interes în ochii lui Garamond. Într-adevăr, fu expediat în grabă și cu mari promisiuni. Obișnuitul comitet de consilieri avea să cumpănească atent propunerea.

Însă aflați că noi sîntem cu toții de acord, indiferent de ceea ce spunem.

(Turba Philosophorum)

După ce Bramanti ieșise, Belbo constată că ar fi trebuit să-și scoată dopul. Domnul Garamond nu cunoștea expresia, și Belbo încercă unele parafraze mai cu perdea, dar fără succes.

„În orice caz", zise Garamond, „să nu facem pe mofturoșii. Domnul ăsta nu rostise nici măcar cinci cuvinte, și eu știam deja că nu era un client pentru noi. El, ca atare. Dar ăia de care vorbea, da, autori și cititori. Bramanti ăsta a venit să-mi întărească reflecțiile pe care tocmai le făceam de cîteva zile. Priviți, domnilor." Și scoase teatral din sertar trei cărți.

„Aici sînt trei volume apărute în anii din urmă, și toate de succes. Primul e în engleză și nu l-am citit, însă autorul e un critic ilustru. Și ce anume a scris ? Uitați-vă la subtitlu, un roman gnostic. Iar acum, priviți-l pe acesta : aparent un roman cu intrigă polițistă, un best seller. Și despre ce anume e vorba ? Despre o biserică gnostică de pe lîngă Torino. Veți fi știind dumneavoastră cine sînt gnosticii ăștia..." Ne opri cu un semn al mîinii : „Nu contează, mi-e de ajuns să știu că au ceva demonic... Știu, știu, poate o iau prea în grabă, dar nu vreau să vorbesc ca dumneavoastră, vreau să vorbesc ca Bramanti ăsta. În momentul ăsta sînt editor, nu profesor de gnoseologie comparată sau ce-o mai fi. Ce anume am văzut eu mai limpede, mai promițător, mai atrăgător, aș zice și mai mult, mai curios, în spusele lui Bramanti ?

Această extraordinară capacitate de a pune totul laolaltă ; el n-a zis gnostici, dar ați văzut că ar fi putut să zică, între geomanție, gerovital și radames cu mercur. Și de ce insist ? Pentru că aici am o altă carte, a unei ziariste celebre, care relatează niște lucruri incredibile ce se petrec la Torino, la Torino zic, cetatea automobilului : vrăjitorii, slujbe negre, evocări ale diavolului, și totul pentru oameni care plătesc, nu pentru ăi mușcați de tarantulă de prin Sud. Casaubon, Belbo mi-a spus că dumneata vii din Brazilia și că ai asistat la niște rituri satanice ale sălbaticilor ălora de pe-acolo... Bine, o să-mi spui pe urmă exact ce anume erau, dar tot una e. Brazilia e aici, domnilor. Am intrat alaltăieri, eu, în persoană, în librăria aceea, cum se cheamă, nu contează, era o librărie care acum șase-șapte ani vindea texte anarhice, revoluționare, extremiste, teroriste, mai mult, aș spune, marxiste... Ei, bine.. Cum s-a reprofilat ? Cu lucrurile despre care vorbea Bramanti. E adevărat, astăzi sîntem într-o epocă de confuzie și dacă vă duceți într-o librărie catolică, unde altădată nu era decît catehismul, acum găsiți în ea și reabilitarea lui Luther, dar, cel puțin, nu ți-ar vinde o carte în care se spune că religia e o vorbă goală. În schimb, în aceste librării de care vorbesc eu, se vinde și autorul care crede și cel care zice sanchi, numai să atingă un subiect, cum să zic..."

„Hermetic", sugeră Diotallevi.

„Exact, cred că ăsta-i cuvîntul potrivit. Am văzut cel puțin zece cărți despre Hermes. Iar eu vreau să vă vorbesc despre un Proiect Hermes. Intrăm și noi în ramură".

„În creanga de aur", zise Belbo.

„Chiar așa", zise Garamond, fără să sesizeze aluzia, „e un filon de aur. Eu mi-am dat seama că ăștia înghit orice, numai să fie hermetic, cum ziceai dumneata, numai să scrie acolo contrariul a ceea ce au găsit în cărțile de școală. Și cred că este și o datorie culturală : eu nu sînt un binefăcător din vocație, dar în vremurile astea atît de întunecate, să oferi cuiva o credință, o mică fereastră spre supranatural... Editura Garamond a avut și are în permanență o misiune științifică..."

Belbo deveni rigid. „Mi s-a părut că dumneavoastră vă gîndeaţi la Manuzio."

„La amîndouă. Ascultaţi-mă. Am scotocit prin librăria aceea, şi pe urmă m-am dus în alta, foarte serioasă, care, totuşi îşi avea raionul ei de ştiinţe oculte. Despre subiectele astea există studii de nivel universitar, şi stau alături de cărţi scrise de unii ca Bramanti ăla. Acum să ne gîndim : poate că acest Bramanti pe autorii universitari nu i-a întîlnit niciodată, dar i-a citit, şi i-a citit ca şi cum ar fi fost egali cu el. Aceştia sînt oameni care gîndesc că orice le spui se referă la problema lor, ca în povestea aceea cu motanul, cînd doi soţi se certau în legătură cu divorţul lor, iar el credea că discută despre bunătăţile cuvenite lui la prînz. Ai văzut şi dumneata, Belbo, dumneata ai aruncat într-o doară chestia aia cu afacerea templieră, şi el imediat, okay, şi templierii, şi Cabala, şi lotusul şi zaţul de cafea. Sînt omnivori. Omnivori. Ai văzut ce faţă are Bramanti : de rozător. Un public imens, despărţit în două mari categorii, deja le văd defilîndu-mi prin faţa ochilor şi sînt legiune. In primis, ăia care scriu aşa ceva, iar Manuzio îi aşteaptă cu braţele deschise. E de-ajuns să-i atragi deschizînd o colecţie care să se facă remarcată, care s-ar putea intitula, ia să vedem..."

„Tabula Smaragdina", zise Diotallevi.

„Ce ? Nu, e prea greu, mie de exemplu nu-mi spune nimic, trebuie ceva care să amintească de cu totul altceva..."

„Isis Dezvăluită", am zis eu.

„Isis Dezvăluită ! Sună bine, bravo Casaubon, e ceva aici din Tutankamon, din scarabeul piramidelor. Isis Dezvăluită, cu o copertă aşa vrăjitorească, dar nu mult. Şi-o ţinem aşa. Pe urmă vine cea de a doua legiune, cei care cumpără. Ei, bine, prieteni, voi îmi spuneţi că Manuzio nu se interesează de cei care cumpără. Dar ce, e oprită de medic ? De data asta vindem cărţile Manuzio, domnilor, va fi un salt calitativ ! Şi, în fine, rămîn studiile de nivel ştiinţific, şi aici intră în scenă editura Garamond. Alături de studii istorice şi alte colecţii universitare, ne găsim un consilier serios şi publicăm trei sau patru cărţi pe an, într-o colecţie serioasă, riguroasă, cu un titlu explicit, dar nu pitoresc..."

„Hermetica", zise Diotallevi.

„Excelent. Clasic, demn. O să mă întrebaţi : de ce să cheltuim bani cu Garamond, cînd putem să-i cîştigăm cu Manuzio. Dar colecţia serioasă serveşte de reclamă, atrage persoane de bun simţ, care vor face alte propuneri, vor indica piste, şi apoi îi atrage pe ceilalţi, pe alde Bramanti, care vor fi deviaţi spre Manuzio. Mi se pare un proiect perfect, Proiectul Hermes, o operaţiune curată, rentabilă, care întăreşte fluxul ideal dintre cele două edituri... Domnilor, la lucru. Vizitaţi librării, stabiliţi bibliografii, cereţi cataloage, vedeţi ce se face în alte ţări... Şi apoi cine ştie cîţi inşi nu v-au trecut pe dinainte, care purtau comori de un anume fel, şi i-aţi lichidat pentru că nu ne serveau. Şi, bagă de seamă, Casaubon, să punem puţină alchimie şi în istoria metalelor. Aurul e un metal, cel puţin aşa sper. Comentariile la urmă, aflaţi că sînt deschis faţă de critici, sugestii, contestaţii, cum e cazul între oameni de cultură. Proiectul intră în execuţie din acest moment. Doamnă Grazia, introduceţi-l pe domnul acela care aşteaptă de două ore, nu aşa se tratează un Autor !" zise el, deschizîndu-ne uşa şi căutînd să se facă auzit pînă în sala de aşteptare.

Persoane pe care le întîlneşti pe stradă... se dedau în secret la operaţii de Magie Neagră, se unesc sau încearcă să se unească cu Spiritele Tenebrelor, pentru a-şi satisface dorinţele lor de ambiţie, de ură, de iubire, pentru a face — într-un cuvînt, — Răul.

(J. K. Huysmans, Prefaţă la J. Bois, *Le satanisme et la magie*, 1895, pp. VIII—IX).

Crezusem că proiectul Hermes era o idee abia schiţată. Nu-l cunoşteam încă pe domnul Garamond. În timp ce eu, în zilele următoare, zăboveam prin biblioteci, pentru a căuta ilustraţii despre metale, ei, la Manuzio, deja lucrau.

După vreo două luni, am găsit pe masa lui Belbo un număr, proaspăt tipărit, din *Parnasul Oenotric*, cu un lung articol, „Renaşterea ocultismului", în care cunoscutul hermetist, doctorul Moebius, — pseudonim nou-nouţ al lui Belbo, care-şi cîştigase astfel primii bănuţi pe seama Proiectului Hermes — vorbea despre miraculoasa renaştere a ştiinţelor oculte în lumea modernă şi anunţa că Manuzio intenţiona să se lanseze în această nouă direcţie cu noua colecţie Isis Dezvăluită.

În timpul ăsta, domnul Garamond scrisese o serie de scrisori la diferite reviste de hermetism, astrologie, taroc, ozenologie, semnînd cu un nume oarecare, şi cerînd informaţii despre noua colecţie anunţată de Manuzio. Fapt pentru care redactorii revistelor respective telefonaseră la el ca să ceară informaţii şi el făcuse pe misteriosul zicînd că nu putea, deocamdată, să dezvăluie primele zece titluri, care erau, de altfel, în curs de tipărire. În acest fel, universul ocultiştilor, cu siguranţă foarte agitat de răpăieli continui de tam-tam, era deja la curent cu Proiectul Hermes.

„Să ne deghizăm în flori", ne spunea domnul Garamond, care tocmai ne convocase în sala mapamondului, „și albinele vor veni".

Dar asta nu era totul. Garamond voia să ne arate prospectul („depliantul", cum îl numea el — căci așa se zice în editurile milaneze, după cum se zice și „Citroen" și „Renaul") : ceva simplu, patru pagini, dar pe hîrtie patinată. Prima pagină reproducea ceea ce trebuia să fie coperta seriei, un fel de sigiliu în auriu (este Pentaculul lui Solomon, explica Garamond) pe fond negru, bordura paginii încadrată de o friză care evoca o împletitură de zvastici (zvastica asiatică, preciza Garamond, aceea orientată în sensul soarelui, nu cea nazistă, care merge în sensul acelor de ceasornic). În partea de sus, în locul titlului volumelor, o inscripție : „sînt multe lucruri în cer și pe pămînt..." În paginile interioare, erau scoase în evidență gloriile editurii Manuzio aflate în slujba culturii, apoi, niște sloganuri eficace, se făcea aluzie la faptul că lumea contemporană are nevoie de certitudini mai profunde și mai luminoase decît acelea pe care le poate da știința : „Din Egipt, din Chaldeea, din Tibet, o înțelepciune uitată — pentru renașterea spirituală a Occidentului".

Belbo îl întrebă cui urmau să fie trimise depliantele, iar Garamond surîse cam în felul cum surîde, ar fi zis Belbo, sufletul osîndit al rajahului din Assam, cel din romanul lui Salgari : „Am cerut să mi se trimită din Franța anuarul tuturor societăților secrete existente astăzi în lume, și să nu mă întrebați cum de poate exista un anuar public al societăților secrete ; uite că există, iacă-tă-l, éditions Henry Veyrier, cu adresă, număr de telefon, cod poștal. Chiar, dumneata Belbo, ai să-l vezi și să le elimini pe cele care nu ne interesează pe noi pentru că văd că sînt aici și iezuiții, Opus Dei, Carbonarii și Rotary Club, și le cauți pe toate cele care au nuanțe oculte, deja am bifat eu unele dintre ele".

Și, răsfoind : „Iată : Absolutiști (care cred în metamorfoză), Aetherius Society în California (legături telepatice cu Marte), Astara din Lausanne (jurămînt de secret absolut), Atlanteans în Marea-Britanie (căutarea fericirii pierdute), Builders of the Adytum în California

(alchimie, cabală, astrologie), Cercul E.B. din Perpignan (dedicat lui Hator, zeiţa dragostei şi păzitoarea Muntelui Morţilor), Cercul Eliphas Levi din Maule (nu ştiu cine este Levi ăsta, trebuie să fie antropologul ăla francez sau ce-o mai fi fiind el), Cavalerii Alianţei Templiere din Toulouse, Colegiul Druidic al Galiilor, Mînăstirea Spiritualistă a Ierihonului, Cosmic Church of Truth în Florida, Seminarul Tradiţionalist de la Econe în Elveţia, Mormoni (pe ăştia i-am mai găsit o dată într-un roman poliţist, dar poate că mai există şi alţii), Biserica lui Mithra la Londra şi la Bruxelles, Biserica Satanei la Los Angeles, Biserica Luciferiană Unificată din Franţa, Biserica Rozicruciană Apostolică la Bruxelles, Copiii Tenebrei sau Ordinul Verde pe Coasta de Aur (poate că ăştia nu, cine ştie în ce limbă scriu) Escuela Hermetista Occidental din Montevideo, National Institute of Kabbalach din Manhattan, Central Ohio Temple of Hermetic Science, Tetra-Gnosis din Chicago, Frères Anciens de la Rose-Croix din Saint-Cyr-sur-Mer, Fraternitatea Ioanită pentru Resurecţia Templieră, la Kassel, Fraternitatea Internaţională a lui Isis, la Grenoble, Ancient Bavarian Illuminati din San Francisco, The Sanctuary of the Gnosis din Sherman Oaks, Grail Foundation of America, Sociedade do Graal do Brazil, Hermetic Brotherhood of Luxor, Lectorium Rosicrucianum în Olanda, Mişcarea Graalului la Strassbourg, Ordinul lui Anubis, la New York, Temple of Black Pentacle, la Manchester, Odinist Fellowship în Florida, Ordinul Jaretierei (trebuie să fie la mijloc chiar regina Angliei), Ordinul Vril (masonerie neonazistă, fără adresă) Militia Templi din Montpellier, Ordinul Suveran al Templului Solar, la Montecarlo, Roza-cruce din Harlem (înţelegeţi, pînă şi negrii, acum), Wicca (asociaţie luciferică de subordonare celtică, invocă cele 72 de genii ale Cabalei)... în fine, mai continui ?"

„Există toate, de-adevărat ?"

„Ba şi mai multe. La treabă, fă lista definitivă şi pe urmă expediem. Chiar dacă sînt străini. Între ei ştirile circulă. Acum nu mai rămîne decît un lucru de făcut. Trebuie să circulăm prin librăriile adecvate şi să stăm de vorbă nu numai cu librarii, dar şi cu clienţii. Să lăsăm

să se înțeleagă din discuție faptul că există colecția asta, așa și pe dincolo".

Diotallevi îi atrase atenția că ei nu se puteau expune în felul acela, trebuiau găsiți niște propagatori banali de zvonuri, iar Garamond spuse că să-i caute : „Numai să fie gratis".

Frumoasă pretenție, comentă Belbo, după ce ne-am întors în birou. Dar zeii subterani ne protejau. Chiar în clipa aceea intră Lorenza Pellegrini, mai solară ca oricînd, Belbo deveni radios, ea văzu depliantele, care îi stîrniră curiozitatea.

Cum află de proiectul editurii de alături, se lumină la față : „Minunat, am un prieten foarte simpatic, un fost tupamaro uruguayan, care lucrează la o revistă ce se numește *Picatrix*, mă duce mereu la ședințe spiritiste. M-am împrietenit acolo cu un ectoplasm nemaipomenit, acum mereu întreabă de mine imediat ce se materializează !"

Belbo se uită la Lorenza ca și cum ar fi vrut s-o întrebe ceva, apoi renunță. Cred că se obișnuise să audă de la Lorenza că frecventează cele mai îngrijorătoare medii, dar hotărîse să se arate preocupat doar de acelea care puteau arunca o umbră asupra legăturii lor amoroase (oare o iubea ?). Iar în aluzia aceea a ei la *Picatrix*, el întrevăzuse nu atît fantoma colonelului, ci pe aceea a uruguaianului mult prea simpatic. Dar Lorenza vorbea deja despre altceva și ne dezvăluia că dînsa frecventa multe dintre acele mici librării unde se vînd cărți pe care și colecția Isis Dezvăluită dorea să le publice.

„Sînt ceva spectaculos, să știți", spunea ea. „Găsesc în ele ierburi medicinale, și instrucțiuni pentru a fabrica un homunculus, exact ca Faust cu Elena din Troia, hai, Jacopo, să-l facem și noi, aș vrea atît de mult un homunculus de la tine, și pe urmă îl ținem ca pe un baset. E ușor, spunea în cartea aceea că-i de-ajuns să strîngi într-o sticluță un pic de sămînță bărbătească, n-o să-ți fie greu, sper, nu te roși, prostule, iar pe urmă o amesteci cu hippomană, care pare să fie un lichid ce este... discernut... secernut.. cum se zice ?..."

„Secretat", suflă Diotallevi.

„Posibil ? În fine, acela pe care-l secretă iepele gravide, înţeleg că asta e mai greu, dacă aş fi o iapă gravidă, n-aş vrea să vină cineva să-mi recolteze hippomană, mai ales nişte necunoscuţi, dar cred că se găseşte şi gata preparată, ca extractele de alge. Pe urmă, pui totul într-un vas şi laşi să se macereze timp de patruzeci de zile şi încet, încet, vezi cum se formează o figurină, un fătuleţ, care după alte două luni devine un homunculus supergraţios, iese de-acolo şi intră în serviciul tău — cred că nu mor niciodată, auzi că-ţi pun şi flori pe mormînt după ce ai murit !"

„Şi ce mai vezi tu prin librăriile alea ?" întrebă Belbo.

„Oameni nemaipomeniţi, oameni care vorbesc cu îngerii, care fac aur, şi pe urmă magicieni profesionişti care au chiar faţă de magicieni profesionişti..."

„Cum e faţa de magician profesionist ?"

„Au, de obicei, nasul acvilin, sprîncenele ca de ruşi şi ochi vulturești, poartă plete pînă pe gît, ca pictorii de altădată, şi barbă, dar nu stufoasă, doar cîteva smocuri între bărbie şi obraz, şi mustăţi care cad în jos peste buză în şuviţe, se înţelege, pentru că buza e mult înălţată deasupra dinţilor, bieţii de ei, iar dinţii le ies în afară, puţin cam încălecaţi. N-ar trebui să aibă dinţii ăia, dar surîd cu blîndeţe, însă ochii (v-am spus că sînt vulturești, nu ?) te privesc într-un fel neliniştitor".

„Facies hermetica", comentă Diotallevi.

„Da ? Păi, vedeţi deci. Cînd intră cîte cineva să ceară o carte, să zicem, una de rugăciuni împotriva spiritelor rele, ei îi suflă imediat librarului titlul care trebuie, care însă e tocmai cel pe care librarul nu-l are. Dacă însă te împrieteneşti cu ei şi întrebi dacă-i o carte eficace, surîd din nou cu multă înţelegere, ca şi cum ar vorbi despre copii, şi-ţi spun că cu lucrurile de soiul ăsta trebuie să fii foarte atent. Apoi îţi citează cazuri de diavoli care le-au făcut unor prieteni de-ai lor lucruri îngrozitoare, tu te înspăimînţi, iar ei te îmbărbătează spunînd că de multe ori e simplă isterie. În fine, nu ştii niciodată dacă cred sau nu. De multe ori, librarii îmi dăruiesc beţişoare de tămîie, o dată unul mi-a dat o

mînuță mică de fildeș bună împotriva deochiului".

„Atunci, dacă ai posibilitatea", îi zisese Belbo, „cînd te mai fluturi pe-acolo, întreabă dacă știu ceva despre colecția asta nouă de la Manuzio, și chiar arată-le și depliantul".

Lorenza plecă luînd cu ea vreo zece pliante. Îmi închipui că în săptămînile următoare lucrase și ea destul de bine, dar nu credeam că lucrurile aveau să se pornească atît de grabnic. La capătul a cîtorva luni doamna Grazia deja nu mai putea ține piept diabolicilor, cum îi denumisem noi pe ASP-ii cu preocupări oculte. Și după cum era natul lor, ei au fost legiune.

Invocă puterile Mesei Unirii urmînd Supremul Ritual al Pentagramei, cu Spiritul Activ şi Pasiv, cu Eheieh şi Agla. Întoarce-te spre altar şi rosteşte următoarea Invocaţie către Spiritele Enochiene : Ol Sonuf Vaorsag Goho Iad Balt, Lonsh Calz Vonpho, Sobra Z-ol Ror I Ta Nazps, od Graa Ta Malprg... Ds Hol-q Qaa Nothoa Zimz, Od Commah Ta Nopbloh Zien...

(Israel Regardie, *The Original Account of the Teachings, Rites and Ceremonies of the Hermetic Order of the Golden Dawn*, Ritual for Invisibility, St. Paul, Llewellyn Publications, 1986, p. 423).

Am fost norocoşi, căci am avut parte de un prim colocviu de cea mai înaltă calitate, cel puţin în ceea ce privea iniţierea noastră.

Cu ocazia aceea trio-ul era complet, eu, Belbo şi Diotallevi, şi puţin a lipsit ca la intrarea oaspetelui să nu scoatem un strigăt de surpriză. Avea acea *facies hermetica* pe care ne-o descrisese Lorenza Pellegrini, şi pe deasupra era îmbrăcat în negru.

A intrat privind în jur, circumspect, şi s-a prezentat (profesor Camestres). La întrebarea „profesor de ce anume ?" a făcut un gest vag, ca pentru a ne cere discreţie. „Să mă scuzaţi", ne-a spus el, „nu ştiu dacă dumneavoastră vă ocupaţi de problemă dintr-un punct de vedere strict tehnic, comercial, sau sînteţi cumva în legătură cu vreun grup iniţiatic..."

Ne-am grăbit să-l liniştim. „Nu e pur exces de prudenţă din partea mea", zise el, „dar n-aş dori să am de a face cu careva din OTO". Apoi, răspunzînd perplexităţii noastre : „Ordo Templi Orientis, bisericuţa aia a ultimilor aşa-zişi adepţi ai lui Aleister Crowley... Văd că sînteţi total străini de... Mai bine, n-or să fie prejudecăţi din partea dumneavoastră". Acceptă să ia loc. „Pentru că, vedeţi, opera pe care vreau să v-o prezint acum dumneavoastră se situează curajos în opoziţie cu

Crowley. Noi toţi, inclusiv eu, sîntem încă fideli revelaţiilor din *Liber AL vel legis*, care, după cum probabil ştiţi, i-a fost dictată lui Crowley în 1904, la Cairo, de o inteligenţă superioară, pe nume Aiwaz. Şi tocmai de la acest text se revendică şi cei din OTO, pînă astăzi, şi de la cele patru ediţii ale lui, dintre care prima a precedat cu nouă luni izbucnirea războiului din Balcani, a doua cu nouă luni izbucnirea primului război mondial, a treia cu nouă luni războiul chino-japonez, a patra cu nouă luni măcelurile războiului civil spaniol..."

Nu m-am putut abţine să nu fac semnul cu două degete încrucişate. S-a prins şi a zîmbit macabru : „Vă înţeleg ezitarea. Dat fiind că ceea ce vă aduc eu aici e cea de a cincea propunere de reeditare a acestei cărţi, ce-o să se întîmple peste nouă luni ? Nimic, fiţi liniştiţi, pentru că ceea ce propun eu este *Liber legis* ediţie adăugită, dat fiind că am avut norocul să fiu vizitat nu de o simplă inteligenţă superioară, ci de Al însuşi, principiul suprem, sau Hoor-paar-Kraat, care, de altfel, ar fi dublul sau geamănul mistic al lui Ra-Hoor-Khuit. Unica mea grijă, tocmai pentru a împiedică influenţele nefaste, este ca această operă a mea să poată fi publicată la solstiţiul de iarnă".

„Asta se poate aranja", zise Belbo încurajator.

„Mă bucur foarte mult. Cartea va face zgomot în mediile iniţiatice, pentru că, aşa cum desigur dumneavoastră înţelegeţi, sursa mea mistică e mai serioasă şi mai demnă de crezare decît aceea a lui Crowley. Nu ştiu cum putea Crowley să pună în funcţiune ritualurile Fiarei fără să ţină cont de Liturghia Spadei. Numai scoţînd sabia din teacă se înţelege ce anume este Mahapralaya, sau cel de al Treilea ochi al lui Kundalini. Şi apoi, în aritmologia lui, toată întemeiată pe numărul Fiarei, nu a considerat Noile Numere, 93, 118, 444, 868, şi 1001.

„Ce înseamnă ele ?" întrebă Diotallevi imediat atîţat.

„A", zise profesorul Camestres, „cum se spunea şi în primul *Liber legis*, orice număr e infinit, şi nu există deosebire !"

„Înţeleg", zise Belbo. „Dar nu credeţi că toate astea sînt puţin cam obscure pentru cititorul obişnuit ?"

Camestres aproape că sări în sus de pe scaunul său. „Dar e absolut indispensabil. Cine ar înțelege aceste secrete, fără pregătirea prealabilă necesară, s-ar prăbuși în Abis ! Chiar și făcîndu-le publice într-un mod învăluit, eu înfrunt niște riscuri, credeți-mă. Eu evoluez în domeniul adorării Fiarei, dar într-un mod mai radical decît Crowley, o să vedeți paginile mele despre *congressus cum daemone,* prescripțiile pentru obiectele de cult ale templului și împreunarea carnală cu Femeia de Purpură și Fiara pe care Ea o Călărește. Crowley se oprise la uniunea carnală zisă împotriva naturii, eu încerc să duc ritualul dincolo de Răul, așa cum îl concepem noi, eu ating ceea ce e de neconceput, puritatea absolută a Goetiei, pragul extrem al lui Bas-Aumgn și al lui Sa-Ba-Ft..."

Nu-i mai rămînea lui Belbo decît să sondeze posibilitățile financiare ale lui Camestres. O făcu cu multe ocolișuri verbale, iar la sfîrșit rezultă că acesta, ca și Bramanti, nu avea nici o intenție să se autofinanțeze. Așa că începea faza de debarasare, prin a-i cere binevoitor să reținem manuscrisul dactilografiat pentru a-l examina timp de vreo săptămînă, și apoi mai vedem noi. Dar auzind acestea, Camestres își strînsese manuscrisul la piept afirmînd că nu mai fusese niciodată tratat cu atîta neîncredere, și ieși lăsîndu-ne să înțelegem că avea mijloace neobișnuite pentru a ne face să ne căim că îl jignisem.

În scurt timp am avut totuși zeci de manuscrise, ASP din cap pînă-n picioare. Trebuia doar un minim de selecție, mai ales că voiam să le și vindem. Exclus să fi putut citi totul, consultam cuprinsul, ne uitam ici-colo, apoi ne comunicam între noi descoperirile.

45

De aici decurge o întrebare ieşită din comun. Egiptenii cunoşteau oare electricitatea ?

(Peter Kolosimo, *Terra senza tempo*, Milano, Sugar, 1964, p. 111).

„Eu am dat peste un text despre civilizaţii dispărute şi ţări misterioase", zicea Belbo. „Se pare că la început exista un continent numit Mu, prin părţile Australiei, iar de acolo s-au ramificat marile curente migratoare. Unul ajunge în insula Avalon, unul în Caucaz şi la izvoarele Indusului, apoi sînt celţii, întemeietorii civilizaţiei egiptene şi în fine Atlantida..."

„Chestii vechi : domni din ăştia care scriu cărţi despre Mu vă trîntesc pe masă cîţi vreţi", ziceam eu.

„Dar poate că ăsta plăteşte. Şi pe urmă are şi un capitol foarte frumos despre migraţiile greceşti în Yucatán, vorbeşte de un basorelief cu un războinic, la Chichén Itzá, care seamănă cu un legionar roman. Ca două picături de apă..."

Toate coifurile din lume au ori pene, ori coamă de cal", zise Diotallevi. „Nu e o dovadă".

„Pentru tine, dar nu şi pentru el. El găseşte adorări ale şarpelui în toate civilizaţiile şi deduce de aici că există o origine comună..."

„Cine nu a adorat şarpele ?" zise Diotallevi. „Cu excepţia, firească, a Poporului Ales".

„A, da, ăia adorau viţeii".

„A fost un moment de slăbiciune. Eu l-aş lăsa deoparte pe ăsta, chiar dacă plăteşte. Celtism şi arianism, Kalyyuga, amurgul occidentului şi spiritualitatea SS. Oi fi eu paranoic, dar ăsta mi se pare nazist".

„Pentru Garamond nu e neapărat o contraindicație".

„Da, dar există o limită în toate. În schimb, am văzut un altul despre gnomi, ondine, salamandre, elfi și silfide, zîne... Însă intră-n horă și aici originile civilizației ariene. Ai crede că SS-iștii s-au născut din cei Șapte Pitici".

„Nu cei Șapte Pitici, ăștia-s Nibelungii".

„Dar cei de care se vorbește aici, sînt Micul Popor irlandez. Iar rele aici sînt zînele, micuții sînt cei buni, doar că sînt un pic băscălioși".

„Pune-l de o parte. Și dumneata, Casaubon, ce-ai găsit ?"

„Numai un text curios despre Cristofor Columb : îi analizează semnătura și găsește în ea pînă și o referire la piramide. Intenția lui era să reconstruiască Templul de la Ierusalim, deoarece era mare maestru al Templierilor în exil. Și, cum se știe că era un evreu portughez, și deci expert cabalist, numai cu invocații talismanice a potolit furtunile și a învins scorbutul. Nu m-am uitat la textele despre Cabală fiindcă mi-nchipui că le-a văzut Diotallevi".

„Toate-s cu litere ebraice greșite, fotocopiate după cărticelele de trei parale despre Cheia Viselor".

„Băgați de seamă că noi aici alegem texte pentru Isis Dezvăluită. Nu facem filologie. Poate că diabolicilor le plac literele ebraice extrase din Cheia Viselor. Nu sînt prea sigur asupra tuturor contribuțiilor despre masonerie. Domnul Garamond mi-a recomandat s-o iau cătinel, el nu vrea să fie amestecat în diatribele dintre diferitele rituri. Totuși nu l-aș neglija pe ăsta, despre simbolismul masonic existent în grota din Lourdes. Nici pe-ăstălalt, foarte frumos, despre apariția unui gentilom, probabil contele de Saint-Germain, aflat printre intimii lui Franklin și ai lui Lafayette, în momentul inventării drapelului Statelor Unite. Deși explică bine semnificația stelelor de pe el, intră într-un fel de confuzie în ceea ce privește dungile".

„Contele de Saint-Germain !" am zis eu. „Ia te uită !"

„De ce, îl cunoști ?"

„Dacă v-aș spune că da, nu m-ați crede. S-o lăsăm baltă. Eu am aici o monstruozitate de patru sute de pagini împotriva erorilor științei moderne : Atomul, o min-

ciună iudaică, Eroarea lui Einstein și secretul mistic al energiei, Iluzia lui Galileu și natura imaterială a lunii și a soarelui".

„Dacă-i pe-așa," zise Diotallevi, „ceea ce mi-a plăcut mai mult, este această trecere în revistă de științe fortiene".

„Acestea fiind ce ?"

„De la un anume Charles Hoy Fort, care strînsese o colecție imensă de știri inexplicabile. O ploaie cu broaște în Birmingham, urmele unui animal fabulos în Devon, scări misterioase și urme de ventuze pe coama anumitor munți, neregularități în preajma echinocțiilor, inscripții pe meteoriți, zăpadă neagră, furtuni cu sînge, ființe înaripate la opt mii de metri pe cerul orașului Palermo, roți luminoase în mare, resturi de giganți, o cascadă de frunze moarte în Franța, precipitații cu materie vie în Sumatra și bineînțeles toate urmele de pe Machu Picchu și alte culmi din America de Sud care atestă aterizarea unor astronave puternice în epoca preistorică. Nu sîntem singuri în univers".

„Cu atît mai bine", zise Belbo. „Ceea ce mă intrigă, pe mine unul, sînt însă astea cinci sute de pagini despre piramide. Știați că piramida lui Keops se află chiar pe paralela treizeci care este aceea ce traversează cele mai mari suprafețe de uscat ? Și că raporturile geometrice care se găsesc în piramida lui Keops sînt aceleași cu cele ce se găsesc la Pedra Pintada în Amazonia ? Că Egiptul poseda doi șerpi cu pene, unul pe tronul lui Tutankamon și celălalt pe piramida din Sahara, iar asta trimite la Quetzalcoatl ?"

„Ce legătură are Quetzalcoatl cu Amazonia, dacă face parte din panteonul mexican ?" am întrebat.

„Mda, poate am pierdut eu vreo legătură. Pe de altă parte, cum să justifici că statuile din insula Paștelui sînt megaliți la fel cu cei celtici ? Unul dintre zeii polinezieni se numește Ya și este clar că e Yod-ul evreilor, ca și vechiul maghiar Io-v', zeul cel mare și bun. Un manuscris vechi mexican arată pămîntul ca pe un pătrat înconjurat de mare, iar în centrul pămîntului e o piramidă care poartă la bază inscripția Aztlan, care seamănă cu

Atlas sau Atlantida. De ce pe ambele laturi ale Atlanticului se găsesc piramide ?"

„Pentru că e mai uşor să construieşti piramide decît sfere. Pentru că vîntul produce dunele în formă de piramidă, şi nu de Parthenon".

„Urăsc spiritul Iluminismului", zise Diotallevi.

„Continui. Cultul lui Ra nu apare în religia egipteană mai înainte de Noul Imperiu, şi deci provine de la celţi. Amintiţi-vă de Sfîntul Nicolae şi de sania lui. În Egiptul preistoric, nava solară era o sanie. Şi cum această sanie n-ar fi putut să alunece pe zăpadă în Egipt, originea ei trebuia să fie nordică..."

Nu mă lăsam : „Dar înainte de inventarea roţii se foloseau sănii şi pe nisip".

„Nu întrerupe. Cartea spune că mai întîi trebuie identificate analogiile, şi pe urmă găsite motivele. Şi aici spune că pînă la urmă motivele sînt ştiinţifice. Egiptenii cunoşteau electricitatea, altfel n-ar fi putut face ceea ce au făcut. Un inginer neamţ însărcinat cu construirea reţelelor de canalizare din Bagdad a descoperit pile electrice care încă funcţionau, datînd din epoca Sasanizilor. În săpăturile din Babilon au ieşit la iveală acumulatori fabricaţi acum patru mii de ani. Şi în fine, Chivotul alianţei (care ar fi trebuit să închidă Tablele Legii, varga lui Aaron şi un vas cu mană din deşert) era un soi de ladă electrică în stare să producă descărcări de ordinul a cinci sute de volţi".

„Am şi văzut asta într-un film".

„Păi atunci ? De unde credeţi că-şi iau scenariştii ideile ? Chivotul era făcut din lemn de salcîm, îmbrăcat în aur pe dinăuntru şi pe dinafară — acelaşi principiu ca al condensatorilor electrici, doi conductori separaţi printr-un material izolant. Era înconjurat de o ghirlandă tot din aur. Era pus într-un loc uscat unde cîmpul magnetic atingea 500—600 de volţi pe metru vertical. Se spune că Porsenna şi-a eliberat, cu ajutorul electricităţii, regatul de prezenţa unui animal îngrozitor, numit Volt".

„Şi de-aia Volta şi-a ales supranumele ăla exotic. Mai înainte nu-l chema decît Szmrszlyn Krasnapolski".

„Să fim serioşi. Mai ales că, în afară de manuscrise, am aici un evantai de scrisori care propun revelaţii asupra

raporturilor dintre Ioana d'Arc şi Cărţile Sibiline, Lilith, demon talmudic şi marea mamă hermafrodită, codul genetic şi scriitura marţiană, inteligenţa secretă a plantelor, renaşterea cosmică şi psihanaliză, Marx şi Nietzsche în perspectiva unei noi analogii, Numărul de Aur şi Pietrele de pe vîrful Omul, Kant şi ocultismul, misterele eleusine şi jazz, Cagliostro şi energia atomică, homosexualitate şi gnoză, Golem şi luptă de clasă, pentru a încheia cu o operă în opt volume despre Graal şi Sacré-Coeur".

„Ce vrea să demonstreze ? Că Graalul e o alegorie a Sacrei-Inimi sau că Sacra-Inimă e o alegorie a Graalului ?"

„Înţeleg deosebirea şi o apreciez, dar cred că pentru el sînt valabile ambele lucruri. În fine, acestea fiind zise, eu nu mai ştiu cum să mă mai descurc. Ar trebui să auzim ce zice domnul Garamond".

Şi am auzit. El spuse că, în principiu, nu trebuia aruncat nimic şi toată lumea să fie ascultată.

„Reţineţi că cea mai mare parte din manuscrisele astea repetă lucruri care se găsesc la toate chioşcurile de prin gări," am spus eu. „Autorii, chiar cei tipăriţi, se copiază între ei, unul dă drept mărturie afirmaţia celuilalt, şi toţi folosesc drept probă decisivă o frază din Jamblicus, ca să zic aşa".

„Şi ce dacă ?" zise Garamond : „Aţi vrea să vindeţi cititorilor ceva ce ei nu ştiu ? Cărţile din Isis Dezvăluită trebuie să vorbească exact despre aceleaşi lucruri de care vorbesc şi celelălte. Se confirmă între ele, deci sînt adevărate. Nu vă încredeţi în originalitate".

„De acord", zise Belbo, „dar trebuie totuşi să ştim ce e evident şi ce nu e. Ne trebuie un consilier".

„De ce gen ?"

„Nu ştiu. Trebuie să fie mai blazat decît un diabolic, dar trebuie să cunoască lumea lor. Şi apoi trebuie să ne spună pe ce să punem bază pentru Hermetica. Un specialist serios în hermetismul renascentist".

„Ei, bravo," îi zise Diotallevi, „şi, pe urmă, imediat ce-i pui în mînă Graalul şi Sacré-Coeur, se cară trîntind uşa după el".

„Nu se ştie".

„Aș cunoaște eu omul potrivit", am spus. „E un individ cu siguranță erudit, care ia destul de în serios lucrurile astea, dar cu eleganță, aș zice cu ironie. L-am întîlnit în Brazilia, dar acum trebuie să fie la Milano. Cred că am telefonul lui pe undeva".

„Contactează-l", zise Garamond. „Cu grijă, căci depinde de preț. Și apoi încearcă să-l utilizezi și la miraculoasa aventură a metalelor".

Aglié păru bucuros să-mi audă vocea. Îmi ceru veşti despre delicioasa Amparo, îi dădui de înțeles cu timiditate că era o poveste trecută, se scuză, făcu unele observații politicoase despre prospețimea cu care un tînăr poate deschide mereu noi capitole în viața lui. Îi pomenii de un proiect editorial. Se arătă interesat, zise că era bucuros să ne vadă, și am fixat o întîlnire la el acasă.

De la ivirea Proiectului Hermes și pînă în ziua aceea eu mă distrasem fără grijă pe seama a o jumătate de lume. Acum Ei începeau să-și prezinte nota de plată. Eram și eu o albină, și alergam către o floare, dar încă nu știam acest lucru.

În timpul zilei te vei apropia de mai multe ori de broască și vei rosti cuvinte de adorare. Și îi vei cere să săvîrșească minunile pe care le dorești... În timpul acesta vei ciopli o cruce pe care să o jertfești.

(Dintr-un Ritual al lui Aleister Crowley)

Agliè locuia pe lîngă piazzale Susa : o străduță dosnică, o mică vilă în stilul secolului trecut, cu decorațiuni florale sobre. Ne deschise un valet bătrîn cu vestă în dungi, care ne introduse într-un salonaș și ne rugă să-l așteptăm pe domnul conte.

„Va să zică e conte", șopti Belbo.

„Nu v-am spus ? E Saint-Germain redivivus".

„Nu poate fi redivivus dacă n-a murit niciodată", decretă Diotallevi. „Doar n-o fi Ahasverus, evreul rătăcitor ?"

„După unii, contele de Saint Germain a fost și Ahasverus".

„Vezi ?"

Intră Agliè, impecabil ca întotdeauna. Ne strînse mîinile și se scuză : o întîlnire plicticoasă, cu totul neprevăzută, îl obliga să mai stea de vorbă timp de vreo zece minute în biroul lui. Îi spuse valetului să ne aducă cafeaua și ne rugă să luăm loc. Apoi ieși, dînd de o parte o draperie grea de piele veche. Nu era nici o ușă în spatele ei și, în timp ce ne beam cafeaua ajungeau pînă la noi voci ridicate, din camera de alături. În primele minute, am vorbit între noi, cu glas tare ca să nu ascultăm, apoi Belbo observă că probabil deranjam. Într-un moment de tăcere auzirăm o voce, și o frază, care ne suscitară curiozitatea. Diotallevi se ridică, cu aerul de a admira o gravură din secolul al XVII-lea aflată pe perete, chiar lîngă draperie.

Era o peșteră montană, către care cîțiva pelerini urcau șapte trepte. Puțin după aceea, toți trei ne prefăceam că admirăm gravura.

Cel pe care-l auzisem era cu siguranță Bramanti, care tocmai spunea :

„În fine, eu nu trimit diavoli în casa nimănui !"

În ziua aceea ne-am dat seama că Bramanti avea un numai înfățișarea de tapir, dar și vocea.

Cealaltă voce era a unui necunoscut, cu un puternic accent francez, și un ton certăreț, aproape isteric. Cînd și cînd intervenea în dialog vocea lui Aliè, blîndă și împăciuitoare.

„Vă rog, domnilor", zicea acum Agliè, „domniile voastre ați apelat la verdictul meu, și mă simt onorat, dar în cazul acesta, dați-mi ascultare. Dați-mi voie să spun, mai întîi de toate, că dumneata, dragă Pierre, ai fost cel puțin imprudent scriind scrisoarea aceea..."

„Treaba e foarte simplă, domnule conte", răspundea vocea francezului, „acest domn Bramanti scrie un articol, într-o revistă pe care noi toți o stimăm, unde ironizează destul de grosolan pe unii luciferieni care ar fura ostii fără măcar să creadă în prezența reală, pentru a scoate bani și, gara-gara, tot așa. Bon, acuma toți cunosc că unica Eglise Luciferienne recunoscută e aceea la care eu sînt un umil Tauroboliast și Psihopomp, și se știe, știți, că Biserica mea nu face satanism vulgar și nu face ciorbă din ostii și chisăliță, cum șanonicul Docre de la Saint-Sulpice. Eu în scrisoare am spus că nu sîntem satanici vieux jeu, adoratori du Grand Tenancier du Mal, și că nu avem nevoie să facem simierii de Biserica din Roma, cu toate acele borcănele de anafură și, cum le zice, patrafire... Noi sîntem mai degrabă niște Palladieni, apoi, o știe toată lumea, pentru noi Lucifer e prensipiul binelui, nicicum un Adonai care e prensipiu răului pentru că această lume a creat-o el, iar Lucifer încercase să i se opună..."

„Bine-bine", zicea Bramanti atîțat, „am spus-o, poate am păcătuit din ușurătate, dar asta nu-l autoriza să mă amenințe cu farmece !"

„Allons ! Allons ! Făceam un metafór ! Mai degrabă dumneata, care drept răspuns mi-ai făcut envoûtement !"

„Păi, sigur, eu și confrații mei altă treabă nu avem decît să trimitem drăcușori la nu știu cine ! Noi practicăm dogma și ritualul Înaltei Magii, nu sîntem babe făcătoare de farmece !“

„Domnule conte, fac apel la domnia voastră. Domnul Bramanti are, lucru cunoscut, raporturi cu abatele Boutroux, iar domnia voastră știți bine că de acest sacerdot se zice că și-a tatuat pe talpa picioarelor răstignirea ca să poată să calce pe Domnul nostru, mai bine zis al lui... Bon, eu întîlnesc acum șapte zile acest pretens abate la librăria Du Sangreal, cunoașteți, el îmi surîde, lipicios cum e obiceiul său, și el îmi zice ne întîlnim noi, una din aceste seri... Dar ce vrea să zică, una din aceste seri ? Vrea să spună că, două seri după aceea încep vizitele, eu tocmai mă duc să mă culc și mă simt izbit în față de șocuri fluidice, domnia voastră știe că sînt emanațiuni ușor de recunoscut“.

„Poate ți-ai frecat tălpile de mochetă“.

„Da, sigur. Și atunci de ce zburau bibelourile, unul dintre alambicurile mele mă lovește în cap, cade pe jos Bafometul meu de ghips, care era o amintire de la mon pauvre père, și pe perete apar niște scrisuri cu roșu, niște măscări că nu pot să spun ? Or, bine știți că nu mai mult de acum un an monsieur Gros îl acuza pe acel abate ăsta că face cataplasme cu materie fecală, scuzați-mă, și abatele l-a condamnat la moarte — și după două săptămîni bietul monsieur Gros murea în chip misterios. Că Acest Boutroux mînuiește substanțe otrăvitoare a stabilit și jury d'onor convocat de martiniștii din Lyon...“

„Bazîndu-se pe niște calomnii...“ zicea Bramanti.

„Holà, dites donc ! Un proces de acest fel e totdeauna bazat pe indicii...“

„Da, dar că monsieur Gros era un alcoolic cu ciroză în ultimul grad, asta nu s-a spus la tribunal“.

„Nu fă dumneata pe copilul ! Păi vrăjitoria atacă pe căi naturale, dacă cineva are ciroză, îl lovești în organul bolnav, asta e abecéul magiei negre...“

„Și atunci toți cei care mor de ciroză, e drăguțul de Boutroux de vină, mă faci să rîd !“

„Atunci ia povestește-mi ce s-a întîmplat la Lyon în cele două săptămîni... Capela profanată, ostia cu tetragra-

matôn, Boutroux al dumitale cu o robă roşie cu crucea pusă răsturnat, şi madame Olcott, ghicitoarea sa personală, peuchère, ca să nu-i zic altfel, care-i apare tridentul pe frunte, şi potirele goale care se umplu singure cu sînge, şi abatele care scuipa în gura credincioşilor... E adevărat sau nu ?"

„Dragul meu", rîdea Bramanti, „dumneata l-ai citit prea mult pe Huysmans, zău aşa ! A fost un fapt cultural, o reevocare istorică, aşa cum sînt serbările din şcoala asociaţiei Wicca şi de la colegiile druidice !"

„Ouais, ce spui, carnival de Venise..."

Auzirăm un zgomot zvîrcolit, ca şi cum Bramanti se pregătea să se arunce asupra adversarului său, iar Agliè îl ţinea cu greu pe loc. „Domnia voastră îl vedeţi, îl vedeţi", zicea francezul cu vocea lui ascuţită şi pătrunzătoare. „Dar fii atent, Bramanti, întreabă-l pe prietenul dumitale Boutroux ce i s-a întîmplat ! Dumneata încă nu ştii, dar e la spital, întreabă-l cine i-a şifonat mutra ! Chiar dacă nu practic goethia aia a voastră, ceva-ceva ştiu şi eu, şi cînd am înţeles că locuinţa mea era bîntuită, am tras pe parchet cercul de defansă, oui, şi chiar dacă eu nu cred, dar drăculeţii voştri cred în el, am luat scapularul de la Carmel, şi i-am făcut contrasemn, envoûtement retourné, uite-aşa. Abatele dumneatale, l-au făcut să joace tontoroiul, na !"

„Vedeţi, vedeţi ?", gîfîia Bramanti, „vedeţi că el e cel care face vrăji ?"

„Domnilor, gata, ajunge", zise Agliè, înţelegător dar ferm. „Acum ascultaţi-mă pe mine. Ştiţi cît de mult apreciez pe planul cunoaşterii aceste reexaminări de ritualuri depăşite, şi pentru mine biserica luciferiană sau ordinul Satanei sînt tot la fel de respectabile, dincolo de diferenţele demonologice. Cunoaşteţi scepticismul meu în privinţa asta, dar, în fine, aparţinem totuşi aceleiaşi cavalerii spirituale şi vă invit la un minim de solidaritate. Şi apoi, domnilor, să-l amestecăm pe Prinţul Tenebrelor în nişte ranchiune personale ! Dacă ar fi aşa, ar fi de-a dreptul pueril. Hai, zău, sînt basme de ocultişti. Uite-i cum se comportă ca nişte francmasoni vulgari. Boutroux e un dizident, s-o spunem pe şleau, şi, eventual, dragă Bra-

manti, invită-l să-şi vîndă la un telal materialul ăla al lui de costumier pentru Mefistofele de Boito..."

„Ha, ha, ha, c'est bien dit ça", sughiţa francezul, „c'est de la brocanterie..."

„Să privim lucrurile în adevărata lor lumină. A fost o dezbatere asupra a ceea ce am putea numi formalităţi liturgice, spiritele s-au cam înflăcărat, dar să nu facem din ţînţar armăsar. Vezi, dragă Pierre, nu exclud deloc prezenţa în casa dumitale a unor entităţi stranii, e lucrul cel mai normal din lume, dar cu un minim de bun simţ, s-ar putea explica totul printr-un **poltergeist**..."

„A, asta nu exclud", zise Bramanti, „conjunctura astrală în perioada asta..."

„Păi, vedeţi ! Hai, o strîngere de mînă, şi o îmbrăţişare frăţească". Auzirăm nişte scuze reciproce pe şoptite. „Ştii şi dumneata", zicea Bramanti, „uneori pentru a identifica pe cineva care aşteaptă cu adevărat iniţierea, te mai pretezi pînă şi la folclor. Pînă şi precupeţii ăia din Grand Orient, care nu cred în nimic, au un ceremonial."

„Bien entendu, le rituel, ah ça..."

„Dar nu mai sîntem deloc pe timpurile lui Crowley, ne-am înţeles ?" zise Agliè. „Acum vă las, am alţi oaspeţi."

Ne-am întors rapid pe canapea, şi l-am aşteptat pe Agliè luîndu-ne un aer demn şi dezinvolt.

47

Deci cea mai mare osteneală a noastră, a fost să găsim o ordine în aceste şapte măsuri, una potrivită, destulă, deosebitoare, şi care să ţină pururea simţul deştept şi memoria pătrunsă... Această înaltă şi incomparabilă aranjare îndeplineşte nu numai rolul de a ne păstra ceea ce ne-a fost încredinţat din lucruri, cuvinte şi arte... dar ne dă pe deasupra şi adevărata înţelepciune...

(Giulio Camillo Delminio, *L'Idea del Theatro*, Firenze, Torrentino, 1550, Introducere)

După numai cîteva minute, Agliè intră. „Mă iertaţi, dragi prieteni. Tocmai am încheiat o discuţie nu tocmai plăcută, ca să nu spun mai mult. Cum ştie şi prietenul Casaubon, mă consider un împătimit de istoria religiilor, şi asta face ca unii oameni, destul de des, să recurgă la sfaturile mele, poate mai mult la bunul meu simţ decît la doctrina mea. E curios, ştiţi, că printre adepţii cercetărilor sapienţiale se găsesc uneori personalităţi ieşite din comun... Nu vorbesc de cei care caută veşnic consolări transcendentale sau de spiritele melancolice, dar chiar şi persoane cu ştiinţă profundă, şi de mare fineţe intelectuală, care cu toate astea se lasă în prada himerelor nocturne şi pierd simţul limitei dintre adevărul tradiţional şi arhipelagul ciudăţeniilor. Persoanele cu care mă întreţineam puţin mai înainte se disputau pornind de la nişte conjecturi puerile. Vai, se întîmplă, cum se spune, şi la case mai mari. Dar urmaţi-mă în micul meu cabinet de lucru, vă rog, vom sta de vorbă într-o ambianţă mai plăcută".

Trase draperia de piele, şi ne introduse în camera cealaltă. Noi nu i-am fi zis mic cabinet de lucru, larg cum era, şi mobilat cu rafturi elegante de anticariat, pline pînă la refuz cu cărţi legate luxos, toate de vîrste venerabile, desigur. Ceea ce mă frapă, mai mult decît cărţile, erau nişte vitrine mici pline cu obiecte greu de definit, nişte pietre, ni se părură nouă, şi nişte mici animale, nu ne-am dat

seama dacă erau împăiate sau mumificate sau reproduse foarte fin. Totul parcă înecat într-o lumină difuză și crepusculară. Ea părea să provină de la o mare fereastră cu două arcade, din fund, de la vitraliile ei despărțite în romburi prin bare de plumb, filtrînd o lumină chihlimbarie, însă lumina de la fereastră se contopea cu aceea a unei lămpi mari puse pe o masă de mahon întunecat, acoperită cu hîrtii. Era una dintre acele lămpi care se găsesc uneori pe mesele de lectură ale bibliotecilor vechi, cu abajurul verde în formă de cupolă, capabile să arunce un oval alb de lumină pe pagini, lăsînd ambianța din jur într-o penumbră opalescentă. Acest joc de lumini diferite, amîndouă nenaturale, într-un fel însufleţea, în loc să estompeze policromia plafonului.

Era un plafon boltit, pe care ficțiunea decoratorului îl voia sprijinit în cele patru laturi pe mici coloane cărămizii, cu mici capiteluri aurite, însă imaginile în **trompe-l'oeil** care îl invadau, împărțite în șapte zone, îl făceau să apară boltit, iar toată încăperea căpăta aspectul unei capele mortuare, cu ceva impalpabil de păcat impur, melancolic-senzuală.

„Micul meu teatru", zise Agliè, „în stilul acelor fantezii de renaștere, în care se expuneau adevărate enciclopedii vizuale, florilegii ale universului. Nu-i atît o locuință, cît o mașină de amintiri. Nu-i imagine, din cele pe care le vedeți, care, combinată așa cum trebuie cu altele, să nu dea la iveală sau să nu rezume un mister al lumii. Observați procesiunea aceea de figuri pe care pictorul le-a vrut înadins asemănătoare cu cele din palatul din Mantova : sînt cei treizeci și șase de decani, domnii cerului. Iar din capriciu și din fidelitate față de tradiție, de cum am găsit această splendidă reconstituire datorată cine știe cui, am vrut ca și piesele mici care corespund, în vitrine, imaginilor din plafon, să reprezinte elementele fundamentale ale universului — aerul, apa, pămîntul și focul. Fapt ce explică prezența acestei grațioase salamandre, de exemplu, capodoperă de taxidermie a unui prieten drag, sau această delicată reproducere în miniatură, la drept vorbind cam tîrzie, a eolipilei lui Heron, pe care aerul conținut în sferă, dacă activez acest mic cuptoraș cu spirt care-i ține loc de vas, încălzindu-se și scăpînd prin aceste cioculețe

laterale, ar face-o să se învîrtească. Instrument magic, pe care-l foloseau chiar preoții egipteni în sanctuarele lor, după cum ne-o repetă atîtea texte ilustre. Ei îl foloseau pentru a simula o minune, iar mulțimile veneraau minunea, dar adevărata minune e în legea de aur care îi reglează mecanica tainică și simplă, aeriană și elementară, aer și foc. Iar în ea e acea înțelepciune, pe care au avut-o strămoșii noștri antici, și oamenii alchimici, dar pe care au pierdut-o constructorii ciclotroanelor. De aceea, eu unul, îmi întorc privirea către acest teatru al memoriei, fiu al altora, mult mai vaste, care au fascinat marile spirite ale trecutului, și știu. Știu, mai mult decît așa-zișii savanți. Știu că așa cum este jos, așa e și sus. Și nu există nimic altceva de știut."

Ne oferi țigări de foi cubaneze, de o formă curioasă, nu drepte, ci răsucite, ondulate, deși groase și butucănoase. Scoaserăm cîteva exclamații admirative, iar Diotallevi se apropie de rafturi.

„Ei", zicea Agliè, „o bibliotecă minimă, cum vedeți, nu mai mult de vreo două sute de volume, am ceva mai acătării în casa familiei mele. Dar, cu modestie trebuie s-o spun, toate au ceva preț și raritate, firește, nu-s așezate la întîmplare, iar ordinea materiilor verbale o urmează pe aceea a imaginilor și a obiectelor."

Diotallevi încercă timid să atingă volumele. „Vă rog", zise Agliè, „acesta-i *Oedypus Aegyptiacus* de Athanasius Kirker. Domniile voastre știți, a fost primul după Horapollon care a încercat să interpreteze hieroglifele. Om fascinant, aș vrea eu ca ce am aici să fie precum muzeul lui cu miracole, care acum e dat dispărut, pentru că cine nu știe să caute nu găsește... Om foarte plăcut în conversație. Ce mîndru era în ziua în care a descoperit că hieroglifa aceasta însemna «binefacerile divinului Osiris să fie pregătite prin ceremonii sacre și prin înlănțuirea spiritelor...» Pe urmă a venit intrigantul acela de Champollion, un individ foarte odios, credeți-mă, de o vanitate infantilă, și a insistat în a afirma că semnul corespundea doar numelui unui faraon. Ce minte au și modernii cînd e vorba să coboare simbolurile sacre. Însă opera nu e chiar atît de rară : costă mai puțin decît un Mercedes. Priviți-o mai degrabă pe aceasta, prima ediție

din 1595, din *Amphitheatrum sapientiae aeternae* a lui Khunrath. Se spune că în lume nu există decît două exemplare din ea. Asta e al treilea. Iar aceasta este prima ediție din *Telluris Theoria Sacra* a lui Burnetius. Nu-i pot privi planșele seara fără să încerc o senzație de claustrofobie mistică. Profunzimile globului nostru... Nebănuite, nu-i așa? Văd că domnul Diotallevi e fascinat de caracterele acelea ebraice din *Traicté des Chiffres* al lui Vigenère. Priviți-o atunci pe aceasta : e prima ediție din *Kabbala denudata* de Knorr Christian von Rosenroth. Sînteți bine-înțeles la curent, pe urmă cartea a fost tradusă, parțial și rău, și divulgată în engleză la începutul acestui secol de sceleratul acela de McGregor Mathers... Probabil știți cîte ceva despre grupulețul acela scandalos, Golden Dawn, care i-a fermecat atît de mult pe esteții britanici. Dintr-o astfel de bandă de falsificatori de documente inițiatice nu putea ieși decît o serie de degenerări fără sfîrșit, de la Stella Matutina pînă la bisericile satanice ale lui Aleister Crowley, care evoca demonii pentru a obține grațiile unor gentilomi dedați cu ceea ce se cheamă *vice anglais*, sadomasochismul. Dacă ați ști, dragi prieteni, cîte persoane dubioase, ca să nu spun mai mult, trebuie să întîlnești cînd te dedici acestor cercetări, o să vedeți dumneavoastră înșivă dacă vă apucați să publicați în domeniul ăsta".

Belbo prinse ocazia oferită de Agliè pentru a intra în subiect. Îi spuse că editura Garamond dorea să publice cîteva cărți pe an, cu caracter, zise el, esoteric.

„O, esoteric", surîse Agliè, iar Belbo se înroși.

„Să zicem... hermetic ?"

„Oho, hermetic", zîmbi Agliè.

„Bine", zise Belbo, „poate folosesc greșit termenii, dar desigur dumneavoastră înțelegeți care-i genul".

„Oh", surîse iarăși Agliè, „nu-i un gen. E cunoașterea. Ceea ce dumneavoastră doriți, este să publicați un evantai al științei încă nedegenerate. Poate pentru dumneavoastră e doar o alegere editorială, însă dacă eu va trebui să mă ocup de asta, va fi pentru mine o căutare a adevărului, o *queste du Graal*."

Belbo aminti că, așa cum pescarul își aruncă plasa și poate să prindă și scoici goale și pungi de plastic, la Garamond aveau să ajungă și multe manuscrise de o se-

riozitate discutabilă, şi se căuta un lector sever care să aleagă grîul de neghină, semnalînd şi istorisirile bizare, pentru că exista o editură înrudită căreia i-ar fi convenit să-i fie deturnaţi ei autorii mai modeşti... Bineînţeles, rămînea de stabilit şi o formă convenabilă de compensaţie băneaască.

„Mulţumesc lui Dumnezeu, sînt ceea ce se cheamă un om înstărit. Un rentier curios şi chiar avizat. Mi-e de ajuns, ca în cursul explorărilor mele, să mai găsesc vreun alt exemplar din Khunrath, sau încă vreo salamandră frumoasă îmbălsămată, sau un corn de narval (pe care m-aş ruşina să-l ţin în colecţie, dar pe care pînă şi trezoreria din Viena îl exaltă de parc-ar fi corn de unicorn), şi cîştig astfel, printr-o scurtă şi plăcută tranzacţie, mai mult decît mi-aţi putea da dumneavoastră în zece ani, dacă v-aş fi consultant. Am să mă uit pe manuscrisele dumneavoastră într-un spirit de umilinţă. Sînt convins că pînă şi în textul cel mai dezolant voi găsi o scînteie, dacă nu de adevăr, măcar de minciună bizară, iar adesea extremele se ating. O să mă plictisesc numai acolo unde apar lucruri banale, iar pentru plictiseala aceea o să mă despăgubiţi dumneavoastră. În funcţie de plictiseala pe care am s-o încerc, mă voi limita la a vă trimite la sfîrşit de an o notiţă scurtă, pe care o voi menţine în limitele simbolicului. Dacă o veţi socoti excesivă, îmi veţi trimite o casetă cu vinuri de calitate".

Belbo rămase perplex. Era obişnuit să trateze cu consultanţi cîrcotaşi şi muritori de foame. Deschise geanta pe care o adusese cu el şi scoase un manuscris dactilo voluminos.

„N-aş vrea să vă faceţi idei prea optimiste. Vedeţi-l, de exemplu, pe acesta, care mi se pare tipic pentru nivelul mediu."

Agliè deschise manuscrisul : „Limba secretă a Piramidelor... Să vedem cuprinsul... Pyramidionul... Moartea Lordului Carnavon... Mărturia lui Herodot..." Îl închise la loc. „Dumneavoastră l-aţi citit ?"

„Eu, foarte rapid, zilele-astea", spuse Belbo.

Îi restitui obiectul. „Uite, îmi veţi confirma dacă rezultatul meu e corect". Se aşeză la birou, băgă mîna în buzunarul vestei, scoase acea cutiuţă pentru pilule pe

care i-o văzusem în Brazilia, o învîrti între degetele acelea ale lui subțiri și prelungi care, cu puțin timp înainte, mîngîiaseră cărțile lui preferate, își ridică ochii către decorațiunile din tavan, și mi se păru că recită un text pe care-l cunoștea de mult timp.

„Autorul acestei cărți ar trebui să amintească că Piazzi Smyth descoperă măsurile sacre și esoterice ale piramidelor în 1864. Permiteți-mi să citez numai pentru numere întregi, la vîrsta mea memoria începe să șchioapete... E izbitor că baza lor este un pătrat a cărui latură măsoară 232 metri. La origine înălțimea era de 148 de metri. Dacă traducem în coți sacri egipteni, avem o bază de 366 de coți, adică numărul zilelor dintr-un an bisect. Pentru Piazzi Smyth înălțimea înmulțită cu 10 la puterea a noua dă distanța Pămînt-Soare : 148 de milioane de kilometri. O bună aproximare pentru timpurile acelea, dat fiind că azi distanța calculată este de 149 de milioane și jumătate de kilometri, și nu se știe dacă au dreptate modernii. Baza împărțită la lățimea uneia dintre pietre dă 365. Perimetrul bazei este de 931 de metri. Împărțim la dublul înălțimii și avem 3,14, numărul. Splendid, nu ?"

Belbo zîmbea stînjenit. „Imposibil ! Spuneți-mi cum faceți de..." „Lasă-l pe profesorul Agliè să vorbească, Jacopo !" zise atît Diotallevi.

Agliè îi mulțumi printr-un surîs amabil. Vorbea lăsîndu-și privirea să rătăcească pe tavan, dar mi se păru că această inspectare a tavanului nu era nici oțioasă, nici întîmplătoare. Ochii lui urmăreau o pistă, ca și cum ar fi citit în imagini ceea ce el se prefăcea că deshuma din propria-i memorie.

Aşadar, de la vîrf la bază, măsurile Marii Piramide, în degete egiptene, sînt de 161.000.000. Cîte suflete omeneşti au trăit pe pămînt de la Adam pînă astăzi ? O bună aproximare ar da cam între 153.000.000 şi 171.000.000.

(Piazzi Smyth, *Our Inheritance in the Great Pyramid*, London, Isbister, 1880, p. 583)

„Îmi imaginez că autorul dumneavoastră susţine că înălţimea piramidei lui Keops este egală cu rădăcina pătrată a numărului dat de suprafaţa fiecăreia dintre laturi. Firește, măsurile trebuie luate în picioare, care sînt unităţi mai apropiate de cotul egiptean şi cel ebraic, şi nu în metri, pentru că metrul e o măsură abstractă inventată în timpurile moderne. Cotul egiptean are 1,728 picioare. Dacă însă nu avem înălţimile precise, ne putem raporta la pyramidion, care era acea piramidă mică aşezată deasupra piramidei mari pentru a-i constitui vîrful. Era din aur sau din alt metal care strălucea în soare. Aşadar, luaţi înălţimea pyramidionului, înmulţiţi-o cu înălţimea piramidei întregi, înmulţiţi totul cu zece la a cincea şi avem lungimea circumferinţei ecuatoriale. Nu numai atît, dacă luaţi perimetrul bazei şi-l înmulţiţi cu douăzeci şi patru la a treia împărţit la doi, aveţi raza medie a pămîntului. În plus, aria acoperită de baza piramidei înmulţită cu 96 ori zece la a opta fac o sută nouăzeci şi şase de milioane opt sute zece mii de mile pătrate, care corespund suprafeţei terestre. Aşa este ?“

Lui Belbo îi plăcea să-şi manifeste stupefacţia, de obicei, printr-o expresie pe care o învăţase de la cinematecă, văzînd versiunea originală din *Yankee Doodle Dandy* cu James Cagney : „I am flabbergasted !“. Asta şi zise. Evident, Agliè cunoştea bine şi engleza de conversaţie pentru că nu reuşi să-şi ascundă satisfacţia fără să se

rușineze de acest act de vanitate. „Dragi prieteni", zise el, „cînd un domn, al cărui nume îmi este necunoscut, mestecă o compilație despre misterul piramidelor, nu poate să spună decît ceea ce știu deja și copiii. M-aș fi mirat dacă ar fi spus ceva nou."

„Deci", ezită Belbo, „domnul ăsta spune pur și simplu adevăruri răsuflate."

„Adevăruri ?" rîse Agliè, deschizînd din nou spre noi cutia lui cu țigări de foi, rahitice și delicioase. „Quid est veritas, cum zicea un cunoscut de-al meu cu mulți ani în urmă. În parte, e vorba de o acumulare de idioțenii. Pentru început, dacă se împarte baza exactă a piramidei la dublul exact al înălțimii, calculînd și zecimalele, nu-l avem pe π ci 3, 1417254. Mică diferență, dar contează. De altfel, un discipol al lui Piazzi Smyth, Flinders Petrie, care a făcut și măsurătorile de la Stonehenge, zice că și-a surprins maestrul, într-o zi, pilind asperitățile granitice din anticamera regală... pentru a face să-i iasă socotelile. Bîrfă, probabil, însă Piazzi Smyth nu era un om care să inspire încredere, era de ajuns să te uiți cum își înnoda cravata. Totuși, printre atîtea prostii există și adevăruri incontestabile. Domnilor, vreți să veniți pînă la fereastră ?"

Deschise larg, cu un gest teatral cele două canaturi, ne invită să ne uităm, și ne arătă departe, unde străduța făcea colț cu bulevardul, un mic chioșc de lemn, în care se vindeau, după toate probabilitățile, biletele de la loteria Merano.

„Domnilor", zise, „vă invit să vă duceți să măsurați chioșcul acela. O să vedeți că lungimea postamentului e de 149 de centimetri, adică a suta miliarda parte din distanța Pămînt-Soare. Înălțimea posterioară împărțită la lățimea ferestrei fac 176/56 = 3,14. Înălțimea părții din față este de 19 decimetri, adică egală cu numărul de ani ai ciclului lunar grec. Suma înălțimilor celor două colțuri anterioare și a celor două colțuri posterioare face $190 \times 2 + 176 \times 2 = 732$, care e data victoriei de la Poitiers. Grosimea postamentului este de 3,10 centimetri, iar lățimea ramei ferestrei de 8,8 centimetri. Înlocuind nu-

merele întregi cu litera corespunzătoare din alfabet, vom avea $C_{10}H_8$, care e formula naftalinei".

„Fantastic", am spus, „ați făcut proba ?"

„Nu", zise Agliè. „A făcut-o pe un alt chioșc un anume Jean-Pierre Adam. Îmi închipui că toate chioșcurile de loterie au mai mult sau mai puțin aceleași dimensiuni. Cu numerele poți să faci tot ce vrei. Dacă am numărul sacru 9 și vreau să obțin 1314, data arderii pe rug a lui Jacques de Molay — scumpă tuturor acelora care, ca și mine, se declară fideli tradiției cavalerești a Templierilor — cum fac ? Îl înmulțesc cu 146, data fatidică a distrugerii Cartaginei. Cum am ajuns la rezultat ? Am împărțit 1314 la doi, la trei, etcetera, pînă cînd am găsit o dată satisfăcătoare. Aș fi putut și să împart 1314 la 6,28, dublul lui 3,14, și aș fi avut 209. Ei bine, este anul urcării pe tron al lui Attalus I, rege al Pergamului. Sînteți mulțumiți ?"

„Deci dumneavoastră nu credeți în nici un fel de numerologii", zise dezamăgit Diotallevi.

„Eu ? Cred în ele cu tărie, cred că universul e un concert admirabil de corespondențe numerice și că lectura numărului, și interpretarea ei simbolică, sînt o cale de cunoaștere privilegiată. Dar dacă lumea, cea inferioară și cea superioară, este un sistem de corespondențe în care tout se tient, e firesc ca și chioșcul și piramida, ambele fiind operă omenească, să fi reprodus inconștient în structura lor armoniile cosmosului. Acești așa-ziși piramidologi descoperă cu mijloace incredibil de complicate un adevăr linear, și mult mai străvechi, deja știut. Însăși logica cercetării și a descoperirii e perversă, pentru că e logica-științei. Logica sapienței nu are nevoie de descoperiri, pentru că știe dinainte. De ce trebuie demonstrat ceea ce nu ar putea să fie altfel ? Dacă există o taină, aceea e mult mai profundă. Acești autori ai dumneavoastră rămîn pur și simplu la suprafață. Îmi închipui că ăsta de aici relatează și toate basmele despre egiptenii care cunoșteau electricitatea..."

„Nu vă întreb cum ați reușit să ghiciți".

„Vedeți ? Ei se mulțumesc cu electricitatea, ca și cum ar fi un oarecare inginer Marconi. Ar fi mult mai puțin puerilă ipoteza radioactivității. E o conjectură intere-

santă care, spre deosebire de ipoteza electricității, ar explica blestemul proclamat de Tutankamon. Cum au făcut egiptenii ca să ridice blocurile piramidelor ? Erau ridicate stîncile prin zguduiri electrice, erau făcute să zboare prin fisiunea nucleară ? Egiptenii găsiseră modul de a elimina forța gravitației, și posedau secretul levitației. O altă formă de energie... Se știe că sacerdoții chaldeeni acționau mașini sacre doar prin intermediul unor simple sunete, și că preoții din Karnak și din Teba puteau deschide larg porțile unui templu cu sunetul vocii lor — și la ce altceva se referă legenda lui Sesam deschide-te ?"

„Și atunci ?" întrebă Belbo.

„Aici să te văd, prietene. Electricitate, radioactivitate, energie atomică, adevăratul inițiat știe că sînt metafore, copertúri superficiale, minciuni convenționale, cel mult succedanee umile ale vreunei alte forțe, ancestrale, și uitate, pe care inițiatul o caută, și pe care într-o zi o va cunoaște. Va trebui să vorbim, probabil," și ezită un moment, „despre curenții telurici".

„Ce anume ?" întrebă nu mai știu care dintre noi trei.

Agliè păru dezamăgit : „Vedeți ? Deja eu speram că printre solicitanții dumneavoastră o fi apărut vreunul care putea să-mi spună ceva mai interesant. Îmi dau seama că s-a făcut tîrziu. Bine, prieteni, pactu-i făcut, restul erau niște divagații de savant bătrîn."

În timp ce ne întindea mîna, intră valetul și-i șopti ceva la ureche. „O, acea prietenă scumpă", zise Agliè, „uitasem. Spune-i să aștepte un minut... nu, nu în salon, în salonașul turcesc".

Prietena cea scumpă cunoștea probabil destul de bine casa, căci se găsea deja în ușa cabinetului, și fără să ne privească măcar, în penumbra zilei ce se apropia de sfîrșit, ea se îndreptă, cu pas sigur, către Agliè, îl mîngîie pe față cu cochetărie, și-i zise : „Simone, doar n-ai de gînd să mă ții în anticameră !" Era Lorenza Pellegrini.

Agliè se îndepărtă ușor, îi sărută mîna, și îi spuse, arătînd spre noi : „Draga mea, scumpa mea Sophia, dumneata știi că ești ca la dumneata acasă în orice casă pe care binevoiești s-o iluminezi. Însă îmi luam rămas bun de la acești oaspeți".

Lorenza ne observă prezența și făcu un semn vesel de salut — nu-mi amintesc s-o fi văzut vreodată surprinsă sau încurcată de ceva, orice ar fi fost. „O, superb, zise ea, deci îl cunoașteți și voi pe prietenul meu ! Jacopo, o duci bine." (Nu-l întrebase cum o ducea, ci afirmase).

Îl văzui pe Belbo pălind. Noi salutarăm, Agliè zise că e încîntat de această cunoștință comună. „O consider pe prietena noastră comună una dintre făpturile cele mai pure pe care am avut norocul să le cunosc. În prospețimea ei ea încarnează, permiteți-mi această fantezie de savant bătrîn, pe însăși Sophia exilată pe acest pămînt. Însă, draga mea Sophia, n-am avut timp să te anunț, serata pe care ți-o promisesem a fost amînată peste cîteva săptămîni. Sînt dezolat".

„Nu contează", zise Lorenza, „am s-aștept. Voi nu vă duceți la bar ?" ne întrebă, sau mai degrabă ne ordonă. „Bine, eu stau aici vreo jumătate de oră, pentru ca Simone să-mi dea unul dintre elixirurile lui, ar trebui să le încercați, dar zice că sînt pentru aleși. După aceea vin după voi".

Agliè zîmbi cu aerul unui unchi indulgent, o invită să ia loc, ne însoți pînă la ieșire.

Ne trezirăm în stradă și ne îndreptarăm spre Pilade, cu mașina mea. Belbo amuțise. N-am vorbit deloc tot drumul. Dar la tejgheaua barului trebuia să rupem vraja.

„Mi-ar părea rău să vă fi dat pe mîinile unui nebun", am spus eu.

„Nu", zise Belbo, „Omul le pătrunde bine, e subtil. Numai că trăiește într-o lume diferită de a noastră." Apoi adăugă : „Sau aproape".

Traditio Templi *postulează prin sine însăşi tradiţia unei cavalerii templiere, cavalerie spirituală şi iniţiatică...*

(Henri Corbin, *Temple et contemplation*, Paris, Flammarion, 1980, p. 373)

„Cred că l-am înţeles pe Agliè al dumitale, Casaubon"; zise Diotallevi, care la Pilade ceruse un spumant alb, în timp ce noi ne temeam pentru sănătatea lui spirituală. „E un om curios de ştiinţele secrete, care nu se încrede în urechişti şi în diletanţi. Dar, aşa cum ne-a fost nouă dat să-l auzim astăzi, deşi îi dispreţuieşte, totuşi, îi ascultă, îi critică, şi nu se disociază de ei".

„Astăzi acest domn, acest conte, acest margraf Agliè, sau ce-o mai fi fiind el, a pronunţat o expresie-cheie", zise Belbo. „Cavaleria spirituală. Îi dispreţuieşte dar se simte unit cu ei printr-o solidaritate de cavalerie spirituală. Cred că-l înţeleg".

„În ce sens ?" am întrebat noi.

Belbo era de acum la al treilea gin Martini (whisky-ul scara, susţinea el, deoarece calmează şi înclină la reverie, gin martini după-amiaza tîrziu, pentru că excită şi întăreşte). Începu să povestească despre copilăria lui la ***, aşa cum mai făcuse altădată cu mine.

„Eram prin anii 1943—1945, vreau să spun în perioada de trecere de la fascism la democraţie, pe urmă din nou la dictatura Republicii din Salò, dar cu războiul de partizani în munţi. Eu aveam, la începutul acestei istorii,

unsprezece ani, și locuiam în casa unchiului Carlo. Noi locuiam la oraș, dar în 1943 se îndesiseră bombardamentele și mama hotărîse că trebuie să ne dispersăm, cum se zicea pe-atunci. La *** locuiau unchiul Carlo și mătușa Caterina. Unchiul Carlo provenea dintr-o familie de cultivatori, și moștenise casa din ***, și ceva pămînt, dat în arendă unui anume Adelino Canepa. Arendașul lucra, treiera grîul, făcea vinul, și vărsa jumătate din cîștiguri proprietarului. Situație plină de tensiune, evident : arendașul se considera nedreptățit, și tot așa și proprietarul, care primea doar jumătate din veniturile pămînturilor lui. Proprietarii îi urau pe arendași, iar arendașii îi urau pe proprietari. Însă trăiau la un loc, cum era cazul unchiului Carlo. Unchiul Carlo în '914 se înrolase voluntar, la vînătorii de munte. Fire aspră de piemontez, numai datorie și patrie din creștet pînă-n tălpi, devenise mai întîi locotenent și apoi căpitan. Pe scurt, într-o bătălie pe Carso, se nimerise lîngă un soldat idiot căruia-i explodase o grenadă în mînă — altfel de ce le-ar mai fi zis grenade de mînă ? În fine, era gata să fie aruncat la groapa comună, cînd un infirmier și-a dat seama că era încă viu. L-au dus la un spital de campanie, i-au scos un ochi, care atîrna afară din orbită, i-au tăiat un braț și, după cum spunea mătușa Caterina, i-au introdus și o placă de metal sub pielea capului, pentru că pierduse o bucată din cutia craniană. Ce mai, o capodoperă chirurgicală pe de o parte, și pe de altă parte un erou. Medalia de argint, crucea de cavaler al coroanei Italiei, iar după război un post sigur în administrația publică. Unchiul Carlo a ajuns director al impozitelor în localitatea ***, unde moștenise proprietatea alor săi, și se dusese să locuiască în casa strămoșească, alături de Adelino Canepa și familia acestuia".

Unchiul Carlo, ca director al taxelor, era una dintre notabilitățile locale. Iar ca mutilat de război și cavaler al coroanei Italiei, nu putea simpatiza decît cu guvernul aflat la putere, care, după voia hazardului, era chiar dictatura fascistă. Era fascist unchiul Carlo ?"

„În măsura în care, cum se spunea în șaizeci și opt, fascismul repusese în drepturi pe foștii combatanți și-i răsplătea cu decorații și avansări în carieră, să zicem că unchiul Carlo era în chip foarte moderat, fascist. Destul ca să se facă urît de Adelino Canepa, care în ceea ce-l privea, era antifascist, din motive foarte clare. Trebuia să se ducă la el în fiecare an ca să se pună de acord cu declarația de venituri. Intra în birou cu un aer complice și plin de siguranță, după ce încercase să o seducă pe mătușa Caterina cu cîteva duzini de ouă. Și se găsea în fața unchiului Carlo, care, nu numai că era incoruptibil, ca erou, dar cunoștea mai bine decît oricine cît anume îi furase Canepa în cursul anului, și nu-i scădea o centimă. Adelino Canepa se crezu victimă a dictaturii, și începu să răspîndească zvonuri calomnioase despre unchiul Carlo. Locuiau, unul la etajul de sus și celălalt la parter, se întîlneau dimineața și seara, dar nu se mai salutau. Contactele le ținea mătușa Caterina, și, după sosirea noastră, mama — căreia Adelino Canepa îi exprima toată simpatia și înțelegerea pentru faptul că era cumnata unui monstru. Unchiul se întorcea acasă în toate serile pe la șase, cu obișnuitul lui costum gri la două rînduri, pălărie moale și un număr din *La Stampa*, încă necitit. Mergea drept, ca orice vînător de munte, cu ochii lui cenușii fixînd culmea de cucerit. Trecea prin fața lui Adelino Canepa, care la ora aceea stătea afară, la aer, pe o băncuță din grădină, și era ca și cum nu l-ar fi văzut. Apoi dădea nas în nas cu doamna Canepa în ușa de la parter și-și scotea ceremonios pălăria. Și tot așa în toate serile, an de an".

Era ora opt, Lorenza nu mai venea, așa cum promisese. Belbo ajunsese la al cincilea gin-martini.

„Veni și anul 1943. Într-o dimineață, unchiul Carlo intră la noi, mă deșteptă cu o pupătură în toată regula și zise : băiete, vrei să-ți spun cea mai mare veste a anului ? L-au dat jos pe Mussolini. N-am înțeles niciodată dacă unchiul Carlo suferea din cauza asta. Era un cetățean foarte integru și un slujbaș al statului. Dacă a suferit, nu a vorbit, și a continuat să fie șef la impozite pentru

guvernul Badoglio. Pe urmă a venit opt septembrie, zona în care eram noi a căzut sub controlul Republicii Sociale, iar unchiul meu s-a acomodat și cu asta. Încasă tributul pentru Republica Socială. Adelino Canepa se grozăvea în acest timp cu legăturile lui cu primele formațiuni de partizani, acolo, în munți, și promitea răzbunări exemplare. Noi, copiii, nu știam încă ce erau aceia partizani. O sumedenie de povești circulau pe seama lor, dar nimeni nu-i văzuse. Se vorbea de un șef al badoglienilor, unul Terzi (un supranume, bineînțeles, cum se obișnuia atunci, și mulți ziceau că și-l luase de la Terzi acela din desenele animate, prietenul lui Dick Fulmine), fost plutonier de carabinieri, care, în primele lupte împotriva fasciștilor și a trupelor SS, își pierduse un picior, și comanda toate brigăzile de pe colinele din jurul tîrgului ***. Și iată că se întîmplă povestea aia urîtă. Într-o zi, partizanii se arătară în tîrg. Coborîseră de pe coline și se vînturau pe străzi, însă fără uniforme bine stabilite, cu eșarfe albastre la gît, trăgînd rafale de pistol-mitralieră în văzduh, ca să-și semnaleze prezența. Vestea a făcut înconjurul, toți s-au închis în casă, încă nu se știa ce fel de oameni erau. Mătușa Caterina dădu drumul unor cuvinte de îngrijorare, în fond ziceau că sînt prietenii lui Adelino Canepa, sau cel puțin Adelino Canepa zicea că e prieten cu ei, aveau ei oare să-i facă vreun rău unchiului? Îi făcură. Am fost informați că pe la unsprezece o patrulă de partizani cu pistoalele-mitralieră ațintite intraseră în biroul de impozite și-l arestaseră pe unchiul, ducîndu-l spre o destinație necunoscută. Mătușa Caterina se lungi pe pat, începu să dea afară o spumă alburie pe buze și declară că unchiul Carlo o să fie ucis. Era de ajuns o lovitură cu patul puștii, și, datorită plăcii subcutanee, ar fi murit pe loc. Atras de strigătele mătușii, veni și Adelino Canepa cu soția și copiii. Mătușa îi striga că e o iudă, că el îl denunțase pe unchiul la partizani, pentru că strîngea contribuțiile pentru Republica Socială. Adelino Canepa jură pe ceea ce avea mai sfînt că nu era adevărat, dar se vedea că se simțea răspunzător, pentru că împrăștiase prea multe vorbe în jur. Mătușa îl dădu afară. Adelino Canepa plînse, se adresă mamei mele, aminti toate dățile cînd cedase un iepure sau un pui pentru un preț de nimic,

mama se închise într-o tăcere demnă, mătușa Caterina continua să dea afară spumă alburie. Eu plîngeam. În sfîrșit, după două ore de calvar, auzirăm niște strigăte, și unchiul Carlo apăru pe o bicicletă, pe care o conducea cu un singur braț, și părea că se întoarce de la o plimbare. Văzu imediat brambureala din grădină și dădu să întrebe ce se întîmplase. Nu putea suferi dramele, ca de altfel toată lumea de prin părțile noastre. Urcă, se apropie de patul de suferință al mătușii Caterina căreia, încă, îi tremurau picioarele slăbite, și o întrebă de ce era așa de agitată".

„Ce anume se întîmplase ?"

„Se întîmplase că, probabil, partizanii lui Terzi se luaseră după bîrfelile lui Adelino Canepa și-l identificaseră pe unchiul Carlo drept unul dintre reprezentanții locali ai regimului, arestîndu-l pentru a da o lecție întregului sat. Unchiul Carlo fusese dus cu un camion afară din tîrg și se trezise în fața lui Terzi, împăunat cu toate decorațiile lui de război, cu pistolul-mitralieră în mîna dreaptă și cu stînga sprijinită într-o cîrjă. Atunci unchiul Carlo, dar nu prea cred eu că din șiretenie, era mai degrabă instinct, obișnuință, ritual cavaleresc, luase poziție de drepți și se prezentase, maior de vînători alpini Carlo Covasso, mutilat și mare invalid de război, medalie de argint. Iar Terzi țîșnise și el în poziție de drepți, și se prezentase, plutonier-major Rebaudengo, de la Carabinierii Regali, comandant al brigăzii badogliene Bettino Ricasoli, medalie de bronz. Unde ? întrebase unchiul Carlo. Iar Terzi, impresionat : Pordoi, domnule maior, cota 327. La naiba, zisese unchiul Carlo, eu eram la cota 328, regimentul trei, Sasso di Stria ! Bătălia din ziua solstițiului ? Bătălia din ziua solstițiului. Și canonada de pe Cinque Dita ? Să mă ia dracu dacă nu-mi aduc aminte. Și asaltul ăla la baionetă din ajunul sfîntului Crispin ? Dumnezeule ! În fine, lucruri de felul ăsta. Pe urmă, unul fără un braț, celălalt fără un picior, ca unul și același om, făcuseră un pas înainte și se îmbrățișaseră. Terzi îi spusese, vedeți domnule comandant, vedeți domnule maior din datele noastre reiese că strîngeți impozite pentru guvernul fascist aservit invadatorului. Uitați, domnule co-

mandant, îi spusese unchiul Carlo, am familie şi primesc salariu de la guvernul central, care e cel pe care-l ştim, dar nu l-am ales eu, ce aţi face dumneavoastră în locul meu ? Dragă domnule maior, îi răspunsese Terzi, în locul dumneavoastră aş face ca dumneavoastră, dar căutaţi măcar să tergiversaţi lucrurile, s-o lăsaţi mai moale. O să am grijă, îi răspunsese unchiul Carlo, nu am nimic împotriva voastră, şi voi sînteţi fiii Italiei şi luptători viteji. Cred că s-au înţeles, pentru că amîndoi ziceau Patrie cu P mare. Terzi ordonase să i se dea domnului maior o bicicletă, iar unchiul Carlo se întorsese acasă. Adelino Canepa nu s-a mai arătat timp de cîteva luni. Uite, nu ştiu dacă cavaleria spirituală este chiar lucrul ăsta de care v-am vorbit, dar desigur există legături care supravieţuiesc dincolo de orice divizare".

Pentru că eu sînt cea dintîi și cea de pe urmă. Eu sînt cea onorată și cea repudiată. Eu sînt prostituata și sfînta.

(Fragment din *Nag Hammadi 6, 2*)

Intră Lorenza Pellegrini. Belbo se uită în tavan și mai ceru un ultim martini. Era tensiune în aer și dădui să mă ridic. Lorenza mă reținu. „Nu, veniți toți cu mine, astă-seară se deschide noua expoziție a lui Riccardo, inaugurează un nou stil ! E mare, tu, Jacopo, îl cunoști."

Știam cine era Riccardo, se tot învîrtea pe la Pilade, dar atunci n-am înțeles de ce Belbo se concentra cu și mai mare atenție asupra tavanului. Acum după ce am citit ce scria în *files*, știu că Riccardo era omul cu cicatrice, cu care Belbo nu avusese curajul să se ia la harță.

Lorenza insista, galeria nu era departe de Pilade, organizaseră o petrecere în toată regula, chiar o orgie. Diotallevi se arătă încurcat și zise că era timpul să se întoarcă acasă, eu eram nehotărît, dar era evident că Lorenza mă voia și pe mine, și pînă și asta îl făcea pe Belbo să sufere, fiindcă vedea cum se îndepărtează momentul dialogului între patru ochi. Dar nu putui să mă sustrag invitației și ne îndreptarăm într-acolo.

Mie nu-mi plăcea prea mult acest Riccardo. Pe la începutul anilor șaizeci făcea tablouri foarte plicticoase, niște textúri foarte fine de negru și gri, foarte geometrice, cu ceva optical, care făceau să-ți joace ochii. Erau intitulate *Compoziție 15, Paralaxă 17, Euclid X*. Abia începuse șaizeci și optul, și el expunea în casele ocupate, schimbase un pic paleta, acum erau numai contraste violente de negru și alb, împletitura era mai mare, iar titlurile sunau *Ce n'est qu'un debut, Molotov, O sută de flori.*

Cînd mă întorsesem la Milano îl văzusem expunînd într-un cerc unde era adorat doctorul Wagner, eliminase negrurile, lucra pe structuri albe, unde contrastele erau date numai de reliefurile trasajului pe o hîrtie Fabriano poroasă, în așa fel încît tablourile, explica el, să revele profiluri diferite, în funcție de incidența luminii. Se intitulau *Elogiul ambiguității, În piezis, Ca, Bergstrasse* și *Refuz 15*.

În seara aceea, abia ce intraserăm în noua galerie, am înțeles că poetica lui Riccardo suferise o profundă evoluție. Expoziția se intitula *Megale Apophasis*. Riccardo trecuse la figurativ, cu o paletă strălucitoare. Pendula pe citate, și fiindcă nu cred că știa să deseneze, îmi închipui că lucra proiectînd pe pînză diapozitivul vreunui tablou celebru — opțiunile se învîrteau între stilul pompos de la finele secolului trecut și simboliștii de după 1900. Peste trasajul original, lucra cu o tehnică pointilistă, prin gradări infinitesimale de culoare, parcurgînd punct cu punct tot spectrul, în așa fel încît începea totdeauna de la un nucleu foarte luminos și înflăcărat și sfîrșea în negrul absolut — sau invers, după conceptul mistic sau cosmologic pe care voia să-l exprime. Erau acolo munți care emanau raze de lumină, descompuși într-o pulbere de sfere în culori subțiate, se întrevedeau ceruri concentrice cu schițe de îngeri cu aripile transparente, ceva asemănător Paradisului lui Doré. Titlurile erau *Beatrix, Mystica Rosa, Dante Gabriele 33, Credincioșii lui Amor, Atanòr, Homunculus 666* — uite de unde vine pasiunea Lorenzei pentru homunculi, mi-am zis. Tabloul cel mai mare se intitula *Sophia*, și reprezenta un fel de masă fluidă de îngeri negri care se estompa la bază creînd o făptură albă, mîngîiată de mîini livide, calchiate după figura ce se vede ridicîndu-se drept către cer în *Guernica*. Combinația era ambiguă, iar de aproape execuția se dovedea a fi grosolană, dar de la doi—trei metri efectul era foarte liric.

„Eu sînt un realist de modă veche", îmi șopti Belbo, „nu-l înțeleg decît pe Mondrian. Ce anume reprezintă un tablou negeometric ?"

„El, mai înainte era geometric", am spus.

„Aia nu era geometrie. Erau pătrate de faianță pentru baie."

Între timp Lorenza alergase să-l îmbrățișeze pe Riccardo, el și Belbo își făcuseră cîte un semn de salut. Era multă lume galeria se prezenta ca un loft din New York, totul alb și cu țevile de încălzire sau de apă la vedere, pe tavan. Cine știe cît cheltuiseră ca s-o readucă în halul ăsta. Într-un colț un sistem de amplificare asurzea asistența cu muzică orientală, niște chestii cîntate la sitar, dacă-mi amintesc bine, din alea cărora nu le poți recunoaște melodia. Toți treceau cu un aer distrat prin fața tablourilor, ca să se înghesuie la mesele din fund, și să apuce paharele de carton. Ajunseserăm cînd serata era deja în toi, atmosfera era înțesată de fum, cîte o fată cînd și cînd schița mișcări de dans în centrul sălii, dar toți erau încă ocupați să converseze, și să onoreze bufetul, la drept vorbind destul de bogat. Eu mă așezai pe o canapea lîngă care, pe jos, se afla o cupă mare de sticlă, încă pe jumătate plină cu salată de fructe. Tocmai voiam să iau un pic, pentru că nu cinasem, dar am avut impresia că observ un fel de urmă de picior, care presase în mijloc cubulețele de fructe, făcînd din ele un pavaj omogen. Nu era imposibil, deoarece podeaua era de acum brăzdată de dîre de vin alb, și cîțiva dintre invitați se mișcau de pe acum cu greutate.

Belbo capturase un pahar și se mișca cu indolență, fără o țintă vizibilă, bătînd din cînd în cînd pe umăr pe cîte cineva. Căuta s-o regăsească pe Lorenza.

Dar prea puțini erau cei care stăteau pe loc. Mulțimea era prinsă într-un soi de mișcare circulară, ca un roi de albine care ar fi căutat o floare încă necunoscută. Eu nu căutam nimic, și totuși mă ridicasem, și mă deplasam urmînd impulsurile care-mi erau transmise de grup. O vedeam, nu prea departe de mine, pe Lorenza care rătăcea mimînd recunoașteri pătimașe cu unul sau cu altul, cu capul înălțat, cu privirea voit mioapă, cu umerii și sînii neclintiți și drepți, cu un mers distrat, de girafă.

La un moment dat, fluxul ce se scurgea firesc mă imobiliză într-un colț, în spatele unei mese, iar Lorenza și Belbo erau cu spatele la mine, în fine se întîlniseră, blocați împreună, probabil din întîmplare. Nu știu dacă-și dăduseră seama de prezența mea, dar în vacarmul acela de fond nimeni nu mai auzea ce spuneau ceilalți. Se consi-

derau izolaţi, iar eu am fost obligat să ascult conversaţia lor.

„Ia spune", zicea Belbo, „unde l-ai cunoscut pe Agliè al tău ?"

„Al meu ? E şi-al tău, din cîte am văzut astăzi. Va să zică tu poţi să-l cunoşti pe Simone, iar eu nu. Bravo."

„De ce îi zici Simone ? De ce el îţi spune Sophia ?"

„Dar e un joc ! L-am cunoscut la nişte prieteni, ştii ? Şi-l găsesc fermecător. Îmi sărută mîna ca şi cum aş fi o prinţesă. Şi ar putea să-mi fie tată."

„Fii atentă să nu devină tatăl copilului tău."

Mi se părea că eu eram cel ce vorbea, la Bahia, cu Amparo. Lorenza avea dreptate. Agliè ştia cum se sărută mîna unei tinere doamne care nu cunoaşte ritul acesta.

„De ce Simone şi Sophia ?" insista Belbo. „Pe el îl cheamă Simone ?"

„E o poveste minunată. Tu ştiai că universul nostru e rodul unei erori şi că asta e puţin din vina mea ? Sophia era partea feminină a lui Dumnezeu, pentru că atunci Dumnezeu era mai mult femeie decît bărbat, pe urmă voi aţi fost aceia care i-aţi pus barbă şi i-aţi zis El. Eu eram jumătatea lui bună. Zice Simone că eu am vrut să generez lumea fără să cer permisiunea, eu, Sophia, care se mai numeşte şi, stai, cum, a, da, Ennoia. Cred că partea mea masculină nu voia să creeze — poate că nu avea curajul s-o facă, poate era impotentă — iar eu în loc să mă unesc cu el, am vrut să fac lumea de una singură, nu rezistam, cred că era din exces de iubire, e adevărat, ador tot acest univers plin de încurcături. Aşa zice Simone."

„Ce drăguţ. Tuturor femeilor le spune aşa ?"

„Nu, prostule, numai mie. Pentru că m-a înţeles mai bine decît tine, nu încearcă să mă reducă la imaginea lui. Înţelege că trebuie să mă lase să-mi trăiesc viaţa în felul meu. Şi aşa a făcut Sophia, s-a apucat, zor-nevoie, să facă lumea. S-a izbit de materia primordială, care era scîrboasă, cred că nu folosea deodorante, şi n-a făcut-o înadins, dar se pare că ea este cea care a avut rol de Demo... cum se zice ?"

„N-o fi Demiurgul ?"

„Ba da, el. Nu-mi amintesc dacă pe Demiurgul ăsta l-a făcut Sophia sau era deja şi ea l-a incitat, haide, ble-

gule, fă lumea și pe urmă o să ne distrăm. Demiurgul era probabil un încurcă-lume și nu știa să facă lumea cum trebuie, ba chiar nici n-ar fi trebuit s-o facă, pentru că materia nu e bună, iar el nu era autorizat să se amestece. În fine, a făcut ce a făcut și Sophia a rămas înăuntru. Prizonieră a lumii."

Lorenza vorbea, vorbea, și bea mult. La fiece două minute, în timp ce mulți se apucaseră să se legene ușor în mijlocul sălii, cu ochii închiși, Riccardo trecea prin fața ei și-i turna ceva în pahar. Belbo încerca să-l întrerupă, spunînd că Lorenza a băut deja prea mult, dar Riccardo rîdea scuturînd din cap, iar ea se revolta, spunînd că ținea la alcool mai bine decît Jacopo pentru că era mai tînără.

„Okay, okay", zicea Belbo. „Nu-l asculta pe bunicul. Ascultă-l pe Simone. Și ce ți-a mai spus ?"

„Asta, că sînt prizonieră a lumii, ba chiar a îngerilor răi... pentru că în istoria asta îngerii sînt răi și l-au ajutat pe Demiurg să facă toată tărășenia asta... îngerii cei răi, ziceam, mă țin printre ei, nu vor să mă lase să fug, și mă fac să sufăr. Dar din cînd în cînd, printre oameni sînt unii care mă recunosc. Ca Simone. Zice că i s-a mai întîmplat o dată, acum o mie de ani — pentru că, nu ți-am spus, dar Simone e practic nemuritor, dacă ai ști cîte lucruri a văzut..."

„Sigur, sigur. Dar acum nu trebuie să mai bei."

„Ssst... Simone m-a întîlnit o dată cînd eram o prostituată într-un bordel din Tyr, și mă numeam Elena..."

„Asta-ți spune ție domnul ăla ? Iar tu ești foarte mulțumită. Permiteți să vă sărut mîna, curvișteină a universului meu de rahat... Ce gentilom."

„La o adică Elena aceea era curvișteina. Și apoi, în timpurile acelea prin prostituată, se înțelegea o femeie liberă, fără obligații, o intelectuală, una care nu voia s-o facă pe gospodina, știi și tu că o prostituată era o curtezană, una care ținea salon, azi ar fi una care se ocupă de relații publice, tu numești curvă o femeie care se ocupă de relații publice, ca și cum ar fi o matracucă dintr-alea care-și aprind felinarul la marginea drumului pentru camionagii ?"

În clipa aceea Riccardo trecu din nou pe lîngă ea şi o apucă de un braţ. „Vino să dansezi", zise.

Stăteau în mijlocul sălii, schiţînd mişcări uşoare, un pic cam absenţi, ca şi cum ar fi bătut într-o tobă. Dar uneori Riccardo o trăgea către el, şi-i punea posesiv o mînă pe ceafă, iar ea îl urma cu ochii închişi, cu faţa aprinsă, cu capul aruncat pe spate, cu părul căzîndu-i dincolo de umeri, vertical. Belbo îşi aprindea ţigară de la ţigară.

După puţin timp Lorenza îl apucă pe Riccardo de mijloc şi-l făcu să se mişte lent, pînă cînd ajunseră la un pas de Belbo. Continuînd să danseze, Lorenza îi luă paharul din mînă. Îl ţinea pe Riccardo cu stînga, paharul cu dreapta, întorcea privirea uşor umedă către Jacopo, şi părea că plînge, dar surîdea... Şi-i vorbea.

„Şi nici n-a fost singura dată, ştii ?"

„Singura, ce ?" întrebă Belbo.

„Cînd a întîlnit-o pe Sophia. După multe secole Simone a fost şi Guillaume Postel".

„Era din ăia care duceau scrisorile ?"

„Eşti un idiot. Era un învăţat din Renaştere, care citea în evreiască..."

„Ebraică".

„Şi ce-i cu asta ? O citea cum citesc puştii Topolino. La prima vedere. Ei bine, într-un spital din Veneţia întîlneşte o servitoare bătrînă şi analfabetă, pe Joanna lui, se uită la ea şi zice, iată, am înţeles, aceasta e noua întrupare a Sophiei, a Ennoiei, este Marea Mamă a Lumii coborîtă printre noi pentru a răscumpăra lumea întreagă, care are un suflet feminin. Şi aşa Postel o ia pe Joanna cu el, toţi îl consideră zărghit, dar el, nimic, o adoră, vreo s-o elibereze din închisoarea îngerilor, şi cînd ea moare, el rămîne să fixeze cu privirea soarele timp de o oră şi stă multe zile fără să bea şi să mănînce, locuit de Joanna, care nu mai este, dar e ca şi cum ea ar fi, pentru că e mereu acolo, căci locuieşte lumea, şi din cînd în cînd se iveşte din nou, cum să spun, se încarnează... Nu-i o poveste care te face să plîngi ?"

„Mă şi trec lacrimile. Şi ţie-ţi place atît de mult să fii Sophia ?"

„Păi sînt şi pentru tine, iubitule. Ştii că înainte de a mă cunoaşte aveai nişte cravate oribile şi aveai mătreaţă pe umeri ?“

Riccardo îi pusese din nou mîna pe ceafă. „Pot să particip la conversaţie ?“ zisese el.

„Tu fii cuminte şi dansează. Tu eşti instrumentul desfrîului meu“.

„Asta-mi convine“.

Belbo continua ca şi cum celălalt n-ar fi existat : „Atunci tu eşti prostituata lui, feminista lui care se ocupă cu RP-ul, relaţiile publice, iar el e Simone al tău.“

„Nu mă cheamă Simone“, zise Riccardo, cu limba deja cam încleiată.

„Nu vorbim de tine“, zise Belbo. De cîteva clipe, mă jenam pentru el. El, care era de obicei aşa de gelos pentru sentimentele lui, punea în scenă acum toată gîlceava asta amoroasă în faţa unui martor, mai mult, în faţa unui rival. Dar din replica aceea de la urmă mi-am dat seama că, dezgolindu-se în faţa celuilalt — în momentul în care adversarul veritabil era un altul, unul nou —, el îşi reafirma, în singurul fel în care putea s-o mai facă, posesiunea lui asupra Lorenzei.

În acest timp Lorenza îi răspundea, după ce solicitase un alt pahar de la cineva : „Dar în joacă. Însă eu te iubesc pe tine“.

„Bine că nu mă urăşti. Ascultă, eu aş vrea să plec acasă, am o criză de gastrită. Eu sînt încă prizonierul materiei inferioare. Mie Simone nu mi-a promis nimic. Vii cu mine ?“

„Dar să mai stăm puţin. E aşa de frumos. Nu te distrezi ? Şi pe urmă, nici nu m-am uitat la tablouri. Ai văzut că Riccardo a făcut unul şi cu mine ?“

„Cîte lucruri aş vrea eu să fac cu tine“, zise Riccardo.

„Eşti vulgar. Stai mai departe. Vorbesc cu Jacopo : Doamne Isuse, tu ai voie să faci jocuri intelectuale cu prietenii tăi şi eu nu ? Cine-i cel care mă tratează ca pe prostituata din Tyr ? Tu eşti.“

„Puteam să jur. Eu, sigur că da. Eu sînt cel care te împinge în braţele domnilor bătrîni“.

„El n-a încercat niciodată să mă ia în braţe. Nu e un satir. Îţi pare rău că nu vrea să se culce cu mine şi că mă

consideră doar un partener intelectual".

„O allumeuse".

„Asta chiar că nu trebuia s-o spui. Riccardo, hai cu mine să caut ceva de băut".

„Nu, așteaptă." zise Belbo. „Acum să-mi spui dacă vorbești serios, vreau să înțeleg dacă ești nebună sau nu. Și încetează cu băutul. Spune-mi dacă-l iei în serios, ce Dumnezeu !"

„Dar iubitule, e jocul nostru, între mine și el. Și pe urmă, partea frumoasă e că atunci cînd Sophia înțelege cine este, și se eliberează de tirania îngerilor, poate să se miște, liberă de păcat..."

„Ai terminat cu păcătuitul ?"

„Te rog, mai gîndește-te", zise Riccardo sărutînd-o pudic pe frunte.

„Dimpotrivă", îi răspunse ea lui Belbo, fără să-l privească pe pictor, „toate lucrurile astea nu mai sînt păcate, poți să faci tot ce vrei pentru a te elibera de carne, ești dincolo de bine și de rău".

Îi dădu un ghiont lui Riccardo și-l îndepărtă de ea. Proclamă cu voce tare : „Eu sînt Sophia și pentru a mă elibera de îngeri trebuie să făp... să tăftu... să făp-tu-iesc toate păcatele, chiar cele mai delicioase !"

Se duse, clătinîndu-se ușor, într-un colț unde ședea o fată îmbrăcată în negru, cu ochii foarte înnegriți cu cosmetic, cu carnația palidă. O trase după ea în centrul sălii și începu să se unduiască cu ea. Stăteau aproape cu pîntecele lipite una de alta, și cu brațele atîrnînd pe lîngă corp. „Eu pot să te iubesc și pe tine", zise. Și o sărută pe gură.

Ceilalți se așezaseră în jur în semicerc, cam excitați, iar unul strigă ceva. Belbo se așezase, cu o expresie impenetrabilă, și privea scena ca un impresar care asistă la o repetiție. Era asudat și avea un tic la ochiul stîng, pe care nu i-l mai văzusem pînă atunci. Deodată, cînd Lorenza dansa deja de vreo cinci minute, făcînd tot mai vizibil gestul de a se oferi, avu o izbucnire : „Vino imediat încoace".

Lorenza se opri, își desfăcu picioarele, își întinse brațele înainte și strigă : „Eu sînt prostituata și sfînta !"

„Ești o tîmpită", zise Belbo ridicîndu-se. Se duse glonț către ea, o înșfăcă violent de o mînă, și o tîrî către ușă.

„Oprește-te", strigă ea, „cum îți permiți..." Apoi izbucni în lacrimi și-i aruncă brațele de gît : „Iubitule, dar eu sînt Sophia ta și numai a ta, doar nu te-ai supărat dintr-atîta..."

Belbo îi trecu cu tandrețe brațul pe după umeri, o sărută pe o tîmplă, îi aranjă părul, după care zise către cei din sală : „Iertați-o, nu-i obișnuită să bea atît de mult..."

Am auzit cîteva rîsete înăbușite printre cei prezenți. Cred că le-a auzit și Belbo. La ușă, el mă zări în treacăt, și făcu un gest despre care n-am înțeles, dacă era pentru mine, pentru ceilalți, sau pentru el. O făcu încet, cu jumătate de glas, cînd deja ceilalți nu mai erau atenți la ei doi.

Ținînd-o pe Lorenza în continuare de după umeri, se întoarse pe trei sferturi către sală și zise rar, pe tonul cuiva care spune un adevăr evident : „Cucurigu".

Cînd, bunăoară, vreunul din Creierele cele Mari, Cabalistice, vrea să-ţi spună ceva, să nu crezi că-ţi spune un lucru uşuratec, sau lucru vulgar, sau lucru de toată mîna : ci un mister, un oracol...

(Thomaso Garzoni, *Il Theatro de vari e diversi cervelli mondani*, Venezia, Zanfretti, 1583, discursul XXXVI)

Materialul iconografic găsit la Milano şi la Paris nu ajungea. Domnul Garamond mă autoriză să pierd vreo cîteva zile la München, la Deutsches Museum.

Petrecui cîteva seri prin micile baruri din Schwabing — adică prin criptele acelea imense în care cîntă domni bătrîni cu mustăţi, cu pantaloni scurţi de piele, iar îndrăgostiţii îşi surînd printr-un fum des de aburi porcini, pe deasupra unor căni cu bere, de un litru, stînd cuplu lîngă cuplu — iar după amiezele răsfoind fişierul cu reproduceri. La intervale părăseam arhivele şi mă plimbam prin muzeu, în care s-a reconstituit tot ceea ce vreo fiinţă omenească a putut inventa, apeşi pe un buton şi nişte diorame petroliere, cu forezele lucrînd din plin, se pun în mişcare, intri într-un adevărat submarin, faci să se rotească planetele, te joci de-a producerea acizilor şi de-a reacţia în lanţ — un Conservatoire mai puţin gotic şi complet futurist, populat de grupuri de şcolari electrizaţi care învaţă să-i iubească pe ingineri.

La Deutsches Museum înveţi totul şi despre minerit : cobori pe o scară şi intri într-o mină, cu tot ceea ce trebuie, galerii, ascensoare pentru oameni şi cai, intestine în care se tîrăsc nişte copilandri (de ceară, sper) cu chipuri emaciate şi frustrate. Străbaţi coridoare întunecoase şi interminabile, te opreşti pe marginea unor puţuri fără fund, simţi frig în oase, şi aproape percepi mirosul gazului de mină. Scara unu pe unu.

Bîjbîiam printr-o galerie secundară, exasperat că nu revedeam lumina zilei, cînd am zărit, aplecîndu-se pe

marginea unuia dintre abisurile acelea, pe cineva care mi se păru cunoscut. Fața lui nu-mi era străină, cenușie și plină de riduri, cu părul alb, cu privirea de bufniță, dar simțeam că îmbrăcămintea trebuia să-i fie altfel, ca și cum chipul acela l-aș fi văzut altădată într-o uniformă, ca și cum aș fi revăzut după multă vreme un preot în civil, sau un caputin fără barbă. Mă privi și el, la fel, ezitînd. Cum se întîmplă în astfel de cazuri, după un dialog de priviri furișate, el luă inițiativa și mă salută în italiană. Dintr-odată reușii să mi-l închipui în hainele lui adevărate : trebuia să poarte o manta lungă, gălbuie, și să fie domnul Salon. A. Salon, taxidermist. Își avea laboratorul la cîteva uși de biroul meu, pe coridorul acelui soi de fabrică dezafectată în care eu o făceam pe Marlowe al culturii. Uneori mă încrucișam cu el pe scări și schimbaserăm cîte un salut în treacăt.

„Curios", zise el ținîndu-mi mîna, „sîntem amîndoi colocatari în aceeași casă de atîta timp, și facem cunoștință în măruntaiele pămîntului, la mii de mile depărtare".

Am schimbat cîteva fraze de circumstanță. Am avut impresia că știa foarte bine cu ce mă ocupam, și asta încă nu era nimic, dat fiind că nici eu n-o știam cu exactitate. „Cum se face că sînteți într-un muzeu al tehnicii ? La editura dumneavoastră vă ocupați de lucruri ceva mai spirituale, mi se pare".

„De unde știți ?"

„Ei", făcu el un gest vag, „lumea vorbește, eu primesc multe vizite..."

„Ce fel de lume vine la un împăietor, scuzați, la un taxidermist ?"

„Mulți. O să spuneți și dumneavoastră, ca și ceilalți, că nu e o meserie obișnuită. Dar clienții nu lipsesc, și sînt de toate felurile. Muzee, colecționari privați".

„Nu mi se întîmplă prea des să văd animale împăiate prin case", am zis eu.

„Nu ? Depinde ce case frecventați... Sau ce pivnițe".

„Se țin animale împăiate în pivniță ?"

„Unii așa fac. Nu toate staulele se țin la lumina soarelui sau a lunii. Nu prea am încredere în clienții ăștia, dar, știți, munca... Mă tem de subterane".

„De aceea vă plimbați prin subterane ?"

„Controlez. Mă tem de subterane dar vreau să le pricep. Nu ai multe posibilităţi ca asta. Catacombele din Roma, o să ziceţi. Acolo nu e mister, sînt pline de turişti, şi-s sub controlul bisericii. Mai sînt canalele de scurgere din Paris... Aţi fost acolo ? Se pot vizita lunea, miercurea şi în ultima sîmbătă a fiecărei luni, intrînd pe la Pont de l'Alma. Şi acela e un parcurs pentru turişti. Bineînţeles că la Paris mai sînt şi catacombele, şi pivniţele subterane. Ca să nu mai vorbim de metrou. Aţi fost vreodată la numărul 145 din rue Lafayette ?"

„Mărturisesc că nu".

„E cam peste mînă, între Gara de Est şi Gara de Nord. O clădire pe care la prima vedere nici n-o iei în seamă. Numai dacă te uiţi mai bine, observi că uşile par de lemn, dar sînt din fier vopsit, ferestrele dau în camere nelocuite de secole. Nici o lumină. Dar lumea trece pe-acolo şi nu ştie.

„Ce nu ştie ?"

„Că e o casă falsă. E o faţadă, o zidărie fără acoperiş, fără nimic în interior. Goală. E numai gura unui coş. Serveşte la aerisirea şi ieşirea aburilor din metroul regional. Iar cînd înţeleg asta, ai impresia că eşti în faţa gurii infernului, numai dacă ai putea pătrunde între zidurile acelea, ai avea acces la Parisul subteran. Mi s-a întîmplat să trec ore şi ore întregi prin faţa acelor porţi care maschează poarta porţilor, staţia de plecare în călătoria către centrul pămîntului. De ce credeţi că au făcut-o ?"

„Ca să aerisească metroul, n-aţi spus aşa ?"

„Ajungeau gurile de aerisire. Nu, în faţa acestor subterane eu încep să intru la bănuieli. Mă înţelegeţi ?"

Vorbind despre obscurităţi, părea că se luminează. L-am întrebat de ce suspecta subteranele.

„Păi fiindcă dacă există Stăpînii Lumii, nu pot să stea decît în subsol, e un adevăr pe care toţi îl ghicesc, dar pe care puţini îndrăznesc să-l exprime. Poate singurul care a cutezat să scrie asta negru pe alb a fost Saint-Yves d'Alveydre. Îl cunoaşteţi ?"

Poate că-l auzisem pomenit de vreunul dintre diabolici, dar amintirile îmi erau neclare.

„E acela care a vorbit de Agarttha, sediul subteran al Regelui Lumii, centrul ocult al Sinarhiei", zise Salon. „Nu i-a fost frică, se simțea sigur pe el. Dar toți cei care l-au urmat în mod public au fost eliminați, pentru că știau prea mult".

O luarăm încet prin galerii, iar domnul Salon îmi vorbea aruncînd priviri distrate de-a lungul parcursului, pe unde se îmbucau alte căi, pe unde se deschideau alte puțuri, ca și cum ar fi căutat în penumbră confirmarea bănuielilor lui.

„Nu v-ați întrebat niciodată de ce toate marile metropole moderne, în secolul trecut, s-au grăbit să-și construiască linii de metrou ?"

„Ca să rezolve probleme de circulație. Sau nu-i așa ?"

„Cînd nu exista traficul automobilistic, și circulau numai trăsuri ? De la un om cu inteligența dumneavoastră m-aș aștepta la o explicație mai subtilă !"

„Dumneavoastră aveți vreuna ?"

„Poate", zise domnul Salon, și păru c-o spune cu un aer absorbit și absent. Dar era un mod de a trunchia discuția. Și într-adevăr și-aminti că trebuia să plece. Pe urmă, după ce-mi strînse mîna, mai întîrzie o clipă, ca izbit de un gînd întîmplător : „Apropo, colonelul acela... cum îl chema, ăla care a venit acum nu știu cîți ani la Garamond să vă vorbească despre un tezaur al Templierilor... N-ați mai aflat nimic ?"

M-am simțit parcă șfichiuit de acea brutală și indiscretă paradă ostentativă de cunoștințe pe care le credeam discrete și înmormîntate. Voiam să-l întreb de unde știa, dar mi-a fost frică s-o fac. M-am mulțumit să-i spun, pe un ton indiferent, nepăsător : „A, o poveste veche, o și uitasem. Dar apropo : de ce ați zis «apropo»" ?

„Am zis apropo ? A, da, sigur, mi s-a părut că găsise ceva într-un subteran..."

„De unde știți ?"

„Nu știu. Nu-mi amintesc cine mi-a spus. Poate vreun client. Dar eu devin curios cînd intră în scenă un subteran. Manii legate de vîrstă. Bună seara".

Plecă, iar eu am rămas să reflectez asupra semnificației acelei întîlniri.

În anumite regiuni ale Himalaiei, printre cele douăzeci și două de temple care reprezintă cele douăzeci și două de Arcane ale lui Hermes și cele douăzeci și două de litere ale unor alfabete sacre, Agarttha formează acel Zero mistic, intruvabilul... Un eșicher colosal care se întinde sub pămînt, străbătînd aproape toate regiunile Globului.

(Saint-Yves d'Alveydre, *Mission de l'Inde en Europe*, Paris, Calmann Lévy, 1886, p. 54 și 65)

Cînd m-am întors, i-am povestit despre asta lui Belbo și lui Diotallevi și am făcut diferite ipoteze. Salon, excentric și flecar care într-un fel se delecta cu mistere, îl cunoscuse pe colonelul Ardenti, și asta era totul. Sau : Salon știa ceva despre dispariția lui Ardenti și lucra pentru cei care îl făcuseră să dispară. Altă ipoteză : Salon era un informator al poliției...

Apoi văzurăm alți diabolici și Salon se confundă cu acești semeni ai săi.

După cîteva zile, îl avurăm pe Agliè la noi în birou, să dea referiri despre unele manuscrise pe care i le trimisese Belbo. Le judecă cu precizie, severitate, indulgență. Agliè era șiret, nu-i trebuise mult ca să înțeleagă dublul joc Garamond—Manuzio, și nu-i mai ascunseserăm nici noi adevărul. Părea că înțelege și aprobă. Distrugea un text prin cîteva observații tăioase, și apoi observa cu un cinism educat că pentru Manuzio putea merge foarte bine.

L-am întrebat ce putea să-mi spună despre Agarttha și despre Saint-Yves d'Alveydre.

„Saint-Yves d'Alveydre...", zise el. „Un om ciudat, fără îndoială, încă de tînăr îi frecventa pe adepții lui Fabre d'Olivet. Era doar un funcționar la ministerul de interne, dar era ambițios... Nu l-am privit, desigur, cu ochi buni atunci cînd s-a căsătorit cu Marie-Victoire...".

Agliè nu rezistase. Trecuse la persoana întîi. Evoca amintiri. „Cine era Marie-Victoire ? Ador bîrfele", zise Belbo.

„Marie-Victoire de Risnitch, o mare frumusețe pe cînd era în cercul intim al împărătesei Eugenia. Dar cînd l-a întîlnit pe Saint-Yves trecuse de cincizeci de ani. Iar el, avea vreo treizeci. Mezalianță, pentru ea, fără îndoială. Nu numai atît, dar ca să-i dea un titlu, ea cumpărase nu mai mi-amintesc unde, niște pămînt, care aparținuse unor marchizi d'Alveydre. Și astfel, personajul nostru dezinvolt a putut să se împăuneze cu acest titlu, iar la Paris se cîntau cuplete în care era numit „gigolo"... Avînd putința să trăiască din rentă, s-a dedicat visului lui. Își pusese în minte să găsească o formulă politică capabilă să ducă la o societate mai armonioasă. Sinarhia, ca opus al anarhiei. O societate europeană, guvernată de trei consilii care să reprezinte puterea economică, magistrații și puterea spirituală, adică bisericile și oamenii de știință. O oligarhie iluminată care să elimine luptele de clasă. Am auzit noi și de altele, mai rele."

„Dar Agarttha ?"

„Zicea că a fost vizitat într-o zi de un afgan misterios, unul Hadji Scharipf, care afgan nu putea fi, pentru că numele e albanez get-beget... Și ăsta îi revelase secretul sediului Regelui Lumii — chiar dacă Saint-Yves nu a folosit această expresie, au folosit-o alții, pe urmă — Agarttha, Cel de Negăsit."

„Dar unde sînt spuse lucrurile astea ?"

„În *Mission de l'Inde en Europe*. O lucrare care a influențat mult gîndirea politică contemporană. Există în Agarttha orașe subterane, iar sub ele și mergînd către centru sînt cinci mii de pundit-i care o guvernează — evident, cifra de cinci mii amintește rădăcinile hermetice ale limbii vedice, știți mai bine ca mine. Și fiecare rădăcină e o hierogramă magică, legată de o putere cerească, și ratificată de o putere infernală. Cupola centrală a Agartthei e luminată de sus de un soi de oglinzi care lasă să treacă lumina numai prin gama enarmonică a culorilor, pe lîngă care spectrul solar din tratatele noastre de fizică nu constituie decît sistemul diatonic. Înțelepții din Agarttha studiază toate limbile sacre pentru a ajunge

la limba universală, Vattan. Cînd abordează mistere prea adînci, ei se ridică de la pămînt plutind în sus şi ar ajunge să-şi spargă ţestele de cupolă dacă ai lor confraţi nu i-ar ţine pe loc. Pregătesc fulgerele, orientează curenţii ciclici ai fluidurilor interpolare şi intertropicale, derivaţiile de interferenţă dintre diferitele zone de latitudine şi de longitudine ale pămîntului. Selecţionează speciile şi au creat animale mici, dar cu virtuţi psihice extraordinare, cu un spate de broască ţestoasă cu o cruce galbenă pe el şi au cîte un ochi şi o gură la fiecare extremitate. Animale polipode care se pot mişca în toate direcţiile. La Aghartha s-au refugiat probabil Templierii după împrăştierea lor, iar acolo exercită însărcinări de supraveghere. Altceva ?"

„Dar... vorbea serios ?" am întrebat eu.

„Eu cred că el lua povestea asta literal. La început noi l-am considerat un exaltat, pe urmă ne-am dat seama că făcea aluzie, poate în sens vizionar, la o direcţie ocultă a istoriei. Nu se spune că istoria e o enigmă sîngeroasă şi neînţeleasă ? Nu e posibil, trebuie să existe un plan al ei. Trebuie să fie aici un Creier. De aceea unii oameni fără pregătire s-au gîndit, în decursul veacurilor, la Stăpînii sau la Regele Lumii, poate nu la o persoană fizică, ci la un rol, un rol colectiv, încarnarea din cînd în cînd providorie a unei Intenţii Stabile. Ceva cu care erau cu siguranţă în contact marile ordine sacerdotale şi cavalereşti dispărute."

„Dumneavoastră credeţi asta ?", întrebă Belbo.

„Persoane mai echilibrate decît el îi caută pe Superiorii Necunoscuţi".

„Şi îi găsesc ?"

Agliè rise ca şi cum ar fi rîs în sinea lui, cu bonomie. „Ce fel de Superiori Necunoscuţi ar mai fi, dacă s-ar lăsa descoperiţi de primul venit ? Domnilor, trebuie să lucrăm. Mai am un manuscris, şi, ca să vezi, e chiar un tratat despre societăţile secrete."

„Ceva bun ?" întrebă Belbo.

„Da de unde. Dar pentru Manuzio ar putea merge."

Neputînd conduce pe față destinele planetei, pentru că guvernele s-ar opune acestui lucru, această asociație misterioasă nu poate acționa decît prin mijlocul societăților secrete... Aceste societăți secrete, create pe măsură ce se simțea nevoia lor, sînt împărțite în grupuri distincte și în aparență opuse, profesînd din cînd în cînd cele mai opuse opinii pentru a dirija separat și bazat pe încredere toate partidele religioase, politice, economice și literare, și sînt atașate, pentru a primi o direcționare comună, la un centru necunoscut unde este ascuns resortul puternic care încearcă să miște în felul acesta invizibil toate sceptrele pămîntului.

(J. M. Hoene-Wronski, cit., de P. Sédir, *Histoire et doctrine des Rose-Croix*, Rouen, 1932)

Într-o zi l-am văzut pe domnul Salon în ușa laboratorului lui. Dintr-odată, nici una, nici două, mă așteptam să scoată un țipăt de cucuvea. M-a salutat ca un vechi prieten și m-a întrebat ce mai era pe la noi. Am făcut un gest vag, i-am zîmbit, și mi-am văzut de treabă.

Mă năpădi din nou gîndul la Agarttha. După cum mi le expusese Agliè, ideile lui Saint-Yves se puteau dovedi fascinante pentru un diabolic, dar nu neliniștitoare. Și totuși, în cuvintele, ca și pe chipul lui Salon, la München, eu observasem neliniștea.

Așa că, ieșind în oraș, m-am hotărît să trec pe la bibliotecă și să caut *Mission de l'Inde en Europe*.

În sala fișierelor și la masa unde se depun buletinele era, ca de obicei, aglomerație. Făcîndu-mi loc cu coatele, am pus mîna pe sertarul pe care-l căutam, am completat fișa și i-am dat-o funcționarului. Mi-a comunicat că acea carte era împrumutată și, așa cum se întîmplă în biblioteci, părea că se bucură de asta. Dar tocmai în acel moment

auzii o voce în spatele meu : „Uitați-o, este, abia am restituit-o eu". M-am întors. Era comisarul De Angelis.

L-am recunoscut și m-a recunoscut și el — cam prea repede, aș zice. Eu îl văzusem în împrejurări care pentru mine erau ieșite din comun, el în cursul unei anchete de rutină. Mai ales că în epoca lui Ardenti purtam o bărbuță rară și părul ceva mai lung. Ce ochi.

Oare mă ținea sub observație încă de cînd mă întorsesem ? Sau poate că era doar un bun fizionomist, polițiștii trebuie să-și cultive spiritul de observație, să memoreze fețe, nume...

„Domnul Casaubon ! Unde mai pui că citim aceleași cărți !"

I-am întins mîna : „Acum sînt licențiat, de o bună bucată de timp. Poate dau concursul acela ca să intru în poliție, cum mă sfătuiați dumneavoastră să fac în dimineața aceea. Așa aș avea și eu întîietate la cărți."

„E de ajuns să sosiți primul", îmi spuse el. „Dar acum cartea a fost predată, o să puteți pune mîna pe ea și mai tîrziu. Acum permiteți-mi să vă ofer o cafea."

Invitația nu-mi cădea bine, dar nu mă puteam sustrage. Ne-am așezat într-un bar din apropiere. Mă întrebă cum se face că mă ocupam de misiunea Indiei, iar eu am fost tentat să-l întreb imediat cum de se ocupa el cu asta, dar m-am hotărît ca mai întîi să-mi acopăr spatele. I-am spus că îmi continuam în timpul liber studiile asupra Templierilor : Templierii, după von Eschenbach, părăsesc Europa și se duc în India, iar după unii, în regatul Agarttha. Acum era rîndul lui să se descopere. „Dar, mai întîi, cum de vă interesează și pe dumneavoastră ?"

„Oh, știți," răspunse el, „de cînd dumneavoastră m-ați sfătuit să citesc cartea aceea despre Templieri am început să-mi fac o cultură despre subiectul ăsta. Dumneavoastră știți mai bine decît mine că de la Templieri ajungi automat la Agarttha". Touché. Apoi zise : „Glumeam. Căutam cartea din alte motive. E pentru că..." Ezită. „În fine, cînd sînt în afara serviciului, frecventez bibliotecile. Ca să nu devin o mașină, sau să rămîn un biet agent de poliție, zi-i dumneata cum vrei mai bine. Dar povestește-mi despre dumneata."

îi făcui de formă un rezumat autobiografic, pînă la minunata istorie a metalelor.

Mă întrebă : „Dar acolo, la editura aceea, şi în cealaltă de alături, dumneavoastră nu scoateţi cărţi de ştiinţe misterioase ?"

De unde ştia oare de Manuzio ? Date adunate pe cînd îl ţinea pe Belbo sub control, cu ani în urmă ? Sau încă mai era pe urmele lui Ardenti ?

„Cu toţi indivizii aceia de felul colonelului Ardenti care veneau la Garamond şi pe care Garamond încerca să-i paseze la Manuzio", am spus, „domnul Garamond a hotărît să cultive filonul ăsta. Pare că rentează. Dacă cauţi indivizi ca bătrînul colonel, acolo găseşti cu droaia."

Zise : „Da, dar Ardenti a dispărut. Sper că toţi ceilalţi n-au păţit şi ei la fel".

„Încă nu şi îmi vine să zic : din nefericire. Dar, satisfaceţi-mi şi mie o curiozitate, domnule comisar. Îmi închipui că în meseria dumneavoastră cu oameni care dispar, sau mai rău, aveţi de a face în fiecare zi. Le dedicaţi tuturor un timp atît de... lung ?"

Mă privi cu un aer amuzat : „Dar ce anume vă face să credeţi că-i dedic şi acum timp colonelului Ardenti ?"

Aşa, deci, juca tare, şi lansase din nou provocarea. Trebuia să am curajul să văd, iar el trebuia să-şi descopere cărţile. N-aveam nimic de pierdut. „Haideţi, domnule comisar", am zis, „dumneavoastră ştiţi totul despre Garamond şi despre Manuzio, vă aflaţi aici ca să căutaţi o carte despre Agarttha..."

„De ce, atunci Ardenti v-a vorbit cumva de Agarttha ?"

Atins, a doua oară. Într-adevăr. Ardenti ne vorbise şi de Agarttha, după cîte-mi aminteam. Dar m-am descurcat bine : „Nu, dar avea o poveste cu Templierii, dacă vă amintiţi".

„Just", zise el. Apoi adăugă : „Dar nu trebuie să credeţi că noi urmărim un caz, unul singur, pînă-l rezolvăm. Asta se întîmplă numai la televizor. A fi poliţist e ca şi cum ai fi dentist, un pacient vine, îi pileşti puţin, îi pui un pansament, revine după cincisprezece zile, şi între timp urmăreşti alţi o sută de pacienţi. Un caz ca acela al colonelului poate rămîne în arhivă şi zece ani, apoi în cursul unui alt caz, luînd mărturia altcuiva, iese la suprafaţă un

indiciu, bang, scurt-circuit mental, şi iar te mai gîndeşti un timp la el... Pînă cînd nu se iscă alt scurt-circuit, sau pînă nu se mai iscă nimic, şi noapte bună".

„Şi dumneavoastră, ce aţi găsit recent, de a făcut să se iste scurt-circuitul ?"

„E o întrebare nedelicată, nu credeţi ? Dar nu-i nici un mister, credeţi-mă. Colonelul a revenit pe tapet din întîmplare, ţineam sub ochi un tip, pentru cu totul alte motive, şi ne-am dat seama că frecventa clubul Picatrix, poate aţi auzit vorbindu-se de el..."

„Nu, revista o cunosc dar nu şi asociaţia. Ce se întîmplă acolo ?"

„O, nimic, nimic, oameni liniştiţi, poate puţin cam exaltaţi. Dar mi-am amintit că şi Ardenti îi frecventa — abilitatea unui poliţist stă toată în asta, să-ţi aminteşti unde ai mai auzit un nume sau văzut o faţă, fie şi la zece ani distanţă. Şi aşa m-am întrebat ce se petrecea la Garamond. Asta-i tot."

„Şi ce legătură are clubul Picatrix cu brigada politică ?"

„Poate că-i obişnuita imprudenţă a unei conştiinţe fără pată din partea dumitale, totuşi dai impresia că eşti din cale afară de curios."

„Dumneavoastră sînteţi cel care m-a invitat să iau o cafea".

„Într-adevăr, şi amîndoi sîntem în afara serviciului. Vedeţi, dintr-un anumit punct de vedere, în lumea asta totul are legătură cu orice." Era un filosofem hermetic bun, gîndii eu. Dar imediat adăugă : „Prin asta n-am spus că ăia au legătură cu politica, dar ştiţi... Mai demult noi îi căutam pe cei din brigăzile roşii în casele locuite şi pe cei din brigăzile negre în cluburile de arte marţiale, azi ar putea fi exact invers. Trăim într-o lume bizară. Vă asigur, meseria mea era mai uşoară acum zece ani. Astăzi, chiar şi printre ideologii, nu mai există religie. De multe ori, aş vrea să trec la secţia antidrog. Cel puţin, unul care vinde heroină, vinde heroină şi nu începe discuţie. Se merge pe valori sigure."

Rămase un timp tăcut, nesigur — aşa cred. Pe urmă trase din buzunar un carneţel care părea o carte de rugăciuni. „Ascultă Casaubon, dumneata frecventezi prin pro-

fesie oameni ciudați, dumneata cauți prin biblioteci cărți și mai ciudate. Ajută-mă. Ce știi despre sinarhie ?"

„Acum, chiar că vreți să mă faceți de rîs. Aproape nimic. Am auzit vorbindu-se de ea în legătură cu Saint-Yves, atît".

„Și ce se spune despre ea pe aici ?"

„Dacă cineva vorbește pe-aici despre asta, probabil e fără știrea mea. Să fiu sincer, mie îmi miroase a fascism."

„Și într-adevăr, multe dintre aceste teze sînt reluate de Action Française. Dar dacă lucrurile s-ar opri aici, eu aș fi cineva. Găsesc un grup care vorbește de sinarhie și reușesc să-i atribui o culoare. Dar m-apuc să-mi fac o cultură despre subiectul ăsta și aflu că, prin 1929, persoanele Vivian Postel du Mas și Jeanne Canudo fondează grupul Polaris care se inspiră din mitul unui Rege al Lumii, și apoi propun un proiect sinarhic : serviciu social contra profit capitalist, eliminarea luptei de clasă prin sisteme de cooperare... Pare un socialism de tip fabian, o mișcare personalistă și comunitară. Și de fapt, atît Polaris, cît și fabienii irlandezi, sînt acuzați că ar fi emisarii unui complot sinarhic condus de evrei. Și cine îi acuză ? O amune *Revue internationale des sociétés secrètes* care vorbea de un complot iudeo-masonico-bolșevic. Mulți dintre colaboratorii ei sînt legați de o societate integralistă de dreapta, și mai secretă, numită Sapinière. Și ei zic că toate organizațiile politice revoluționare sînt doar fațada unui complot diabolic, urzit de un cenaclu ocultist. Dumneata o să zici, bine-bine, ne-am înșelat, Saint-Yves sfîrșește prin a inspira niște grupuri reformiste, dreapta face din orice buruiană o fascie și îi vede pe toți ca pe niște filiații demopluto-social-iudaice. Și Mussolini tot așa făcea. Dar de ce sînt acuzați că sînt dominați de niște cenacluri ocultiste ? Din ceea ce știu și eu, foarte puțin, mergi să vezi clubul Picatrix, ăia sînt oameni care nici nu se gîndesc la mișcarea muncitorească".

„Așa mi se pare și mie, Socrate. Și atunci ?"

„Mulțumesc pentru Socrate, dar aici e frumusețea. Cu cît citesc mai mult despre subiectul ăsta, cu atît ideile mi se confundă în cap. În anii patruzeci iau naștere diferite grupări care își zic sinarhice, și vorbesc de o nouă ordine europeană condusă de un guvern de înțelepți, pe deasupra

partidelor. Şi încotro converg pînă la urmă aceste grupuri ? În mediile colaboraţioniştilor de la Vichy. Atunci, o să zici dumneata, iar am greşit noi, sinarhia e de dreapta. Stop. După ce am citit atît, îmi dau seama că asupra unei singure probleme sînt cu toţii de acord : sinarhia există şi guvernează lumea în secret. Dar, aici e un dar..."

„Care dar ?"

„Dar la 24 ianuarie '37 Dimitri Navaşin, mason şi martinist (nu ştiu ce va să zică martinist, dar mi se pare că e una dintre sectele acelea), consilier economic al Frontului popular, după ce fusese director al unei bănci moscovite, este asasinat de o Organisation secrète d'action révolutionnaire et nationale, mai bine cunoscută sub numele de Cagoule, finanţată de Mussolini. Se spune atunci că această Cagoule e pusă în mişcare de o sinarhie secretă şi că Navaşin ar fi fost ucis pentru că îi descoperise misterele. Un document apărut în mediile de stînga denunţă în timpul ocupaţiei germane un Pact sinarhic al Imperiului, răspunzător de înfrîngerea franceză, şi acest pact ar fi manifestarea unui fascism latin de tip portughez. Dar pe urmă se află că pactul ar fi fost redactat de doamnele Du Mas şi Canudo, şi conţine ideile pe care ele le-ar fi publicat şi răspîndit peste tot. Nimic secret. Dar faptul că aceste idei sînt secrete, ba chiar foarte secrete, îl scoate la iveală în 1946 un anume Husson, denunţînd un pact sinarhic revoluţionar de stînga, şi scrie asta într-o lucrare — *Synarchie, panorama de 25 annéss d'activité occulte,* iscălindu-se... stai să-mi aduc aminte, aşa, Geoffroy de Charnay."

„Asta-i bună de tot", am spus, „de Charnay e ciracul lui Molay, marele maestru al Templierilor. Mor împreună pe rug. Aici avem un neotemplier care atacă sinarhia de la dreapta. Dar sinarhia ia naştere la Agarttha, care este refugiul Templierilor !"

„Păi ce-ţi spuneam ? Iată că dumneata îmi oferi o pistă în plus. Din păcate nu serveşte decît la sporirea confuziei. Prin urmare, de la dreapta se denunţă un Pact sinarhic al Imperiului, socialist şi secret, care numai secret nu e, dar acelaşi pact sinarhic secret, ai văzut, este denunţat şi de la stînga. Şi acum, ajungem la o nouă interpretare : sinarhia e un complot iezuit pentru a răsturna cea de a treia

Republică. Teză expusă de Roger Mennevée, de stînga. Ca să mă facă să am şi mai multă linişte, lecturile mele îmi mai spun şi că în 1943 în unele cercuri militare de la Vichy, sînt petain-işti bineînţeles, dar şi antigermani, circulă documente care demonstrează cum că sinarhia este un complot nazist : Hitler e un Roza-Crucean influenţat de masoni, care, cum vezi aici, trec de la complotul iudeo-bolşevic la cel imperial nemţesc."

„Şi cu asta ne-am lămurit buştean".

„Măcar de-ar fi numai atît. Iată altă revelaţie. Sinarhia e un complot al tehnocraţilor internaţionali. Asta o susţine în 1960 un anume Villemarest, *Le 14e complot du 13 mai*. Complotul tehno-sinarhic vrea să destabilizeze guvernele, şi pentru a face aşa-ceva, provoacă războaiele, sprijină şi instigă lovituri de stat, provoacă sciziuni interne în partidele politice favorizînd luptele de curente... Le recunoşti, aceste sinarhii ?"

„Doamne, ăsta e SIM, Statul Imperialist al Multinaţionalelor, cum îi ziceau Brigăzile Roşii acum cîţiva ani..."

„Răspuns exact ! Şi acum, ce face comisarul De Angelis dacă găseşte undeva vreo referire la sinarhie ? Îl întreb pe profesorul Casaubon, expert în Templieri".

„Eu zic că există o societate secretă cu ramificaţii în toată lumea care complotează pentru a răspîndi zvonul că există un complot universal".

„Dumneata glumeşti, dar eu..."

„Eu nu glumesc. Veniţi să citiţi manuscrisele care sosesc la Manuzio. Dar dacă vreţi o interpretare mai terre-à-terre, asta-i ca povestea aia cu bîlbîitul care zice că nu l-au primit ca prezentator la radio pentru că nu e înscris în partid. E nevoie totdeauna să atribui cuiva propriile-ţi eşecuri, dictaturile îşi găsesc totdeauna un duşman extern pentru a-şi uni propriii adepţi. Cum zicea nu mai ştiu cine, pentru orice problemă complicată există o soluţie simplă, şi aia greşită."

„Şi dacă eu găsesc într-un tren o bombă înfăşurată într-un manifest tras la xerox care vorbeşte de sinarhie, mă mulţumesc să spun că e o soluţie simplă pentru o problemă complicată ?"

„De ce ? Aţi găsit bombe în trenuri, care... Nu, iertaţi-mă. Asta chiar că nu e treaba mea. Dar atunci de ce-mi vorbiţi de ele ?“

„Pentru că speram că dumneata ştii mai mult decît mine. Pentru că poate mă întăreşte să văd că nici dumneata nu-ţi dai seama ce se ascunde aici. Dumneata spui că trebuie să citeşti prea mulţi nebuni, şi consideri asta ca o pierdere de timp. Eu nu, pentru mine textele nebunilor dumneavoastră — zic ai dumneavoastră, care sînteţi oameni normali — sînt texte importante. Mie poate că textul unui nebun îmi explică cum raţionează cel care pune bomba în tren. Sau dumitale ţi-e frică să nu devii un turnător al poliţiei ?“

„Nu, pe cuvînt de onoare. În fond, a căuta idei într-un fişier e meseria mea. Dacă-mi pică-n mînă vreo informaţie bună, îmi voi aminti de dumneavoastră.“

În timp ce se ridica, lăsă să cadă o ultimă întrebare : „Iar printre manuscrisele dumitale... n-ai găsit nici o aluzie la Tres ?“

„Ce este ?“

„Nu ştiu. Trebuie să fie vreo asociaţie, sau ceva de genul ăsta, nu ştiu nici măcar dacă există cu adevărat. Am auzit vorbindu-se de ea, şi mi-a venit în minte apropo de nebuni. Salutări prietenului dumitale, Belbo. Spuneţi-i că nu urmăresc mişcările dumneavoastră. Şi că am o meserie urîtă, şi am nefericirea să-mi placă“.

Întorcîndu-mă acasă mă întrebam cine fusese mai cîştigat. El îmi povestise o grămadă de lucruri, eu nimic. Dacă aş fi mai bănuitor, aş crede că poate a scos ceva de la mine, fără ca eu să-mi dau seama. Dar cînd eşti bănuitor cazi în psihoza complotului sinarhic.

Cînd i-am povestit Liei episodul, ea mi-a zis : „După mine, era sincer. Voia cu adevărat să se descarce. Crezi că la chestură găseşte pe cineva care să stea să-l asculte cînd se întreabă dacă Jeanne Canudo era de dreapta sau de stînga ? El voia numai să înţeleagă dacă el era cel care nu înţelege, sau istoria aceea era cu adevărat prea grea. Şi tu n-ai ştiut să-i dai unicul răspuns adevărat“.

„E vreunul ?“

„Sigur. Că nu-i nimic de înțeles. Că sinarhia e Dumnezeu".

„Dumnezeu ?"

„Da. Omenirea nu suportă gîndul că lumea s-a născut din întîmplare, din greșeală, numai pentru că patru atomi descreierați s-au tamponat pe o autostradă umedă. Și atunci trebuie să caute un complot cosmic, un Dumnezeu, îngerii sau diavolii. Sinarhia îndeplinește aceeași funcție în dimensiuni mai reduse".

„Și atunci, trebuia să-i explic că cei care pun bombe în trenuri sînt în căutarea lui Dumnezeu ?"

„Poate".

Prințul tenebrelor e un gentilom.

(Shakespeare, *King Lear*, III, 4, 140)

Era prin toamnă. Într-o dimineață m-am dus în via Marchese Gualdi, fiindcă voiam să-i cer domnului Garamond autorizația pentru a comanda în străinătate fotografii color. L-am zărit pe Agliè în biroul doamnei Grazia, aplecat peste fișierul autorilor Manuzio. Nu l-am deranjat, pentru că eram în întîrziere la întîlnirea fixată.

După ce am terminat conversația noastră tehnică, l-am întrebat pe Garamond ce căuta Agliè la secretariat.

„Ăla e un geniu", mi-a spus Garamond. „E un om de o subtilitate, și o doctrină, extraordinare, Aseară l-am luat la o cină cu unii dintre autorii noștri și m-a ajutat să fac o impresie foarte bună. Ce conversație, ce stil. Gentilom de viță veche, mare domn, s-a pierdut modelul ăsta. Ce erudiție, ce cultură, aș zice mai mult, ce informație. A povestit anecdote savuroase despre personagii de acum o sută de ani, jur, ca și cum i-ar fi cunoscut personal. Și știi ce idee mi-a dat, cînd ne întorceam spre casă ? El de la prima privire îmi fotografiase oaspeții, deja îi cunoștea mai bine decît mine. Mi-a spus că nu trebuie să așteptăm ca autorii pentru Isis Dezvăluită să vină singuri. Osteneală zadarnică, și manuscrise de citit, și pe urmă nu se știe dacă sînt dispuși să contribuie la cheltuieli. În schimb avem o adevărată mină de exploatat : fișierul cu toți autorii Manuzio din ultimii douăzeci de ani ! Înțelegi ? Scriem acestor vechi și glorioși autori ai noștri, sau măcar acelora care au cumpărat și reporturile, și le spunem,

dragă domnule, știați că am inițiat o colecție sapiențială și tradițională de înaltă spiritualitate ? Un autor de fineţea dumneavoastră n-ar voi să încerce a pătrunde în această terra incognita etcetera etcetera ? Un geniu, îți spun. Cred că ne ia pe toți cu el duminică seara. Vrea să ne conducă într-un castel, o fortăreață, aș zice mai mult, o splendidă vilă din periferia torineză. Se pare că se petrec acolo lucruri extraordinare, un rit, o sărbătoare, un sabat, unde nu știu cine o să fabrice aur sau argint viu sau ceva de genul ăsta. O întreagă lume avem de descoperit, dragă Casaubon, chiar dacă dumneata știi că am un maxim respect pentru știință, căreia i te dedici cu atîta pasiune, ba chiar sînt foarte, foarte satisfăcut de colaborarea dumitale — știu, rămîne acea mică modificare financiară de care mi-ai mai spus, nu uit, vom vorbi de ea la timpul potrivit. Agliè mi-a spus că o să fie și doamna aceea, doamna aceea frumoasă — poate nu foarte frumoasă, dar ce tipesă, are ceva în privire — prietena aceea a lui Belbo, cum o cheamă..."

„Lorenza Pellegrini".

„Așa cred. E ceva între ea și Belbo al nostru, hai ?"

„Cred că sînt buni prieteni".

„A ! Așa răspunde un gentilom. Bravo Casaubon. Dar nu era din curiozitate, ci pentru că eu pentru voi toți mă simt ca un tată și... glissons, á la guerre comme à la guerre... Te salut, dragă".

Noi aveam într-adevăr o întîlnire cu Agliè, pe colina torineză, îmi confirmă Belbo. Dublă întîlnire. Prima parte a seratei, o serbare în casa unui rozacrucean foarte înstărit, iar după aceea Agliè avea să ne ducă la o distanță de cîțiva kilometri de acolo, unde avea să se desfășoare, bineînțeles la miezul nopții, un rit druidic despre care nu spusese nimic precis.

„Însă mă gîndeam", adăugă Belbo, „că va trebui s-o scoatem la capăt cu istoria metalelor, iar aici sîntem întotdeauna deranjați. De ce să nu plecăm sîmbătă și să nu petrecem două zile în vechea mea casă din *** ? E un loc frumos, ai să vezi, colinele acelea merită osteneala. Diotallevi e de acord și, poate vine și Lorenza. Bineînțeles... vino cu cine vrei".

N-o cunoştea pe Lia, dar ştia că am o prietenă. Am spus că aş veni singur. De două zile mă certasem cu Lia. Fusese o prostie, de fapt totul avea să se aranjeze într-o săptămînă. Dar simţeam nevoia să mă îndepărtez de Milano pentru două zile.

Aşa că, am ajuns la ***, noi, trio-ul Garamond-ului şi Lorenza Pelegrini. Existase un moment de tensiune la plecare. Lorenza venise la întîlnire, dar în clipa urcării în maşină spusese : „Eu mai bine rămîn, aşa lucraţi şi voi în linişte. Vă ajung din urmă cu Simone".

Belbo, care era cu mîinile pe volan, întinse braţele şi, privind fix înaintea lui, zisese încet : „Urcă". Lorenza urcase şi tot timpul călătoriei, aşezată în faţă, ţinuse mîna pe gîtul lui Belbo, care conducea în tăcere.

***mai era încă tîrguşorul pe care Belbo îl cunoscuse în timpul războiului. Puţine case noi, ne spuse el, agricultură în declin, deoarece tinerii se mutaseră la oraş. Ne arătă unele coline, acum devenite păşuni, care odată fuseseră galbene de grîne. Satul apărea dintr-odată, după o cotitură, la poalele unui deal, unde se afla casa lui Belbo. Colina era scundă şi lăsa să se întrezărească în spatele ei podişul Monferrato, acoperit de o uşoară ceaţă albicioasă. În timp ce urcam, Belbo ne arătă o colină mică în faţă, aproape pleşuvă, iar pe vîrful ei o capelă, avînd în laturi doi pini. „E Bricco", zise el. Apoi adăugă : „Nu-i cu supărare dacă nu vă spune nimic. Acolo ne duceam să luăm gustarea Îngerului, lunea, după Paşti. Acum, cu maşina, ajungem în cinci minute, dar pe atunci se mergea pe jos, şi era un adevărat pelerinaj".

55

Numesc teatru [locul în care] toate acţiunile cu cuvinte şi cu gînduri, şi detaliile unui discurs sau ale unor argumente sînt arătate ca într-un teatru public, unde se reprezintă tragedii şi comedii.

(Robert Fludd, *Utriusque Cosmi Historia*, Tomi Secundi Tractatus Primi Sectio Secunda, Oppenheim (?), 1620 (?) p. 55)

Am ajuns la vilă. Vilă e un fel de a spune : un fel de conac, dar care avea la parter marile pivniţe unde Adelino Canepa — arendaşul scîrţar, cel care-l denunţase pe unchiul la partizani — făcea vinul din viile proprietăţii familiei Covasso. Se vedea că era nelocuită de mult timp.

Într-o casă mică de alături mai era o bătrînă, ne spuse Belbo, mătuşa lui Adelino — ceilalţi muriseră, ambele familii, şi unchiul cu mătuşa, şi alde Canepa ; rămînea numai bătrîna aceea centenară să cultive o grădiniţă mică, cu patru găini şi un porc. Pămîntul se dusese pe plata taxelor de succesiune, pe datorii, cine-şi mai aducea aminte. Belbo merse să bată la casa cea mică, bătrîna se arătă în uşă, îi trebui cîtva timp pînă să-l recunoască pe vizitator, apoi îi făcu ample complimente de bun venit. Voia să ne facă să intrăm în casa ei, dar Belbo tăie scurt, după ce o îmbrăţişase şi o făcuse să-şi vină în fire.

De cum intrarăm în vilă, Lorenza scotea exclamaţii de bucurie pe măsură ce descoperea scări, coridoare, camere umbroase cu mobile vechi. Belbo se ţinea în understatement, zicînd că fiecare îşi are castelul pe care şi-l poate permite, dar era mişcat. Aici venea din cînd în cînd, ne spuse el, însă destul de rar.

„Totuşi, se lucrează bine aici, vara e răcoroasă şi iarna are pereţi groşi care o apără de ger, şi sînt sobe peste tot. Firește, cînd eram copil, ca refugiaţi, noi locuiam numai în cele două camere laterale, colo, în fundul coridorului mare. Acum am luat în stăpînire aripa unde stă-

teau unchiul și mătușa. Lucrez aici în biroul unchiului Carlo". Era unul dintre acele birouri cu secretaire, cu spațiu puțin pentru pus foi scrise dar foarte mult pentru sertare vizibile și invizibile. „Aici deasupra n-aș reuși să-l pun pe Abufalia", zise el. „Dar de puținele ori cînd vin aici, îmi place să scriu de mînă, cum făceam altădată". Ne arătă un dulap majestuos : „Uite, după ce-oi muri, amintiți-vă, acolo e toată producția mea literară de tinerețe, poeziile pe care le scriam la șaisprezece ani, ciornele de la o saga în șase volume pe care o scriam la optsprezece... și tot așa, pe măsură ce..."

„Să vedem, să vedem !" strigă Lorenza bătînd din palme, și apoi apropiindu-se, felină, de dulap.

„Stai cuminte", zise Belbo. „Nu-i nimic de văzut. Nici măcar eu nu mă mai uit la ele. Și, în orice caz, după ce-oi muri, am să vin să ard totul".

„Atunci ăsta-i un loc bîntuit de fantome, sper", zise Lorenza.

„Acum, da. Pe timpul unchiului Carlo, nu, era foarte vesel. Era georgic. Acum vin aici tocmai fiindcă e bucolic. E frumos să lucrezi seara, în timp ce cîinii latră în vale".

Ne arătă camerele unde trebuia să dormim : mie, lui Diotallevi și Lorenzei. Lorenza privi odaia, atinse patul vechi cu cuvertura lui mare, albă, mirosi cearșafurile, zise că i se părea ca într-un basm al bunicii, pentru că miroseau a levănțică. Belbo observă că nu era adevărat, era doar miros de umezeală. Lorenza zise că n-are importanță, apoi, rezemîndu-se de perete, împingîndu-și ușor în față șoldurile și publisul ca și cum ar fi trebuit să cîștige la flipper, întrebă : „Dar eu dorm aici, singură ?"

Belbo privi în altă parte, dar în partea aceea eram noi, se uită din nou în altă parte, apoi se îndreptă spre coridor și zise : „Mai vedem noi. În orice caz ai aici un refugiu numai pentru tine". Diotallevi și cu mine ne îndepărtarăm, și o auzirăm pe Lorenza întrebîndu-l dacă se rușina de ea. El îi atrăgea atenția că dacă nu i-ar fi dat camera, ea ar fi fost aceea care l-ar fi întrebat unde credea el că avea să doarmă. „Am luat eu inițiativa, așa că n-ai ce să mai zici", spunea el. „Afgan șiret !" zicea ea, „atunci eu am să dorm în cămăruța mea". „Bine, bine", zicea

Belbo iritat, „dar ei doi au venit aici să lucreze, hai pe terasă".

Așa că am lucrat pe o terasă mare, pe care era atîrnată o boltă de viță, avînd în față răcoritoare proaspete și mult cafea. Alcoolul interzis pînă seara.

De pe terasă se vedea Bricco, iar sub mica lui culme, un edificiu mare fără nici o podoabă, cu o curte și un teren de fotbal. Totul populat cu mici figurine în culori vii, niște copii, așa mi s-a părut. Belbo făcu un prim semn într-acolo : „E oratoriul salesian. Acolo m-a învățat don Tico să cînt. În fanfară".

Mi-am amintit de trompeta pe care Belbo și-o refuzase, atunci, după visul acela. Am întrebat : „La trompetă sau la clarinet ?"

Avu o clipă de neliniște : „Dar de unde... Ah, așa e, ți-am povestit visul cu trompeta. Nu, don Tico m-a învățat să cînt la trompetă, dar în fanfară cîntam la genis".

„Ce-i acela, genis ?"

„Povești de copii. Acum hai să lucrăm".

Dar în timp ce lucram am văzut că-și arunca des ochii spre oratoriu. Am avut impresia că, pentru a-l putea privi, ne vorbea despre altceva. Cînd și cînd întrerupea discuția : „Aici, mai jos, a fost una dintre cele mai furibunde canonade de la sfîrșitul războiului. Aici la *** se stabilise un fel de acord între fasciști și partizani. Vara, timp de vreo doi ani, partizanii ocupaseră tîrgul, și fasciștii nu voiau să-i deranjeze. Fasciștii nu erau din părțile astea, partizanii erau toți băieți de pe-aici. În caz de ciocnire, ei știau cum să se miște printre lanuri de porumb, tufișuri, mărăcinișuri. Fasciștii se retrăgeau înăuntrul tîrgului, și nu ieșeau decît pentru razii. Iarna era mai greu pentru partizani să stea pe cîmp, nu te puteai ascunde, te vedeai de departe, pe zăpadă și cu o mitralieră te dibăceau și la un kilometru. Atunci partizanii urcau pe colinele mai înalte. Și de acolo, iarăși, ei erau cei care cunoșteau trecătorile, cotiturile, ascunzișurile. Iar fasciștii ieșeau să controleze cîmpul. Dar în primăvara aceea ne aflam în preajma Eliberării. Aici încă mai erau fasciști, dar nu se încumetau, cred, să se întoarcă în tîrg, pentru că mirosi-

seră ei că lovitura finală avea să nimerească pe-acolo, cum s-a și întîmplat de fapt, către 25 aprilie. Cred că interveniseră niște acorduri, partizanii așteptau, nu voiau înfruntarea, de acum simțeau sigur că foarte curînd avea să se întîmple ceva, noaptea Radio Londra dădea știri din ce în ce mai reconfortante, se îndesiseră mesajele speciale pentru badoglienii din formația Franchi, de genul mîine o să plouă iar, unchiul Pietro a adus pîine, sau lucruri de felul ăsta, tu, Diotallevi, poate le-ai auzit... În fine, trebuie să fi fost o neînțelegere, partizanii au coborît cînd fasciștii încă nu se mișcaseră, fapt e că într-o zi soră-mea, era aici pe terasă și vine înăuntru și spune că doi inși se jucau urmărindu-se cu un pistol-mitralieră. Nu ne-am mirat, și unii și ceilalți erau niște băiețandri, care-și omorau timpul jucîndu-se cu armele ; o dată, din glumă, doi au tras de-adevărat și glonțul s-a-ntîmplat să se-nfigă în trunchiul unui copac de care stătea sprijinită soră-mea. Ea nici măcar nu-și dăduse seama, ne-au spus-o vecinii, și de-atunci fusese învățată că dacă vede doi inși jucîndu-se cu pușca mitralieră, trebuia să fugă de-acolo. Iar se joacă, a zis ea intrînd înăuntru, ca să ne arate că e ascultătoare. Și în momentul acela, am auzit prima rafală. Numai că a fost urmată de o a doua, apoi de a treia, pe urmă rafalele se înmulțiseră, se auzeau loviturile seci ale puștilor, pistoalele-mitralieră — ta-ta-ta, cîte un pocnet mai surd, poate niște grenade, și, în fine, mitraliera! Am înțeles că nu se mai jucau. Dar n-am avut timp să discutăm de asta, pentru că de-acum vocile noastre nu se mai auzeau. Bim bum bang ra-ta-ta-ta. Ne-am ghemuit sub chiuvetă, eu, sora mea și mama. Apoi a venit unchiul Carlo, de-a bușilea pe coridor, să ne spună că pe partea noastră eram prea expuși, să ne ducem la ei. Ne-am mutat în aripa cealaltă, unde mătușa Caterina plîngea, pentru că bunica rămăsese afară..."

„E atunci cînd bunica s-a trezit cu fața-n jos pe un cîmp, în mijlocul a două linii de foc..."

„Asta de unde-o mai știi ?"

„Mi-ați povestit-o în '73, în ziua aceea, după marș".

„Doamne, ce memorie. Cu dumneata trebuie să fie omul atent la ce zice... Da. Dar și tata era plecat. Cum am aflat după aceea, era în centru, se adăpostise în in-

trîndul unei porți mari, și nu putea să iasă pentru că trăgeau ca la țintă de la un capăt la altul al străzii, iar din turnul primăriei, un mănunchi de indivizi din Brigăzile Negre măturau piața cu mitraliera. Sub poarta aceea era și fostul primar fascist al orașului. La un moment dat a zis că reușește el să fugă pînă acasă, n-avea decît de dat colțul. A așteptat un moment de liniște, s-a aruncat afară din ascunzătoarea porții, a ajuns la colț și a fost secerat în șira spinării de mitraliera de la primărie. Reacția emotivă a tatălui meu, care deja făcuse și primul război mondial, a fost asta : mai bine să stea în gangul porții".

„E un loc plin de amintiri foarte plăcute, locul ăsta", observă Diotallevi.

„N-o să crezi", zise Belbo, „dar sînt nemaipomenit de dulci. Și sînt unicul lucru adevărat pe care mi-l aduc aminte".

Ceilalți n-au înțeles, eu am intuit — iar acum știu. Mai ales în lunile acelea, în care tocmai înota în minciuna diabolicilor, și după atîția ani în care-și bandajase rana deziluziei lui provocate de minciunile din romane, zilele petrecute la *** îi apăreau în memorie ca o lume în care un glonte e un glonte, ori că te ferești de el ori că te nimerește, iar cele două tabere se conturau net una în fața celeilalte, purtînd culorile distincte roșu și negru, sau kaki și verde-cenușiu, fără echivocuri — sau cel puțin atunci așa i se părea. Un mort era un mort era un mort era un mort. Nu un colonel Ardenti, dispărut în mod scîrbavnic. Am crezut că poate trebuia să-i vorbesc de sinarhie, care deja dădea semne în anii aceia. Nu fusese oare sinarhică întîlnirea dintre unchiul Carlo și Terzi, amîndoi azvîrliți pe fronturi opuse, de același ideal cavaleresc ? Dar de ce să-i fi luat eu lui Belbo Combray-ul lui ? Amintirile erau dulci pentru că-i vorbeau de singurul adevăr pe care-l cunoscuse, și numai după aceea apăruse dubiul. Numai că, mă lăsase el să înțeleg, pînă și în zilele adevărului el stătuse deoparte și privise. Vedea în amintire timpul în care privea cum se naște memoria altuia, a Istoriei, și a atîtor istorii pe care nu el era cel ce avea să le scrie.

Ori avusese cumva loc aici un moment de glorie şi de opţiune ? Pentru că zise : „Şi, pe urmă, în ziua aceea am săvîrşit fapta de eroism a vieţii mele".

„John Wayne al meu", zise Lorenza. „Spune-mi-o".

„Ei, nimic deosebit. După ce ne dusesem tîrîş în camerele unchiului, eu mă încăpăţînam să stau în picioare pe coridor. Fereastra era în fund, era la primul etaj, nimeni nu mă poate lovi, ziceam eu. Şi mă simţeam ca un căpitan care stă drept în mijlocul careului cînd gloanţele şuieră în jurul lui. Apoi unchiul Carlo s-a înfuriat, m-a tras înăuntru cu brutalitate, eu eram gata să izbucnesc în plîns fiindcă distracţia se încheiase, şi în clipa aceea am auzit trei împuşcături, geamuri sparte şi un fel de ricoşeu ca şi cum cineva s-ar fi jucat pe coridor cu o minge de tenis. Un glonte intrase pe fereastră, se izbise de o ţeavă de apă şi ricoşase venind să se înfigă în podea, chiar în punctul unde stătusem eu mai înainte. Dacă mai eram încă afară în picioare, m-ar fi lăsat şchiop. Poate".

„Doamne fereşte, nu te-aş fi vrut, aşa şchiop", zise Lorenza.

„Măcar, azi aş fi putut fi mulţumit de asta, cine ştie". zise Belbo. În realitate, nici în acel caz nu optase. Se lăsase tras înăuntru de unchiul lui.

După vreo oră, lăsă iar frîu liber gîndurilor. „Apoi, la un moment dat, a venit sus Adelino Canepa. Zicea că o să fim mult mai în siguranţă în beci. El şi unchiul nu vorbeau unul cu altul de ani de zile, v-am povestit. Dar, în timpul tragediei, Adelino devenise din nou fiinţă omenească, şi unchiul chiar i-a strîns şi mîna. Aşa că am petrecut o oră pe întuneric, printre butoaie şi un miros păstrat de la cine ştie cîte culesuri, care te cam ameţea, afară împuşcături. Pe urmă rafalele s-au rărit, împuşcăturile ajungeau pînă la noi mai înfundat. Am înţeles că una dintre cele două tabere se retrăgea, dar încă nu ştiam care. Pînă ce, la o ferestruică de deasupra capetelor noastre, care da într-o străduţă, am auzit o voce, în dialect : „Monssu, i'è d'la republica bele si ?"".

„Ce înseamnă ?" întrebă Lorenza.

„Ceva cam în genul ăsta : domnule, vreţi să fiţi atît de bun să-mi spuneţi dacă mai sînt pe-aici pe aproape adepţi ai Republicii Sociale Italiene ? În timpul acela re-

publica era un cuvînt urît. Era un partizan care interpela un trecător, sau pe careva de la o fereastră, și deci străduța era din nou liberă să circule, iar fasciștii plecaseră. Se lăsa întunericul. După puțin timp au venit și tata și bunica, povestindu-ne fiecare aventura lui. Mama și mătușa au pregătit ceva de mîncare, în timp ce unchiul și Adelino Canepa nu mai conteneau să se salute ceremonios între ei. Tot restul serii am auzit rafale îndepărtate, spre culmi. Partizanii îi urmăreau pe fugari. Învinseserăm."

Lorenza îl sărută pe păr și Belbo își încreți puțin nasul. Știa că învinsese prin interpuși. În realitate el asistase la un film. Însă pentru un moment, riscînd să primească glontele ricoșat, intrase în film. Cu greu și în goana mare, ca în *Hellzapoppin'*, cînd se confundă peliculele și un indian ajunge călare în mijlocul unui bal și întreabă încotro au luat-o, cineva îi spune „încolo", și ăla dispare în altă istorie.

Începu să sune din minunata-i trîmbiță cu atîta tărie, încît muntele întreg răsună.

(Johann Valentin Andreae, *Die Chymische Hochzeit des Christian Rosencreutz*, Strassburg, Zetzner, 1616, 1, p. 4)

Eram la capitolul despre minunățiile conductelor hidraulice și, într-o gravură din secolul al XVI-lea, luată din *Spiritalia* lui Heron se vedea un fel de altar avînd deasupra un automat care — în virtutea unei șmecherii cu vapori — cînta din trîmbiță.

L-am făcut pe Belbo să se întoarcă la amintirile lui : „Și cum era întîmplarea cu don Tico Brahe acela, sau cum se numea, care v-a învățat să sunați goarna ?"

„Don Tico. N-am aflat niciodată dacă era un supranume sau numele lui de familie. Nu m-am mai întors la oratoriu. Ajunsesem acolo din întîmplare : slujba, catehismul, multe jocuri, și cîștigai o imagine a Preafericitului Domenico Savio, adolescentul ăla cu pantalonii mototoliți, de pînză aspră, care în statui stă mereu lipit de sutana lui don Bosco, cu ochii la cer, ca să nu-și audă tovarășii, care spun bancuri obscene. Am descoperit că don Tico pusese pe roate o fanfară muzicală, toată compusă din băieți între zece și paisprezece ani. Cei mai mici cîntau din clarinetă, flautul mic, saxofon sopran ; celor mai mari le reveneau trombonul și toba mare. Aveau uniformă, canadiană kaki și pantaloni albaștri, cu șapcă cu vizieră. Un vis, și am vrut să fiu și eu printre ei. Don Tico a zis că avea nevoie de un genis."

Ne măsură cu superioritate și rosti pe dinafară : „Genis în limbajul orchestrelor e o specie de trombon, care în realitate se numește fligorn contralt în mi bemol. E instru-

mentul cel mai stupid din toată fanfara. Face umpa-umpa-umpa-umpap cînd marşul are un tempo rar, iar după para-papà-papa-pa-paa trece la timpul forte şi face pa-pa-pa-pa-pa... Însă se învaţă uşor, face parte din familia alămurilor, ca şi trompeta, şi mecanica lui nu e diferită de aceea a trompetei . Trompeta cere mai mult suflu şi o bună conformaţie a gurii — aţi văzut, aceea ca un fel de bătătură circulară care se formează pe buze, ca la Armstrong. Dacă ai îmbucare bună a gurii economiseşti suflu şi sunetul iese limpede şi curat, fără să se audă respiraţia — pe de altă parte nu trebuie să-ţi umfli obrajii, e vai şi-amar ! asta se-ntîmplă numai în ficţiune şi în caricaturi".

„Dar trompeta ?"

„Trompeta o învăţam singur, în acele după-amieze de vară în care nu era nimeni în oratoriu, iar eu mă ascundeam în stalul micului teatru.... Dar trompeta o studiam din motive erotice. Vedeţi viluţa aceea mică din vale, la un chilometru de oratoriu ? Acolo locuia Cecilia fiica binefăcătoarei salesienilor. Aşa că de cîte ori fanfara avea program, la festivităţile obligatorii, după procesiune, în curtea oratoriului şi mai ales în teatru, înainte de spectacolele trupei de amatori, Cecilia, cu maică-sa, era întotdeauna în primul rînd, la locul de onoare, alături de părintele superior al catedralei. Şi în astfel de cazuri fanfara începea cu un marş care se numea *Pornire bună*, iar marşul era deschis de trompete, trompetele în si bemol, de aur şi de argint, bine lustruite la o ocazie ca asta. Trompetele se ridicau în picioare şi cîntau un solo. Apoi se aşezau şi ataca fanfara. A cînta la trompetă era unicul mod de a mă face remarcat de Cecilia".

„Altfel ?" întrebă Lorenza înduioşată.

„Nu era nici un altfel. Întîi, că eu aveam treisprezece ani, iar ea treisprezece şi jumătate, iar o fată de treisprezece şi jumătate e o femeie, iar un băiat e un mucos. Şi pe urmă ea-l plăcea pe un saxofonist contraalt, unul Papi, oribil şi cu cîteva fire de păr, cum mi se părea mie, şi n-avea ochi decît pentru el, care behăia lasciv, căci saxofonul, cînd nu este cel al Ornettei Coleman şi cînd cîntă în fanfară — şi mai şi cîntă la el Papi cel urîcios — este (sau aşa mi se părea mie atunci) un instrument căpresc

şi vulvar, are o voce, cum să spun, de femeie-manechin care s-a apucat de băut şi de făcut trotuarul..."

„Şi cum fac manechinele care bat trotuarul ? Ce ştii tu despre ele ?"

„Mă rog, Cecilia nu ştia nici măcar că eu exist. Bineînţeles, în timp ce mă duceam la trap seara să iau laptele de la o lăptărie de pe culme, îmi inventam poveşti nemaipomenite, ea era răpită de Brigăzile Negre şi eu alergam s-o salvez, în timp ce gloanţele îmi şuierau pe lîngă ţeastă şi făceau ciac ciacc căzînd pe mirişte, îi dezvăluiam ceea ce ea nu putea şti, anume că sub o înfăţişare deghizată conduceam rezistenţa din tot ţinutul Monferrato, iar ea îmi mărturisea că tot timpul sperase asta, şi în clipa aceea mă ruşinam, pentru că simţeam cum îmi curge un fel de miere prin vine — vă jur, nici măcar nu mi se umezea prepuţul, era altceva, cu mult mai grozav, grandios — şi la întoarcere spre casă, mă duceam să mă spovedesc... Cred că păcatul, iubirea şi gloria sînt asta : cînd tu îţi dai drumul pe nişte cearşafuri împletite, de la o fereastră din Villa Triste, şi ea te ţine strîns de după gît suspendată în gol, şi-ţi murmură că tot timpul te-a visat numai pe tine. Restul e numai sex, copulaţie, perpetuarea seminţei infame. Dar, în fine, dacă aş fi trecut la trompetă, Cecilia n-ar mai fi putut să mă ignore, eu în picioare, strălucind, şi mizerabilul de saxofonist stînd jos. Trompeta e războinică, angelică, apocaliptică, victorioasă, sună atacul ; saxofonul îi cheamă la dans pe papiţoii de la periferie cu părul uns cu briantină, obraz în obraz cu nişte fete asudate. Iar eu studiam trompeta ca un nebun, pînă cînd m-am prezentat în faţa lui don Tico şi i-am spus, vă rog să mă ascultaţi, şi eram ca Oscar Levant cînd dă prima probă pe Brodway cu Gene Kelly. Iar don Tico zice : tu eşti o trompetă. Însă..."

„Vai ce dramatic e", zise Lorenza, „povesteşte odată, nu ne mai ţine atîta cu respiraţia tăiată".

„Însă trebuia să găsesc pe cineva care să mă înlocuiască la genis. Descurcă-te, spusese don Tico. Iar eu m-am descurcat. Trebuie, prin urmare, să ştiţi, dragii mei copii, că pe timpurile acelea trăiau în tîrgul *** doi nenorociţi,

colegi de-ai mei de clasă, deşi aveau cu cîte doi ani mai mult decît mine, iar asta vă spune vouă mult despre atitudinea lor la învăţătură. Aceşti doi urîţi se numeau Anibale Cantalamessa şi Pio Bo. Unu : istoric".

„Ce, cum ?" întrebă Lorenza.

Am explicat eu, complice : „Cînd Salgari se referă la un fapt real (sau pe care el îl credea real) — să zicem că Taur Aşezat după Little Big Horn mănîncă inima generalului Custer — la sfîrşitul povestirii pune o notă în subsolul paginii, care zice : 1. Istoric."

„Exact. Şi e adevăr istoric că Annibale Cantalamessa şi Pio Bo se numeau aşa, şi nici nu era ăsta defectul lor cel mai mare. Erau nişte prefăcuţi, hoţi de cărţi de aventuri ilustrate de pe la chioşcurile de ziare, furau cartuşe trase de la cei care aveau o colecţie ca lumea şi-şi puneau sandvişul cu salam direct pe cartea de aventuri de mare şi de uscat pe care abia le-o împrumutaseşi, după ce ţi-o făcuseră ai tăi cadou de Crăciun. Cantalamessa zicea că e comunist, iar Bo, fascist, erau amîndoi gata să se vîndă adversarului pentru o praştie ; povesteau întîmplări cu sex, cu noţiuni anatomice nesigure, şi se luau la întrecere care s-a masturbat mai mult timp cu o seară înainte. Erau indivizi buni la orice, de ce nu şi la genis ? Aşa că m-am hotărît să-i seduc. Le lăudam uniforma celor care cîntau în fanfară, îi duceam la execuţiile publice, îi făceam să întrevadă succese în amor cu Fiicele Evei... Au căzut în plasă. Petreceam zile întregi în micul teatru, cu o ţeavă lungă în mînă, cum văzusem în ilustraţiile din opusculele despre misionari, le dădeam cu ea peste degete cînd greşeau nota — genisul are numai trei taste, ai de mişcat indexul, mijlociul şi inelarul, iar în rest e chestiune de forma gurii, cum v-am spus. N-o să vă lungesc prea mult povestea, micii mei ascultători : veni şi ziua în care eu i-am putut prezenta lui don Tico două genisuri, n-aş zice perfecte, dar, măcar pentru o primă repetiţie, pregătită în atîtea după-amieze fără răgaz, acceptabile. Don Tico rămăsese convins, îi îmbrăcase în uniformă, şi mă trecuse la trompetă. Şi în mai puţin de o săptămînă, la sărbătoarea de Sfîntă-Măria Mică, la deschiderea stagiunii teatrale cu *Micul parizian*, în faţa cortinei închise, în faţa

autorităților, eu eram în picioare, și cîntam începutul de la *Pornire bună*".

„Ah, splendid", zise Lorenza, cu chipul vizibil inundat de o gelozie tandră. „Și Cecilia ?"

„Lipsea. Poate era bolnavă. Știu eu ? Nu era acolo".

Ridică ochii și cu privirea dădu ocol scenei, căci, în acel moment el se simțea bard — sau trubadur. Își calculă pauza. „După vreo două zile don Tico a trimis pe cineva să mă cheme și mi-a explicat că Annibale Cantalamessa și Pio Bo stricaseră toată serata. Nu respectau tempo-ul, se distrau în pauze, zvîrlindu-și unul altuia glume și înțepături, nu intrau la momentul potrivit. «Genisul» îmi spuse don Tico, «e osatura fanfarei, e conștiința ei ritmică, sufletul ei. Fanfara e ca o turmă, instrumentele sînt oile, maestrul e păstorul, iar genisul e cîinele credincios care mîrîie și ține oițele la pas. Maestrul se uită mai întîi de toate la genis, iar dacă genisul îl urmează, și oile îl vor urma. Dragul meu Jacopo, trebuie să-ți cer un mare sacrificiu, dar tu trebuie să te întorci la genis, împreună cu ceilalți doi. Tu ai simțul ritmului, tu trebuie să mi-i ții la pas. Îți jur că imediat ce vor deveni autonomi, te pun din nou la trompetă». Îi datoram totul lui don Tico. Am spus da. Și la următoarea serbare trompetele iar s-au ridicat în picioare și au cîntat intrarea la *Pornire bună* în fața Ceciliei, așezată din nou în primul rînd. Eu stam în întuneric, genis între genisuri. Cît despre cei doi mizerabili, n-au devenit niciodată autonomi. Eu nu m-am mai întors niciodată la trompetă. Războiul s-a terminat, m-am întors în orașul meu, am părăsit alămurile, iar de Cecilia n-am mai știut nimic și nici măcar de numele-i n-am auzit".

„Tu, biată stea", zise Lorenza, venind pe la spate și îmbrățișîndu-l. „Eu însă îți rămîn".

„Credeam că-ți plac saxofoniștii", zise Belbo. Apoi îi sărută mîna, întorcînd ușor capul. Deveni din nou serios. „La treabă", zise el. „Trebuie să facem o istorie a viitorului, nu o cronică a timpului pierdut".

Seara sărbătorirăm cu pompă căderea prohibiției alcoolice. Jacopo părea că-și uitase umorile elegiace, și se luă la întrecere cu Diotallevi. Imaginară mașini absurde,

pentru a descoperi la fiecare pas că fuseseră deja inventate. La miezul nopții, după o zi încărcată, hotărîrăm cu toții, că trebuia să experimentăm ce anume simți cînd dormi pe coline.

M-am băgat în pat în odaia bătrînească, cu cearșafurile mai umede decît erau după amiază. Jacopo insistase să ne punem în pat din timp *preotul*, un fel de cavou oval care ține cuverturile ridicate și pe care se pune un grătar cu jeratic — și astă, probabil ca să ne facă să savurăm toate plăcerile vieții de conac. Dar cînd umezeala e latentă, *preotul* o scoate la suprafață, simți o căldură delicioasă, dar pînza pare udă. Răbdare. Am aprins un abajur din acelea cu franjuri, în care musculițele bat din aripi înainte de a muri, cum spune poetul. Și am încercat să adorm citind ziarul.

Dar, timp de vreo oră sau două am auzit pași pe culoar, uși deschizîndu-se și închizîndu-se, ultima dată (ultima pe care am auzit-o) o ușă trîntită cu violență. Lorenza Pellegrini îi punea nervii la încercare lui Belbo.

Eram deja pe cale să adorm, cînd am auzit pe cineva zgîriind la o ușă, a mea. Nu se înțelegea dacă era un animal (dar nu văzusem nici cîini, nici pisici), și am avut impresia că e o invitație, o rugăminte, o momeală. Poate că Lorenza făcea asta pentru că știa că Belbo o pîndea. Poate nu. O considerasem pînă atunci pe Lorenza proprietatea lui Belbo — cel puțin în ceea ce mă privea — și apoi, de cînd eram cu Lia, devenisem insensibil la alte farmece. Privirile maliționse, adesea de complicitate pe care Lorenza mi le arunca uneori la birou, cînd îl lua peste picior pe Belbo, ca pentru a căuta un aliat sau un martor, făceau parte — așa crezusem mereu — dintr-un joc de societate — și, apoi, Lorenza Pellegrini avea talentul de a privi pe oricine cu aerul de a-i sfida posibilitățile amoroase — dar într-un fel curios, ca și cum ar fi sugerat : „te vreau, dar numai ca să-ți arăt că ți-e frică"... În seara aceea, simțind acel zgrepțănat, unghiile acelea care rîcîiau vopseaua de pe tocul ușii, am încercat o senzație nouă : mi-am dat seama că o doream pe Lorenza.

Mi-am vîrit capul sub pernă și m-am gîndit la Lia. Vreau să fac un copil cu Lia, mi-am zis. Iar pe el (sau pe ea) am să-l învăț să cînte imediat la trompetă, imediat ce-o să poată sufla.

În fiecare copac, și pe ambele laturi, era atîrnat cîte un felinar, și o minunată fecioară, îmbrăcată și ea în albastru, le aprinsese pe toate cu o torță strălucitoare, iar eu am adăstat, mai mult decît era nevoie, ca să admir spectacolul, care era de o frumusețe nespusă.

(Johann Valentin Andreae, *Die Chymische Hochzeit des Christian Rosencreutz*, Strassburg, Zetzner, 1616, 2, p. 21)

Mai pe la amiază Lorenza veni la noi pe terasă, zîmbitoare, și ne anunță că a găsit un tren fantastic care trecea prin *** la douăsprezece și jumătate și, printr-o singură legătură, o făcea să ajungă la Milano după amiază. Ne întrebă dacă o însoțeam la gară.

Belbo continuă să-și răsfoiască însemnările și zise: „Mi se pare că Agliè te așteptă și pe tine, mi se pare chiar că a organizat toată expediția asta numai pentru tine".

„Cu atît mai rău pentru el", zise Lorenza. „Cine mă conduce?"

Belbo se ridică și ne spuse: „Mă duc repede și mă întorc. Pe urmă mai putem sta aici vreo două ceasuri bune. Lorenza, aveai o geantă?"

Nu știu dacă și-au mai spus ceva pe drumul pînă la gară. Belbo se întoarse după vreo douăzeci de minute și-și reluă lucrul fără să facă vreo aluzie la incident.

La două am găsit un restaurant confortabil în piață, iar alegerea felurilor și a vinurilor i-a permis lui Belbo să mai evoce și alte amintiri din copilăria lui. Dar vorbea ca și cum ar fi citat din biografia altcuiva. Își pierduse acea fericire naratorie din ajun. Pe la jumătatea după-amiezii am plecat la drum să ne întîlnim cu Agliè și cu Garamond.

Belbo conducea spre sud-vest, în timp ce peisajul se schimba puțin cîte puțin din kilometru în kilometru.

Colinele din ***, deşi era toamnă tîrzie, erau scunde şi domoale ; acum însă, pe măsură ce înaintam, orizontul se făcea mai larg, cu toate că la fiece curbă apăreau piscurile, pe care se cățăra cîte un sat. Dar între un vîrf şi altul se deschideau zări nesfîrşite — peste hăţişuri, peste văi, cum observa Diotallevi transpunînd verbal cu conştiinciozitate descoperirile noastre. Aşa că în timp ce urcam, cu a treia, se desfăşurau la fiecare turnantă vaste întinderi cu profil ondulat şi continuu, care, la limita cîmpiei fumegau de pe acum într-o uşoară ceaţă aproape iernatică. Părea o cîmpie modelată din dune, şi doar era zonă submontană. Ca şi cum mîna unui demiurg neîndemînatic ar fi presat nişte culmi ce i se păruseră prea înalte, transformîndu-le într-o chisăliţă cu gloduri peste tot, poate pînă la mare, cine ştie, sau pînă la coastele muntoase mai aspre şi mai abrupte.

Am ajuns în satul în care, la barul din piaţa centrală, aveam întîlnire cu Agliè şi cu Garamond. Aflînd că Lorenza nu era cu noi, Agliè, chiar dacă a fost contrariat, n-a lăsat să se vadă acest lucru. „Distinsa noastră prietenă nu vrea să împartă cu alţii misterele ce o definesc. O pudoare aparte, pe care o apreciez", zise el. Şi cam atît.

Ne-am continuat drumul, avînd în faţă Mercedesul lui Garamond şi în spate Renault-ul lui Belbo, pe văi şi dealuri, pînă cînd, în timp ce lumina soarelui începea să slăbească, am ajuns în preajma unei ciudate clădiri, înfipte pe o coastă, un fel de castel din secolul al XVIII-lea, galben, din care se detaşau, aşa mi s-a părut de departe, nişte terase pline cu flori şi arbori, luxuriante, în ciuda anotimpului avansat.

Cum ajunserăm la poalele costişei, intrarăm pe un platou unde erau parcate numeroase maşini. „Aici ne oprim", zise Agliè, „şi ne continuăm drumul pe jos".

Asfinţitul se transforma de acum în noapte. Urcuşul ne apărea în lumina unei mulţimi de torţe aprinse de-a lungul pantelor.

E curios, dar despre tot ce s-a petrecut, din acel moment pînă noaptea tîrziu, am amintiri în acelaşi timp clare şi confuze. Îmi reevocam totul alaltă-seară în periscop şi simţeam o atmosferă familiară între cele două experienţe.

Iată, îmi spuneam, acum eşti aici, într-o situaţie nefirească, chinuit de un imperceptibil miros de lemn vechi, muced, crezîndu-te parcă într-un mormînt, sau în pîntecele unui vas în care e pe cale să se petreacă o transformare. Dacă ai scoate numai puţin capul afară din cabină, ai vedea în penumbră obiectele, care astăzi, mai devreme, îţi păreau nemişcate, agitîndu-se ca nişte umbre eleusine printre aburii unei apariţii vrăjitoreşti. Cam aşa fusese şi seara de la castel : luminile, surprizele de pe parcurs, cuvintele pe care le auzeam, iar mai tîrziu, bineînţeles, fumul de tămîie ,totul conspira în a mă face să cred că visam un vis, dar într-o formă anormală, aşa cum, după spusa poetului, e-aproape de trezire cel ce în vis visează.

N-ar trebui să-mi amintesc nimic. Însă mi-amintesc totul, ca şi cum nu eu aş fi trăit toate astea, ci mi-ar fi fost povestite de altcineva.

Nu ştiu dacă tot ceea ce-mi amintesc, cu o luciditate atît de confuză, e ceea ce s-a întîmplat sau ceea ce aş vrea eu să se fi întîmplat, dar cu siguranţă aceea a fost seara în care Planul a căpătat formă în mintea noastră, ca voinţa de a da un contur oarecare acelei experienţe informe ,transformînd în realitate născocită de fantezie acea fantezie pe care cineva o voise reală.

„Traiectul este ritual", ne spunea Agliè în timp ce urcam. „Acestea sînt grădini suspendate, aceleaşi — sau aproape — cu cele pe care Salomon de Caus le proiectase pentru Heidelberg — vreau să spun, pentru electorul palatin Frederic al V-lea, în marele secol roza-crucean. Lumina e puţină, dar aşa trebuie să fie, pentru că e mai bine să întrezăreşti decît să vezi : amfitrionul nostru nu a reprodus cu fidelitate proiectul lui Salomon de Caus, ci l-a concentrat într-un spaţiu mai îngust. Grădinile din Heidelberg imitau macrocosmosul, dar cel care le-a reconstruit aici n-a făcut decît să imite microcosmosul. Uitaţi-vă la grota aceea, clădită à rocaille... Decorativă, fără îndoială. Dar de Caus avea în minte emblema din *Atalanta Fugiens* a lui Michael Maier, unde coralul e piatra filosofală. De Caus ştia că prin forma grădinilor se pot influenţa aştrii, pentru că există caracteristici care, prin configuraţia lor, mimează armonia universului..."

„Extraordinar", zise Garamond. „Dar cum poate o grădină să influenţeze aştrii ?"

„Sînt semne care înclină unele către altele, care privesc unele spre altele şi care se îmbrăţişează, şi constrîng la iubire. Şi nu au, nu trebuie să aibă, formă certă şi definită. Oricine, după cum îi dictează furoarea sau elanul spiritului său, experimentează anumite forţe, aşa cum se întîmpla cu hieroglifele egiptene. Nu poate exista raport între noi şi fiinţele divine decît prin sigilii ,figuri, caractere şi alte ceremonii. Din acelaşi motiv,divinităţile ne vorbesc prin mijlocirea viselor şi a enigmelor. Aşa sînt şi grădinile astea. Fiece aspect al acestei terase reproduce un mister al artei alchimice, dar din păcate nu mai sîntem în stare să-l citim, nici măcar gazda noastră nu poate. O devoţiune aparte faţă de secret, veţi conveni că-i aşa, la omul acesta care cheltuie tot ceea ce a acumulat de-a lungul anilor pentru ca să pună să-i traseze nişte ideograme cărora nu le mai cunoaşte înţelesul."

Urcam, şi din terasă în terasă, grădinile îşi schimbau fizionomia. Unele aveau formă de labirint, altele înfăţişare de emblemă, dar se putea vedea desenul teraselor inferioare numai de pe terasele superioare, aşa că am zărit de la înălţime conturul unei coroane şi multe alte simetrii pe care nu le putusem remarca în timp ce le străbăteam, şi pe care în orice caz nu puteam să le descifrez. Fiecare terasă, văzută de cel ce mergea printre tufişuri, printr-un efect de perspectivă, arăta unele imagini, însă, văzută din nou de pe terasa de mai sus, procura revelaţii noi, uneori cu sens opus — şi fiecare treaptă din scara aceea vorbea în felul ăsta două limbi în acelaşi moment.

Observarăm, pe măsură ce urcam, nişte mici construcţii.. O fîntînă cu structură fallică, ce se deschidea sub un fel de arc sau portic scund, cu un Neptun care călca în picioare un delfin, o poartă cu coloane vag asiriene, şi un arc de formă imprecisă, ca şi cum cineva ar fi suprapus triunghiuri şi poligoane peste poligoane, iar fiecare dintre vîrfurile lor era dominat de statuia unui animal, un elan, o maimuţă, un leu...

„Şi toate astea revelă ceva ?" întrebă Garamond.

„Fără îndoială ! De ajuns să citeşti *Mundus Symbolicus* de Picinelii, pe care Andrea Alciato îl anticipa cu o

neobișnuită inspirație profetică. Întreaga grădină e lizibilă ca o carte, sau ca un descîntec, ceea ce e pînă la urmă același lucru. Ați putea, dacă ați ști, să rostiți cu voce scăzută cuvintele pe care le spune grădina, și ați fi în stare să dirijați una dintre nenumăratele forțe care acționează în lumea subiunară. Grădina e un aparat de dominat universul."

Ne arătă o grotă. O grămadă de alge și de schelete de animale marine nu știu dacă erau naturale, de ghips, sau de piatră... Se întrezărea o naiadă îmbrățișată cu un taur cu coada solzoasă de pește biblic uriaș, culcat în drumul unui torent care curgea din cochilia pe care un triton o ținea ca pe o amforă.

„Aș vrea ca dumneavoastră să sesizați semnificația profundă a acestui lucru, care altminteri n-ar fi decît un banal joc hidraulic. De Caus știa bine că dacă se ia un vas, se umple cu apă și se închide în partea de sus, chiar dacă apoi i se dă un orificiu pe fund, apa nu curge din el. Dar dacă se mai deschide o gaură deasupra, apa curge sau țîșnește în jos".

„Păi nu e evident ?" am întrebat. „În al doilea caz intră aer de sus și împinge apa în jos".

„Explicație tipic scientistă, în care se înlocuiește cauza cu efectul, sau invers. Dumneata nu trebuie să te întrebi de ce iese apa în cel de al doilea caz. Trebuie să te întrebi de ce refuză să iasă în primul".

„Și de ce refuză ?", întrebă nerăbdător Garamond.

„Pentru că dacă ar ieși, ar rămîne vid în vas, iar natura are oroare de vid. *Nequaquam vacui*, era un principiu roza-crucean, pe care știința modernă l-a uitat".

„Impresionant", zise Garamond. „Casaubon, în a noastră istorie miraculoasă a metalelor, lucrurile astea ar trebui să se vadă, nu uita. Și să nu-mi spui că apa nu e un metal. Imaginație, ce naiba !"

„Iertați-mă", zise Belbo către Agliè, „dar argumentul dumneavoastră e unul *post hoc ergo ante hoc*. Ceea ce vine după cauzează ceea ce vine înainte."

„Nu trebuie rațional după niște secvențe lineare. Apa din aceste fîntîni n-o face. Natura n-o face, natura ignoră timpul. Timpul e o invenție a Occidentului".

Tot urcînd, întîlneam şi alţi invitaţi. Uitîndu-se atent la unii dintre ei, Belbo îi făcea semn cu cotul lui Diotallevi care comenta cu voce scăzută : „Ei, da, facies hermetica".

Tocmai printre pelerinii cu facies hermetica, ceva mai la o parte, cu un surîs de o indulgenţă severă pe buze, l-am întîlnit pe domnul Salon. I-am zîmbit, mi-a zîmbit.

„Dumneata îl cunoşti pe Salon ?" mă întrebă Agliè.

„Dumneavoastră îl cunoaşteţi pe Salon ?" l-am întrebat, la rîndul meu. „Pentru mine e firesc, locuiesc în acelaşi imobil cu el. Ce părere aveţi de Salon ?"

„Îl cunosc puţin. Unii prieteni demni de încredere îmi spun că e un confident al poliţiei".

Iată de ce Salon ştia de Garamond şi de Ardenti. Ce legătură era între Salon şi De Angelis ? Dar m-am mulţumit să-l întreb pe Agliè : „şi ce caută un confident al poliţiei la o petrecere ca asta ?"

„Confidenţii poliţiei", zise Agliè, „se duc peste tot. Orice experienţă e utilă pentru a inventa informaţii. Pentru poliţie devii cu atît mai puternic, cu cît ştii mai multe lucruri, sau arăţi că ştii. Şi nu contează dacă lucrurile astea sînt adevărate. Important, aminteşte-ţi, este să posezi un secret".

„Dar de ce Salon e invitat aici ?" am întrebat.

„Prietene", răspunse Agliè, „probabil pentru că gazda noastră urmează acea regulă de aur a gîndirii sapienţiale după care orice eroare poate fi purtătoarea necunoscută a adevărului. Esoterismul veritabil nu se teme de contrarii".

„Îmi daţi de înţeles că pînă la urmă toţi oamenii ăştia sînt de acord între ei".

„*Quod ubique, quod ad omnibus et quod semper*. Iniţierea e descoperirea unei philsophia perennis".

Tot filosofînd aşa, ajunseserăm în vîrful teraselor, apucînd pe o cărare din mijlocul unei grădini largi care ducea către intrarea vilei, sau a micului castel, ce era. La lumina unei torţe mai mari decît celelalte, urcate pe o coloană, am văzut o faţă, învăluită într-un vesmînt albastru presărat cu stele de aur, care ţinea în mînă o trompetă dintr-acelea pe care le sună la operă heralzii. Ca într-unul dintre misterele medievale în care îngerii îşi arată

aripile de hîrtie velină, fata avea pe spate două mari aripi albe împodobite cu forme amigdaloide marcate în centru cu un punct, şi care, cu puţină bunăvoinţă, puteau trece drept nişte ochi.

Îl văzurăm pe profesorul Camestres, unul dintre primii diabolici care ne vizitaseră la Garamond, adversarul lui Ordo Templi Orientis. Abia îl putuărm recunoaşte, căci se deghizase într-un stil ce ni se păru bizar, dar pe care Agliè îl definea ca fiind potrivit evenimentului : era îmbrăcat în in alb, încins pe şolduri cu o panglică roşie încrucişată pe piept şi în spate, pe umeri, şi cu o pălărie ciudată de secol XVII, în care înfipsese patru trandafiri roşii. El îngenunchie în faţa fetei cu trîmbiţa şi pronunţă nişte cuvinte.

„Într-adevăr", şopti Garamond, „multe mai sînt în cer şi pe pămînt..." Trecurăm pe sub un portal împodobit cu figuri, care îmi evocă cimitirul Staglieno din Genova. Sus, deasupra unei complicate alegorii neoclasice, văzui sculptate cuvintele : CONDOLEO ET CONGRATULOR.

Înăuntru, invitaţii erau numeroşi şi însufleţiţi, grăbindu-se cu toţii spre un bufet dintr-un salon larg de la intrare, de la care porneau două scări interioare către etajele superioare. Am mai zărit şi alte feţe ce nu-mi erau necunoscute, printre care pe Bramanti şi — surpriză — pe comandorul De Gubernatis, un ASP deja exploatat de Garamond, dar poate încă nepus în faţa groaznicei posibilităţi de a avea toate exemplarele capodoperei sale date la topit, pentru că ieşi în întîmpinarea şefului meu exprimîndu-şi omagiile şi recunoştinţa. Lui Agliè îi prezentă omagii un tip scund, cu ochii exaltaţi. După accentul inconfundabil francez, îl recunoscurăm pe Pierre, cel pe care-l auziserăm, acuzîndu-l pe Bramanti de sortilegiu, ascultînd la uşa cabinetului lui Agliè.

M-am apropiat de bufet. Erau acolo carafe cu lichide colorate, dar nu reuşeam să le identific. Mi-am turnat o băutură galbenă ce părea a fi vin ; nu era rea, mirosea a lichior slab vechi, dar era cu siguranţă alcoolică. Probabil conţinea ceva : începu să mi se învîrtă capul. În jurul meu se înghesuiau facies hermeticae alături de chipuri severe de prefecţi la pensie ; surprindeam crîmpeie de conversaţie...

„În primul stadiu ar trebui să reușești să comunici cu alte minți, apoi să proiectezi în alte ființe gînduri și imagini, să dăruiești locurilor stări emotive, să capeți autoritate asupra regnului animal. Într-un al treilea timp, să proiectezi un dublu al tău în orice punct al spațiului : bilocație, ca yoghinii, ar trebui să apari simultan în mai multe forme distincte. După aceea, se cere să treci la cunoașterea suprasensibilă a esențelor vegetale. În fine, încerci disocierea, e vorba de a implica alcătuirea telurică a trupului, de a te dizolva într-un loc și a reapărea într-un altul, integral — zic — și nu numai în dublul singur. Ultimul stadiu, prelungirea vieții fizice..."

„Nu nemurirea..."

„Nu dintr-odată".

„Dar tu ?"

„Trebuie concentrare. Nu-ți ascund că e obositor. Înțelegi, nu mai am douăzeci de ani..."

Mi-am regăsit grupul. Tocmai intrau într-o cameră cu pereții albi, cu colțurile rotunjite. Pe fundal, ca într-un muzeu Grévin — însă imaginea care-mi răsări în minte în seara aceea a fost cea a altarului pe care-l văzusem la Rio în cortul umbanda — două statui în mărime aproape naturală, de ceară, îmbrăcate în material scînteietor care mi se păru demn de cel mai slab retuziter. Una reprezenta o femeie pe un tron, cu o rochie imaculată, sau aproape, presărată cu paiete. Deasupra ei atîrnau, suspendate de niște fire, niște creaturi de o formă imprecisă, care mi se părură realizate ca păpușile lui Lenci, din catifea, servind altădată de ornament. Într-un colț, un amplificator lăsa să răzbată un sunet îndepărtat de trompete, acesta de bună calitate, poate era ceva de Gabrieli, iar efectul sonor era de un gust mai sigur decît cel vizual. La dreapta, o altă figură feminină îmbrăcată în catifea stacojie, cu o centură albă, iar pe cap o cunună de lauri, și alături o balanță aurită. Agliè ne explica întruna diferitele referințe, dar aș minți dacă aș spune că i-am acordat toată atenția. Mă interesa expresia multora dintre invitați, care treceau de la un simulacru la altul cu o atitudine reverențioasă și emoționată.

„Nu se deosebesc de cei care se duc la sanctuar să vadă Fecioara neagră cu veşmînt brodat acoperit cu inimi de argint", i-am spus lui Belbo. „Cred ei oare că aceea e mama lui Crist în carne şi oase ? Nu, dar nici nu gîndesc contrariul. Se desfată de similitudine, simt spectacolul ca viziune, iar viziunea ca realitate".

„Da", zise Belbo, „dar problema nu e de a şti dacă ăştia sînt mai presus sau mai prejos de cei care se duc la sanctuar. Tocmai mă întrebam cine sîntem noi. Noi care-l considerăm pe Hamlet mai adevărat decît pe portarul nostru. Am dreptul să-i judec pe ăştia, eu care umblu de colo-colo căutînd-o pe madame Bovary ca să-i fac o scenă ?"

Diotallevi clătina din cap şi-mi spunea în şoaptă că n-ar trebui să se reproducă imagini ale lucrurilor divine, şi că acelea erau toate nişte epifanii ale viţelului de aur. Dar asta îl distra.

Prin urmare alchimia e o prostituată castă, care are mulți amanți, dar pe toți îi dezamăgește și niciunuia nu-i cedează. Îi transformă pe proști în smintiți, pe bogați în nenorociți, pe filosofi în huhurezi, și pe cei înșelați în prea elocvenți înșelători...

(Trithemius, *Annalium Hirsaugensium* Tomus II, S. Gallo, 1690, 225).

Pe neașteptate sala căzu în semiîntuneric iar pereții se iluminară. Mi-am dat seama că erau acoperiți pe trei sferturi de un ecran semicircular pe care urmau să fie proiectate niște imagini. Cum apărură, am putut observa că parte din tavan și din podea erau din material reflectorizant, și reflectorizante erau și unele dintre obiectele care mai înainte mă izbiseră prin aspectul lor grosolan, paietele, balanța, un scut, unele cupe de aramă. Ne trezirăm cufundați într-o ambianță apoasă, în care imaginile se multiplicau, se segmentau, se contopeau cu umbrele celor de față, podeaua reflecta tavanul, acesta reflecta podeaua, și toate la un loc reflectau figurile care apăreau pe pereți. Odată cu muzica, se răspîndiră prin sală miresme subtile, mai întîi esențe indiene, apoi altele, mai puțin precise, din cînd în cînd respingătoare.

Întîi penumbra se topi într-o obscuritate absolută, apoi, în timp ce se auzea un bolborosit cleios, o clocotire de lavă, ne-am aflat într-un crater, în care o materie vîscoasă și obscură tresălta la lumina intermitentă a unor flăcări galbene și albăstrui.

O apă grasă și lipicioasă se evapora în sus ca apoi să cadă din nou sub formă de rouă sau ploaie, și plutea în jur un miros de pămînt fetid, un damf de mucegai. Respiram mormîntul, tartarul, tenebrele, mă năclăia o scursură otrăvitoare care curgea printre limbi de gunoi, de bălegar, praf de cărbune, nămol, cheaguri men-

struale, fum, plumb, scîrnă, coji, spumă, păcură, negru mai negru decît negrul, care acum, iată, se lumina pentru a lăsa să apară două reptile — una azurie și cealaltă roșiatică — împletite într-un soi de împreunare, mușcîndu-și reciproc, coada, formînd un fel de figură unică circulară.

Era ca și cum aș fi băut alcool depășind măsura, nu-i mai vedeam pe însoțitorii mei, dispăruți în penumbră, nu recunoșteam figurile ce lunecau pe lîngă mine și le simțeam ca pe niște contururi descompuse și fluide... Chiar atunci m-am simțit apucat de o mînă. Știu că nu era adevărat, și totuși atunci n-am îndrăznit să mă întorc ca să nu descoper că mă înșelasem. Dar simțeam parfumul Lorenzei și numai atunci am înțeles cît de mult o doream. Trebuia să fie Lorenza. Era acolo, reluînd dialogul acela făcut din foșnete, din rîcîituri cu unghiile la ușă, pe care-l lăsase în suspensie seara trecută. Sulf și mercur păreau să se unească în ceva cald și umed care făcea să-mi palpite vintrele, dar fără violență.

Așteptam Rebis-ul, copilul androgin, sarea filosofală, încoronarea operei la alb.

Mi se părea că știu totul. Poate că-mi reapăreau în minte lecturi din ultimele luni, poate Lorenza îmi comunica știința ei prin atingerea mîinii, și îi simțeam palma ușor asudată.

Mă surprindeam murmurînd nume îndepărtate, nume pe care, desigur, știam, Filosofii le dăduseră Albului, dar cu care eu — poate — o chemam nerăbdător pe Lorenza — nu știu, sau poate repetam doar, între mine și mine, ca pe o litanie propițiatorie : Aramă albă, Miel imaculat, Aibathest, Alborach, Apă binecuvîntată, Mercur purificat, Auri Pigmentum, Azoch, Baurach, Cambar, Caspa, Ceruza, Ceară, Chaia, Comerison, Electră, Eufrată, Eva, Fada, Favonius, Fundament al Artei, Piatră prețioasă de Givinis, Diamant, Zibach, Ziva, Văl, Narcis, Crin, Hermafrodit, Hae, Ipostază, Hylé, Lapte de Fecioară, Piatră unică, Lună Plină, Mamă, Ulei viu, Legumă, Ou, Flegmă, Punct, Rădăcină, Sare a Naturii, Pămînt înfrunzit, Tevos, Tincar, Abur, Stea a serii, Vînt, Virago, Cupă a Faraonului, Urină de Copil, Vultur, Placentă, Menstră,

Sclav fugar, Mînă stîngă, Spermă a Metalelor, Spirit, Staniu, Suc, Sulf unsuros...

În bezna acum cenușie, se desena treptat un orizont de stînci și arbori uscați, dincolo de care asfințea un soare negru. Apoi s-a făcut o lumină aproape orbitoare, și au apărut imagini scînteietoare care se reflectau pretutindeni creînd un efect de caleidoscop. Efluviile erau acum liturgice, bisericești, am început să simt dureri de cap, o senzație de greutate asupra frunții, întrezăream o scară fastuoasă acoperită cu tapiserii aurite, poate un banchet nupțial, cu un mire de stirpe princiară și o mireasă învăscută în alb, apoi un rege vîrstnic și o regină pe tron, alături de ei un războinic, și un alt rege întunecat la piele. În fața regelui un altar micuț pe care se găsea o carte legată în catifea neagră și o lumînare într-un sfeșnic de fildeș. Lîngă sfeșnic, un glob pămîntesc rotitor și un orologiu deasupra căruia se găsea o mică fîntînă de cristal, din care curgea un lichid de culoarea sîngelui. Deasupra fîntînii era probabil un craniu, din ale cărui găvane ieșea un șarpe alb.

Lorenza îmi gîfîia cuvinte în ureche, dar nu-i auzeam vocea. Șarpele unduia în ritmul unei muzici triste și lente. Bătrînii monarhi erau acum îmbrăcați cu veșmînt negru și în fața lor stăteau șase sicrie acoperite. Se auziră niște sunete surde de trîmbiță joasă, și apăru un om cu o glugă neagră. Avu loc mai întîi o execuție hieratică, ca și cum s-ar fi desfășurat cu încetinitorul, pe care regele o accepta cu o bucurie dureroasă, înclinînd docil capul. Apoi cel cu glugă izbi cu o secure, un tăiș, care seceră aerul ca mișcarea unui pendul, impactul lamei se multiplică în fiecare suprafață reflectantă, mii de capete se rostogoliră, și din acel moment imaginile se succedară una după alta fără ca eu să mai pot urmări acțiunea. Cred că treptat, treptat, toate personajele, inclusiv regele cu pielea întunecată, erau decapitate și așezate în sicrie, apoi întreaga sală se transformă într-un țărm de mare, sau de lac, și văzurăm trăgînd la chei șase vase mici iluminate pe care au fost transportate coșciugele, vasele s-au îndepărtat pe oglinda apei pierind în noapte, totul se desfășura în timp ce fumul de tămîie devenise palpabil sub formă de aburi

groşi ; pentru o clipă m-am temut să nu fiu printre condamnaţi şi mulţi din jurul meu şopteau „nunta, nunta...“

Pierdusem contactul cu Lorenza, şi numai atunci m-am întors să o caut printre umbre.

Acum sala era o criptă, sau un mormînt somptuos, cu bolta iluminată de un granat de o mărime extraordinară.

În fiecare colţ apăreau nişte femei în veşminte virginale, în jurul unui cazan cu două etaje, un fel de mic castel pe o temelie de piatră cu un portic ce părea un cuptor, două turnuri laterale din care ieşeau două alambicuri ce se terminau într-o bilă ovoidală, şi un al treilea turn central, ce se termina în formă de fîntînă...

La temelia castelului se puteau vedea trupurile decapitaţilor. Una dintre femei aduse o casetă din care scoase un obiect rotund şi-l puse deasupra fundamentului, într-o boltă arcuită a turnului din centru, şi imediat fîntîna din vîrf începu să ţîşnească. Avui timp să recunosc acel obiect, era capul Maurului, care acum ardea ca un buştean, făcînd să fiarbă apa din fîntînă. Aburi, suflări, gîlgîituri...

De data aceasta Lorenza tocmai îmi punea mîna pe ceafă, mi-o mîngîia aşa cum o văzusem făcînd, pe furiş, în maşină, cu Jacopo. Femeia aducea o sferă de aur, deschidea un robinet în cuptorul din fundament şi lăsa să curgă în sferă un lichid roşu şi gros. Apoi sfera a fost deschisă şi în loc de lichidul roşu conţinea un ou mare şi frumos, alb ca zăpada. Femeile îl luară şi-l puseră jos pe pămînt, într-o grămăjoară de nisip galben, pînă ce oul se deschise şi din el ieşi o pasăre, încă diformă şi sîngerîndă. Dar adăpată cu sîngele decapitaţilor începu să crească sub ochii noştri devenind frumoasă şi strălucitoare.

Acum decapitau pasărea şi o făceau scrum deasupra unui mic altar. Cîţiva făceau din cenuşă o pastă, turnau pasta aceea în două tipare, şi puneau tiparele să se coacă într-un cuptor, suflînd în foc cu nişte tuburi. La sfîrşit tiparele fură deschise şi au apărut două figuri palide şi graţioase, aproape transparente, un băieţandru şi o fată, nu mai înalţi de patru palme, moi şi cărnoşi ca făpturile vii, dar cu ochii încă sticloşi, minerali. Au fost puşi pe

două perniţe şi un bătrîn le-a turnat în gură picături de sînge...

Au sosit alte femei aducînd trîmbiţe aurite, împodobite cu cunune verzi şi i-au dat una bătrînului, care a apropiat-o de gura celor două creaturi încă suspendate între o lîncezeală vegetală şi un dulce somn animal, şi a început să insufle viaţă în trupurile lor... Sala s-a umplut de lumină, lumina s-a estompat în penumbră, apoi într-o obscuritate întreruptă de fulgere portocalii, se făcu o imensă iluminare auroralâ în timp ce unele trompete cîntau înalt şi răsunător, şi a fost o fulgerare de rubin, insuportabilă. Şi în clipa aceea o pierdui din nou pe Lorenza, şi am înţeles că n-aveam s-o mai regăsec.

Totul se făcu de un roşu înflăcărat care treptat trecu în indigo şi violet, iar ecranul se stinse. Durerea mea din frunte devenise insuportabilă.

„Mysterium Magnum", zicea Agliè, acum cu voce tare şi calm, stînd lîngă mine. „Renaşterea omului nou prin moarte şi pasiune. Bună execuţie, trebuie s-o spun, chiar dacă gustul alegoric a influenţat puţin precizia etapelor. Ceea ce aţi văzut era o reprezentaţie, e firesc, dar vorbea despre un Lucru. Iar gazda noastră acest Lucru pretinde că l-a creat. Haideţi, să mergem să vedem miracolul săvîrşit".

59

Iar dacă iau naştere astfel de monştri, trebuie să credem că sînt opera naturii, chiar dacă par diferiţi de om.

(Paracelsus, *De Homunculis*, în *Operum Volumen Secundum*, Genevae, De Tournes, 1658, p. 475)

Ne conduse afară în grădină, şi dintr-odată mă simţii mai bine. Nu îndrăzneam să-i întreb pe ceilalţi dacă Lorenza se întorsese cu adevărat. Visasem. Dar după cîţiva paşi intrarăm într-o seră, şi din nou căldura sufocantă mă ameţi. Printre plante, cele mai multe tropicale, se aflau şase recipiente mari de sticlă, în formă de pară — sau de lacrimă — ermetic închise cu un sigiliu, pline cu un lichid azuriu. În fiecare vas plutea o făptură înaltă de vreo douăzeci de centimetri : recunoscurăm regele cu păr cenuşiu, regina, maurul, războinicul şi pe cei doi adolescenţi încununaţi cu laur, băiatul azuriu şi fata roz... Evoluau cu mişcări de înot graţioase, ca şi cum ar fi fost în elementul lor.

Era greu de stabilit dacă era vorba de nişte modele din plastic, din ceară sau de făpturi vii, asta şi pentru că lichidul fiind uşor tulbure nu lăsa să se vadă dacă slaba suflare ce-i anima era efect optic sau realitate.

„Parcă cresc de la o zi la alta", zise Agliè. În fiece dimineaţă vasele sînt îngropate într-o grămadă de bălegar proaspăt de cal, sau chiar cald, care furnizează temperatura potrivită pentru creştere. De aceea la Paracelsus apar prescripţii în care se spune că homunculii trebuie crescuţi la tempertura pîntecelui de cal. După cum spune gazda noastră, aceşti homunculi îi vorbesc, îi comunică secrete, emit profeţii, unul îi revelă adevăratele măsuri ale

Templului lui Solomon, altul cum să exorcizeze demonii... Cinstit, eu nu i-am auzit niciodată vorbind."

Aveau chipuri foarte mobile. Regele o privea cu tandreţe pe regină şi avea o privire foarte blîndă.

„Gazda noastră mi-a spus că l-a găsit într-o dimineaţă pe adolescentul albăstrui, scăpat cine ştie cum din închisoarea lui, pe cînd încerca să desigileze vasul perechii lui... Dar era afară din elementul său, respira cu greu, şi l-au salvat exact la timp, punîndu-l din nou în lichidul lui."

„Groaznic", zise Diotallevi. „Nu mi-ar plăcea aşa ceva. Trebuie să cari mereu vasul după tine şi să găseşti bălegar din ăla în toate locurile unde te duci. Vara ce faci ? Îi laşi la portar ?"

„Dar poate", conchise Agliè, „sînt numai nişte figurine de porţelan, nişte diavoli cartezieni. Sau nişte automate".

„Drace, drace", zicea Garamond. „Dumneavoastră, domnule Agliè, îmi dezvăluiţi un univers nou. Trebuie să devenim cu toţii mai umili, dragi prieteni. Multe mai sînt în cer şi pe pămînt... Dar, în sfîrşit, à la guerre comme à la guerre..."

Garamond era pur şi simplu siderat. Diotallevi păstra o atitudine de curiozitate cinică, Belbo nu exterioriza nici un sentiment.

Voiam să-mi spulber orice îndoială, aşa că i-am zis : „Ce păcat că Lorenza nu a venit, s-ar fi distrat".

„Mda" răspunse, absent.

Lorenza nu venise. Iar eu eram ca şi Amparo la Rio. Mă simţeam rău. Nu eram la largul meu. Nu-mi adusese nimeni agogõ-ul.

Am lăsat grupul, am reintrat în clădire făcîndu-mi loc prin mulţime, am mers la bufet, mi-am luat ceva proaspăt, temîndu-mă să nu conţină cine ştie ce filtru. Am căutat o toaletă ca să-mi răcoresc tîmplele şi ceafa. Am găsit-o şi m-am simţit uşurat. Dar, cum am ieşit, m-a făcut curios o scară în spirală şi n-am putut să renunţ la noua aventură. Poate, chiar dacă mi se părea că mă simt mai bine, o căutam în continuare pe Lorenza.

Biet nebun ! Eşti tu atît de naiv încît să crezi că te voi învăţa în mod deschis cel mai mare şi cel mai important dintre secrete ? Te asigur că cine va voi să explice, în conformitate cu sensul obişnuit şi literal al cuvintelor, ceea ce scriu Filozofii Hermetici, se va rătăci în meandrele unui labirint din care nu va putea să scape şi nu va avea firul Ariadnei care să-l conducă spre ieşire.

(Artephius)

Am ajuns într-o sală, aflată sub nivelul solului, luminată cu zgîrcenie, cu pereţi în rocaille, ca şi fîntînile din parc. Într-un colţ am zărit o deschizătură, asemănătoare cu pîlnia unei trompete încastrate într-un zid, şi chiar de la distanţă am auzit venind dinspre ea nişte zgomote. M-am apropiat şi zgomotele au devenit mai distincte, pînă cînd am putut prinde nişte fraze, clare şi precise ca şi cum ar fi fost rostite lîngă mine. O ureche a lui Dionis !

Urechea era, evident, în legătură cu una dintre sălile superioare şi prindea discuţiile celor care treceau pe lîngă locul unde ea se deschidea.

„Doamnă, vă voi spune ceea ce n-am spus niciodată nimănui. Sînt obosit... Am lucrat pe cinabru, şi pe mercur, am sublimat spirturi, fermenţi, săruri de fier, de oţel şi spumele lor, şi nu am găsit Piatra. Apoi am preparat ape tari, ape corosive, ape arzătoare, dar rezultatul era mereu acelaşi. Am folosit coji de ouă, sulf, vitriol, arsenic, sare de amoniu, sare de sticlă, sare alkali, sare obişnuită, sare gemă, salpetru, sare de sodă, sare attincar, sare de tartru, sare alembroth ; dar credeţi-mă, nu trebuie avut încredere în ele. Trebuie evitate metalele imperfecte, pline de rugină, altfel veţi fi înşelată cum am fost înşelat eu. Am încercat de toate : sînge, păr, sufletul lui Saturn, marcasitele, aes ustum, şofranul lui Marte, solzii şi spuma fierului, oxid de plumb, litargiriu, antimo-

niul ; nimic. Am lucrat ca să scot uleiul şi apa din argint, am calcinat argintul fie cu o sare preparată, fie fără sare şi cu rachiu, şi am scos nişte uleiuri corosive, atîta tot. Am folosit laptele, vinul, cheagul, sperma stelelor care cade pe pămînt, rostopască, placentă de foetuşi, am amestecat mercurul cu metalele transformîndu-le în cristale, am căutat pînă şi în cenuşile... În sfîrşit..."

„În sfîrşit ?"

„Nu există nimic pe lume care să ceară mai multă prudenţă decît adevărul. A-l spune e ca şi cum ai face să-ţi sîngereze inima..."

„Destul, destul, mă faceţi să-mi pierd capul..."

„Numai domniei voastre îndrăznesc să-mi încredinţez secretul. Nu sînt din nici o epocă şi din nici un loc. În afara timpului şi a spaţiului, îmi duc existenţa mea eternă. Există fiinţe care nu mai au îngeri păzitori : eu sînt unul dintre aceştia..."

„Dar de ce m-aţi adus aici ?"

Altă voce : „Ce faci, dragă Balsamo, te joci de-a mitul nemuritorului ?"

„Imbecilule ! Nemurirea nu e un mit. E un fapt."

Tocmai voiam să plec, plictisit de trăncăneala aceea, cînd îl auzii pe Salon. Vorbea cu glas scăzut, cu încordare, ca şi cum ar fi ţinut pe cineva de braţ. Am recunoscut vocea lui Pierre.

„Fugi de-acolo", zicea Salon, „n-o să-mi spui că şi dumneata eşti aici pentru bufoneria asta alchimică. N-o să-mi spui că ai venit să iei aer în grădini. Ştii că după Heidelberg, de Caus a acceptat o invitaţie de la regele Franţei pentru a se ocupa de curăţenia Parisului ?"

„Les façades ?"

„Doar nu era Malraux. Am bănuiala că e vorba de canalele de scurgere. Curios, nu ? Acest domn inventa sere cu portocali şi livezi de pomi simbolice pentru împăraţi, dar ceea ce-l interesa erau subteranele Parisului. Pe timpurile acelea, la Paris nu exista o adevărată reţea de canale de scurgere. Era o combinaţie de canale la suprafaţa pămîntului şi nişte conducte îngropate, despre care se ştie foarte puţin. Romanii, încă de pe timpul republicii,

ştiau totul despre Cloaca Maxima a lor, iar după o mie cinci sute de ani, la Paris nu se ştie nimic despre ceea ce se petrece sub pămînt. Iar de Caus acceptă invitaţia regelui pentru că vrea să ştie mai mult despre asta. Ce anume voia el să ştie ? După de Caus, Colbert, ca să cureţe canalele acoperite — ăsta era pretextul, şi ţine cont că sîntem pe timpul Măştii de Fier — trimite oameni de la galere, dar ăştia încep să navigheze prin scîrnă, urmează cursul pînă la Sena, şi se îndepărtează la bordul unui vaporaş, fără ca nimeni să îndrăznească să înfrunte aceste creaturi de temut învăluite într-o putoare insuportabilă şi în nori de muşte... Atunci Colbert pune jandarmi la diferite ieşiri de pe fluviu, iar ocnaşii vor muri în fundături. Dar în secolul al XVIII-lea se acoperă douăzeci şi şase de kilometri de canale, şi asta chiar în ajunul revoluţiei. Nu-ţi spune nimic ?"

„Oh, ştiţi, asta..."

„Fiindcă vin la putere oameni noi, care ştiu ceva pe care oamenii dinainte nu-l ştiau. Napoleon trimite echipe de oameni să înainteze în întuneric, printre dejecţiile omeneşti ale metropolei. Cine a avut curajul să lucreze pe-acolo în timpul ăla a găsit multe lucruri. Inele, aur, lanţuri, bijuterii ; cîte nu căzuseră, de cine ştie unde, în galeriile alea. Oameni care aveau curajul să înghită ceea ce găseau, pentru ca apoi, ieşind, să ia un laxativ, şi să devină bogaţi. Şi s-a descoperit că multe case aveau o trecere subterană care ducea direct la hazna".

„Ça, alors..."

„Într-o perioadă în care oala de noapte ţi-o deşertai pe fereastră ? Şi de ce s-au găsit, încă de pe atunci, haznale cu un fel de trotuar lateral, şi cu inele de fier zidite, ca să poţi să te agăţi ? Aceste pasaje corespund acelor *tapis francs* unde vagabonzii — *la pègre*, cum se zicea pe atunci — se adunau, iar dacă venea poliţia se putea fugi şi veni înapoi pe altă parte".

„Istorii de fapt divers..."

„Nu zău ? Pe cine încerci dumneata să aperi ? Sub Napoleon al III-lea, baronul Haussmann a obligat prin lege toate casele din Paris să-şi construiască un rezervor autonom, şi apoi un coridor subteran care să ducă la haznaua generală... O galerie de doi metri treizeci înălţime

și un metru treizeci lățime. Îți dai seama ? Fiecare casă din Paris legată printr-un coridor subteran cu haznalele. Și știi cît sînt de lungi astăzi haznalele din Paris ? Două mii de kilometri, și pe mai multe straturi sau nivele. Și totul a început cu cel care a proiectat la Heidelberg aceste grădini..."

„Ei, și ?"

„Văd că chiar nu vrei să vorbești. Și totuși dumneata știi ceva pe care nu vrei să mi-l spui".

„Vă rog, lăsați-mă, e deja tîrziu, sînt așteptat la o reuniune". Zgomot de pași.

Nu pricepeam încotro bătea Salon. M-am uitat în jur, strîns cum eram între zidul de piatră și deschiderea urechii, și m-am simțit în subsol stînd la rîndul meu sub o boltă, și mi s-a părut că pîlnia acelui canal phonurgic nu era altceva decît capătul unei coborîri în niște coridoare obscure ce duceau către centrul pămîntului, furnicînd pline de Nibelungi. Simții că mă ia cu frig. Tocmai mă depărtam, cînd am auzit o voce : „Veniți. Sîntem gata să-ncepem. În sala secretă. Chemați-i pe ceilalți".

61

Această Lînă de Aur este păzită de un Dragon cu trei capete, al cărui prim cap iese din ape, al doilea din pămînt și al treilea din aer. E nevoie neapărat ca aceste trei capete să sfîrșească într-un singur Dragon, foarte puternic, care să-i devore pe toți ceilalți Dragoni.

(Jean d'Espagnet, *Arcanum Hermeticae Philosophiae* Opus, 1923, 138)

Mi-am regăsit grupul meu. I-am spus lui Agliè că am auzit pe careva pomenind de o întrunire.

„Ah", spuse Agliè, „Sîntem curioși ! Dar te înțeleg. Dacă intri mai adînc în misterele hermetice, o să vrei să știi totul despre ele. Ei bine, astă seară ar trebui să aibă loc, din cîte știu eu, inițierea unui nou membru al Ordinului Rozei-Cruce Antic și Acceptat".

„Putem vedea și noi ?" întrebă Garamond.

„Nu se poate. Nu trebuie. N-ar trebui. N-am putea. Dar o să facem ca personajele acelea din mitul grecesc, care au văzut ceea ce nu trebuia, și vom înfrunta mînia zeilor. Vă permit să aruncați o privire". Ne puse să urcăm o scară strîmtă pînă la un coridor întunecos, trase o perdea, și de la o fereastră închisă puturăm arunca o privire în sala de dedesubt, luminată de vase cu jeratic arzînd. Pereții erau tapisați cu damasc, brodat cu flori de crin, iar în fund se înălța un tron acoperit cu un baldachin aurit. Pe laturile tronului, modelate în carton, sau în material plastic, puse pe două trepieduri, un soare și o lună, cam necizelate ca factură, dar acoperite cu staniol sau cu foițe de metal, bineînțeles de aur și de argint, și de un oarecare efect, pentru că fiecare dintre aștrii luminători era direct însuflețit de flăcările unui grătar cu jeratic. Deasupra baldachinului atîrna din tavan o stea uriașă, scînteind de pietre prețioase, sau fabricate din sticlă. Tavanul era îmbrăcat în damasc albastru deschis, presărat cu stele mari argintii.

În fața tronului, o masă lungă împodobită cu palmieri, pe care era depusă o spadă, și imediat în fața mesei un leu împăiat, cu fălcile căscate. Cineva îi pusese dinainte, evident, un beculeț roșu în interiorul capului, pentru că ochii îi străluceau incandescenți, iar gura părea că scoate flăcări. M-am gîndit că trebuia să fie aici mîna domnului Salon, și mi-am dat în fine seama la care anume clienți ciudați făcea el aluzie în ziua aceea, în mina de la München.

La masă ședea Bramanti îmbrăcat ceremonios într-o tunică purpurie, cu broderii verzi, o rasă albă cu franjuri de aur, o cruce scînteind pe piept, și pe cap avînd un fel de mitră, ornată cu un panaș alb cu roșu. În fața lui, cu o sobrietate hieratică pe figuri, vreo douăzeci de persoane, tot în tunici purpurii, dar fără podoabe. Toți purtau pe piept ceva aurit, pe care mi s-a părut că-l recunosc. Mi-am amintit de un portret renascentist, cu un nas mare habsburgic, de mielul acela ciudat, cu picioarele atîrnînd, spînzurat de mijloc. Cei de acolo erau deci împodobiți cu o imitație acceptabilă a Lînii de Aur.

Bramanti vorbea, cu brațele înălțate, ca și cum ar fi rostit o litanie, iar asistența îi răspundea din cînd în cînd. Apoi Bramanti ridică spada și toți traseră din tunică cîte un stilet, sau un coup-papier, și-l ridicară în sus. Dar atunci Agliè lăsă perdeaua în jos. Văzusem prea mult.

Ne-am depărtat (cu pași de Panteră Roz, cum precizează Diotallevi, din cale afară de informat asupra perversiunilor lumii contemporane), și am ajuns din nou în grădină, suflînd cam din greu.

Garamond era aiurit. „Dar sînt... masoni ?"

„Ei", zise Agliè, „ce va să zică masoni ? Sînt adepții unui ordin cavaleresc, care se raportează la Roza-Cruceeni și indirect la Templieri".

„Dar toate astea n-au legătură cu masoneria ?" mai întrebă Garamond.

„Dacă e ceva în comun cu masoneria, în ceea ce ați văzut, e faptul că și ritul lui Bramanti e un hobby pentru liber-profesioniștii și politicienii de provincie. Dar așa a fost încă de la început : masoneria a fost o speculație sălcie asupra legendei templierilor. Dar asta e o caricatură a caricaturii. Numai că domnii aceia o iau teribil în serios. Vai ! Lumea mișună de rosicrucieni și de templieriști ca

ăştia pe care i-aţi văzut astă-seară. Nu de la ăştia trebuie să ne aşteptăm la vreo revelaţie, chiar dacă printre ei s-ar putea găsi un iniţiat demn de încredere".

„Dar, oricum," întrebă Belbo, şi fără ironie, fără neîncredere, ca şi cum întrebarea îl privea personal, „oricum, dumneavoastră îi frecventaţi. În cine credeţi... în cine aţi crede — mă iertaţi — dintre toţi aceştia ?"

„În nici unul, bineînţeles. Arăt eu a individ credul ? Îi privesc cu răceala, cu înţelegerea, cu interesul cu care un teolog poate să privească mulţimile napolitane care urlă aşteptînd miracolul sfîntului Ghenarie. Mulţimile acelea mărturisesc o credinţă, o nevoie profundă, iar teologul se învîrte printre toţi oamenii aceia asudaţi şi băloşi pentru că ar putea să-l întîlnească printre ei pe sfîntul ce se ignoră, purtătorul unui adevăr superior, capabil într-o zi să arunce lumină asupra misterului prea-sfintei trinităţi. Dar sfînta trinitate nu e sfîntul Ghenarie".

Nu-l puteai prinde. Nu ştiam cum să definesc scepticismul lui ermetic, cinismul lui liturgic, acea superioară lipsă de credinţă ce-l determina să recunoască demnitatea oricărei superstiţii pe care o dispreţuia.

„E simplu". îi răspundea el lui Belbo, „dacă Templierii, cei adevăraţi, au lăsat un secret şi au instituit o continuitate, va trebui chiar mers în căutarea lor, şi în mediile în care ei ar putea să se ascundă mai uşor, unde poate că ei înşişi inventează rituri şi mituri pentru a se mişca neobservaţi ca peştele în apă. Ce face poliţia atunci cînd îl caută pe evadatul sublim, pe geniul răului ? Scotoceşte prin mediile joase, prin barurile rău famate unde se învîrt de obicei găinarii de mică anvergură, care nu vor ajunge niciodată să conceapă crimele în stil mare ale celui căutat. Ce face strategul terorii pentru a-şi recruta propriii săi acoliţi viitori, şi a se întîlni cu ai săi şi a-i recunoaşte ? Umblă prin locurile de întîlnire ale aşa—zişilor subversivi unde atîţia şi atîţia, care nu vor fi niciodată astfel, din lipsă de temperament, mimează pe faţă presupusele comportamente ale idolilor lor. Se caută lumina pierdută pe la incendii, sau prin cîte o pădurice, unde, după ce a ars totul în flăcări, flăcările pîlpîie pe sub tufişuri, putregaiuri, printre frunzele pe jumătate arse. Şi unde ar putea să se deghizeze mai bine adevăratul Templier dacă nu în mulţimea caricaturilor sale ?"

Considerăm societăți druidice prin definiție societățile care afirmă că sînt druidice prin denumire sau prin scopuri, și care conferă inițieri ce se reclamă de la druidism.

(M. Raoult, *Les druides. Les sociétés initiatiques celtes contemporaines*, Paris, Rocher, 1983, p. 18.)

Se apropia miezul nopții și, după programul lui Agliè, ne aștepta cea de a doua surpriză a serii. Am părăsit grădinile castelului și ne-am reluat călătoria printre coline.

După trei sferturi de oră de drum, Agliè, parca cele două mașini la marginea unui desiș. Trebuia să străbatem un crîng, ne spusese el, ca să ajungem la o rarişte, și nu existau nici drumuri nici poteci.

Înaintam, pe o pantă în urcuș, împotmolindu-ne prin pădurice : nu plouase, dar pantofii lunecau pe un strat de frunze putrede și de rădăcini lipicioase. Agliè aprindea cînd și cînd o lanternă ca să descopere locuri pe unde se putea trece, dar o stingea imediat, fiindcă — spunea el — nu trebuia să ne semnalăm prezența celor care oficiau. Diotallevi încercă la un moment dat să comenteze ceva, nu-mi mai amintesc bine ce, cred că o evoca pe Scufița Roșie, dar Agliè, cu voce încordată, îl rugă să se abțină.

În timp ce eram aproape să ieșim din crîng, am început să auzim voci îndepărtate. În sfîrșit ajunserăm la marginile rariștii care acum apărea luminată de luciri slabe, ca niște torțe, sau poate lumînări care pîlpîiau aproape jos, pe pămînt, niște scînteieri slabe și argintii, ca și cum o substanță gazoasă ar fi ars cu un fel de răceală chimică în baloane de săpun ce pluteau pe deasupra ierburilor. Agliè ne spuse să ne oprim în locul acela, încă adăpostit de tufișuri, și să așteptăm, fără să ne vadă cineva.

„Peste puțin timp or să vină preotesele. Druidesele, adică. E vorba de o invocare a marii fecioare cosmice Mikil — Sfîntul Mihail reprezintă o adaptare populară creștină a ei ; nu întîmplător sfîntul Mihail e un înger, deci un androgin, și a putut lua locul unei divinități feminine..."

„De unde vin ?" șopti Diotallevi.

„Din diferite locuri, din Normandia, din Norvegia, din Irlanda... Evenimentul e oarecum singular, iar zona aceasta e potrivită pentru rit".

„De ce ?" întrebă Garamond.

„Pentru că unele locuri sînt mai magice decît altele".

„Dar ce sînt ele... în viața de toate zilele ?" mai întrebă Garamond.

„Persoane obișnuite. Dactilografe, funcționare la asigurări, poete. Persoane pe care le-ai putea întîlni mîine fără să le recunoști".

Acum întrezăream o mică mulțime care se îndrepta grăbit spre mijlocul rariștii. Am înțeles că luminile reci pe care le văzusem erau niște lămpașe mici pe care preotesele le purtau în mînă, și mi se păruse că erau chiar deasupra ierbii pentru că rariștea era în vîrful unei movile, iar de departe zărisem în întuneric druidesele care, urcînd dinspre vale, apăreau pe marginea de sus a micului platou. Erau îmbrăcate cu tunici largi albe, care unduiau în vîntul ușor. Ele se aranjară în cerc, iar în centru se plasară trei oficiante.

„Sînt cele trei *hallouines*, din Lisieux, din Clonmacnois și din Pino Torinese", spuse Agliè. Belbo întrebă de ce tocmai acestea, iar Agliè dădu din umeri : „Liniște, să așteptăm. Nu pot să vă rezum în trei cuvinte ritualul și ierarhia magiei nordice. Mulțumiți-vă cu ceea ce vă spun. Dacă nu vă spun mai mult înseamnă că nu știu sau... nu pot s-o spun. Trebuie să respect anumite restricții impuse..."

Am remarcat în mijlocul luminișului o grămadă de pietre, ce aduceau oarecum cu un dolmen. Probabil că luminișul fusese ales chiar pentru prezența acelor pietre. Una dintre oficiante se urcă pe acel dolmen și suflă într-o trîmbiță. Părea chiar mai mult decît ceea ce văzusem cu cîteva ore mai înainte, o bucină ca pentru marșul

triumfal din Aida. Dar scotea un sunet înăbuşit şi nocturn, venit parcă de la mari depărtări. Belbo mi-a atins braţul : „Aceasta e ramsinga, trîmbiţa misticilor indieni Thugs lîngă banianul sacru..."

Am fost nedelicat. Nu mi-am dat seama că glumea, tocmai ca să respingă alte analogii asemănătoare, şi am înfipt cuţitul în rană : „Desigur, ar fi mult mai puţin sugestiv cu genis-ul", am spus.

Belbo aprobă din cap. „Mă aflu aici tocmai pentru că n-au nevoie de genis", spuse el. Mă întreb dacă nu cumva el a început chiar din acea seară să întrevadă legătura dintre visele lui şi ceea ce i se întîmpla în lunile acelea.

Agliè nu urmărise discuţia noastră, dar ne auzise şuşotind. „Nu e vorba de o vestire sau de o chemare", spuse, „ci de un fel de ultrasunet pentru a stabili contactul cu undele subterane. Uitaţi-vă, acum druidesele se ţin de mînă în cerc. Creează un fel de acumulator viu pentru a culege şi concentra vibraţiile telurice. Acum ar trebui să apară norul..."

„Ce nor ?" am întrebat eu, şoptit.

„Tradiţia îl numeşte norul verde. Aşteptaţi..."

Nu credeam să văd nici un nor verde. Dar aproape imediat de la pămînt se ridică o negură pufoasă — o ceaţă, aş fi numit-o, dacă ar fi fost uniformă şi masivă. Era o formaţiune de ghemotoace, care se închega într-un punct şi apoi, mişcată de vînt, se ridica în pale ca un fuior de vată de zahăr, se deplasa plutind în aer, şi se ducea să se strîngă la un loc în alt punct al pajiştii. Efectul era singular, cînd şi cînd apăreau prin ea arborii din fund, alteori totul se confunda într-un abur albicios, alteori ghemotocul masiv fumega în mijlocul poienii, ascunzînd vederii noastre ceea ce se întîmpla, şi lăsînd degajate marginile şi cerul, unde continua să strălucească luna. Mişcările palelor destrămate ale norului erau bruşte, neaşteptate, ca şi cum ar fi ascultat de impulsul unei suflări capricioase.

M-am gîndit la un artificiu chimic, apoi am reflectat : ne aflam la circa şase sute de metri altitudine, şi era posibil să fie vorba de nori adevăraţi. Prevăzuţi de ritual, evocaţi ? Poate că nu, însă oficiantele calculaseră că pe ridicătura aceea, în împrejurări favorabile, se puteau

forma acele mase noroase hieratice la suprafaţa pămîntului.

Era greu să te sustragi farmecului acestei scene, mai ales pentru că veşmintele oficiantelor se amalgamau cu albeaţa fuioarelor de fum, iar figurile lor păreau să iasă din acea negură lăptoasă, şi să reintre în ea, ca şi cum ea le-ar fi dat naştere.

A existat un moment în care norul invadase tot centrul pajiştii şi cîteva zdrenţe, care urcau răsucindu-se, ascundeau aproape de tot luna, totuşi nu chiar atît cît să întunece poiana, care rămînea luminată pe margini. Atunci văzurăm o druidesă ieşind din nor şi alergînd către pădure, urlînd, cu braţele întinse înainte, încît am crezut că ne descoperise, şi că ne azvîrlea blesteme. Dar, ajunsă la cîţiva metri de noi, îşi schimbă direcţia şi începu să alerge în cerc în jurul nebuloasei, dispăru către stînga în albeaţă ca să apară în dreapta după cîteva minute, din nou ajunse foarte aproape de noi, şi am putut să-i văd faţa. Era o sibilă cu nas mare dantesc deasupra tăieturii subţiri a unei guri ca o crăpătură ce se deschidea ca o floare subacvatică, lipsită de dinţi, afară de doi incisivi şi un canin asimetric. Ochii îi erau mobili, rapaci, sfredelitori. Am auzit, sau mi se păru că aud, sau cred acum că-mi amintesc că am auzit — şi suprapun peste acea amintire altele — laolaltă cu nişte cuvinte care atunci mi se părură în gaelică, nişte invocaţii într-un soi de latină, ceva cum ar fi „o pegnia (oh, e oh !, intus !) et eee uluma ! ! !" şi dintr-odată ceaţa aproape dispăru, rariştea rămase ca-n palmă, şi văzui că fusese invadată de o turmă de porci, cu gîtul lor scurt înconjurat de cîte o legătură de mere verzi. Druidesa care sunase din trîmbiţă, încă sus pe dolmen, ţinea în mînă un cuţit.

„Hai să mergem", zise Agliè, scurt. „S-a terminat."

Mi-am dat seama, auzindu-l, că norul era acum deasupra noastră şi în jurul nostru, şi aproape nu-i mai zăream pe cei de lîngă mine.

„Cum s-a terminat ?" zise Garamond. „Mi se pare că ce-i mai bun abia acum începe !"

„S-a terminat ceea ce puteaţi să vedeţi dumneavoastră. Nu se poate. Să respectăm ritul. Hai să mergem".

Intră din nou în pădure, repede absorbit de umezeala ce ne învăluia. O pornirăm dîrdîind uşor, alunecînd pe stratul de frunze putrede, gîfîind şi în dezordine ca o armată în fugă. Ne reîntîlnirăm pe şosea. Puteam ajunge la Milano în mai puţin de două ore. Înainte de a urca în maşina lui, cu Garamond, Agliè ne salută : „Mă veţi scuza că am întrerupt spectacolul. Am vrut să vă duc să cunoaşteţi ceva, anumiţi oameni care trăiesc în jurul nostru, şi pentru care în fond lucraţi acum şi dumneavoastră. Dar nu se putea vedea mai mult. Cînd am fost informat despre acest eveniment, a trebuit să promit că n-o să tulbur ceremonia. Prezenţa noastră ar fi influenţat negativ fazele următoare."

„Dar porcii ? Şi acum ce se întîmplă ?" întrebă Belbo.

„Ceea ce puteam să spun, am spus".

„La ce te face să te gîndeşti peştele ăla ?" „La alţi peşti".
„La ce te fac să te gîndeşti ceilalţi peşti ?" „La alţi peşti".

(Joseph Heller, *Cath 22*, New York, Simon & Schuster, 1961, XXVII)

M-am întors din Piemont cu multe remuşcări. Dar, cum am revăzut-o pe Lia, am uitat toate dorinţele care trecuseră pe lîngă mine.

Cu toate acestea, acea călătorie îmi lăsase alte urme, iar acum găsesc îngrijorător faptul că atunci nu le-am dat atenţie. Puneam în ordine, definitiv capitol cu capitol, imaginile pentru istoria metalelor şi nu mai reuşeam să mă sustrag demonului asemănării, cum mi se mai întîmplase şi la Rio. Ce diferenţă era între soba aceasta cilindrică a lui Réaumur, 1750, această cameră caldă pentru clocirea ouălor şi acest atanòr din secolul al XVII-lea, pîntec matern, uter obscur pentru clocirea a cine ştie căror metale mistice ? Era ca şi cum Deutsches Museum ar fi fost instalat în castelul piemontez pe care-l vizitasem cu o săptămînă în urmă.

Îmi era tot mai greu să desluşesc lumea magiei de ceea ce astăzi numim universul preciziei. Personagii pe care le studiasem la şcoală drept purtători ai luminii matematice şi fizice, le regăseam acum în mijlocul tenebrelor superstiţiei, şi descopeream că lucraseră cu un picior în Cabală şi cu unul în laborator. Oare reciteam acum întreaga istorie prin ochii diabolicilor noştri ? Dar apoi, descopeream texte situate în afara oricăror îndoieli, care-mi relatau cum fizicieni pozitivişti, abia ieşiţi din universitate se duceau să se-ncurce pe la şedinţe mediumnice şi cenacluri astrologice şi cum Newton ajun-

sese la legile gravitației universale deoarece credea că există forțe oculte (îmi aminteam de explorările lui în cosmologia rosa-cruceeană).

Îmi făcusem din incredulitate o datorie științifică însă acum eram nevoit să nu mă mai încred nici măcar în maeștrii ce mă învățaseră să devin incredul.

Mi-am spus : sînt ca Amparo, nu cred, dar cad în plasă. Și mă surprindeam reflectînd la faptul că în fond marea piramidă era într-adevăr înaltă de a miliarda parte a distanței pămînt-soare, sau că într-adevăr se conturau niște analogii între mitologia celtică și mitologia amerindiană. Și începeam să interoghez tot ce mă înconjura, casele, firmele magazinelor, norii de pe cer și gravurile din biblioteci, ca ele să-mi relateze nu istoria lor, ci o altă istorie, pe care desigur o purtau ascunsă, dar în definitiv o dezvăluiau din cauza și în virtutea misterioaselor asemănări dintre ele.

M-a salvat Lia, cel puțin pentru moment.

Îi povestisem totul (sau aproape) despre vizita în Piemont, și seară de seară mă întorceam acasă cu alte noutăți curioase, de adăugat la fișierul meu cu date încrucișate. Ea comenta : „Mănîncă, ești slab ca un cui". Într-o seară se așezase lîngă biroul meu, își despărțise ciuful din mijlocul frunții ca să mă privească drept în ochi, și-și pusese mîinile în poală cum face o gospodină. Nu se mai așezase niciodată așa, depărtînd picioarele, cu fusta întinsă de la un genunchi la celălalt. Am crezut că era o poză nu prea reușită. Dar pe urmă i-am observat fața, și mi se părea mai luminoasă, inundată de un colorit tandru. Am ascultat-o — nici eu nu știam însă de ce — cu respect.

„Pim", îmi spusese ea, „nu-mi place felul în care trăiești tu istoria asta cu editura Manuzio. Mai înainte culegeai date cum culegi scoici. Acum parcă-ți notezi numere la Loto".

„Asta-i numai pentru că mă distrez mai mult, în felul ăsta".

„Nu te distrezi, ești pasionat, asta-i altceva. Fii atent, ăia or să te îmbolnăvească".

„Acum să nu exagerăm. Cel mult, ei sînt bolnavi. Doar nu devii bolnav dacă eşti infirmier la ospiciu".

„Asta rămîne de demonstrat".

„Ştii că niciodată nu m-am încrezut în analogii. Acum mă găsesc într-un banchet de analogii, o Coney Island, un Întîi Mai la Moscova, un An Sfînt al analogiilor, îmi dau seama că unele sînt mai bune decît altele şi mă întreb dacă nu cumva există cu adevărat vreun motiv".

„Pim", îmi spusese Lia, „ţi-am văzut fişele, pentru că eu trebuie să le repun în ordine. Orice lucru descoperă diabolicii tăi este deja aici, uită-te bine", şi-şi bătea pîntecele, şoldurile, coapsele şi fruntea. Aşezată aşa, cu picioarele depărtate întinzîndu-i fusta, din faţă părea o doică solidă şi înfloritoare — ea, atît de fină şi de elastică — fiindcă o înţelepciune calmă o ilumina cu autoritate matriarhală.

„Pim, nu există arhetipuri, există trupul. Înăuntru, în burtă, e bine, pentru că acolo creşte copilul, acolo intră cocoşelul tău foarte bucuros şi acolo coboară mîncarea bună şi gustoasă, şi de aceea sînt frumoase şi importante peştera, ungherul ascuns, nişa, subteranul, şi pînă şi labirintul care-i făcut după chipul bunelor şi sfintelor noastre măruntaie, iar cînd cineva vrea să inventeze ceva important, îl face să vină de acolo, pentru că de acolo ai venit şi tu în ziua în care te-ai născut, iar fertilitatea e întotdeauna într-o gaură, în care ceva mai întîi putrezeşte şi apoi, iacătă, un chinez mititel, un curmal, un boabab. Dar sus e mai bine decît jos, pentru că dacă stai cu capul în jos îţi vine sîngele în cap, pentru că picioarele put, iar părul mai puţin, pentru că-i mai bine să te urci într-un pom să culegi fructe decît să ajungi sub pămînt să îngraşi viermii, pentru că rar te doare cînd te atingi de sus (numai cînd eşti în pod), iar de obicei te doare cînd cazi în jos, şi iată de ce susul e angelic, iar josul e diabolic. Dar aşa cum e adevărat ceea ce am spus mai înainte despre burtica mea, adevărate sînt amîndouă lucrurile, e bun josul şi înlăuntrul, într-un sens, iar în altul e bun susul şi ce-i afară, şi n-are nici o legătură cu spiritul lui Mercur şi cu contradicţia universală. Focul ţine de cald şi frigul îţi dă bronhopneumonie, mai ales dacă eşti un învăţat de acum patru mii de ani, şi deci focul are virtuţi misterioase, aşa

și pentru că-ți face puiul fript. Dar frigul conservă același pui, iar focul dacă-l atingi îți face o băşică uite-atît de mare, așa că dacă te gîndești la un lucru care se păstrează de milenii, cum e înțelepciunea, trebuie s-o gîndești pe un munte, sus, (și am văzut că e bine), dar într-o cavernă (ceea ce, la fel, e bine) și la frigul etern al zăpezilor tibetane (ceea ce e foarte bine). Iar pe urmă, dacă vrei să știi de ce înțelepciunea vine din orient și nu din Alpii elvețieni, este pentru că trupul strămoșilor tăi, dimineața, cînd se deștepta și era încă întuneric, privea către est sperînd să răsară soarele și să nu plouă, fir-ar al naibii de guvern".

„Da, mămico".

„Bineînțeles că da, puiul mamii. Soarele e bun pentru că face bine corpului, și pentru că are bunul simț să reapară în fiecare zi, deci e bun tot ceea ce se reîntoarce, nu ceea ce trece și se duce și cine apucă, bine, cine nu, nu. Modul cel mai plăcut de a te întoarce acolo pe unde ai trecut, fără să faci de două ori același drum, este să mergi în cerc. Și cum unicul dobitoc care se încolăcește în formă de cerc este șarpele, iată explicația atîtor culte și mituri ale șarpelui, fiindcă e foarte dificil să reprezinți întoarcerea soarelui încovrigînd un hipopotam. Dincolo de aceasta, dacă trebuie să faci o ceremonie pentru invocarea soarelui, îți convine să te miști în cerc pentru că dacă te miști în linie dreaptă te îndepărtezi de casă și ceremonia trebuie să fie foarte scurtă și pe de altă parte cercul e structura cea mai comodă pentru un ritual; acest lucru îl știu și cei care înghit flăcări în piețe, pentru că în cerc toți îl văd la fel de bine pe cel care stă în centru, în timp ce dacă un întreg trib s-ar așeza în linie dreaptă ca un escadron de soldați, cei de la distanță n-ar vedea și iată pentru ce cercul, mișcarea de rotație și întoarcerea ciclică sînt fundamentale în orice cult și în orice ritual".

„Da, mamă".

„Sigur că da. Și acum să trecem la numerele magice care plac atîta autorilor tăi. Unu ești tu care nu ești doi, unul e ce ai tu acolo mic și drăgălaș, una e ce am eu acolo mică și drăgălașă, și cîte una sînt nasul și inima și deci vezi cîte lucruri importante sînt unice. Și doi

sînt ochii, urechile, nările, sînii mei şi ouşoarele tale, picioarele, braţele şi fesele. Trei e mai magic decît toate pentru că trupul nostru nu-l cunoaşte, nu avem nimic care să fie trei lucruri, şi ar trebui să fie un număr foarte misterios pe care-l atribuim lui Dumnezeu, în orice loc am trăi. Dar, dacă te gîndeşti, eu am un singur lucruşor şi tu un singur lucruşor — stai cuminte şi nu face glume proaste — iar dacă punem aceste două lucruşoare la un loc, iese un lucruşor nou şi devenim trei. Aşa-i că ne trebuie un profesor universitar ca să descopere că toate popoarele au structuri ternare, trinităţi şi lucruri de felul ăsta ? Păi religiile doar nu le făceau cu computerul, erau toţi oameni unul şi unul, care făceau treaba aia cum se cade, iar toate structurile ternare nu sînt un mister, sînt povestea a ceea ce faci tu, a ceea ce făceau ei. Dar două braţe şi două picioare fac patru, şi iată că patru e tot aşa, un număr frumos, mai ales dacă te gîndeşti că animalele au patru labe şi tot în patru labe merg copiii mici, cum ştia şi Sfinxul. Cinci — să nu mai vorbim, sînt degetele de la mînă, iar cu două mîini ai numărul acela sacru care e zece, şi se înţelege că pînă şi poruncile sînt zece, altfel, dacă ar fi douăsprezece, cînd preotul zice unu, doi trei şi arată pe degete, cînd ajunge la ultimele două trebuie să împrumute şi mîna paracliserului. Acum ia trupul şi socoteşte toate cele care cresc din trunchi, braţe, picioare cap şi penis sînt şase, dar pentru femeie şapte, de-aia mi se pare că printre autorii tăi şase n-a fost deloc luat în serios decît ca dublu al lui trei, pentru că merge numai pentru bărbaţi, care nu au nici un şapte, iar fiindcă comandă ei, preferă să-l vadă ca număr sacru, uitînd că şi ţîţele mele ies în afară, însă răbdare. Opt — doamne, nu avem nici un opt... ba nu, aşteaptă, dacă braţele şi picioarele nu le socotim cîte unul, ci două cîte două, datorită coatelor şi genunchilor, avem opt oase cît se poate de lungi care se bălăngănesc în afară, şi ia-le pe-astea două plus trunchiul şi ai nouă, care dacă mai pui şi capul, fac zece. Şi tot aşa, dacă te învîrţi în jurul trupului, scoţi din el toate numerele cîte le vrei, gîndeşte-te numai la găuri".

„La găuri ?"

„Da, cîte găuri are trupul tău ?“

„Ei bine...“, număram eu. „Ochi nări urechi gură fund, fac opt“. „Vezi ? Încă un motiv pentru care opt e un număr frumos. Dar eu am nouă ! Iar cu a noua te fac să vii pe lume, şi iată de ce nouă e mai divin decît opt ! Vrei şi explicaţia altor figuri recurente ? Vrei anatomia menhirelor tale, despre care autorii tăi vorbesc întruna ? Stăm în picioare ziua şi culcaţi noaptea — pînă şi cocoşelul tău, nu, să nu-mi spui ce face noaptea, fapt e că lucrează stînd drept şi se odihneşte culcat. Şi deci poziţia verticală e viaţă, şi e în raport cu soarele, iar obeliscurile se înalţă în sus ca arborii, în timp ce statul pe orizontală şi noaptea sînt somn şi deci moarte, iar toţi adoră menhire, piramide, coloane şi nimeni nu adoră balcoane şi balustrade. Ai auzit vreodată vorbindu-se de vreun cult arhaic al rampei sacre ? Vezi ? Şi asta pentru că nici corpul nu-ţi permite, dacă adori o piatră verticală, chiar dacă sînteţi mulţi, o vedeţi toţi, dacă însă adori un lucru orizontal îl văd numai cei din primul rînd, iar ceilalţi împing zicînd şi eu şi eu şi nu e un spectacol de laudă pentru o ceremonie magică...“

„Dar fluviile...“

„Fluviile, nu pentru că sînt orizontale, ci pentru că e apă în ele, şi n-o să vrei acum să-ţi explic raportul dintre apă şi corp... Ei, în sfîrşit, aşa sîntem făcuţi, cu corpul ăsta, toţi, şi de asta elaborăm aceleaşi simboluri la milioane de kilometri distanţă şi categoric că totul se aseamănă, şi acum vezi că persoanele cu glagorie-n cap dacă văd cuptorul alchimistului, închis bine peste tot şi cald pe dinăuntru, se gîndesc la burta mamei care face copilul, şi numai diabolicii tăi, invers, văd Madona pregătindu-se să nască pruncul şi se gîndesc că e o aluzie la cuptorul alchimistului. Astfel că şi-au petrecut mii de ani căutînd un mesaj, cînd totul era chiar sub nasul lor, ajungea doar să se uite în oglindă“.

„Tu-mi spui întotdeauna adevărul. Tu eşti Minele meu, care nu e altul decît Sinele meu văzut de Tine. Vreau să descopăr toate secretele arhetipale ale trupului“. În seara aceea am inaugurat expresia „a face arhetipuri“ pentru a indica momentele noastre de tandreţe.

În timp ce eu deja mă lăsam în voia somnului, Lia mă atinse pe un umăr. „Uitasem", spuse ea, „Sînt însărcinată".

Ar fi trebuit s-o ascult pe Lia. Vorbea cu înțelepciunea cuiva care știe unde se naște viața. Abătîndu-ne prin subteranele Agartthei, prin piramida lui Isis Dezvăluită, noi intrarăm în Geburah, sefirahul teroarei, momentul în care mînia se face simțită în lume. Nu mă lăsasem sedus, nici măcar pentru o clipă, de gîndul Sophiei ? Spune Moise Cordovero că Femininul e la stînga, și că toate direcțiile lui țin de Geburah... Afară numai dacă bărbatul nu pune în lucrare aceste tendințe pentru a-și împodobi Mireasa și, îmblînzindu-le, nu le face să se îndrepte spre bine. Cum s-ar zice, orice dorință trebuie să rămînă în propriile-i limite. Altfel Geburah devine Severitatea, aparența obscură, universul demonilor.

Disciplinarea dorinței... Așa făcusem în cortul umbanda, cîntasem din agogõ, participasem la spectacol de partea orchestrei, și mă sustrăsesem transei. Și așa făcusem și cu Lia, rostuisem dorința ca un omagiu adus Soției, și fusesem răsplătit în adîncul rărunchilor mei, sămînța mea fusese binecuvîntată.

Dar nu m-am priceput să perseverez. Aveam să fiu sedus de frumusețea lui Tiferet.

Lector : CONSTANTIN BARBU
Tehnoredactor : CARMEN ILIE

Apărut : 1991. Bun de tipar : 24.06.91
Coli tipar : 26

Tiparul executat sub comanda nr. 10162 la
Regia Autonomă a Imprimeriilor
Imprimeria „CORESI" București
ROMÂNIA